

TADEUSZ MELLEMAN

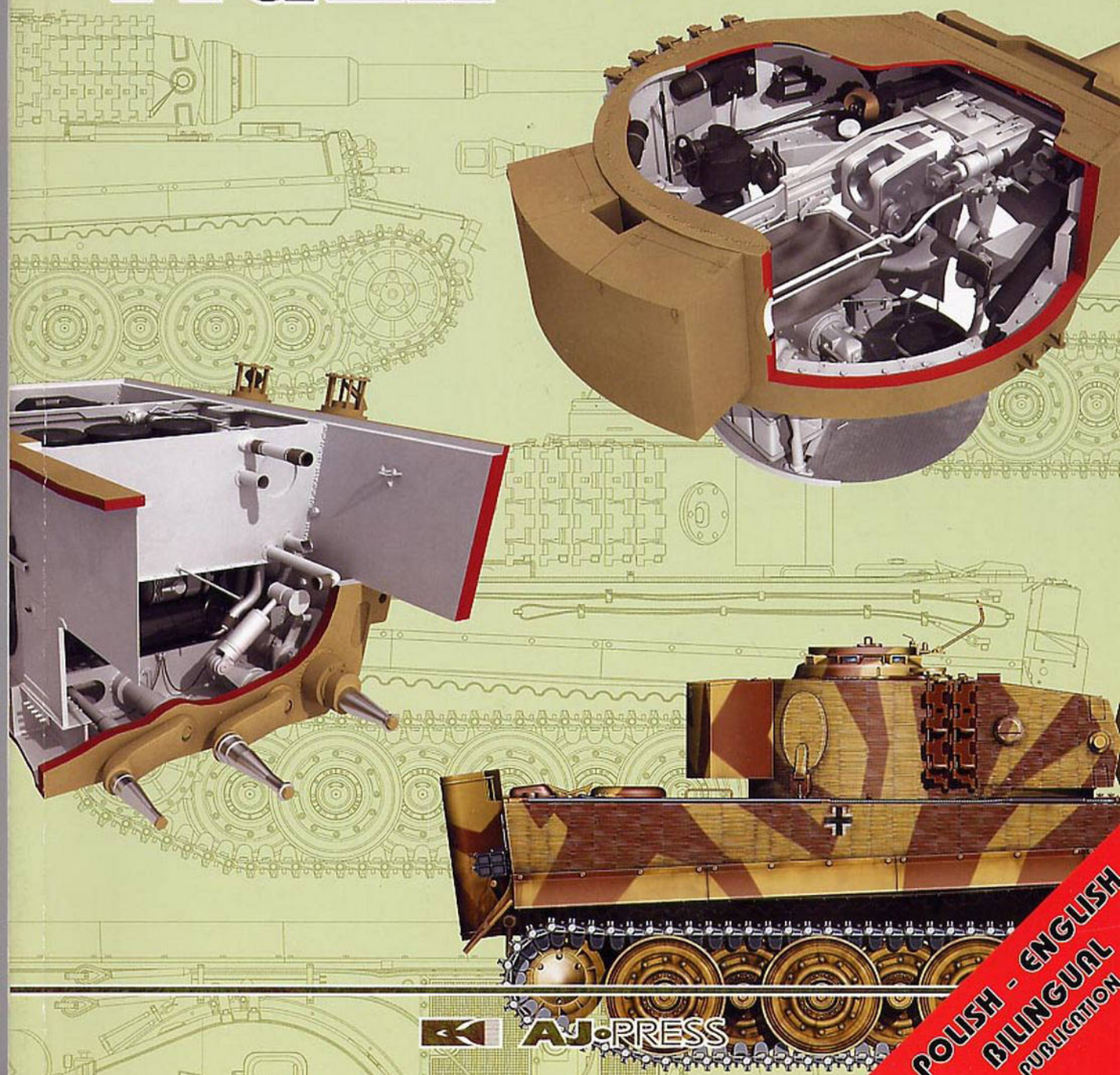
TANKPOWER

15

PzKpfw VI

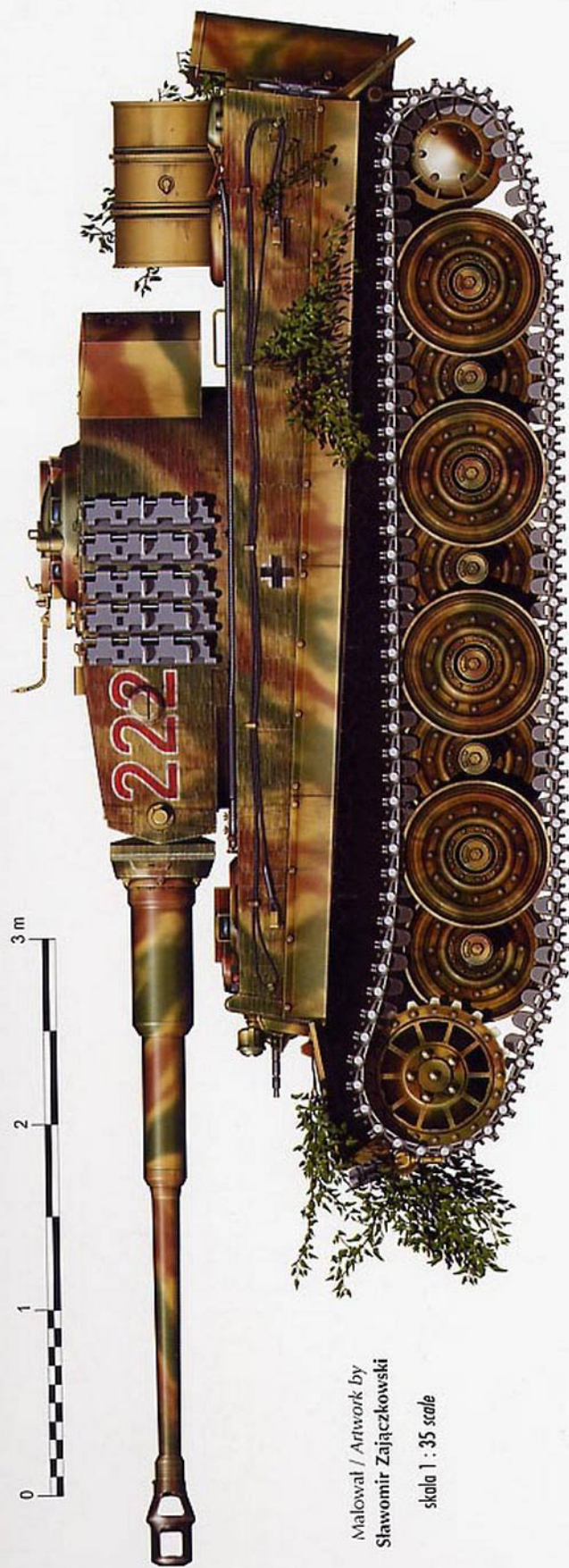
TIGER

vol. III

AJ PRESS

POLISH - ENGLISH
BILINGUAL
PUBLICATION

Malowal / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych SS-Unterscharführera (plutonowego) Kurta Sowy z 2. plutonu 2. kompanii 101. batalionu czołgów ciężkich SS, Normandia, czerwiec 1944 roku. Numer taktyczny wymalowany czerwonymi cyframi z białą obwódką w trzech punktach wieży, jak na wszystkich czołgach kompanii bojowych batalionu. 13 czerwca dowodzący 2. plutonem SS-Obersturmführer (por.) Michael Wittmann pojechał nim na rozpoznanie rejonu na północ od Villers-Bocage. Patrol doprowadził do bitwy z całym 4. pułkiem pancernym County of London Yeomanry, która okryła Wittmanna nieprzemijającą sławą. Tygrys Sowy jako jeden z nielicznych ocalał z kolca pod Falaise i został zniszczony dopiero w Stavelot, podczas ofensywy w Ardenach

▲ SS-Unterscharführer (Sgt.) Kurt Sowa's final series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of 2. Kompanie, 2. Zug, schwere SS Panzer Abteilung 101, Normandy, June 1944. The tactical sign is painted with red, white-outlined, even-sized numerals in three places around the turret — as on all tanks of the combat companies. On June 13 this vehicle was borrowed by the 2. Zug's Commanding Officer, SS-Obersturmführer (1st Lt) Michael Wittmann for a reconnaissance mission north of Villers-Bocage, that brought him immortal fame after it turned into an almost single-handed fight against 4th County of London Yeomanry. Sowa's Tiger was one of the very few survivors of the Falaise Pocket, and was destroyed during the Battle of the Bulge, near a bridge at Stavelot

skala 1 : 17,5 scale

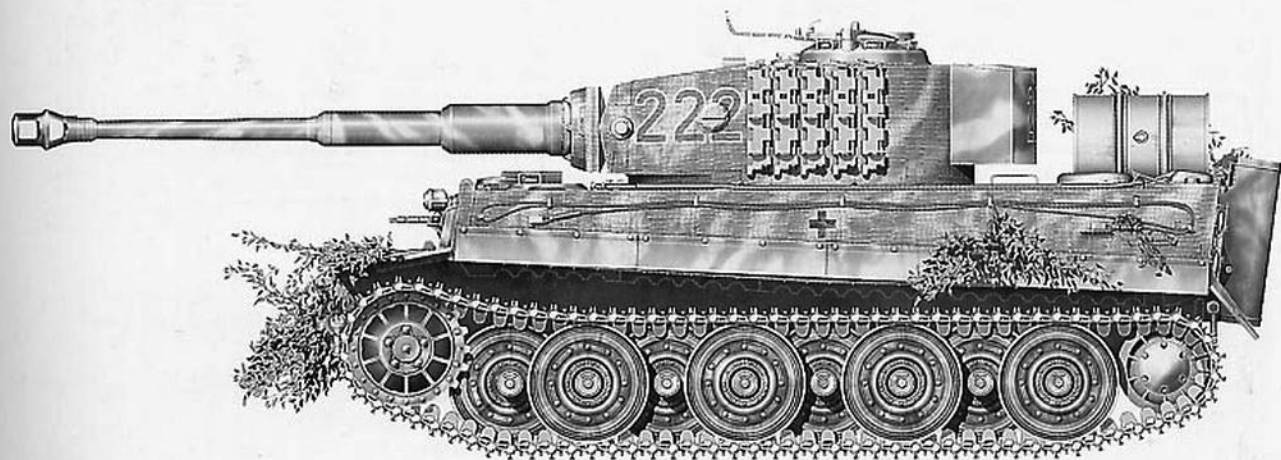
TADEUSZ MELLEMAN

WOJCIECH MOLSKI - sekcja modelarska / modeler's section

PzKpfw. VI

TIGER

vol. III

Nowości

New books

W przygotowaniu / Forthcoming books: PzKpfw VI Tiger vol. 4, Japanese Armor vol. 3, PzKpfw V Panther vol. 6.

Jeśli posiadacie ciekawe zdjęcia samolotów, broni lub okrętów różnych państw, szczególnie z okresu wojen lub konfliktów zapraszamy do współpracy przy przygotowywaniu następnych publikacji wydawnictwa AJ-PRESS. Oryginały zdjęć zostaną zwrócone. Prosimy o kontakt w celu omówienia szczegółowych warunków.

If you have any photos of aircraft, armor or ships of any nation, particularly wartime snapshots, please share them with us and take part in preparing next AJ-PRESS books. All photos will be copied and returned to the owner. Please contact us to get further information about financial terms.

W drugim tomie Tygrysa doszło do pomyłek w dwóch podpisach:

Na str. 99 rysunki godła na górnej płycie czołowej przedstawiają sposób malowania godła 101. batalionu czołgów ciężkich SS w jego dwóch kompaniach w Normandii, a nie 505. batalionu czołgów ciężkich.

Na str. 109 przedstawiony jest jeden z bardzo niewiele bojowo użytych czołgów PzKpfw VI Tiger (P) w barwach kompanii sztabowej 653. batalionu ciężkich niszczycieli czołgów, a nie zwykłego PzKpfw VI Tiger Ausf. H1.

There were two mistaken captions in the Vol. II:

On p.99 the emblems painted on the upper glacis are those of the schwere SS Panzer Abteilung 101, and not the schwere Panzer Abteilung 505.

On p.109 the photos show the unique combat used PzKpfw VI Tiger (P) of the Stabskompanie schwere Panzerjäger Abteilung 653, and not the ordinary PzKpfw VI Tiger Ausf. H1.

Redaktor naczelny serii / Editor in chief A. Jarski
Projekt okładki / Cover layout A. Jarski, K. B. Kwiatkowska
Plansze barwne / Color plates S. Zajackowski, W. Hazuka
Projekt graficzny serii / Series design & layout K. B. Kwiatkowska
Redakcja / Editor L. Erenfeicht
Tłumaczenie / Translation L. Erenfeicht
Korekta / Proofreading J. Prigent, K. B. Kwiatkowska
Skład / DTP K. B. Kwiatkowska, T. Skwiot
Druk / Printed by Zakład Poligraficzny POZKAŁ,
ul. Cegielna, Inowrocław
(+48-52) 354 27 00
(+48-52) 354 27 05

PRINTED IN POLAND

Dystrybucja / Distributed by

AJ-PRESS

ul. Chrobrego 32
80-432 Gdańsk
☎ (+48-58) 344-99-73
POLAND

PELTA s.c.

ul. Świętokrzyska 16
00-050 Warszawa
☎ (+48-22) 828-57-78
☎ (+48-22) 826-91-86
POLAND

IBG

ul. Złota 21
Warszawa
☎ (+48-22) 610-86-95
☎ (+48-22) 842-56-29
POLAND

INTERMODEL

267 24 Hostomice,
Nádražní 57
☎ (+42) 3316-58491
CZECH REPUBLIC

SKY AFFAIRS

P.O. Box 200
Ferry Hill,
QLD 4055
AUSTRALIA
☎ (+61) 07 3351 1081
aiklos@powerup.com.au

Uwaga: wyłączność
w Australii oraz Nowej
Zelandii
Exclusive distribution
in Australia and New
Zealand

AIRCONNECTION

Box 21227,
R.P.O. Meadowdale,
Mississauga, ON
L5N 6A2 CANADA
☎ (+1) 905 785-0016
☎ (+1) 905 785-0582
www.airconnection.on.ca
sale@airconnection.on.ca
Uwaga: wyłączność
w USA oraz Kanadzie
Exclusive distribution
in USA and Canada

ISBN 83 - 7237 - 119 - 9

© AJ-PRESS, 2003

Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być kopiowana w żadnej formie ani żadnymi metodami mechanicznymi i elektronicznymi, łącznie z wykorzystaniem systemów przekazywania i odtwarzania informacji bez pisemnej zgody właściciela praw autorskich. Nazwy serii wydawniczych oraz szata graficzna a także nazwa i znak firmy są zastrzeżone w UP RP.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form by any means electrical, mechanical or otherwise without written permission of the publisher. Names of all series, layout and logo are trademarks registered in UP RP and are owned by AJ-PRESS.

AJ-PRESS

ul. Chrobrego 32, 80-423 Gdańsk, Poland

☎ (+48-58) 344-99-73

sklep@aj-press.home.pl

http://aj-press.home.pl

Niemieckie pododdziały czołgów ciężkich German Tiger I units

◀ Kolumna Tygrysów wczesnej serii na postoju konserwacyjnym. Na pierwszym pojeździe kolumny uwagę zwracają: maska jarzma ze wzmocnieniem w rejonie otworów celownika, urwane uchwyty na zapasowy odcinek gąsienicy na dolnej płycie czołowej, otwory periskopu kierowcy KKF2 i pokrywki zamykające rury wyrzutników granatów dymnych / via Hideya Ando

◀ A column of early PzKpfw Tiger Ausf. H1s during a scheduled maintenance stop on the march. Note the leading vehicle's mantlet with the guns sight apertures in a reinforcing rib, the KKF2 driver's episcopes apertures, the spare track holder on the lower glacis torn away, and covers placed on the smoke discharger tubes / via Hideya Ando

W czasie wojny sformowano 11 batalionów czołgów ciężkich Wehrmachtu (z numerami od 501 do 510 i III batalion (ciężki) pułku czołgów Dywizji Grenadierów Pancernych „Grossdeutschland”) oraz trzy bataliony czołgów ciężkich SS (noszących numery od 101(501) do 103(503)). Poza tym Tygrysy stanowiły sprzęt różnych pododdziałów wydzielonych (np. Tigergruppe „Meyer”) lub organizowanych ad hoc (jak np. kompania „Hummel”) ze sprzętu jednostek szkolnych i rzucanych w bój w ostatnich miesiącach istnienia III Rzeszy. Część z nich trwała tak krótko, że nawet nie wiadomo, jakie nosiły nazwy i ile liczyły czołgów. W końcowej fazie wojny próbowano także używać Tygrysów jako pojazdów zdalnego kierowania do sterowania nosicielami ładunków wybuchowych Borgward B.IV (Sd.Kfz.301) — 301. batalion czołgów zdalnie kierowanych, złożony z trzech kompanii wyposażono w Tygrysy zamiast używanych dotąd StuG III.

Organizacja batalionu czołgów ciężkich 1942–1944

Rok 1942

Początkowa koncepcja użytkowania Tygrysów na polu bitwy zakładała stworzenie kompanii czołgów ciężkich (schwere Panzer Kompanie) jako tzw. Heerestruppen, a więc samodzielnych pododdziałów odwodowych szczebla armijnego. Miały się one składać z trzech plutonów (Zug) liczących po trzy Tygrysy każdy — sPzKp miała więc liczyć dziewięć Tygrysów i być jednostką homogeniczną, złożoną z pojazdów jednego typu. Taka organizacja pododdziałów odzwiercied-

During World War 2 eleven Wehrmacht tank battalions (called Heeres schwere Panzer Abteilung, numbered 501 through 510 plus III (heavy) Tank Battalion of Tank Regiment Grossdeutschland) and three Waffen-SS heavy tank battalions (called schwere SS Panzer Abteilung, and numbered 101 through 103) were formed in Germany. The Tigers also fought within other improvised separate units, such as Tigergruppe Meyer, or last ditch units scraped up from the various training facilities, such as Heavy Tank Company Hummel or Tigergruppe Fehrmann. Some of these existed so briefly that their names and combat strengths were not recorded. In the final stage of the war attempts were made to use the Tiger as the control vehicle for remote-controlled explosive carriers such as the Borgward B.IV (Sd.Kfz.301). One battalion of such vehicles, the 301st Heavy Tank (Remote Controlled) Battalion, was raised when the 301st Battalion's StuG IIIs were swapped for Tigers in 1944. The following chapter only deals with the histories of these units while they used the PzKpfw VI Tiger Ausf. H1(E).

Heavy Tank Battalion Organization, 1942–1944

1942

Initially the Tigers were to be employed in heavy tank companies (schwere Panzer Kompanie, sPzKp) as the so-called Heerestruppen, independent reserve units directed by Army HQs. These were to have three platoons (Zug) of three Tiger each, making a homogenous unit with only 9 Tigers plus

◀ Bardzo wczesny PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 (jeszcze bez zasobnika wieżowego) popisu je się przed kamerą w czasie szkolenia nowych załóg. Po stanie bocznych błotników widać, że obrócenie wieży tyłem naprzód przed wjazdem do lasu nie było może tylko pomysłem autorów podręcznika... / CAW

◀ A very early PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 (note the absence of a turret external stowage bin) showing-off for the camera during crew training. As the damage to the side mudguards shows, rotating the turret to 6 o'clock was a wise precaution / CAW

lala stworzoną przez Hitlera koncepcję czołgów szturmowych, służących jedynie przełamywaniu umocnionych, głęboko urzutowanych pozycji obronnych przeciwnika.

Dwie pierwsze kompanie czołgów ciężkich, 501. i 502., utworzono już 16 lutego 1942 roku, a więc na pół roku przed skierowaniem *Tygrisa* do seryjnej produkcji! Wraz z nimi powstała w Paderborn 500. kompania szkolna i uzupełnień czołgów ciężkich, znana powszechnie jako „Szkoła Tygrysów”. Kompania, wkrótce rozbudowana do szczebla batalionu, a od sierpnia 1944 roku do szczebla pułku szkolnego, dostarczała załóg dla batalionów czołgów ciężkich Wehrmachtu do samego końca wojny.

Początkowe założenia zweryfikowano, przewidując dla pododdziałów czołgów ciężkich znacznie bardziej uniwersalne zastosowanie i bardziej złożone zadania. Zmiana ta wymagała uzupełnienia ich składu pojazdami bardziej manewrowymi i lżejszymi, zdolnymi zapewnić osłonę skrzydeł formacji szturmowej i rozpoznać przed jej czołem. Kompaniom ciężkim przydano więc dziesięć czołgów PzKpfw III. Wkrótce postanowiono jednak, że czołgi ciężkie powinny działać w większych jednostkach i powstawać miały z nich bataliony, łączące po dwie takie heterogeniczne kompanie czołgów ciężkich.

W dniu 10 maja 1942 roku obie istniejące dotąd kompanie połączono w 501. batalion czołgów ciężkich. Co ciekawe, tworzony od września 502. batalion powstał wcześniej, bo już 5 maja. Powołany do życia 25 maja 503. batalion powielił schemat organizacyjny 501. batalionu. Pododdziały nadal istniały jednak wyłącznie na papierze — aż do jesieni, gdy trafiły do nich pierwsze czołgi.

a rear echelon rendering the unit full logistical support. This concept was the implementation of Hitler's Rammbock (or Battering Ram) idea, calling for an assault tank, a vehicle whose sole reason for being was to tear through heavily fortified enemy defenses. The first two of these, sPzKp 501 and 502, were created on February 16, 1942 — six months before the *Tigers* went into mass-production! Together with them the 500th Heavy Tank Training and Replacement Company (schwere Panzer Ersatz- und Ausbildung Abteilung 500) was formed in Paderborn, and was later to become famous as the Tiger-School. This company soon reached battalion strength and rose still further, until in August 1944 it became a training regiment. It supplied fully-trained complete *Tiger* crews for the heavy tank battalions fighting at the front until the last days of the war.

The initial concept of employment was soon revised, the heavy tanks being employed in a much wider scope and finally becoming the true workhorse of the front line, capable of fulfilling the most complicated and responsible tasks. With these widened tasks lighter and more versatile tanks were also incorporated into the heavy tank units, to secure the flanks of the heavy formation and to reconnoiter the battlefield in front of it. The heavy companies were supplemented with 10 PzKpfw IIIs each for these purposes. Soon the companies were deemed insufficient in strength, and heavy tank battalions were formed combining two such independent companies.

On May 10, 1942, the two existing companies were combined into the new 501st Heavy Tank Battalion (schwere Panzer Abteilung 501). To make matters more interesting, the 502nd Battalion, raised from scratch, was formed before it on May 5. The third battalion, schwere Panzer Abteilung 503, was created on May 25 and formed along the same lines. All these were literally “paper tigers” until the fall of 1942, when the first series-built *Tiger* tanks were issued to them. Even before then, in August 1942, the 502nd Battalion was re-organized; its forward echelon now consisted of an HQ Company and two Heavy Tank Companies. The HQ Company (Stabskompanie) consisted of two platoons: a signals platoon and a light platoon, according to K.St.N. 1150d (Kriegsstärke-nachweisung or War Establishment Guideline, equivalent to the US Table of Organization & Arrangement or TO&A). The Signals Platoon (Nachrichtenzug) numbered three command tanks: two of them *Tigers* (initially designated “PzKpfw VI Ausf. H (Sd.Kfz.181) (als PzBefWg)”) and one “PzKpfw III (5cm) (Sd.Kfz.141) (als PzBefWg 268)”. The Light Platoon (leichter Zug) consisted of five PzKpfw IIIs with long-barreled 50 mm guns. The Heavy Tank Company, according to K.St.N. 1176d, consisted of a Company HQ Troop (Kompanietrupp) with 1 *Tiger* (the Company commander's) and 2 PzKpfw IIIs, plus four platoons with 2 *Tigers* and 2 PzKpfw IIIs in each. The new organization soon spread to the 503rd Battalion, leaving the 501st Battalion in the original strength — but only briefly. In late October the new TO&A was introduced in the 501st Battalion as well. The next change, intro-

▲ *PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* wczesnych serii dowódcy 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich, kapitana Lange w zimie 1943 roku. Widoczna wyraźnie nietypowa dwurzędowa belka na zapasowy odcinek gąsienicy na dolnej płycie czołowej, inny odcinek leżący płasko na górnej osłonie przekładni i dospawany daszek nad otworami celownika w masce jarzma / *via Hideya Ando*

▲ *The early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* of Hauptmann Lange, the CO of 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503, in the winter of 1943 in Russia. Details of the atypical parallel girder spare track holder on the lower glacis are clearly visible, along with the spare track links carried on the final drive top plate and the rain gutter welded over the gun-sight apertures / *via Hideya Ando*

► Kapitana Lange (dowódca 3. kompanii) i jego zastępca, porucznik Scherf (później kapitan, dowódca kompanii 3/503 i p.o. dowódcy batalionu) z 503. batalionu czołgów ciężkich w Rosji przed Tygrysem Lange, zima 1943 roku / *via Hideya Ando*

► Hauptmann (Capt.) Lange, CO of 3. Kompanie, schweres Panzer Abteilung 503, and his second-in-command Oberleutnant (1st Lt.) Scherf (later to be Captain, CO of 3/503 and acting battalion commander) in front of Lange's Tiger, Russia, 1943 / *via Hideya Ando*

◀ Wciąż jeszcze ciemnoszary PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnych serii z 503. batalionu czołgów ciężkich w rejonie Rostowa nad Donem w styczniu 1943 roku. Zwraca uwagę równy rząd załadowanych wyrzutni rakietowych 15 cm Nebelwerfer 41 na drugim planie / via Hideya Ando

◀ A production PzKpfw VI Ausf. H1, still painted dark gray, of schwere Panzer Abteilung 503 in the Rostov area, January 1943. Note the neat row of (loaded) 15 cm Nebelwerfer 41 rocket launchers, the dreaded Moaning Minnies, in the background / via Hideya Ando

Zanim w jednostkach znalazły się pierwsze czołgi, w połowie sierpnia zmieniono etat 502. batalionu, który teraz składał się z kompanii sztabowej i dwóch kompanii bojowych. Kompania sztabowa (Stabskompanie) według etatu K.St.N. 1150d złożona była z dwóch plutonów: łączności i lekkiego. Pluton łączności (Nachrichtenzug) miał liczyć trzy czołgi dowodzenia: dwa *Tygrysy* (noszące początkowo oznaczenie „PzKpfw VI Ausf. H (Sd.Kfz.181) (als PzBefWg)”) i jeden „PzKpfw III (5cm) (Sd.Kfz.141) (als PzBefWg 268)”. Pluton lekki (leichter Zug) tworzyło pięć PzKpfw III z działami kalibru 50 mm. Kompania bojowa według etatu K.St.N. 1176d składała się z plutonu dowództwa kompanii (Kompanietrupp) w sile jednego *Tygrisa* dowódcy kompanii i dwóch PzKpfw III, oraz czterech plutonów bojowych po dwa *Tygrysy* i dwa PzKpfw III. Nową strukturę rozszerzono tydzień później na 503. batalion, pozostawiając 501. batalion w dotychczasowym składzie — nie na długo jednak, bo w końcu października nowy etat zaczął obowiązywać i tę jednostkę. W połowie grudnia z opisu etatu usunięto *Tygrysy* Porsche — wiadomo już było, że na pewno nie wejdą do produkcji.

13 listopada wydano rozkaz sformowania trzech kompanii czołgów ciężkich SS, które miały być przydzielone do 1., 2. i 3. pułku czołgów SS. Ich struktura organizacyjna była identyczna z kompanią czołgów ciężkich Wehrmachtu.

W grudniu stworzono 504. batalion, którego jednostki zaczęto formować na początku 1943 roku.

Rok 1943

Początek roku 1943 był okresem wielkich zmian w organizacji pododdziałów czołgów ciężkich i wielkiego bałaganu w tej kwestii. Ważyły się losy samodzielności taktycznej jednostek *Tygrysów*, powstawały nowe pododdziały, tworzone i przewracano do góry nogami etaty. Po pierwszych doświadczeniach bojowych 502. batalionu uznano, że należy zwiększyć udział czołgów ciężkich w pododdziałach batalionu, podnosząc ich liczbę do 14 w kompanii, kosztem wycofania czołgów PzKpfw III.

Po stworzeniu pierwszych trzech batalionów *Tygrysów* postanowiono przydzielić je jako trzecie bataliony do istniejących pułków czołgów w dywizjach pancernych. Przygotowania do włączenia batalionów trwały przez cały styczeń i luty, po czym — wobec stanowczego oporu dowódców ba-

duced in mid-December, was of a cosmetic nature — Porsche's *Tiger* designation was removed, as at that time the fate of the Henschel *Tiger*'s failed competitor was sealed.

On November 13 three Waffen-SS heavy tank companies were created, with the intention to attach one each to the 1st, 2nd and 3rd SS Tank Regiments. The internal structure of the SS heavy tanks companies was completely identical to that of the Heeres-Truppen.

In December 1942 orders were issued creating the fourth Heeres *Tiger* unit — schwere Panzer Abteilung 504, in January 1943.

1943

Early 1943 saw great turmoil in the heavy tank units' organization. The pros and cons of their independence were investigated and new battalions were created, older ones re-organized, and new TO&As written and re-written. After the first combat experience of the 502nd Battalion on the Eastern Front a decision was made to return to homogenous units with only heavy tanks, at the same time raising the number in each company to 14 to replace the withdrawn PzKpfw IIIs.

After three independent battalions had been formed, the idea came up of attaching them to the existing Panzer Divisions as their third battalions. Preparations to implement this change took all of January and February, and were then dropped after stiff opposition from the battalion commanders. Their independent status was thus saved.

On January 17 the newly formed 504th Battalion was designated for Africa, and the existing TO&A converted to a "Tropen", or "tropical" unit — with a total of 20 *Tigers* and 25 PzKpfw III in the HQ Company and two heavy tank companies. The schwere Panzer Abteilung 504 soon took the place of the 503rd Battalion and was deployed to Tunisia.

On January 13, following the Waffen-SS companies, another special *Tiger* unit was formed — the 13th (Heavy) Tank Company of the Grossdeutschland Tank Regiment — (schwere) Panzer Kompanie 13/Panzer Regiment Grossdeutschland. It was created from the 3rd Company 203rd Tank Regiment — one of the companies formed when *Tigers* were meant to be incorporated into Panzer Divisions. The final shape of the 13th Company conformed to the M1942 Heavy Tank Company according to K.St.N. 1176d Ausf. B: an HQ Troop plus

talionów czołgów ciężkich — zachowano ich status pododdziałów samodzielnych.

W dniu 17 stycznia nowy 504. batalion przeformowano na etat „tropikalny” i przydzielono mu 20 *Tygrysów* oraz 26 PzKpfw III (kompania sztabowa i dwie kompanie bojowe), przeznaczając go w miejsce 503. batalionu do służby w Afryce i wkrótce wysyłając do Tunezji.

Dnia 13 stycznia powstał kolejny, po kompaniach *Waffen-SS*, pododdział specjalny *Tygrysów* — 13. kompania czołgów (ciężkich) pułku czołgów Dywizji Grenadierów Pancernych „Grossdeutschland”. Zaczętkiem jej była 3. kompania 203. pułku czołgów, jeden z pododdziałów utworzonych w okresie, gdy jednostki czołgów ciężkich miały zostać dołączone do istniejących dywizji pancernych. Jej etat odpowiadał ostatecznemu kształtowi etatu kompanii czołgów ciężkich „wz.42”, ustalonym 15 grudnia przez K.St.N. 1176d Ausf. B: pluton sztabowy i cztery plutony bojowe w składzie łącznie dziewięciu *Tygrysów* i dziesięciu PzKpfw III. Kompania ta, która potem zmieniła numer na 9., stała się zaczątkiem własnego batalionu czołgów ciężkich dywizji „Grossdeutschland”.

W dniu 24 stycznia powołano do życia piątą z kolei batalion czołgów ciężkich — 505., który wyposażono według etatu z grudnia 1942 roku w 20 *Tygrysów* oraz 26 PzKpfw III i już w kwietniu wysłano na front wschodni.

Dnia 5 marca doszło do trzęsienia ziemi w organizacji batalionu czołgów ciężkich. Pomimo głosów dowódców, podnoszących konieczność zachowania czołgów przeznaczonych do wykonywania zadań, do których *Tygrysy* nie nadawały się lub do których było ich po prostu szkoda (przewożenie mel-dunków, wypadły rozpoznawcze, warty itp.), PzKpfw III zostały ostatecznie wycofane, a na ich miejsce kompania sztabowa batalionu otrzymała transportery opancerzone Sd.Kfz.250. Etat kompanii sztabowej nowego batalionu (K.St.N. 1150e) przewidywał teraz zaledwie trzy czołgi, ale za to wszystkie one były *Tygrysami* — z tego dwa w wersji wozu dowodzenia. Nowy etat kompanii czołgów ciężkich (K.St.N. 1176e) przewidywał utworzenie pododdziału mniejszego liczebnie, ale o znacznie powiększonej zdolności bojowej, gdyż liczącego teraz 14 *Tygrysów*: dwa w plutonie sztabowym i po cztery w trzech plutonach bojowych. „Homogeniczny”, a więc złożony wyłącznie z PzKpfw VI, batalion czołgów ciężkich stanowiło więc teraz ogółem 45 *Tygrysów* w trzech plutonach po 14 i liczącej trzy pojazdy kompanii sztabowej. Liczba czołgów niemal się więc nie zmieniła, ale znacznie wzrosła siła ognia oddziału.

Nowy etat wprowadzono w życie 5 marca i niemal od razu zaczęto reorganizować istniejące już jednostki *Tygrysów*. 6 marca powołano do życia 3. kompanię 501. batalionu, 20 marca 3. kompanię 504. batalionu, a 3 kwietnia powstała

four heavy tank platoons, with a total of 9 *Tigers* and 10 PzKpfw III. This company, later to be re-numbered the 9th, was the nucleus of the Grossdeutschland regiment's own heavy tank battalion.

On January 24 a fifth Heeres heavy tank battalion was created — schwere Panzer Abteilung 505 — also constituted along the December 1942 guidelines, with 20 *Tigers* and 26 PzKpfw III. It was sent to the front as early as April.

On March 5 an earthquake hit the heavy tank battalion TO&As when new organizational guidelines K.St.N. for HQ Company (K.St.N. 1150e) and Heavy Tank Company (K.St.N. 1176e) were issued. Despite the opinions of the battalion commanders, who stressed the need to have lighter tanks within the battalion to fulfill the roles that the *Tigers* were not able to perform, or that were simply beneath the *Tiger's* dignity (as sentries and errand-boys), the PzKpfw III were deleted from the TO&A. The Heavy Tank Battalion was again a homogenous unit, with only *Tigers* in it. The new HQ Company had only three tanks now, but all *Tigers* — including two in a command vehicle variant. A new reconnaissance platoon was incorporated into the HQ Company, with Sd.Kfz.250 half-tracked armored personnel carriers. The new Heavy Tank Company now numbered 14 *Tigers* — 2 in HQ Troop and 4 in each of three platoons. The new homogenous Heavy Tank Battalion thus had 45 *Tigers* — 3 in HQ Company and 42 in three heavy tank companies — one tank less than the heterogeneous battalion, but with much increased firepower.

The new TO&A was introduced on March 5, and re-organization started the following day. On March 6 a third company was already created for the 501st battalion, on March 20 — a third company for the 504th, and on April 3 — for the 505th. In the 502nd Battalion, its 2nd Company became the 3/503 Company on February 10 while on April 1 new 2/502 and 3/502 Companies were created for it.

Soon afterward the heavy component of Panzer Grenadiers Division Grossdeutschland was also reformed and increased to battalion strength. On July 1 the III Battalion of the Tank Regiment GD (III/PR GD) was created, combining the existing GD 13th Company and the now redundant third companies of the heavy tank battalions destroyed in Africa. The existing 13th (Heavy) Tank Company became the new battalion's 9th Company (9/III/PR GD), 3/501 Company became the 10/III/PR GD and the 3/504 the 11/III/PR GD.

After all the existing heavy tank battalions were re-organized, new battalions were soon created. On May 8 the 3rd Battalion of the 33rd Tank Regiment (III/PR 33) became the 506th Heavy Tank Battalion. On September 9 schwere Panzer Abteilung 501 was re-created from the remnants of

► *Tygrysy* z 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich / via Hideya Ando

► *Tigers* of 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 / via Hideya Ando

▲ Grupa PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnej serii produkcyjnej prawdopodobnie z 503. batalionu czołgów ciężkich w Rosji, zima 1943 roku. Zwraca uwagę brak osłon rur wydechowych na większości pojazdów / via Hideya Ando

▲ A group of PzKpfw Tiger Ausf. H1 of the early model, probably of schwere Panzer Abteilung 503 in Russia, winter 1943. Note that most of the vehicles visible apparently lack the exhaust shrouds / via Hideya Ando

nowa 3. kompania 505. batalionu czołgów ciężkich. W 502. batalionie jego dotychczasowa 2. kompania stała się już 10. lute-go 3. kompanią 503. batalionu, a 1 kwietnia na jej miejsce powstały nowe — 2. i 3. — kompanie 502. batalionu.

Niedługo potem postanowiono rozszerzyć ciężki kompo-nent pułku czołgów „Grossdeutschland” i 1 lipca utworzono III batalion czołgów (ciężkich) pułku czołgów GD, złożony z już istniejących trzech kompanii jednostek Tygrysów wy-słanych do Afryki — 501. i 504. Dotychczasowa 13. kompania (ciężka) pułku czołgów GD stała się kompanią 9/III/PR GD, kompania 3/501 — 10/III/PR GD, a 3/504 — 11/III/PR GD.

Wkrótce po zwiększeniu stanów Tygrysów w istniejących jednostkach powstały nowe bataliony czołgów ciężkich. 8 ma-ja III batalion 33. pułku czołgów przemianowano na 506. ba-talion czołgów ciężkich. 9 września odtworzono z resztek oca-lalej z Afryki kadry 501. batalion i utworzono nowy 509. ba-talion czołgów ciężkich. Dwa tygodnie później powstały ko-lejne dwa bataliony Tygrysów: 507. (z kadry I batalionu 4. pułku czołgów, 23 września) i 508. (z resztek 8. pułku czoł-gów, 25 września). Także rozbity 504. batalion czołgów cięż-kich doczekał się odtworzenia 18 listopada w oparciu o kadre 18. batalionu czołgów. Nowo utworzone bataliony 506. oraz 508. dotarły na front wschodni odpowiednio we wrześniu i listopadzie.

Rozbudowa pododdziałów czołgów ciężkich Wehrmach-tu nie uszła uwagi SS. Już 22 kwietnia SS-Führungshauptamt (SS-FHA) polecił stworzyć pierwszy batalion czołgów cięż-kich Waffen-SS. W odróżnieniu od struktury Wehrmachtu, w której bataliony czołgów średnich były w dyspozycji do-wódców armii, w SS bataliony Tygrysów stały się jednostka-mi korpusnymi, przydzielonymi do poszczególnych korpu-sów pancernych SS. Pierwszy z tych batalionów przydzielo-no do I Korpusu Pancernego SS.

W czerwcu I KPanc SS przemianowano na II KPanc SS, a w końcu lipca SS-FHA polecił zorganizować sztab i jedno-stki korpusne nowego I KPanc SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” — w tym nowy batalion Tygrysów dla korpusu, stwo-rzony w Sennelager rozkazem z 19 lipca. Wkrótce potem

the original unit, and a new 509th Battalion was created. Two weeks later another two Tiger battalions were ordered into existence — the 507th (with a cadre from I/PR 4) on Septem-ber 23, and 508th (from the remnants of PR 8) on September 25. The 504th Battalion, destroyed in Africa and Sicilia, was re-created on November 18 with a cadre from the 18th Tank Battalion. The new 506th and 508th Battalions reached the Eastern Front in September and November.

The SS-Führungshauptamt (SS-FHA) noticed the devel-opments in the Wehrmacht's heavy tank units, and ordered a Heavy Tank Battalion of their own into existence as early as April 22. Contrary to the Wehrmacht practice of subject-ing the Tiger units to Army HQs, in the Waffen-SS the Tiger were attached to a lower operational strata — the Corps. The first of the SS heavy tank battalions was attached to I SS Pan-zer Corps. This Corps was renamed the II SS Panzer Corps in June, and in July the SS-FHA ordered creation of the HQ and Corps units for the new I SS Panzer Corps Leibstandarte SS Adolf Hitler — including another Tiger battalion, created on July 19 in Sennelager. Soon afterwards the Tiger company of the LSSAH Division was moved with the Division from the II SS Panzer Corps to the new one. The (schwere) SS Panzer Abteilung 13 — the 13th SS (Heavy) Tank Company — became the 2./schwere SS Panzer-Abteilung Gen.Kdo. I. SS-Panzer-Korps Leibstandarte SS Adolf Hitler, or 2nd Com-pany of the Heavy SS Tank Battalion of the HQ, I SS Panzer Corps LSSAH.

On November 22 the existing SS-Korps-Truppen (SS Corps Units) were at long last given their numbers: 100 plus the Corps number. The Heavy Tank Battalions of the I and II SS Panzer Corps thus became the 101st and 102nd Heavy SS Tank Battalions (schwere SS Panzer Abteilung, sSSPzAbt). A week later the 1st and 2nd Companies of the 101st Heavy SS Tank Battalion were sent to the front with the new I SS Pan-zer Corps.

On July 1, II/SS PR 11 (2nd Battalion 11th SS Tank Regi-ment) was created at the Grafenwöhr Training Area in Bava-ria. Lacking tanks, it was sent in August for anti-partisan warfare in Yugoslavia. On November 1 it was re-named the 103rd SS Heavy Tank Battalion, but remained in Yugoslavia till early in 1944 when the overall situation allowed the with-drawal of the battalion and making a decent tank unit of it as the third SS Tiger battalion.

In November 1943 another petty cosmetic change was made to the TO&A — this time the option of having Tiger or its successor, the Tiger II with an L/71 cannon, was introduc-

kompania *Tygrysów* dywizji LSSAH została wraz z dywizją przeniesiona do I K Panc SS jako 2. kompania batalionu czołgów ciężkich dowództwa I Korpusu Pancernego SS LSSAH.

W dniu 22 października dotychczasowe SS-Korps-Truppen (jednostki korpusne SS) zostały oznaczone numerami złożonymi z liczby 100 i numeru korpusu. Bataliony czołgów ciężkich I i II K Panc SS stały się odpowiednio 101. i 102. batalionem czołgów ciężkich SS. Tydzień później kompanie 1. i 2. ze 101. batalionu zostały wysłane na front wschodni wraz z nowym I K Panc SS LSSAH.

Dnia 1 lipca utworzono na poligonie w Grafenwöhr II batalion 11. pułku czołgów SS, początkowo pozbawiony czołgów i stąd w sierpniu wysłany do Jugosławii jako piechota do operacji przeciwpartyzanckich. 1 listopada przemianowano go na 103. batalion czołgów ciężkich SS, ale dopiero w styczniu 1944 roku sytuacja na Bałkanach pozwoliła wycofać stamtąd kadrę jednostki i zacząć formowanie trzeciego batalionu czołgów ciężkich SS.

W listopadzie 1943 roku doszło do kolejnej zmiany w etacie batalionu, tym razem jedynie kosmetycznej — uwzględniono pojawienie się następcy *Tygrisa I*, nowego *Królewskiego Tygrisa* z działem KwK 43 L/71, rozszerzając etat na jednostki nowych wozów. Najważniejsze postanowienia dawnego etatu — organizacja i stan czołgów w jednostkach — nie uleg-

ed. However the essence of the M1943 heavy tank battalion organization, with 45 *Tigers* in an HQ Company and three heavy tank companies, introduced on March 5, 1943, remained unchanged till the end of the war.

1944

On June 1, 1944 a guideline was issued, according to which certain re-created heavy tank units were to be re-organized into so-called "freie Gliederung" or "loosely formed" ones — when specified. New TO&As for such units were introduced, K.St.N. 1107b (f.G.) for the HQ Company (f.G.) and K.St.N. 1176 (f.G.) for the heavy tank company (f.G.). In the new HQ Company TO&A there was a Command Troop (Gruppe Führer), with 3 *Tigers* (2 of these in command variant), taking the place of the Signals Troop. If a battalion was ordered to be reorganized as an (f.G.) unit, the heavy companies could be reorganized in either of two variations: Ausf. A and Ausf. B. The Ausf. A company had a command troop with 2 *Tigers* plus three platoons of 4 *Tigers* each. The Ausf. B company was a remote-control tank unit with 14 *Tigers* and 36 remotely-controlled explosive carriers. The first such reorganized unit was the 501st Heavy Tank Battalion, re-created in the fall of 1944 and re-armed at the same time with *Tiger II* tanks.

▼ Fabrycznie nowy PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 późnych serii wczesnego typu produkcyjnego z 502. batalionu czołgów ciężkich. We wlotie wieży starszy sierżant Johannes Bölter, który walcząc na *Tygrysach* dorobił się potem promocji oficerskiej, Krzyża Rycerskiego z Liśćmi Dębowymi oraz dowództwa kompanii, którymi uhonorowano zniszczenie przez niego 144 czołgów. 502. batalion w ogóle miał szczęście do rekordzistów — dowódcą kompanii Böltera był porucznik Otto Carius ze 150 zniszczonymi czołgami, a wynik st. sierż. Kurta Goeringa zbliżył się do 130 / via Hideya Ando

▼ A brand-new late series early model PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 of schwere Panzer Abteilung 502. Oberfeldwebel (MSGT.) Johannes Bölter can be seen in the commander's cupola of this tank; he was later promoted to Lieutenant (2nd Lt.), awarded the Knight Cross and appointed a company commander in the 502nd Battalion for his 144 tanks destroyed. The 502nd Battalion had more record-holders in its ranks: Bölter's company commander was Oberleutnant (1st Lt.) Otto Carius with 150 tanks under his belt, and Oberfeldwebel Kurt Goering's score neared the 130 mark / via Hideya Ando

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnej odmiany produkcyjnej z 1. kompanii 502. batalionu czołgów ciężkich w rejonie Leningradu, kwiecień 1943 roku / via Hideyo Ando

▲ An early PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 1. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 502 in the Leningrad area, April 1943 / via Hideyo Ando

ly tym razem żadnym zmianom. Organizacja batalionu czołgów ciężkich „wz.43” z 45 Tygrysami, wprowadzona 5 marca 1943 roku, przetrwała w swoim zrębie do końca wojny.

Rok 1944

W dniu 1 czerwca wprowadzono zalecenie odbudowywania niektórych wycofywanych z frontu jednostek jako tzw. jednostki freie Gliederung (luźno podporządkowane). Jednostki takie składały się z plutonu sztabowego według etatu K.St.N. 1107b (f.G.), w którym miejsce dotychczasowego plutonu łączności zajęła sekcja dowódcy (Gruppe Führer) w składzie trzech Tygrysów (w tym dwóch wozów dowodzenia). Kompanie takiego batalionu przemianowanego na jednostkę „f.G.” odbudowywano z kolei według dwóch wzorców: Ausf. A i Ausf. B. Etat kompanii czołgów ciężkich K.St.N. 1176 (f.G.) opiewał na pluton dowodzenia z Gruppe Führer w składzie dwóch Tygrysów i trzy plutony bojowe po cztery Tygrysy. Etat kompanii Ausf. B przewidywał przemianowanie jej na kompanię czołgów ciężkich zdalnego kierowania „f.G.” w składzie 14 Tygrysów z aparaturą do zdalnego kierowania nosicielami ładunków wybuchowych i 36 zdalnie kierowanych pojazdów Borgward B.IV (Sd.Kfz.301). Pierwszą jednostką tak zreorganizowaną był odbudowany jesienią 1944 roku 501. batalion czołgów ciężkich „f.G.”, przebrojony przy okazji w Królewskie Tygrysy.

On June 6 (D-Day in Normandy) the last, eleventh Wehrmacht Heavy Tank Battalion, numbered 510, was created. It was very soon, in July, sent to the Eastern Front. This was the last full battalion-strength heavy tank unit armed with Tiger I tanks. The Tiger IIs, introduced in late 1943 and early 1944, were gradually pushing the earlier variant off the production lines until in August 1944 it was phased out completely.

In late 1944 and early 1945 the oldest Wehrmacht heavy tank battalions were forced to change their numbers, after the Waffen SS decided to re-number its Tiger battalions from the 101–103 range to 501–503. On November 27, 1944 the 501st Battalion became schwere Panzer Abteilung 424, the 503rd followed suit on December 20 and changed its title to schwere Panzer Abteilung Feldherrnhalle (sPzAbt FHH), and on January 5, 1945, the 502nd Battalion became schwere Panzer Abteilung 511.

In early 1944 three heavy tank (remote control) companies were created, each with an HQ Troop of 2 Tigers plus three platoons with 4 Tigers and 9 Borgward B.IV (Sd.Kfz.301) heavy explosive carriers in each, and a replacement platoon with 9 more carriers. None of these ever served as a remote control unit — all were soon incorporated into existing Tiger battalions as replacements. The schwere Panzer Kompanie (Funklenk) 316 was incorporated into the Panzer-Lehr Division, sPzKp (Fkl) 314 became the new 3/504, the sPzKp (Fkl) 313 — the 3/508. The last, and the largest, unit to try matching Tigers with self-propelled mines was schwere Panzer Abteilung (Fkl) (f.G.) 301, or the “301st Heavy Tank (Remote Controlled) Battalion (loosely formed)”. It was the original 301st Tank (Remote Controlled) Battalion, re-equipped with Tigers after being withdrawn from the front on August 19.

W dniu inwazji aliantów, 6 czerwca, powstał ostatni, jedyny z kolei, batalion czołgów ciężkich Wehrmachtu, oznaczony numerem 510. Już w lipcu trafił on na front wschodni. Była to ostatnia jednostka w sile batalionu składająca się wyłącznie z czołgów Tiger I. Produkowane od przełomu 1943 i 1944 roku *Königliche Tygrysy* (PzKpfw VI Ausf. B Tiger II) zaczęły zastępować starsze pojazdy Henschla w odbudowywanych na zapleczu frontu skrwawionych batalionach, aż wreszcie po zaniechaniu produkcji PzKpfw VI Tiger Ausf. E w sierpniu 1944 roku zajęły jego miejsce bez reszty.

Na przełomie lat 1944 i 1945, gdy SS zmieniło numery swoich batalionów czołgów ciężkich ze 101–103 na 501–503, przemianowano dotychczasowe bataliony Wehrmachtu noszące te oznaczenia. I tak 27 listopada 501. batalion czołgów ciężkich stał się 424. batalionem, 21 grudnia 503. batalion czołgów ciężkich stał się batalionem czołgów ciężkich „Feldhermhalle”, a 5 stycznia 1945 roku 502. batalion przemianowano na 511. batalion czołgów ciężkich.

W początkach roku sformowano także trzy kompanie czołgów ciężkich (zdalnego kierowania). 316. kompania trafiła do Dywizji Pancerniej „Panzerlehr”, 314. kompania stała się 3. kompanią 504. batalionu, a 313. kompania — 3. kompanią 508. batalionu. Każda z kompanii składała się z plutonu sztabowego z liczącą dwa Tygrysy sekcją dowódcy (Gruppe Führer) i trzech plutonów po cztery Tygrysy i dziewięć nosicieli ładunków wybuchowych Borgward B.IV (Sd.Kfz.301) każdy. Prócz tego w skład takiej kompanii wchodził pluton zapasowy z dziewięcioma zapasowymi nosicielami ładunków. Największą i ostatnią jednostką zdalnego kierowania wyposażoną w Tygrysy był wycofany z frontu 301. batalion czołgów ciężkich (zdalnego kierowania), przebrojony 19 sierpnia w PzKpfw VI Tiger Ausf. E.

▼ Dwa czołgi PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wcześniej odmiany produkcyjnej z 2. kompanii 502. batalionu czołgów ciężkich zwracają w poprzek drogi na południe od jeziora Ładoga, lato 1943 roku / via Hideyo Ando

▼ Two early series PzKpfw VI Ausf. H1s of 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 502, making a U-turn on a road south of Lake Ladoga, summer 1943 / via Hideyo Ando

Tiger Tactics

The first *Tigers* fought almost blindly, without any tactical guidelines worthy of the name. The only document their commanders could use was Note 87/42 from the General der Schnellen Truppen (Fast Troops Commander), dated February 10, 1942. This document, written half a year before the first *Tiger* rolled out from Henschel or Porsche, contained only very vague remarks on the nature of the heavy tank with almost none of its space given to tactical employment on a real battlefield.

The experiences gained in the first six months of *Tiger* combat were gathered in a supplement called *Merkblatt 47a/29 "Training and Employment of the Heavy Tank Battalion"*, of May 20, 1943, issued with the H.Dv.470/7 "Medium Tanks Company" manual. Still, it was not a separate manual for the heavy tank commanders but a listing of differences between the heavy tank unit and the medium one.

According to that manual the heavy tank company's assets were great firepower, strong armor, and high cross-country maneuverability even in winter. All of these made the heavy tank battalion ideal for attacking heavily fortified enemy defense points, for long-range tank-versus-tank fighting, for attacking key enemy defenses and for breaking through fortified enemy defensive lines.

The heavy tank company was THE most potent unit of the armored troops, employed within the heavy tank battalion as the Army HQ-level mobile reserve unit. It was tasked with rapidly breaking through enemy defenses, especially fortifications, and with deep penetration raids behind enemy lines. It could handle these tasks thanks to its powerful armament and strong armor protection.

Each heavy tank battalion included an organic workshop company, organized according to K.St.N. 1187b. This was a rear-echelon subunit tasked with the complicated issues of logistic support of the heavy tank unit. Only these specialized companies had the special tools and skills needed to fix a broken *Tiger*. All of the other types of tanks used by German tank units could be repaired by any other armored unit

Taktyka użycia Tygrysów

Pierwsze walki kompanii czołgów ciężkich toczono niemalże po omacku, tworzenie taktyki ich wykorzystania powierzając dowódcom poszczególnych pododdziałów. Jedynym dokumentem, na którym mogli się oni opierać, była notatka służbowa 87/42 Generała Wojsk Szybkich (Generall der Schnellen Truppen) z 10 lutego 1942 roku. Dokument, napisany pół roku przed powstaniem pierwszego seryjnego Tygrysa, zawierał jedynie bardzo ogólne uwagi o możliwościach czołgu ciężkiego, bez wdawania się w szczegóły rozwiązywania zagadnień taktycznych na rzeczywistym polu walki.

Doświadczenia pierwszych sześciu miesięcy bojowego zastosowania Tygrysów zawarto dopiero w dodatku Merkblatt 47a/29 „Szkolenie i użycie kompanii czołgów ciężkich Tygrys” z 20 maja 1943 roku do regulaminu H.Dv.470/7 „Kompania czołgów średnich”. Nadal więc ogólne założenia organizacji i użycia bojowego czerpano z działań formacji czołgów średnich, zaznaczając zaledwie różnice dzielące oba te typy pojazdów.

Według tego przepisu kompania czołgów ciężkich odznacza się wielką siłą ognia, potężnym opancerzeniem, wysokimi właściwościami terenowymi, których nawet zima nie ob-

— except *Tigers*, which needed a specialized team with special equipment. The engine could be changed with a turret-mounted jib-boom, or one mounted on a lorry — but to replace a turret, you needed a 15 tonne gantry crane, and that was not equipment that was issued to ordinary tank units.

The workshop company consisted of a recovery platoon (with 18 Sd.Kfz.9 prime movers — three of which were harnessed together to tow a single *Tiger*) and a repair unit. The workshop company was always a beehive of activity. For example in the workshop company of schwere Panzer Abteilung 502, then fighting in the Baltic States, 102 *Tiger* tank repairs were performed within the two months June 22 to August 21, 1944. That would mean that each of the unit's 45 *Tigers* was repaired at least twice during the period. Beside *Tigers* the company repaired prime movers 41 times, lorries 35 times, armored cars 44 times, and motorcycles 10 times. The armorers repaired 11 MG 34 machine guns (that would mean that the battalion still had the regular MG 34 machine guns — with MG 34S or 34/41 they would have much more work!) and 21 tank main guns. The radio technicians were much busier — the radios required 80 repairs during that period. The recovery platoon towed a total of 144 *Tigers* — so each one of the battalion *Tigers* was towed more than three times. The workshop company was a *Tiger* hospital, but the

▼ Kolumna PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 wczesnych serii „modelu afrykańskiego” w czasie przerwy konserwacyjnej w marszu na linię frontu, Tunezja, wiosna 1943 roku. Zwracają uwagę charakterystyczne wąskie przednie błatniki i reflektory przeniesione na górną płytę czołową — tu ostał się tylko jeden, po lewej stronie. Nad podniesioną zasuwą przyrządu obserwacyjnego kierowcy widoczne są dwa otwory jego peryskopu obserwacyjnego KKF2. Na masce jarzma armaty widać dwa zalatane ślady po trafieniach i dwa kolejne na górnej płycie czołowej. Na dalszym planie widoczne czołgi PzKpfw III i kolejno Tygrysy / via Hideya Ando

▼ A column of early series „African Model” PzKpfw VI Ausf. H1s of schwere Panzer Abteilung 501 taking a maintenance halt on the way to the front in Tunisia, spring 1943. Note the narrow front mudguards as well as the repositioned headlights, only one of which survived, on the left of the upper glacis by the driver's visor. Note also the twin apertures of the driver's episcopes, the KKF2, half-visible beneath the driver's visor shutter. There are two plugged hit marks on the gun mantlet below the gun-sight apertures, and two more on the upper glacis. In the background PzKpfw IIIs and more *Tigers* can be seen / via Hideya Ando

▲ Odprawa dowódców zoląg przed PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnej serii — zwracają uwagę otwory peryskopu kierowcy KKF2, daszek nad otworami celownika w masce jarmu, oraz pokrywki zakładane na wyloty luf wyrzutników granatów dymnych / via Hideya Ando

▲ Crew commanders' roll-call in front of early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1s. Note the KKF2 driver's episcopes, rain-gutters over the gun sight apertures on the mantlets, and dust covers placed over the muzzles of the smoke discharger tubes / via Hideya Ando

niża w znaczącym stopniu, oraz wysoką zdolnością przełamania pozycji obronnych przeciwnika. Dzięki tym zaletom kompania czołgów ciężkich jest szczególnie użyteczna do wykonywania natarć na silnie umocnione punkty oporu nieprzyjaciela, zwalczania broni pancernej przeciwnika na dalekie dystanse, do atakowania kluczowych punktów oporu wroga oraz do przełamania jego linii fortyfikacji.

Kompania czołgów ciężkich jest najpotężniejszą bronią sil pancernych i działa z reguły w ramach armijnych batalionów czołgów ciężkich z zadaniem szybkiego zniszczenia obrony przeciwnika lub głębokiej penetracji na jego tyły, dokonywanych dzięki dużej sile ognia i ochronie, jaką daje grubość pancerza. Duża masa wozów kompanii czołgów ciężkich wymaga jednak, z uwagi na niedostateczną nośność większości mostów, wsparcia jednostek czołgów ciężkich jednostkami wojsk inżynieryjnych wyposażonymi w ciężki sprzęt przeprawowy.

W skład batalionu czołgów ciężkich wchodzi także organizacyjna kompania warsztatowa zorganizowana według etatu K.St.N. 1187b. Jest to pododdział bardzo rozbudowany, na miarę oczekujących go zadań — obsługa techniczna, remonty i zaopatrzenie w materiały pędne, części zapasowe i amunicję jednostki tak żarłocznej, jak batalion czołgów ciężkich, stanowi problem o wiele bardziej złożony niż w przypadku zwykłego batalionu czołgów. Remontu czy napraw każdego innego typu czołgu (np. PzKpfw III czy PzKpfw IV) można dokonywać w kompaniach warsztatowych sąsiednich jednostek, ale do naprawy Tygrysa potrzebna jest ekipa wysoko

heavy tank battalion also had a „dressing point” — the mobile repair troop of the HQ Company, and the “stretcher bearers” — repair teams in the combat companies. Together they had performed another 26 *Tiger* repairs. Most of the total 128 repairs were engine failures (55 repairs), then transmission failures (41), and suspension ones (32). In 22 instances armor damaged by enemy hits also needed repair. During the period 12 *Tigers* were written off: 3 were blown up due to the impossibility of their recovery, 8 burned after being knocked out, 1 was knocked out and abandoned in enemy-held territory — and 21 were heavily damaged.

The heavy tank platoon (Zug) consisted of 4 *Tigers* divided between two half-platoons (Halb-Zuge). The platoon commander (Zugführer) commanded the first half-platoon, his deputy the other. The platoon was the basic combat unit of *Tigers* within the company. A platoon fought by continuously alternating fire and maneuver by the two half-platoons. Both half-platoons and individual tanks within them mutually supported and guarded each other's advance.

Great care had to be observed in reconnoitering march routes, because the sheer size and weight of the *Tiger* could make travel difficult. Aerial photographs showing possible bottlenecks, sharp turns and weak bridges were very useful in this preparatory phase. *Tigers* should not be mixed with other tank and mechanized troop columns, as their size and weight could ruin a weak bridge or stop up a bottleneck.

In night marches an observer had to be posted outside the tank to lead and warn the driver. In daytime marches si-

wyspecjalizowanych fachowców, dysponująca sprzętem niezbędnym do demontowania podzespołów ciężkiego czołgu. O ile nawet wymiana silnika może zostać od biedy wykonana przy pomocy montowanego na wieży lekkiego żurawika, a dźwig na ciężarówce radzi sobie z nią znakomicie, to już do zdjęcia wieży potrzebna była suwnica bramowa o udźwigu 15 ton — a takim sprzętem inne jednostki pancerne po prostu nie dysponowały.

Kompania warsztatowa batalionu czołgów ciężkich składała się z plutonu ewakuacyjnego z osiemnastotonowymi ciągnikami Sd.Kfz.9 (trzy takie ciągniki zaprzęgano do holowania jednego *Tygrysa*) i jednostki remontowej. Obłożenie pracą kompanii warsztatowej było bardzo duże. Przykładowo, w walczącym wówczas w państwach nadbałtyckich 502. batalionie czołgów ciężkich w dniach od 22 czerwca do 21 sierpnia 1944 roku kompania warsztatowa dokonała 102 napraw czołgów PzKpfw VI (a więc każdy *Tygrys* w ciągu tych dwóch miesięcy trafiał w ręce warsztatowców co najmniej dwa razy), 41 razy naprawiała ciągniki, 35 razy samochody ciężarowe, 44 razy samochody pancerne i transportery opancerzone oraz 10 razy motocykle. Rusznikarze naprawili 11 karabinów maszynowych MG 34 (widać, że jednostka miała jeszcze stare MG 34 — przy MG 34S i 34/41 mieliby znacznie więcej zajęć) i usunęli 21 zacięć oraz uszkodzeń armat. Technicy radiowi mieli więcej roboty: radiostacje wymagały w tym czasie 80 napraw. Pluton ewakuacyjny holował *Tygrysy* aż 144 razy! Prócz kompanii warsztatowej, którą można by przyrównać do szpitala dla *Tygrysów*, w batalionie działało także „ambulatorium” — zmotoryzowany zespół naprawczy z kompanii dowodzenia i „pogotowie” — sekcje warsztatowe w kompaniach bojowych. W omawianym okresie dokonały one w sumie kolejnych 26 napraw czołgów. Z tych łącznie 128 napraw *Tygrysów* najwięcej dotyczyło awarii silników (55), układu przeniesienia napędu (41) i układu jezdnego (32). W 22 przypadkach remontowano uszkodzone nieprzyjacielskimi pociskami opancerzenie. W omawianym okresie ze stanu batalionu ubyło bezpowrotnie 12 *Tygrysów* (trzy wysadzone z braku możliwości ewakuacji, osiem spłonęło po trafieniu, jeden trafiony i opuszczony na terytorium zajęty przez wroga), a 21 odniosło ciężkie uszkodzenia.

Pluton bojowy (Zug) składał się z czterech czołgów PzKpfw VI *Tiger*, podzielonych na dwa liczące po dwa pojazdy półplutony (Halbzüge). Dowódca plutonu (Zugführer)

milar observers were needed to keep watch for enemy aircraft. On long marches frequent maintenance breaks were mandatory — the first to be made after 5 km, then every 10–15 km. Soft, unpaved roads were best for long marches, as paved roads were tough on the suspension — especially the inner road wheels. Speed was ideally limited to 10–15 km/h in daytime and 7–10 km/h at night.

Tiger engines howled in an unmistakable tone and this had to be taken into consideration if their re-deployment was to be a surprise for the enemy. Wind speed and direction had to be carefully noted while moving in forward areas close to the front, especially at night, if the element of surprise was to be preserved.

After the assembly point had been reached, *Tigers* were immediately to be re-fuelled to save their limited fuel supply for combat activities. After *Tigers* were redeployed to the forward areas their deep and wide track-marks needed to be obliterated immediately to prevent being spotted by enemy aircraft. If the *Tigers* reached their assembly area in daytime they were to be immediately dispersed.

The *Tiger*'s most valuable asset in combat was its powerful gun, which combined with strong armor protection and high maneuverability to give it a high rate of survivability on the battlefield. The ballistics of the gun gave the *Tiger* the ability to pick off enemy tanks from the “back row”, providing fire support for the lighter tanks — in the beginning those from its own battalion, later from the Panzer Divisions to which the battalions were attached. After the amazing successes of its first year of front-line service a strong and extremely dangerous legend spread about the *Tiger*'s apparent “immortality”, resulting in numerous subsequent losses. Many commanders, falling for that myth, sent the *Tigers* they were given into the front line not even by single platoons (which were stated by the guidelines to be the minimum field force) but by half-platoons and even as single tanks, often without infantry protection. *Tigers* were often lost when thus exposed to enemy artillery fire, to massed armored attacks and even to infantry weapons.

The *Tiger* proved an excellent anti-personnel weapon — due to its splendid gun, the 8,8 cm KwK 36, and especially to the controlled-fragmentation Sprenggranate L/4,5 originally designed for use in the 8,8 cm Flak 18. It was very accurate, the shell functioned in very adverse conditions and,

◀ PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 wczesnych serii z 2. plutonu 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich ćwiczy forsowanie przeszkód wodnych przed rozpoczęciem operacji „Zitadelle” na łuku Kurskim, czerwiec 1943 roku. Zwracając uwagę pokrywki wyrzutników granatów dymnych i charakterystyczne dla czołgów 3. kompanii z tego okresu dospawane na bokach kadłuba uchwyty do przewożenia drewnianych belek / via Hideya Ando

◀ An early series PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 of 2. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 during a shallow fording exercise prior to Operation *Zitadelle* in the Kursk Salient, June 1943. Note the covers on the smoke discharger tubes and the brackets for carrying a wooden beam welded along the hull, characteristic of the 3rd Company / via Hideya Ando

◀ 3. kompania 503. batalionu czołgów ciężkich na podstawach wyjściowych do ataku w operacji „Zitadelle” na łuku Kurskim, lipiec 1943 roku / via Hideya Ando

◀ 3rd Company, schwere Panzer Abteilung 503 collected at a starting point for Operation Zitadelle, the Kursk Salient offensive, July 1943 / via Hideya Ando

był jednocześnie dowódcą pierwszego półplutonu, drugim zaś dowodził jego zastępca. Pluton był podstawową jednostką bojową w ramach kompanii. Walka prowadzona przez pluton polegała na współdziałaniu półplutonów, które na zmianę nacierały i osłaniały ogień natarcie pozostałego półplutonu.

W marszu szczególną wagę przywiązywać należało do wcześniejszego rozpoznania trasy, a to z powodu dużych rozmiarów pojazdów. Za bardzo przydatne do takiego rozpoznania uważano zdjęcia lotnicze, na których widać zwężenia dróg, ostre zakręty, mostki itp. Ze względu na możliwość zaważenia mostków i zatarasowania zwężeń drogi zalecano, by *Tygrysy* nie włączać do kolumn innych czołgów lub formacji zmotoryzowanych. W marszach nocnych sugerowano wystawianie na pancernu obserwatora, który podawałby mechanikowi-kierowcy komendy i ostrzegał przed przeszkodami. Marsz jednostki czołgów ciężkich wymagał częstych przerw konserwacyjnych — zalecano je po pierwszych 5 km trasy, a potem co 10–15 km. Za najlepiej nadające się do pokonywania długich tras uznano drogi nieutwardzone, gdyż drogi bite stanowiły zbyt wielkie obciążenie dla zawieszenia — szczególnie cierpiały na tym wewnętrzne rzędy kół nośnych. Zalecana prędkość przemarszu w dzień wynosiła 10–15 km/h, w nocy zaś 7–10 km/h.

Charakterystyczne zawodzenie silnika *Tygrisa* na wysokich obrotach dekonspirować może jego obecność. Aby zapobiec utracie elementu zaskoczenia, należy pozycje wyjściowe do ataku wyznaczać daleko za linią frontu i uważnie śledzić kierunek wiatru. Po osiągnięciu rejonu koncentracji trzeba natychmiast zatankować pojazdy, by oszczędzać ich niewielki zasięg w warunkach bojowych. Natychmiast też należy

provided that the crew was adequately trained, a single *Tiger* was capable of firing deadly barrages of air-burst shells that broke many Soviet infantry “human-wave” attacks. But to prove their worth *Tigers* needed protection by their own infantry and a wide field of maneuver, while narrow-minded infantry commanders instead deployed them as dug-in firing-points exposed to heavy artillery fire. The presence of a *Tiger* had an enormous effect on the morale of the troops, though they did not have the faintest idea about the correct tactical employment of such a weapon and demanded its presence in the foremost positions on the MLR (Main Line of Resistance). If the *Tigers* tried to find better firing positions somewhere further back, where they were less exposed and where they could be a surprise for the enemy if he decided to attack, the infantry went with them — abandoning their positions and withdrawing to wherever “their” *Tiger* had gone. The *Tiger* crews thus had no choice but to stay put and await their final stand.

Wehrmacht PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1 (E) Heavy Tank Unit Histories

schwere Panzer Ersatz- und Ausbildungs-Abteilung 500

The 500th Heavy Tank Replacement and Training Company was created in February 1942 at the Armored Troops School in Paderborn. It was conceived as a training center, supplying fully-trained *Tiger* crews to *Tiger* units at the front such as the 501st and 502nd Heavy Tank Companies created at the same time. After the heavy tank companies became battalions, so did the *Tiger* School. The ever-quicken pace of training and flow of replacements precluded retaining a constant

przystąpić do maskowania szerokich i głębokich śladów pozostawianych przez Tygrysy, by nieprzyjacielskie lotnictwo nie wykryło ich obecności. Jeśli czołgi ciężkie mają osiągnąć rejon koncentracji za dnia, kompanię należy rozproszyć.

Instrukcja stwierdzała, iż w boju największe znaczenie mają silne uzbrojenie artyleryjskie Tygrysa i mocny pancerz oraz spora jak na rozmiary i masę mobilność, zapewniające mu duże możliwości przeżycia na polu walki. Osiągi armaty pozwalają prowadzić walkę z drugiej linii, ubezpieczając ogniem działania lżejszych czołgów. Początkowo były to czołgi własnego batalionu, potem — po przejściu na etat z 45 Tygrysami w batalionie — zwykle czołgi dywizji pancerniej, z którą współdziałał batalion. Po oszalemiących sukcesach pierwszego roku służby frontowej wytworzyło się przekonanie o „nieśmiertelności” Tygrysa, który jakoby miał być „niezniszczalny”. Wielokrotnie prowadziło ono do ciężkich strat, gdyż Tygrysy wysyłano w pole nawet nie plutonami (według regulaminu najmniejszą jednostką samodzielnie operującą w polu), ale wręcz pojedynczo, a czasem nawet bez wsparcia piechoty. W tych warunkach Tygrysy padały ofiarą piechoty przeciwnika, ognia ciężkiej artylerii lub zmasowanych ataków broni pancerniej wroga.

Tygrysy okazały się bardzo skuteczną bronią przeciwpiechotną — sprawiły to doskonałe właściwości balistyczne armaty KwK 36, a zwłaszcza nabój z granatem odlamkowym o kontrolowanej fragmentacji 8,8 cm Sprenggranatpatrone L/4,5 rodem z dział przeciwlotniczego Flak 18, który działał niezawodnie w każdych warunkach i umożliwiał co lepiej wyszkolonym załogom stawianie zapór ogniowych z granatów ustawianych na rozprysk w powietrzu. By to osiągnąć, potrzebowały jednak ubezpieczenia własnej piechoty i swobody manewru, a tymczasem często wysyłano je samotnie na dalekie przedpole, gdzie pełniły rolę wkopanych po wieże w ziemię nieruchomych punktów ogniowych, wystawianych na ogień ciężkiej artylerii przeciwnika. Obecność Tygrysa wywierała olbrzymi wpływ na morale piechoty, która jednak nie miała pojęcia o specyfice taktycznego zastosowania czołgów ciężkich i domagała się ich obecności w pierwszej linii okopów. Tygrysy musiały tam pozostawać — jeśli tylko spróbowały zająć dogodnie stanowisko ogniowe na zapleczu, gdzieś gdzie mogłyby się skryć przed wzrokiem przeciwnika i razić go z zaskoczenia, piechota masowo porzucała swoje stanowiska i wycofywała się wraz z nimi.

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 dowódcy 2. kompanii (numer boczny „200”) 505 batalionu czołgów ciężkich w czasie operacji „Zitadelle” na łuku Kurskim w lipcu 1943 roku. Zwraca uwagę nietypowy, dwustopniowy zasobnik wieżowy. Boki kadłuba otoczone są drutem kolczastym, co było pomysłem charakterystycznym dla tej jednostki i miało uniemożliwić wejście na kadłub czołgu saperom Armii Czerwonej, niszczącym unieruchomione minami czołgi ładunkami wybuchowymi / via Hideya Ando

▲ The 2. Kompanie commander's mid-series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of schwere Panzer Abteilung 505 during Operation Zitadelle, Kursk Salient, July 1943. Note the peculiar “two-staged” turret external stowage bin, the “200” pennant number of the 2nd Company's commander, and the hull sides festooned with barbed wire to repel potential “borderers” — Red Army sappers with satchel charges / via Hideya Ando

number of the battalion's soldiers or any formalized framework within the battalion, which quickly became a somewhat amorphous unit. The number of soldiers was much higher than in a combat battalion — as well as a battalion of trainees there were the cadre, the support organization, and the whole logistical infrastructure of a base unit. Because of these numbers the 500th Battalion was renamed the Training Regiment (Panzer Ausbildung Lehr-Regiment) in August of 1944. Despite this there were never enough Tigers there to equip a 45 tank strong battalion — there simply was no reason for such a number in a training facility. While one company was riding the tanks on a training ground others were undergoing theoretical training, or doing the maintenance.

In view of the imminent phasing out of the older version the decision was made in July 1944 to stop Tiger I training and activate a combat unit with the older tanks preserved there, crewed by the instructors and the last class of Tiger I trainees. However, not many more than 14 tanks were found to be still in a condition enabling their refit and use at the front. All of these were early series tanks, hacked to death by generations after generations of Tiger trainees and in need of a thorough refit. During this refit the late series suspension with all-steel road wheels replaced their original rubber-tired road wheels, which were unfit for front service. A freie Gliederung company of three platoons with 4 Tigers each plus a Gruppe Führer of 2 Tigers was then formed, called an Alarmeinheit, or Alert Unit. Like all the Alert Units then formed it was under the command of the local Wehrkreis VI, or

Historie jednostek czołgów ciężkich niemieckiej Armii i Waffen-SS w okresie użytkowania w nich czołgów PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 (E)

Pododdziały Tygrysów Wehrmachtu

schwere Panzer Ersatz- und Ausbildungs-Abteilung 500

Utworzona w lutym 1942 roku 500. kompania zapasowa i szkolna czołgów ciężkich działała w szkole broni pancernej w Paderborn i stanowiła jednostkę szkolną, w której przyszłe załogi Tygrysów poznawały swoje rzemiosło. Pododdział powstał początkowo jako kompania uzupełnień dla bojowych kompanii czołgów ciężkich, 501. i 502. Po przekształceniu ich w bataliony i powstaniu kolejnych batalionów bojowych Tygrysów, jednostkę szkolną także podniesiono do szczebla batalionu. Tempo szkolenia i przepływu załóg przez szkołę zostało przyspieszone tak, że w ogóle nie było mowy o utrzymaniu stałego stanu osobowego i trwałych ram organizacyjnych, a cały batalion stał się jednostką amorficzną. Stan osobowy znacznie przewyższał bojowy etat batalionu — wszak samych kursantów był zawsze pełny batalion, a szkoła miała jeszcze własną kadrę i zaplecze, zarówno socjalne, jak techniczne. Zmiany te znalazły formalne odzwierciedlenie w sierpniu 1944 roku, kiedy 500. batalion stał się na krótko samodzielnym pułkiem szkolnym (Panzer Ausbildung Lehr-Regiment).

▼ Kolumna PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnych serii z (prawdopodobnie) 505. batalionu czołgów ciężkich w początkowej fazie operacji „Zitadelle” na łuku Kurskim, lipiec 1943 roku. Zwraca uwagę nietypowej konstrukcji uchwyt do zapasowego odcinka gąsienicy chroniącego dolną część płyty czołowej — z dwiema równoległymi belkami, unieruchamiającymi podwójny grzebień zębów gąsienicy / via Hideya Ando

▼ A column of early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1s, probably of *schwere Panzer Abteilung 505*, during the early stages of Operation *Zitadelle* in the Kursk Salient, July 1943. Note the atypical arrangement of the spare track holder on the lower glacis, with two parallel girders embracing the two rows of guiding teeth / via Hideya Ando

6th Military District in Münster, rather than OKH in Berlin — or Hitler himself — as were all the other *Tiger* units. This made many wonder if it was not a part of the Reserve Army troops made ready for action in case the coup against Hitler was successful (Operation Walküre). One way or another, the company did not take part in any of the July 20 activities, and was ready for action as late as mid-August, by now called the *schwere Panzer Kompanie Einsatz Dunkirchen*. It was sent into battle on September 18, to the Netherlands where British and American airborne units had landed around the Rhine bridges (Operation Market Garden). On September 19 the railway transport reached Bocholt, and the remaining 80 or so kilometers were to be covered under the *Tigers'* own power along the highway to Arnhem. The company was attached to the 10th SS Panzer Division Frundsberg, and dismembered into small portions assigned to various battle groups (*Kampfgruppe*) around and inside the city.

Only two of the *Tigers* reached their destinations in working order. Both were immediately thrown against the British paratroopers who held a bridgehead there, and both were soon damaged.

On September 20 the rest of the outfit arrived, once again renamed, this time as *sPzKp Hummel* from the name of its commander, Hauptmann (Captain) Hans Hummel, the former commander of the 2/504 Company in Sicily. Hummel's *Tigers* saved the day in Arnhem for the Germans. During September 20 and 21 they crushed the British defenses and forced Major Frost to retreat from the bridge he had captured on the first day of the battle. After re-capturing the bridge the *Tigers* tried to stem the British XXX Corps' march on Arnhem. On September 22 five *Tigers* were lost west of Elst, knocked out by the British 214th Infantry Brigade of the 43rd (Wessex) Division. The company then fought in Holland, and that's where its commander Hauptmann Hummel fell, on November 20, at Lienden. From there the company was withdrawn to Germany through Utrecht, and later fought for Aachen. In December the Hummel company was incorporat-

◀ Wczesny Tygrys z niezidentyfikowanej jednostki w Rosji, lato 1943 roku. Pojazd ma jeszcze ramy po wyrzutnikach granatów dymnych (na jednej z nich wisi hełm), filtry Feibel wraz z armaturą, ale zaopatrzony już jest w peryskop ładowniczy. Numer taktyczny „12” jest niestandardowy i zdaje się wskazywać na 506. batalion czołgów ciężkich, gdzie takich numerów używano. Najciekawsze są jednak całkowicie niestandardowe przednie chłopackie wykonane z blachy i zawieszone na przedniej krawędzi przednich błotników. Nad otworami celownika w masce działa przyspawano także daszek, chroniący je przed zalewaniem przez deszcz / via Hideya Ando

◀ A late series early model PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of an unidentified unit, Russia, summer 1943. This tank still has the smoke discharger frames (a helmet is hung from the one visible in the photo) and the Feibel air filters with all their plumbing, but it also has a loader's episcopo. The tactical number "12" is non-standard, and suggests that this is a tank from schwere Panzer Abteilung 506 where similar numbers were used. The most interesting item are the flapping mudguards hinged on the front edge of the front fenders — totally non-standard, and defying good sense at the same time. Note also the rain-gutter welded over the gun sight apertures in the mantlet / via Hideya Ando

◀ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnych serii produkcyjnych z 3. plutonu 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich w czasie operacji „Zitadelle” na Łuku Kurskim, lipiec 1943 roku. Z tyłu wieży widoczny improvisowany zasobnik wieżowy kształtu charakterystycznego dla tego batalionu / via Hideya Ando

◀ An early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 3. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 during Operation Zitadelle in the Kursk Salient, July 1943. Note the peculiar shape of the turret external stowage bin, improvised by this battalion / via Hideya Ando

Stan Tygrysów nigdy nawet nie był zbliżony do etatu 45 Tygrysów batalionu bojowego, bo nie było takiej konieczności. Kiedy jedna kompania odbywała jazdy i ćwiczenia taktyczne, inne przechodziły szkolenie teoretyczne, więc w żadnym momencie nie było potrzeba czołgów więcej niż dla jednej kompanii.

Gdy w lipcu 1944 roku zapadła decyzja o stworzeniu z pojazdów batalionu jednostki bojowej, do generalnego remontu i dalszego użytku frontowego zdolano wybrać zaledwie 14 ze starych i zajeżdżonych przez pokolenia czołgowego narybku Tygrysów wczesnego wariantu produkcyjnego. Pospiesznie sformowano z nich zaledwie kompanię według

ed into schwere Panzer Abteilung 506 as the unit's 4th Company — its old Tigers could not be swallowed up by the other companies, already riding Tiger IIs. The 4/506 Company was destroyed during the Battle of Bulge, and surviving crewmen were taken by the other companies as replacements.

schwere Panzer Abteilung 501 (424)

The 501st Heavy Tank Company was created on February 16, 1942, together with the 502nd Company, from cadres from Panzer-Ersatz Abteilung 1 (1st Armored Troops Replacement Battalion) in Erfurt. On May 10 it was renamed the 1st Com-

etatu „f.G.” (trzy plutony po cztery *Tygrysy* plus dwa w Grupie Führer, czyli poczcie dowódcy), nazwaną Alarmerinheit, czyli jednostką alarmową. Jako taka, podporządkowana była bezpośrednio dowództwu Wehrkreis VI, czyli 6. Okręgu Wojskowego w Münster, a nie OKH w Berlinie, czyli Hitlerowi, jak wszystkie inne pododdziały czołgów ciężkich. Okoliczność ta skłania niektórych autorów do hipotezy, że być może kompania powstała jako element sił dowództwa Armii Rezerwowej na wypadek puczu przeciw Hitlerowi (czyli operacji „Walküre”). Tak czy inaczej, w wydarzeniach 20 lipca nie wzięła udziału i w ogóle zdolna do działań była dopiero w połowie sierpnia, kiedy zmieniono jej nazwę na kompanię czołgów ciężkich „Einsatz Dunkirchen”. Na front wysłano ją 18 września — do Holandii, w rejon Arnhem, zaatakowanego przez aliancki desant powietrzny (element operacji „Market-Garden”). W dniu 19 września dotarła ona w rejon Bocholt, skąd o własnych siłach miała jechać do odległego o około 80 km Arnhem. Cały pododdział podporządkowany dowództwu 10. DPanc SS „Frundsberg”, rozdzielał ją pomiędzy Kampfgruppen walczące w różnych częściach miasta.

Tylko dwa *Tygrysy* przybyły na miejsce bez usterek. Od razu rzucano je do natarcia na broniony przez brytyjskich spadochroniarzy most; szybko zostały uszkodzone ogniem obronców. 20 września do miasta dotarła reszta pododdziału, tego samego dnia przemianowanego na kompanię czołgów ciężkich „Hummel” od nazwiska dowódcy, kapitana Hansa Hummela, dowodzącego wcześniej 2. kompanią 504. batalionu czołgów ciężkich na Sycylii. Czołgi z kompanii „Hummel” oddały w Arnhem wielkie usługi, gdzie w ciągu 20 i 21 września ogniem swoich dział zlamaly opór grupy mjr. Frosta, broniącego zdobytego pierwszego dnia walk przyczółka mostu. Po zdławieniu brytyjskiej obrony 21 września czołgi brały udział w walkach mających powstrzymać marsz brytyjskiego XXX Korpusu. W dniu 22 września pięć z nich zostało zniszczonych przez 214. Brygadę Piechoty z 43. Dywizji Piechoty („Wessex”) na zachód od Elst. Kolejne trzy *Tygrysy* zostały zniszczone nazajutrz. Po kolejnych walkach w Holandii, gdzie 20 listopada pod Lienden zginął kpt. Hummel, kompania została wycofana do Utrechtu, a stamtąd do Niemiec, gdzie walczyła w okolicach Akwizgranu. W grudniu 1944 roku kompania „Hummel” została włączona do 506. batalionu czołgów ciężkich jako jego 4. kompania — gdyż jej starych *Tygrysów* nie dalo się włączyć do pozostałych kompanii, przebrojonych w PzKpfw VI Ausf. B Tiger II. Kompania została rozbita w czasie walk w Ardenach, a ocalałe załogi rozdzielono do innych pododdziałów czołgów ciężkich jako uzupełnienia.

schwere Panzer Abteilung 501 (424)

501. kompania czołgów ciężkich powstała 16 lutego 1942 roku, wraz z 502. kompanią, z personelu 1. batalionu zapasowego broni pancernej w Erfurcie. 10 maja 1942 roku przemianowano je odpowiednio na 1. i 2. kompanię 501. batalionu czołgów ciężkich. Pierwszym dowódcą został major Hans-Georg Lueder. W lecie 1942 roku Rommlowi obiecano wysłać do Afryki dwa bataliony po 20 czołgów PzKpfw VI Tiger (P) — miały to być 501. i 503. batalion czołgów ciężkich. Realizacja przedsięwzięcia napotykała jednak na trudności, gdyż *Tygrysy* Porsche nie nadawały się do użytku polowego i w końcu z nich zrezygnowano. Decyzja o przebrojeniu batalionów w *Tygrysy* Henschla oznaczała jednak konieczność zasadniczego przekwalifikowania załóg i mechaników, a to opóźniło uzyskanie gotowości bojowej. 2 listopada pogarszająca się sytuacja w Afryce sprawiła, że OKH postanowiło wysłać Ty-

pany 501st Heavy Tank Battalion, while the 502nd Company became the battalion's 2nd Company. Major Hans Georg Lueder became the first commanding officer of the battalion. In summer of 1942 Rommel was promised two battalions of 20 PzKpfw VI Tiger (P) each — the 501st and 503rd were earmarked for Africa. This was easier said than done, as Porsche's *Tigers* proved useless and the whole project fell behind schedule. The decision to re-arm the battalions entirely with Henschel *Tigers* delayed it even more, due to the need to re-train the workshop company mechanics on an entirely different tank. On November 2 the situation in Africa deteriorated so much that OKH decided to send the battalions piece-meal, starting with the 1/501 Company on November 10. Two days before the scheduled departure, the Allies landed in North-Africa (Operation Torch) and the *Tigers* were redirected to Bizerta in Tunisia. The first three of them reached African soil on November 23, off-loaded from the Italian ship *Aspromonte*. Further tanks dribbled in by ones and twos, and the last company's *Tigers* reached Bizerta as late as January 24, 1943. Despite aerial and submarine threats all the *Tigers* reached Tunisia safely, which the crews took as a good omen. The 2/501 Company was temporarily kept in Europe, helping to occupy Vichy France.

Meanwhile, 1/501's *Tigers* were being thrown into the battle straight from the port. They were attached to the small, independent battle groups that formed the core of the forces defending Tunisia. The first shots fired in anger by the company rang out on December 1, when it had only 4 *Tigers* (one immobilized by an engine failure) and 4 PzKpfw III Ausf. Ns in Bizerta. The three *Tigers* and four PzKpfw IIIs moved to the east of Djedeida where they met a large Allied armored column (British 17th and 21st Lancers, American 2/13th Armored). Before the fight the *Tigers* were fired upon by artillery from the hills north of Tebourba and bombed by aircraft. During one of the artillery barrages Hauptmann Nicolai Baron von Nolde, the platoon commander, was killed. Over two days of fighting the *Tigers* destroyed 8 tanks, 4 anti-tank guns and several armored carriers, while losing one PzKpfw III. On December 7 1/501 was attached to the 7th Tank Regiment, part of Kampfgruppe Gehrhardt. On December 10, during a fight for Medjez-el-Bab, the 5 *Tigers* of the company knocked out 14 enemy tanks with no casualties. Between January 18 and 25 Kampfgruppe Lueder (called so from the name of the 501st Battalion commander who commanded it), was attached to the 10th Panzer Division and advanced east of Djebel-Masseur. On January 19 Lueder's *Tigers* captured the road-crossing at Rabaa, surprising a bottlenecked British artillery column and supply convoys. About 25 field guns and 100 lorries were destroyed there. During that week, the *Tigers* also destroyed 7 tanks, 9 self-propelled guns, 2 armored cars, and around 100 trucks, half-tracks and armored personnel carriers, taking 225 prisoners. At the end of the week of fighting only one of the original 9 *Tigers* was still operational.

In late January 1943 the first *Tigers* of 2/501 also reached Bizerta and were likewise sent to the front in dribbles. During the battle at Lake Kebir, on January 31 and February 1, 1943, the company lost its first *Tiger*. It was one of the two knocked out by British gunners of 72nd Anti-Tank Regiment from an ambush. One of them caught fire after being hit, and the burnt wreck of *Tiger* Fgst. Nr. 250011, hull number 231 became the first *Tiger* to be examined and photographed by the British. That same evening a raiding party reached the wreck and blew it up, but the bird was already out of its cage. The other *Tiger*, that the Germans were able to recover, had 24 hits from 57 mm (six-pounder) guns of which five had penetrated.

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 z 3. plutonu 3. kompanii 502. batalionu czołgów ciężkich utknął w błocie. Rzecz musi się dziać na ćwiczeniach, bo wóz ma pokrowce na hamulcu wylotowym działła i kadłubowym karabinie maszynowym. „334” jest wozem średnich serii wczesnego typu — ma jeszcze wyrzutniki granatów dymnych i filtry Feifel, ale już zaspawano otwory peryskopu kierowcy KKF2. Warto zauważyć daszek nad otworami celownika w masce jarzma armaty / via Hideya Ando

▲ An early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 3. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 502 stuck in the mud. Covers for both the gun muzzle brake and the bow MG are in place. This is a mid-production early model, still with Feifel air filters and smoke dischargers but already without the KKF2 driver's episcopes. Note also the improvised rain gutter over the gun-sight apertures / via Hideya Ando

grysy natychmiast, nie czekając na zakończenie formowania jednostek, wyznaczając termin wysłania kompanii 1/501 na 10 listopada. W dniu 8 listopada rozpoczęła się operacja „Torch”, co sprawiło, że przerzut Tygrysów stał się jeszcze bardziej palącym problemem i wobec otwarcia nowego frontu wojny afrykańskiej w Tunezji, transport skierowano do Bizerty. Pierwsze trzy Tygrysy wylądowano ze statku *Aspromante* 23 listopada 1942 roku. Dalsze transporty przywoziły zaledwie po jednym—dwóch czołgów i proces przerzutu kompanii zakończył się dopiero dwa miesiące później, 24 stycznia 1943 roku. Pomimo zacieklej ataków z powietrza i spod wody na konwoje zaopatrzeniowe do Tunezji, ani jeden Tygrys nie został utracony, co uznano za dobry omen.

Kompania 2/501 uczestniczyła w zajmowaniu dotychczas nieokupowanego obszaru Francji rządzonej z Vichy, a tymczasem pojazdy 1. kompanii rzucano w bój natychmiast po przybyciu, przydzielając je do sił broniących Tunezji, które składały się z niewielkich, samodzielnie operujących Kampfgruppen. Pierwsza walka batalionu miała miejsce 1 grudnia, gdy stan kompanii wynosił cztery Tygrysy (jeden unieruchomiony przez awarię silnika) i cztery PzKpfw III Ausf. N. Trzy Tygrysy i cztery PzKpfw III wyruszyły 1 grudnia w rejon na wschód od miejscowości Džedeida, gdzie napotkały silne brytyjskie ugrupowanie pancerne (17. i 21. pułk lansjerów oraz 2. batalion amerykańskiego 13. pułku czołgów). Zanim doszło do walki Tygrysy dostały się w silny ogień artylerii ze wzgórz na północ od Tebourby i zostały zaatakowane z po-

Between February 14 and 22 eleven Tigers took part in Operation Frühlingswind at the Kasserine Pass. During the first day of fighting 10th Panzer Division, with Kampfgruppe Lueder and 21st Panzer Division, massacred the 3rd Battalion 1st US Armored Regiment when the American outfit drove straight under the barrels of the German forces concentrated for the attack. 44 of the 50 American tanks were knocked out, 15 of them by the Tigers. One slightly damaged, abandoned M4A2 was captured and sent back to the Kummersdorf Proving Ground where it was examined. Photos show it with an inscription on its side to the effect that this Sherman tank was captured by 1/501. During the second phase of the battle the Tigers were held in reserve and able to hit only one more American tank. No Tigers were lost during the entire operation. In late February the battalion got some PzKpfw IV Ausf. G tanks as replacements, since Tigers were not available. On February 26 the 501st Battalion was briefly incorporated into Panzer Regiment 7 as the third battalion of this unit of the 10th Panzer Division. 1/501 became 7/III/PR 7, and 2/501 became 8/III/PR 7, but on the battlefield they were still Kampfgruppe Lueder. During the coming Operation Ochsenkopf (February 26–March 1) the Kampfgruppe sustained numerous losses. On the first day of the battle there were 14 Tigers, 12 PzKpfw IV Ausf. Gs and 15 PzKpfw III Ausf. Ns. Two days later there were still 10 Tigers and 17 lighter vehicles, but on the following evening there were no combat-ready Tigers, and the III Battalion's on-

wietrza. W czasie jednej z nawał artyleryjskich zginął dowodzący plutonem kapitan Nicolai baron von Nolde. W trwającej dwa dni bitwie *Tygrysy* zniszczyły osiem czołgów, cztery armaty przeciwpancerne i kilka transporterów opancerzonych za cenę jednego PzKpfw III. 7 grudnia kompanię przydzielono do 7. pułku czołgów w składzie Kampfgruppe „Gehrhardt”. W dniu 10 grudnia w czasie natarcia na Medžez-el-Bab pięć *Tygrysów* kompanii zniszczyło 14 czołgów przeciwnika bez strat własnych. W dniach 18–25 stycznia Kampfgruppe „Lueder” działała w składzie 10. DPanc, nacierając na wschód od Džebel-Masseur. 19 stycznia *Tygrysy* Luedera opanowały ważny węzeł drogowy w rejonie Rabaa. Zaskoczyły tam unieruchomioną przez korek na skrzyżowaniu brytyjską kolumnę artyleryjską i konwój zaopatrzeniowy, niszcząc około 25 dział polowych i przeciwpancernych oraz ponad 100 samochodów ciężarowych. Ogółem w ciągu tygodnia walk *Tygrysy* zniszczyły poza wymienionymi siedem czołgów, dziewięć dział samobieżnych, dwa samochody pancerne, kilkadziesiąt transporterów i ciężarówek, a także wzięły do niewoli 225 jeńców. Pod koniec walk tylko jeden z początkowych dziewięciu czołgów kompanii był nadal sprawny.

Pod koniec stycznia do Bizerty zaczęły trafiać czołgi kompanii 2/501 i je także wysłano prosto na front. W czasie

ly assets were a solitary PzKpfw IV and 3 PzKpfw IIIs. Seven *Tigers*, 4 PzKpfw IVs and 8 PzKpfw IIIs were written-off, the rest was recovered and slowly returned to the line units. On March 5 there were 11 (5 operational) *Tigers*, 11 (2) PzKpfw IVs and 12 (2) PzKpfw IIIs. Of the 7 *Tigers* lost, 5 hit mines, one was knocked out by artillery and one blown up after it stuck in mud.

During March the battalion was gradually receiving the repaired *Tigers*, and in early April it regained its independence. It was the reorganized as a single company, 1/501, combining the surviving *Tigers* of both the former companies and replacement vehicles from the 504th Battalion — but retaining the 7/III Company tactical numbers starting with a “7”.

On April 18 1/501, with 5 operational *Tigers*, 6 PzKpfw III Ausf. N and 3 PzKpfw III Ausf. M (the ex-504th Battalion tanks) was assigned to Kampfgruppe Ickens together with the remnants of the 5th and 8th Tank Regiments. Later on the remnants of both African heavy tank battalions, commanded by the former 504th Battalion commander Major Seidensticker, were combined and fought together. Between April 20 and 24, the combined unit fought a heavy battle during which the *Tigers* destroyed 75 tanks, but this was the swansong of the African *Tigers*. On May 13, 1943 the forces in Tunisia surrendered, and with them the remnants of the 501st and 504th Battalions.

▼ Wczesny PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 dowódcy 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich porucznika Wernera Scherfa z łącznikami motocyklowymi z plutonu sztabowego w Rosji w początkowej fazie operacji „Zitadelle”, Łuk Kurski, lipiec 1943 roku. Inne zdjęcie tego samego pojazdu, pokazujące charakterystyczny zasobnik wieżowy 503. batalionu można znaleźć w tomie II na stronie 20. Zwraca uwagę widoczna na pokrywie przedziału silnikowego podstawa do dodatkowej anteny i nietypowy uchwyt do przewożenia zapasowej gąsienicy, podobny do stosowanych w 505. batalionie / via Hideya Ando

▼ The early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of Oberleutnant (1st Lt.) Werner Scherf, the commander of 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503, with Company Troop motorcycle dispatch riders, in Russia during the initial phase of Operation Zitadelle, July 1943. You can find another shot of the same vehicle in Vol. II, p. 20. Note the additional aerial mount on top of the engine compartment roof and the atypical arrangement of the spare track holder on the lower glacis, similar to the one used in 505th Battalion / via Hideya Ando

kolejnej bitwy, stoczonej 31 stycznia i 1 lutego nad jeziorem Kebir, 2. kompania straciła swego pierwszego *Tygrysa*, jednego z dwóch trafionych z zasadzki przez brytyjskich artylerzystów (72. pułk artylerii przeciwpancernej). Wypalony wrak *Tygrysa* Fgst. Nr. 250011, numer taktyczny 231, wysadzono w powietrze po ponownym zajęciu terenu, na którym stał, ale został wcześniej zbadany i sfotografowany przez Brytyjczyków — był to pierwszy *Tygrys*, z którym zdołali się zapoznać. Drugi *Tygrys*, którego Niemcom udało się ewakuować na czas, nosił ślady 24 trafień pociskami kalibru 57 mm, z których tylko pięć przebiło pancerz.

W dniach 14–22 lutego 11 *Tygrysów* wzięło udział w operacji „Frühlingswind”. Pierwszego dnia jej trwania połączone siły 10. i 21. DPanc oraz Kampfgruppe „Lueder” zmioły z powierzchni ziemi amerykański 3. batalion 1. pułku czołgów, który wjechał pod lufy skoncentrowanych do ataku sił niemieckich. 44 z 50 czołgów M4A2 batalionu zostały zniszczone, z czego 15 padło ofiarą dział *Tygrysów*. Jeden z M4A2 został zdobyty i odesłany do prób w ośrodku w Kummersdorfie. Pojazd ten miał potem na boku wymalowany napis informujący o tym, że został zdobyty przez kompanię 1/501. W drugiej fazie bitwy o przełęcz Kasserine *Tygrysy* pozostawały w odwodzie i miały okazję zniszczyć jeszcze tylko jeden czołg. Żaden *Tygrys* nie został utracony podczas operacji. Pod koniec lutego batalion otrzymał jako uzupełnienie stanów czołgi PzKpfw IV Ausf. G. 26 lutego 501. batalion włączono jako III batalion do 7. pułku czołgów 10. DPanc. Kompania 1/501 stała się odtąd kompanią 7/III/PR 7, a 2/501 — 8/III/PR 7, ale w boju nadal stanowiły Kampfgruppe „Lueder”. Nadchodząca operacja „Ochsenkopf” (26 lutego–1 marca) miała znacznie ją przerzedzić. W chwili jej rozpoczęcia do walki ruszyło 14 *Tygrysów*, 12 PzKpfw IV Ausf. G oraz 15 PzKpfw III Ausf. N; dwa dni później pozostało jeszcze dziesięć *Tygrysów* i 17 lżejszych wozów, ale nazajutrz już ani

▲ Zamaskowany słomą do połowy kadłuba PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 z 1. plutonu 3. kompanii 505. batalionu czołgów ciężkich w rosyjskiej wiosce, późna jesień 1943 roku. Pomimo słomianego kamuflażu, scena tchnie spokojem — pokrowiec chroni przed zabrudzeniem hamulec wylotowy dział, nikt nie nosi na głowie hełmu, ludzie stoją w grupkach i całkiem wyprostowani. Kucharz właśnie przywiózł zarekwirowaną chłopską furmankę (Niemcy nazywali je „Panjewagen”) grochówkę. Kolejka zgłodniałych żołnierzy z menażkami w ręku czeka, aż skończy mieszać chochłką zgęstniałą zawartość 25-litrowego termosu. Warto też zwrócić uwagę na Volkswagena Kfz.2 z podniesionym dachem i założonymi bocznymi okienkami / CAW

▲ A PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 1. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 505 camouflaged with straw in a Russian village, late fall of 1943. Note that despite the camouflage the scene looks rather peaceful — a canvas cover graces the muzzle brake, no-one wears a steel helmet, people are gathered in knots and standing upright. A man on KP has just brought a 25 liter thermos flask of the ubiquitous pea soup on a „Panjewagen”, a commandeered Russian peasant horse-drawn cart. A chow-line, with mess-tins in hand, forms up as he stirs the dense contents of the flask with a ladle. Note the Volkswagen Kfz.2 Kübelwagen with its canvas hood erected and side windows fitted / CAW

This debacle did not mean the end of the unit. On March 6 a 3/501 Company was created in Fallingbommel but, due to the demise of the battalion, it was swallowed up by the III (Heavy) Tank Battalion of Panzer Grenadiers Division Grossdeutschland. Then, half a year later on September 9, 1943, the 501st Battalion was re-created at Paderborn with a backbone of the original battalion veterans, evacuated just before the fall of Tunisia. Major Lueder had been severely wounded in late March so Major Erich Loewe was appointed the new battalion commander. On September 18 the unit was transferred to Sagan (now Żagań in Poland), then to France in October where the tanks were issued.

jeden *Tygrys* nie nadawał się do walki, a siłę batalionu stanowił zaledwie jeden PzKpfw IV i trzy PzKpfw III. Batalion stracił bezpowrotnie siedem *Tygrysów*, cztery PzKpfw IV i osiem PzKpfw III. Resztę udało się ewakuować i powoli wracały do linii. 5 marca stan wynosił 11 (trzy sprawne) *Tygrysów*, 11 (2) PzKpfw IV i 12 (2) PzKpfw III. Z siedmiu utraconych *Tygrysów* pięć weszło na miny, jeden został zniszczony przez artylerię, a jeden wysadzono z braku możliwości ewakuacji po tym, jak utkwiał w grząskim gruncie.

W marcu batalion powoli otrzymywał remontowane *Tygrysy*, a w połowie kwietnia odzyskał samodzielność i odrodził się jako 1. kompania 501. batalionu, łącząca pojazdy obu dawnych kompanii i uzupełnień z 504. batalionu — ale z zachowaniem numerów taktycznych kompanii 7/III.

Dnia 18 kwietnia kompania 1/501 w sile pięciu sprawnych *Tygrysów*, sześciu PzKpfw III Ausf. N i trzech Ausf. M, została przydzielona do Kampfgruppe „Ickens” wraz z resztami 5. i 8. pułku czołgów. Później resztki obu batalionów czołgów ciężkich zostały połączone i walczyły razem pod dowództwem mjr. Siedenstickera, dowódcy 504. batalionu. W dniach 20–24 kwietnia połączony pododdział stoczył ciężką bitwę, w której *Tygrysy* zniszczyły łącznie 75 czołgów wroga. Był to labedzi śpiew afrykańskich *Tygrysów* — 13 maja 1943 roku nastąpiła kapitulacja niemieckich sił w Tunezji, a wraz z nimi poddały się resztki 501. i 504. batalionu.

Nie był to jednak koniec historii pododdziału. 6 marca w Fallingbommel utworzono 3. kompanię 501. batalionu, którą jednak wobec zniszczenia macierzystej jednostki w Tunezji wchłonął pułk czołgów Dywizji Grenadierów Pancernych „Grossdeutschland”.

Pół roku później, 9 września 1943 roku, w Paderborn rozpoczęto odtwarzanie 501. batalionu czołgów ciężkich w oparciu o kadre weteranów dawnego batalionu, których udało się ewakuować z Tunezji. Jako że mjr. Lueder został ciężko ranny w końcu marca, nowym dowódcą batalionu mianowano mjr. Ericha Loewe. 18 września batalion przeniesiono do Żagania, skąd w październiku przerzucono go do Francji i zaopatrzonego w czołgi.

W dniu 5 grudnia batalion wysłano na front wschodni, gdzie wszedł do walki 20 grudnia pod Łosówką, niszcząc 21 radzieckich czołgów. W czasie bitwy, trwającej do 25 grudnia, zginął dowódca batalionu, zastąpiony przez mjr. von Legata. Resztę zimy i wiosnę 1944 roku batalion spędził, prowadząc ciężkie walki obronne w rejonie Witebska. Tam też na początku lipca został całkowicie rozbity we wczesnej fazie operacji „Bagration”.

Już 14 lipca przystąpiono do odbudowywania batalionu według etatu „f.G.”, przeobrażając 3. kompanię w *Królewskie Tygrysy*. Pozostałe kompanie otrzymały 30 *Tygrysów* przejętych 7 września z 509. batalionu, przebrojonego całkowicie w *Królewskie Tygrysy*. Później, w miarę ich utraty po powrocie na front wschodni, batalion przeobrażany był w nowe czołgi. W obliczu zmiany numerów batalionów czołgów ciężkich SS, 19 grudnia 1944 roku 501. batalionowi zmieniono numer na 424. Batalion został ostatecznie rozbity 12 stycznia 1945 roku pod Lisowem.

schwere Panzer Abteilung 502

Po utworzeniu 502. batalionu czołgów ciężkich 25 maja 1942 roku, przez niemal trzy miesiące istniał on jedynie na papierze, a jego pododdziały zajmowały się głównie sprowadzaniem sprzętu ze składnic i od producentów. Dopiero 28 lipca wydano rozkaz koncentracji stanu osobowego w Fallingbommel, a 5 sierpnia mianowano dowódcę batalionu — majora Richarda Märkera.

On December 5 the new 501st Battalion was transferred to the Eastern Front, and fought its first battle on December 20 at Losovka where 21 Soviet tanks were knocked out. During the battle, which raged until December 25, the battalion commander fell and was replaced by Major von Legat. For the rest of the winter and spring the new 501st Battalion fought defensive battles around Vitebsk. There, in early July 1944, it was wiped out for the second time during the early stages of the giant Soviet offensive, Operation Bagration, which was begun on June 22 to mark the anniversary of the German invasion.

As early as July 14 schwere Panzer Abteilung 501 was ordered to be re-established under the „freie Gliederung” TO&A. There were problems with finding enough PzKpfw VI Tiger Ausf. Es for the new battalion, as Henschel had just switched over to Tiger II production and there were not enough older Tigers in the supply depots. In the end 1/501 and 2/501 got second-hand Tigers, transferred on September 7 from the 509th Battalion which was switching to Tiger IIs, and 3/501 was armed with Tiger IIs. Later on, as the older Tigers were lost, they were replaced by Tiger IIs with the older model Tigers collected in 1/501.

In late 1944 and early 1945, when the SS heavy tank battalions were re-numbered to the 500 range, the 501st Battalion was forced to abandon its number and became the 424th Heavy Tank Battalion. It was soon wiped out completely on January 12, 1945 at Lisów, where the next giant Soviet offensive aimed at the River Oder was launched.

schwere Panzer Abteilung 502

After the 502nd Heavy Tank Battalion was created, on May 5, 1942, it existed only on paper for almost four months. Its sub-units were busy collecting supplies from the manufacturers and dumps. On July 28 the subunits were united for the very first time, in Fallingbommel, and on August 5 a commander — Major Richard Märker — was appointed.

Two weeks later, on August 19 and 20, the first four PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 tanks were delivered to the battalion. Together with the single PzKpfw III Ausf. L delivered, and half of the workshop company, they were loaded onto railway flatbeds on August 23 and sent to the Eastern Front for combat trials.

It was January, when 1/502, under the new battalion commander Major Richter, returned to combat. Meanwhile 2/502 was also sent to Russia but was attached to the Army Group Don instead of re-uniting with 1/502. It was eventually swallowed up by the 503rd Battalion, to become its 3rd Company. Between January 12 and February 5, 1943 1/502 fought south of Lake Ladoga, west of Sinyavino. On January 12 Soviet counteroffensive started from the Shlisselburg area. Four Tiger of 1/501 were attached to the 96th Infantry Division to support the defensive line. Lieutenant (2nd Lt) Bodo von Gerdell knocked out a dozen Soviet tanks single-handedly. On January 14 the company's Tigers counterattacked and Feldwebel (SSgt) Bölter's crew knocked out five T-34s. On January 29, during a fight for Workers' Township Nr 5 (Robochiy Possyelok Nr 5) the company lost a slightly damaged commander's Tiger, captured by the Soviets. It was the first-ever complete Tiger in running order examined by the Allies. Later on this tank was displayed at the exhibition of captured armored vehicles in Moscow's Gorky Park. On February 2, 1943 the company ran out of Tigers — 6 were written-off, the other 3 needed complicated repairs. On February 5, the day the company was withdrawn from the line, 3 brand-new Tigers were issued.

Pierwsza krew — debiut bojowy Tygrysów

Transport *Tygrysów* do miejsca ich pierwszej walki nie obył się bez kłopotów — w jednym z *Tygrysów* doszło do awarii układu przeniesienia napędu, ale mimo to zdecydowano się go posłać do Rosji i spróbować naprawić na miejscu. Pociąg z pojazdami 502. batalionu dotarł rankiem 29 sierpnia na stację kolejową Mga i prosto z niej ruszył do pierwszej akcji bojowej. Człgii Märkera miały pokonać odcinek ostrzelany przez nieprzyjaciela, czyli oddziały okrążonej i próbującej wyrwać się z kotła 2. Armii Uderzeniowej, by wesprzeć ogniem swoich dział lokalny atak niemieckiej piechoty. Zanim do tego doszło, w kolejnych dwóch *Tygrysach* uszkodzeniu uległy skrzynie biegów. Tylko jeden, czołg samego Märkera, dotarł o własnych siłach na wyznaczone stanowisko, ale zaplanowane na ten dzień natarcie zostało odwołane. Kiedy zapadła noc, rozpoczęły się starania o ewakuację uszkodzonych czołgów. Pod silnym ogniem radzieckiej artylerii i moździerzy piechoty Niemcy technicy zdołali w końcu w ciągu dwóch nocy ściągnąć wszystkie trzy uszkodzone czołgi, przy czym zginęło lub odniosło ciężkie rany kilkunastu żołnierzy i jeden z podoficerów kompanii warsztatowej.

Po ewakuacji czołgów uszkodzone podzespoły wymontowano z pojazdów i samolotem transportowym Junkers Ju-52/3m odwieziono do zakładów Maybach z reklamacjami. Prace ewakuacyjne, wymiana podzespołów i przeglądy ciągnęły się do 15 września — dopiero wtedy doświadczalna jednostka czołgów ciężkich odzyskała zdolność do prowadzenia działań bojowych.

Nazajutrz, 16 września, pięć *Tygrysów* kompanii 1/502 ruszyło po raz pierwszy razem do walki. O godzinie 17.00 prowadzące patrol czołgi natknęły się na okopanych Rosjan i doszło do wymiany ognia. *Tygrysy* rozbili kilka umocnionych punktów ogniowych, podczas gdy pociski radzieckich dział trafiały, ale nie powodowały uszkodzeń. Po kilkudziesięciu minutach walki nadszedł rozkaz odwrotu z niebezpiecznego terenu przed zapadnięciem mroku i kompania 1/502 wycofała się bez strat własnych. Potyczka bardzo podbudowała nad-szarpnięte problemami technicznymi morale — czołgi funkcjonowały znakomicie, ich działa okazały się potężne, a pancerz ochronił załogi przed ogniem wroga. W nastroju radosnego podniecenia oczekiwano okazji do sprawdzenia się w prawdziwej bitwie, a nie w potyczce o dość przypadkowym charakterze i przebiegu.

Wielki dzień kompanii 1/502 nadszedł 21 września, kiedy to cztery *Tygrysy* i jednego PzKpfw III podporządkowano 170. Dywizji Piechoty. Gdy dowódca dywizji przedstawił swój plan, nastrój Märkera bardzo się zmienił: major złożył stanowczy protest, żądając odwołania lub choćby zmiany rozkazu. Plan ten przewidywał bowiem natarcie czołgów ciężkich na czele niemieckich sił pancernych na kocioł, w którym zamknięta była 2. Armia Uderzeniowa przez zupełnie nierozpoznany teren. Jego interwencje nie odniosły żadnego skutku, gdyż okazało się, że taki rozkaz przyszedł prosto z kwatery polowej Hitlera.

W tej sytuacji nie było wyjścia i 22 września Märker poprowadził swoje czołgi naprzód. Droga natarcia prowadziła szczytem wysokiej grobli usypanej przez podmokłą łąkę — nie można z niej było zjechać, a sama grobla była pod ciężkim ostrzałem radzieckiej artylerii.

Wkrótce czołowy PzKpfw III został trafiony i zapalił się, tarasując drogę. Bardzo szybko unieruchomione przez zawalidrogę *Tygrysy* dostały się w gęsty i celny ogień radzieckich dział przeciwpancernych. Jeden z *Tygrysów*, próbując go objechać, utknął w błocie. Märker, widząc, co się dzieje, zepchnął płonący czołg na pobocze i poprowadził pozostałe naprzód. Zanim do tego doszło, *Tygrysy* stały na wysoko wzniesionej grobli, stanowiąc cel, do którego strzelały wszyst-

kie radzieckie działa przeciwpancerne w okolicy. Pociski kalibru 45 mm nie były w stanie przebić grubego pancerza czołowego, ale okazały się zabójcze dla wyposażenia zewnętrznego, a w szczególności dla najsilniejszej broni *Tygrysa* — jego potężnej armaty KwK 36. W ciągu kwadransa potyczki aż trzy z czterech *Tygrysów* miały przestrelone armaty i nie nadawały się do dalszej walki.

Kolejno, uszkodzone następnymi trafieniami zatrzymywały się lub zjeżdżały z grobli, utykając w błocie. Märker ujechał zaledwie kilkaset metrów, gdy po kolejnym trafieniu zgasił silnik i nie dało się go już uruchomić. Potem okazało się, że jeden z pocisków uszkodził instalację elektryczną. Nie było sensu siedzieć w uszkodzonym i ostrzeliwanym czołgu — Märker kazał go opuścić.

Natarcie napotkało na bardzo silny opór okrążonych wojsk i nie dokonało znaczących postępów. Zagon *Tygrysów* zaszedł najdalej i teraz cztery lekko uszkodzone największe osiągnięcia techniki pancernej XX wieku stały w polu pod ogniem — na wyciągnięcie ręki od linii nieprzyjaciela. Z kwatery Hitlera przyszedł kategorię rozkaz ewakuowania ich za wszelką cenę. Przy wsparciu ataków piechoty i ostrzału artyleryjskiego, kosztem wielkich wysiłków i ofiar, udało się ewakuować na tyły trzy *Tygrysy*. Jeden natomiast utknął głęboko w bagnie i nawet zaprzęg trzech 18-tonowych ciągników nie był go w stanie wydobyć.

Dnia 26 września pozostałości 502. batalionu wycofano ze strefy działań bojowych i połączono ze ściągniętą tymczasem z Fallingbommel resztą pierwszej kompanii. 30 października według meldunku przesłanego do kwatery polowej Führera batalion liczył dziewięć *Tygrysów* i 18 PzKpfw III: dziewięć PzKpfw III Ausf. M z armatami 75 mm L/24 i dziewięć PzKpfw III Ausf. J z armatami 50 mm L/60.

Märker wraz z majorem Inz. Scultetusem, dowódcą kompanii remontowej, dokonali 1 listopada kolejnej, ponownie nieudanej, próby ewakuacji czwartego *Tygrysa*. Po jej zakończeniu zameldowali, że ewakuacja uszkodzonego pojazdu jest niemożliwa. Przez dwa tygodnie czekali na odpowiedź, aż wreszcie z samej góry przyszedł rozkaz wysadzenia czołgu.

Zanim do tego doszło, 21 listopada Märker został wezwany „na dywanik” do kwatery polowej Führera. W obecności Göringa, Jodla i wielu generałów tłumaczył się ze swego fiaska ludziom, którzy nie mieli pojęcia o realiach walki na froncie wschodnim. Nie przekonał ich — i wkrótce został odwołany ze stanowiska, obejmując II batalion 31. pułku czołgów z 5. Dywizji Pancerniej. Na tym stanowisku nie dożył już spóźnionego przez wypadki z Mgi awansu na podpułkownika — zginął w walce 22 lutego 1943 roku i został awansowany dopiero pośmiertnie.

Tymczasem 24 i 25 listopada czołówka remontowa 502. batalionu raz jeszcze pojechała na groblę, by zdemontować nadające się jeszcze do wykorzystania elementy czołgu. Po dwóch dniach szabrowania, wieczorem 25 listopada saperzy wyładowali ogołocony wrak materiałami wybuchowymi. Rozkaz z samej góry kazał się upewnić, że czołg został zniszczony gruntownie, toteż nie żałowali ładunków. Kiedy rano patrol poszedł sprawdzić, czy rozkaz został właściwie wykonany, żołnierze nie mogli znaleźć wraku — eksplozja rozruciła jego szczątki na tak wielkiej polaci, że padający w nocy śnieg zakrył je całkowicie.

Debiut bojowy *Tygrysa* zakończył się kosztowną kląpą, która mocno podważyła zaufanie do nowego pojazdu wśród niemieckich żołnierzy. Można jej było uniknąć, gdyby niemieckie naczelné dowództwo wykazało trochę więcej cierpliwości i staranniej zaplanowało bojowy chrzest nowego czołgu.

First Blood — the Combat Debut of the Tiger

It was not without the incidents that the first *Tigers* were sent to the front. One tank's transmission broke down but it was decided to take it along nevertheless, in the hope that it could be repaired at the battalion's destination in Russia. The train carrying the tarpaulin-covered new and secret tanks reached the railway station at Mga, south of Leningrad, on the early morning of August 29. Märker's tanks were sent to do battle straight from the railhead. They were to cross a heavily shelled stretch of land, to support a local German infantry attack with their guns. Before the first shots rang out two more *Tigers* developed transmission malfunctions and were left behind. Only one tank, Märker's own *Tiger*, reached the designated concentration point under her own power — only to discover that the attack was postponed. After night fell German infantry, with the battalion's recovery platoon, set about recovering the damaged *Tigers*. Under heavy shelling from the besieged Soviet 2nd Strike Army's artillery and mortars, the German technicians strove to tow both damaged tanks back to the railway depot where the workshop was located. One of the workshop company NCOs and around 15 German infantrymen were killed or severely wounded in the process.

After the recovery, the damaged sub-assemblies were removed and sent back to Maybach on a Junkers Ju-52/3m airplane. The repairs and overhauling of the four *Tigers* lasted till September 15, when the experimental unit was again operational.

The day after, on September 16, five tanks of 1/502 were again sent into combat. At 1700 hours the patrolling *Tigers* encountered Soviet field fortifications and a shoot-out ensued. Several dug-in fire positions were destroyed, while Soviet artillery shells were hitting the armor but not penetrating. After half an hour of spirited fighting the order was received to clear the dangerous area before dark, and the *Tigers* withdrew to the German MLR without casualties. This skirmish restored the German tankers' faith in their mighty mounts, somewhat dented after the anti-climax of the first day at the front. Now the tanks functioned perfectly, the guns proved their efficiency, the armor protected the crews totally, and Soviet anti-tank guns proved to be quite harmless. Return to serious combat, where their ability could be tested more thoroughly than in some fortuitous skirmish, was awaited with joyful excitement.

The great day finally arrived on September 21, after 1/502 was assigned to the 170th Infantry Division. When Major Märker was briefed on his mission, his and his staff's mood changed rapidly. Major protested his orders loudly and tried to appeal up the chain of command, but to no avail — it turned out that the battle order for the 4 *Tigers* and 1 PzKpfw III in some God-forgotten corner of the front came all the way from the very top — Hitler himself.

This masterwork of strategy called for a headlong charge spearheading a German armored attack into the Soviet 2nd Strike Army's cauldron, over un-reconnoitered, swampy terrain, on top of the only hard feature in the area — a dike several kilometers long raised above the swamps and exposed to the forest lines several hundred meters distant on both sides. A perfect fair-ground shooting range with *Tigers* playing the role of the tin ducks.

Märker was left no choice but to obey the orders. On September 22 he led his tanks forward. As he dreaded, the dike was heavily shelled from both sides, and the swamp prevented any movement except forward and back. Soon the PzKpfw III on point was set on fire and blocked the way. As soon as the *Tigers* stopped they were picked on by heavy anti-tank fire. One of the *Tigers* tried to pass the blazing PzKpfw III and got stuck in the mud. Märker took the initiative and rammed the flaming tank, pushing it aside to open the road. Until then the *Tigers* were sitting ducks, drawing fire from all Soviet

anti-tank guns in the area. The 45 mm shells were of course unable to penetrate the thick armor, but proved deadly to everything not sufficiently protected. They proved especially successful — ironically — against the most potent asset of a *Tiger*, her formidable KwK 36 cannon. During those few minutes of the traffic-jam on top of the dike three of the four *Tigers'* guns were shot through and thereby rendered hors de combat.

One by one the damaged *Tigers* were being knocked out, or stuck in the mud while trying to turn and withdraw. Märker's tank was soon alone, far ahead of the attacking forces stuck on top of the dike behind him. He covered several hundred meters, when after another hit the engine stopped and could not be re-started. It later transpired that one of the Soviet shells had damaged the electrical installation. There was no reason to sit in a damaged tank, so the battalion commander ordered his crew to bail-out and return to the rest of the unit on foot.

The advance faltered after encountering exceptionally stout resistance by the Soviets, and did not go any further. The *Tigers* were all damaged and stuck in no-man's land — four foremost achievements of 20th Century armored technology, Hitler's secret wonder weapon, were stranded within only a rifle shot of the enemy's positions. The Highest Command immediately ordered them recovered regardless of the costs. Protected by infantry attacks and artillery fire, the recovery experts of the workshop company succeeded in extricating and towing back three of them. One, however, was stuck in a swamp so deep that even the three 18-ton prime movers were unable to move it.

On September 26 the dismounted personnel of Märker's experimental unit were withdrawn and re-united with the rest of 1/502, transported meanwhile from Fallingb. On October 30, according to a report sent to OKH, the company had 9 *Tigers* and 18 PzKpfw III, of which 9 were Ausf. M with 75 mm L/24 guns and 9 Ausf. J with 50 mm L/60 guns.

On November 1 Märker, together with the workshop company commander Major Scultetus, made another abortive attempt at recovering the stuck *Tiger*. On returning they reported that recovery was impossible. Two weeks later came the answer from the top: if she cannot be recovered, blow her up.

Before that was accomplished, on November 21, Märker was summoned to Hitler's field headquarters for chastising. He was summoned before Goering, Jodl and other assorted top brass, to explain his failure to people who did not know a damn about what the Eastern Front was like, yet were issuing his orders. He did not convince them that it was their brilliant plan that had failed, and he was promptly re-assigned to the II Battalion, 31st Tank Regiment of the 5th Panzer Division. He did not last until his promotion to Lieutenant-Colonel, delayed by the Mga affair, came through — he was killed in action on February 22, 1943 and promoted only posthumously.

Meanwhile, on November 24 and 25, the workshop mechanics plundered the doomed *Tiger* cannibalizing whatever they deemed useful. On the evening of November 25, after she was gutted, the engineers filled her to the brim with the explosives — the OKH ordered them to make sure she was destroyed, so they did not spare the TNT. A patrol sent to the scene of the blast in the morning could not find it at all — the sheer force of the detonation almost pulverized the heavy tank, so that the snow falling throughout the night had completely obliterated all trace of it.

Thus the combat debut of the new *Tiger* tank ended up in a costly flop, undermining the confidence of the German soldiers. This could have easily been avoided if the OKH, and Hitler personally, had shown more patience and planned the first fight just a little more carefully.

Dwa tygodnie później, 19 i 20 sierpnia, do batalionu trafiły pierwsze cztery czołgi ciężkie typu PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 i już 23 sierpnia wraz z jedynym dostarczonym do tej pory czołgiem PzKpfw III Ausf. L i połową kompanii warsztatowej załadowano je na platformy kolejowe, wysyłając do prób frontowych na Wschodzie.

Pod dowództwem mjr. Richtera kompania 1/502 weszła do walki dopiero w styczniu, gdy mróz skulił błoto rozmoczone jesiennymi deszczami. Do Rosji trafiła też wreszcie kompania 2/502, ale skierowano ją do Grupy Armii „Don”, zamiast połączyć z 1. kompanią, i w końcu została wchłonięta przez batalion 503 (jako jego 3. kompania). W dniach od 12 stycznia do 5 lutego 1943 roku kompania 1/502 walczyła na południe od jeziora Ładoga, w rejonie na zachód od miejscowości Sinjawino. 12 stycznia rozpoczęła się radziecka kontr ofensywa w rejonie Szlisselburga. Cztery Tygrysy z 1/502 wspierały obronę 96. DP. Porucznik Bodo von Gerdell zniszczył w tych walkach tuzin radzieckich czołgów. 14 stycznia Tygrysy kontratakowały i załoga sierżanta Böltera wyeliminowała pięć T-34. 29 stycznia podczas walk o Osiedle Robotnicze nr 5 (Roboczej Posiłek Nr 5) batalion stracił lekko uszkodzonego Tygrysa dowódcy kompanii, który wpadł w ręce Rosjan. Czołg ten latem był pokazywany na wystawie zdobytego sprzętu pancernego w Moskwie. 2 lutego 1943 roku kompania 1/502 nie miała ani jednego sprawnego Tygrysa

Of the 6 lost Tigers, 2 were blown up due to the impossibility of recovery, 2 burned after being knocked-out, 1 was captured and 1 sunk in a swamp. At the same time the company also lost 12 PzKpfw IIIs. These 18 tanks were the price of the company's score — 55 Soviet tanks and numerous anti-tank guns.

Between February 12 and 17 three Tigers and three PzKpfw IIIs of 1/502 supported Kampfgruppe Meyer of the 4th SS Police Grenadiers Division in the Chernishevo-Mishkino area. There they fought against the Soviet 1st and 46th Armored Brigades. During the first two battles on Lake Ladoga Tigers of the battalion destroyed 162 tanks and self-propelled guns.

2/502 got to the front as late as February 10, and owing to the quickly deteriorating situation in the south after the Stalingrad collapse it was re-directed to Army Group Don. There it fought alongside schwere Panzer Abteilung 503 until it was amalgamated into it as the battalion's 3rd Company.

On June 7, 1943 1/502 hosted an exotic guest: the Japanese ambassador, General Ōshima, visited with his staff the unit's camp in Severskoye to inspect a Tiger in "front" conditions. The distinguished guest, shown round by the company's commander Oberleutnant (1st Lt) Diehls, liked the camp and the mighty tank very much, he was also truly impressed with the big gun's accuracy.

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wcześniej odmiany dowódcy 1. plutonu 2. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich sfotografowany 1 sierpnia 1943 roku w okolicach Białogrodu. Po zdjęciu zachował filtry Feifela z całą armaturą, co było już wtedy rzadkością / via Hideya Ando

▼ The early model PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of the commander of 1. Zug, 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 on August 1, 1943 in the Belgorod area. Note the complete Feifel air-filter units still being carried by this vehicle — at this date they was a rarity / via Hideya Ando

▲ „Aleśmy się wp...” — zdaje się mruzczyć widoczny w swoim wózku mechanik-kierowca tego wczesnego Tygrysa z 503. batalionu czołgów ciężkich. Czołg ugrzązł w czasie próby ominięcia mostka, który na pewno nie utrzymałby jego ciężaru (wystarczy spojrzeć na to, jak się ugiął pod ciężarem stojącego na nim lekkiego ciągnika artyleryjskiego, którego załoga z rozbowieniem śledzi rozwój sytuacji). Całe szczęście, że to tylko ćwiczenia i kompania warsztatowa nie będzie go musiała ewakuować pod ogniem / via Hideya Ando

▲ „Ah, verdammt noch mal!” the driver of this schwere Panzer Abteilung 503 seems to mutter under his breath, leaning from his hatch to assess the situation. His early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 got stuck in a muddy creek while he tried to by-pass the wooden assault bridge, clearly unable to support a Tiger's weight — just look how much it sagged under the weight of a light artillery tractor, whose crew has a good laugh at them. Luckily this is only an exercise, so the workshop company will recover the tank without being fired upon / via Hideya Ando

— sześć zostało zniszczonych lub straconych w walkach, pozostałe trzy wymagały zaawansowanych napraw. 5 lutego, w dniu, w którym kompanię wycofano z pierwszej linii, przybyło uzupełnienie w postaci trzech nowych Tygrysów.

Z sześciu straconych bezpowrotnie Tygrysów dwa zostały wysadzone z powodu braku możliwości ewakuacji, dwa splonęły po trafieniach, jeden został unieruchomiony po trafieniu w chłodnicę i zdobyty zanim udało się go ewakuować, a jeden utonął w bagnie. W tym samym czasie kompania utraciła też bezpowrotnie 12 PzKpfw III, za cenę tych 18 wozów niszcząc 55 czołgów przeciwnika.

W dniach 12 do 17 lutego trzy Tygrysy i trzy PzKpfw III z kompanii 1/502 wspierały Kampfgruppe „Meyer” z 4. Dywizji Policijnej SS w rejonie Czerniszewo-Myszkino. Toczyły tam walki z radziecką 1. i 46. Brygadą Pancerną, niszcząc łącznie w ciągu pierwszych dwóch bitew na jeziorze Ładoga 162 czołgi i działa samobieżne.

2. kompania batalionu została wysłana na front dopiero 10 lutego, ale z uwagi na zaostrzenie sytuacji nad Wolgą po zamknięciu okrążenia Stalingradu, przesunięto ją do Grupy Armii „Południe”, gdzie walczyła wraz z 503. batalionem i w końcu została do niego włączona jako 3. kompania.

W dniu 7 czerwca 1943 roku kompania 1/502 podejmowała egzotycznych gości: japoński ambasador Ōshima wraz

On March 7 the re-creation of 2/502 and creation of 3/502 were ordered. The new 2/502 was formed from the men of the 4th Company, 4th Tank Regiment of the 13th Panzer Division, while 3/502's men came from armored troops replacement units. The formation of the companies began in Sennelager, and was then moved to France. Soon the battalion commander, Major Richter, was replaced by Hauptmann Friedrich Schmidt, formerly commanding officer of the III Battalion, 15th Tank Regiment.

Soon after the companies were formed and outfitted they were sent to the front, and schwere Panzer Abteilung 502 was united at the front for the very first time. The united battalion first fought in July, during the 3rd Battle of Lake Ladoga. Even before the whole Abteilung reached the destination, on July 21 elements of the unit were sent to the south of Lake Ladoga to stop the Soviet offensive. The inexperienced units suffered heavy casualties. The first to fight was the 3rd Company which lost its commander, Hauptmann Oehme, within the first hour of fighting and 12 of its 14 Tigers during the first day. The rest of the battalion fought a heavy defensive battle, mostly in support of its own infantry. On August 4 the 4th Battle of Lake Ladoga started, in which the battalion suffered even more casualties. On September 5 it was withdrawn for rest and recuperation.

ze swoją swiata zawitali do jednostki w Siewerskoje, by we frontowych warunkach zapoznać się z *Tygrysem*. Kompania, po której dostojnego gościa oprowadzał dowódca, por. Diehls, sprawila na nim bardzo dobre wrażenie, a pokaz celności ognia potężnych dział *Tygrysów* wyraźnie mu zaimponował.

Dnia 7 marca 1943 roku rozpoczęło się odtwarzanie 2. (z kadry 4. kompanii 4. pułku czołgów 13. Dywizji Pancerniej) i formowanie 3. kompanii (z personelu pododdziałów zapasowych) dla 502. batalionu. Proces rozpoczęto w Sennelager, po czym formowanie batalionu przeniesiono do Francji. Dotychczasowy dowódca batalionu, mjr Richter, został zastąpiony przez kpt. Friedricha Schmidta, dowódcę III batalionu 15. pułku czołgów.

Wkrótce po sformowaniu i wyposażeniu kompanie dołączyły do przebywającej już na froncie 1. kompanii i batalion po raz pierwszy w pełnym składzie walczył w lipcu w III bitwie nad jeziorem Ładoga. Zanim jeszcze całość batalionu dotarła na miejsce, 21 lipca rzucono go na południe od jez. Ładoga, by powstrzymać wielką radziecką ofensywę. Niedoświadczone jednostki poniosły spore straty. Pierwsza weszła do walki 3. kompania, tracąc w ciągu pierwszych godzin swego dowódcę, kpt. Oehme, a w ciągu pierwszego dnia walki 12 ze swoich 14 *Tygrysów*. Reszta batalionu toczyła ciężkie walki obronne, w większości wspierając własną piechotę. 4 sierpnia rozpoczęła się IV bitwa nad jeziorem Ładoga, w której batalion poniósł dalsze straty i 5 września wycofano go na tyły w celu ich uzupełnienia.

W listopadzie, już pod dowództwem mjr. Jähdego, batalion walczył na kierunku moskiewskim, między Wielkimi Łukami a Witebskiem, w rejonie na południe od Newla. 4 listopada ppor. Otto Carius w czasie samotnego patrolu rozpoznawczego zaskoczył kolumnę 12 T-34, z których dziesięć zniszczył. Podczas walk o Newel po raz pierwszy napotkano nowe radzieckie działa samobieżne SU-122 i SU-152.

Dnia 16 grudnia ruszyła kolejna radziecka ofensywa i doszło do IV bitwy pod Newlem, w której znaczący udział miał 502. batalion. Walki toczono do początku stycznia 1944 roku, kiedy batalion przerzucono ponownie na kierunek leningradzki. 14 stycznia ruszyła radziecka ofensywa w rejonie Oranienbaumu, a 20 stycznia batalion ponownie znalazł się na froncie, od razu prowadząc ciężkie walki obronne. Pod koniec stycznia dwa plutony (osiem wozów) z 2. kompanii przydzielono do wsparcia 11. Ochotniczej Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Nordland” z III (germańskiego) Korpusu Pancernego SS. W walce z atakującym stanowiska esesmanów pod Wołosówką wzmocnionym batalionem T-34, *Tygrysy* zniszczyły łącznie 24 radzieckie czołgi. Esesmani wystąpili o przydzielenie im batalionu na stałe, do czasu aż dostaną własny, 103. batalion, który wciąż jeszcze szkolili się w Niemczech. Wniosek został zatwierdzony i 502. batalion trafił wraz z III KPan SS na front wokół Narwy, gdzie w dniach 17–22 lutego 2. kompania pomogła odeprzeć radzieckie natarcie pod Lembit. 22 lutego 3. kompania walczyła z radzieckim desantem z morza. 23 lutego st. sierż. Zwettl zniszczył 500. czołg zaliczony batalionowi. W dniach 17–23 marca batalion toczył we wschodniej części przyczółka zacięte walki z radzieckimi atakami, w trakcie których zniszczono 38 czołgów, cztery działa samobieżne i 17 armat przeciwpancernych.

W końcu marca batalion przeniesiono pod Psków. 31 marca ruszyła kolejna radziecka ofensywa, a 7 kwietnia (w Wielki Piątek) batalion powrócił do walki. Półpluton z 3. kompanii, dwa *Tygrysy* dowodzone przez st. sierż. Kurta Göringa i ppor. Hansa Böltera, natknął się na 35 T-34 i dział samobieżnych, z których zniszczył 22. Ppor. Bölter za unicestwienie

▲ Im więcej potu na ćwiczeniach, tym mniej krwi w boju. Ten szkolący się kierowca (tabliczka Fahrschule oznaczająca naukę jazdy i pokrowce na broni) będzie już wiedział, na co uważać, żeby pod ogniem się tak nie zakopać w błocie / via Hideya Ando

▲ "The more sweat shed in training, the less blood shed in battle", says a hoary military adage. This trainee-driver (the Fahrschule plaque means "Driver in training" and there are covers on the weapons) would now know what to do to avoid such a foul-up under fire / via Hideya Ando

In November, under the new battalion commander, Major Jähde, the 502nd Battalion was moved further south between Velikiye Luki and Vitebsk, south of Nevel. On November 4 a Lieutenant Otto Carius started the antics that won him the honor of being the Otto Carius, foremost Wehrmacht Tiger ace. During a reconnaissance patrol he encountered a column of 12 T-34s, of which he single-handedly knocked out 10. It was during the Nevel battle that the new Soviet self-propelled guns, the SU-122 and SU-152, were fielded for the first time against the German tanks. Two each of the new guns were knocked out by the Tigers there.

On December 16 another Soviet offensive was launched, and the 4th Battle of Nevel ensued. The 502nd Battalion played a crucial role in it. The battle raged till early 1944, when the battalion was moved back to the Leningrad front. On January 14, 1944, the Soviets launched an offensive from the Oranienbaum area, and on January 20 the battalion was back on the Leningrad front fighting heavy defensive battles along the line of the German retreat. In late January two platoons (8 Tigers) of 2/502 were attached to the 11th SS Volunteer Panzer Grenadiers Division Nordland of the III. (Germanic) SS Panzer Corps. At Wołosovka, where a reinforced battalion of T-34s was attacking the SS positions, the Tigers knocked-out 24 of them. The SS men were so impressed that they pleaded for the 502nd Battalion to be attached as the Corps unit pending transfer of the Corps' own recently-organized schwere SS Panzer Abteilung 103 to the front. The plea was granted, and the 502nd Battalion accompanied III SS Panzer Corps to the Narva area. Between February 17

15 z nich został odznaczony Krzyżem Rycerskim. Nazajutrz Göring stoczył równie zaciętą walkę, w której jego załoga zniszczyła 13 radzieckich czołgów, a pozostałe *Tygrysy* batalionu kolejne dziesięć. Zanim 14 kwietnia ofensywa została odparta, konto batalionu wzrosło o niemal 100 zniszczonych czołgów i dział samobieżnych przeciwnika. Od połowy kwietnia do połowy czerwca na odcinku batalionu panował zastój; prowadzono walki pozycyjne, a batalion przyjmował uzupełnienia. Nastąpiła też zmiana na stanowisku dowódcy jednostki — miejsce mjr. Jähde zajął mjr Hans-Joachim Schwaner. 22 czerwca, w rocznicę ataku na ZSRR, ruszyła gigantyczna radziecka ofensywa — operacja „Bagration”. Batalion podporządkowano XXXVIII Korpusowi Armijnemu, który skierował go na północny zachód od Ostrowa. W dniach 24–28 czerwca batalion uczestniczył w niemieckim kontrataku, który nie zdołał jednak zatrzymać Rosjan. W trakcie tych walk batalion

and 22, the 2/502 fought against the Soviet offensive at Lembit. On February 22, 3/502 fought against Soviet amphibious operation. On February 23 Oberfeldwebel (MSgt) Zwettl knocked-out the 500th tank scored by the battalion. Between March 17 and 23, the 502nd Battalion fought a heavy battle in the eastern part of the Narva Pocket, destroying 38 tanks, 4 self-propelled guns and 17 heavy anti-tank guns.

In late March the battalion was transferred to Pskov. On March 31 another huge Soviet offensive was launched there, and on April 7 (Good Friday) the 502nd Battalion was in the thick of a heavy battle. A half-platoon of 3/502, the two *Tigers* of Leutnant Hans Böller and Oberfeldwebel Kurt Göring, engaged a force of 35 T-34s and self-propelled guns of which they destroyed 22. Leutnant Böller was awarded the Knight's Cross for knocking-out 15 of these. The next morning Ofw. Göring fought a similar engagement, knocking out 13 Soviet tanks while the rest of the company scored 10 more. Before the Soviet offensive faltered on April 14 the 502nd Battalion's score rose by more than 100 Soviet armored vehicles. Between mid-April and mid-June the front was stationary again, trench warfare was fought, and the 502nd Battalion received replacements. Major Hans-Joachim Schwaner took the battalion's command.

On June 22, the anniversary of Operation Barbarossa, Stalin launched the giant Operation Bagration. On the eve of the Soviet attack the battalion was attached to the XXXVIII Army Corps, which sent the battalion north west of Ostrov. Between July 24 and 28 the battalion took part in a local counter-

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 dowódcy 2. plutonu 1. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich, Rosja, lato 1943. Zwracają uwagę krzyże wymalowane na boku wieży — oznaczenia te szybko zostały usunięte, gdyż obawiano się, że pomagają celowniczym armat przeciwpancernych / via Hideya Ando

▼ The PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of the commander of 2. Zug, 1. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 in Russia, summer 1943. Note the crosses painted on the sides of the turret — they were quickly removed as the tankers feared they would give anti-tank gunners an aiming point / via Hideya Ando

◀ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 z 3. plutonu 3. kompanii batalionu czołgów ciężkich 503. batalionu czołgów ciężkich z krzyżem przeniesionym na kadłub i umieszczonym przepisowo pośrodku kadłuba. Krzyż w tym miejscu budził również żywe opory, co poprzednio malarzowi na wieży — obawiano się, że pomaga artylerzystom w celowaniu. Na pokrywie przedziału silnikowego widoczne są dwie gumowe obręcze do kołnośnych / via Hideya Anlo

◀ A PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 3.2. 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 with a cross painted according to the regulations, in the center of the hull. This was feared to make as good an aiming mark for anti-tank gunners as the former place, on the side of the turret. Note the two road-wheel rubber tires carried on top of the engine compartment / via Hideya Ando

zniszczył 27 czołgów i dział samobieżnych oraz 19 armat przeciwpancernych. W drugiej połowie lipca walczył pod Birzai i Roskiskami. 22 lipca pod Krywaniami sześć *Tygrysów* pod dowództwem ppor. Cariusa zniszczyło 28 czołgów i dział samobieżnych, w tym 17 IS-2 i pięć T-34/85. *Tygrysy* z 1. kompanii zniszczyły tego dnia 17 dalszych, w większości T-34/85. Pod wieczór Carius został ciężko ranny, gdy jadąc motocyklem napotkał grupę radzieckiej piechoty. 27 lipca w szpitalu został odznaczony Liśmi Dębowymi do Krzyża Rycerskiego, a 1 sierpnia awansowany do stopnia porucznika. W okresie 21 czerwca–22 sierpnia batalion zniszczył 156 czołgów i dział samobieżnych, 175 armat przeciwpancernych oraz ponad 100 ciężarówek, tracąc jednocześnie 12 *Tygrysów*, 15 zabitych i 90 rannych. Po bitwie nastąpiła zmiana na stanowisku dowódcy — objął je kpt. Ferdinand von Foerster, który dowodził batalionem już do końca jego istnienia. We wrześniu batalion walczył w obronie Rygi i o utrzymanie korytarza łączącego obszary broniące przez 16. i 18. Armię, niszcząc 83 czołgi radzieckie. 23 września kompania zniszczyła tysięczny czołg przeciwnika. 9 października Armia Radziecka dotarła do wybrzeża Bałtyku, zamykając kocioł wokół Półwyspu Kurlandzkiego. 1. i 2. kompanie 502. batalionu ewakuowano do wkrótce także oblężonej Kłajpedy, ale 3. kompania pozostała w kotle ryskim. Po fiasku prób przełamania blokady, w listopadzie przekazała swoje czołgi do 510. batalionu, a jej personel został ewakuowany do Gdańska, a stamtąd do Paderborn, gdzie 3. kompania dostała *Królewskie Tygrysy*.

Reszta batalionu walczyła na przyczółku pod Kłajpedą do końca października, niszcząc 32 czołgi przeciwnika. Łącząc łącznie 13 *Tygrysów* dwie kompanie zostały wzmocnione do pełnych stanów, gdy ewakuowany z oblężonego portu III batalion (ciężki) pułku czołgów „Grossdeutschland” przekazał im swoje *Tygrysy*. 5 stycznia 1945 roku nadszedł rozkaz przemianowujący batalion na 511., z jednoczesnym poleceniem natychmiastowej ewakuacji do Prus Wschodnich.

Dnia 10 stycznia 1945 roku batalion wziął udział w nieudanej próbie przerwania oblężenia (operacja „Silberstreifen”). Dwa dni później ruszyła wielka ofensywa zimowa i Kłajpeda była silnie atakowana. W tej sytuacji 20 stycznia podjęto próbę ewakuacji. Dziesięć *Tygrysów* załadowano na pokład pro-

attack which failed to halt the Soviet steam-roller. During this abortive attempt the battalion destroyed 27 tanks and self-propelled guns as well as 19 anti-tank guns. In the latter part of July the 502nd Battalion fought at Birzai and Roskiskai. On July 22, at Krywani, 6 *Tigers* under Leutnant Carius scored 28 Soviet tanks and self-propelled guns including 17 heavy IS-2 and 5 T-34/85. *Tigers* of 1/502 raised the score by 17 more, mostly T-34/85. That evening Leutnant Carius was severely wounded when he rode his motorcycle right smack into a group of Soviet infantry, infiltrating behind the lines. On July 27 he received the Oak Leaves in his hospital bed, and on August 1 he was promoted to Oberleutnant. Between June 21 and August 22 schwere Panzer Abteilung 502 was credited with destroying of 156 tanks and self-propelled guns, 175 heavy anti-tank guns and more than 100 other vehicles, for the loss of 12 *Tigers* together with 15 men killed and 90 wounded in action. After the battle there was another change at the top — the new commander was Hauptmann Ferdinand von Foerster, who commanded the battalion until the end.

In September the battalion fought around Riga, defending the corridor between the 16th and 18th Armies, destroying 83 Soviet tanks there. On September 23, 1944 the schwere Panzer Abteilung 502 scored its 1000th enemy armored vehicle. On October 9 Red Army broke through the German defenses, reaching the Baltic coast and closing the ring around the Kurland Peninsula. 1/502 and 2/502 were evacuated to Memel (Klaipėda), soon also besieged, but 3/502 was left in the Riga cauldron. After all attempts at breaking through had failed the company left all its surviving *Tigers* to schwere Panzer Abteilung 510 and was evacuated by sea to Danzig (Gdańsk) and then to Paderborn, where it was re-armed with *Tiger* IIs.

The rest of the battalion fought in the Memel bridgehead till the end of October, destroying 32 Soviet tanks. Both companies, numbering 13 *Tigers* between them, were restored to full TO&A condition when in turn the III. (schwere) Panzer Abteilung of the Grossdeutschland Division gave them its *Tigers* before being evacuated from the besieged port. On January 5 the battalion was re-numbered to 511, to vacate the

mu kolejowego s/s *Deutschland*, który 24 stycznia dowiózł je do Pilawy. Do Pilawy dotarły także dwa *Tygrysy* z 2. kompanii pod dowództwem st. sierż. Kurta Göringa, załadowane na rzeczne promy. Te ostatnie czołgi wysłano do Królewca, by tam współdziałały z czołgami 505. batalionu w obronie miasta. 30 stycznia kontratakowały one wzdłuż szosy na Elbląg, a potem walczyły na przedpolu twierdzy aż do jej kapitulacji 9 kwietnia.

Reszta 511. batalionu pozostała w Kłajpedzie, gdzie walczyła do upadku miasta 28 stycznia.

W Pilawie *Tygrysy* włączono do 2. kompanii, 1. kompanii przesadzając na JgPz 38(t) *Hetzer*. Batalion walczył w obronie miasta. 13 kwietnia 2. kompania zniszczyła pod Norgau 39 radzieckich czołgów i nowych dział samobieżnych SU-100. 14 kwietnia 1. kompania została zmasakrowana w starciu z czołgami IS-2. Do 20 kwietnia 511. batalion wyeliminował jeszcze 63 radzieckie czołgi i działa samobieżne. Dnia 21 kwietnia sierż. Kerscher zniszczył swój 100. nieprzyjacielski czołg pod Fischhausen (obecnie Primorsk) nad Zalewem Wiślanym. Batalion został oficjalnie rozwiązany przez swego dowódcę, kpt. von Foerster, 7 maja 1945 roku w Nickelwalde na Mierzei Wiślanej. Dwa dni później, 9 maja, resztki batalionu złożyły broń wraz z pozostałymi obrońcami Mierzei.

schwere Panzer Abteilung 503 („Feldherrnhalle“)

Drugi z batalionów czołgów PzKpfw VI (P) przeznaczonych do Afryki powstał 5 maja 1942 roku w Neuruppin z pododdziałów zapasowych 5. i 6. pułku czołgów. Latem przesunięto go do Austrii, bliżej zakładów Nibelungenwerke Porschego, by usprawnić dostawę czołgów. Dowódcą został ppłk Post. Szkolenie rozpoczęło na czołgach PzKpfw VI *Tiger* (P), ale wkrótce batalion przebrojono w PzKpfw VI *Tiger* Ausf. H1. Podobnie jak w przypadku 501. batalionu, przejście na czołgi Henschla znacznie opóźniło osiągnięcie przez pododdział

number 502 taken over by schwere SS Panzer Abteilung 102. It was ordered to transfer with its tanks to East Prussia immediately. Despite this order it was simply not possible to find suitable means of transport and the evacuation was postponed.

Meanwhile, on January 10, 1945 the 511th Battalion took part in a failed attempt to break the siege (Operation Silberstreifen). Two days later a Soviet offensive was launched, and Memel came under a strong attack. On January 20 the railway ferry s/s *Deutschland* sneaked into the besieged port and 10 *Tigers* with crews were loaded aboard. On January 24 they reached Pillau (now Baltiysk) safely. Two other *Tigers* loaded on small river ferries were also towed to Pillau and then sent to Königsberg (now Kaliningrad) under Ofw. Göring. They co-operated with the 505th Battalion defending the city. On January 30 the Königsberg *Tigers* counter-attacked along the Elbing (Elbląg) highway and, after the failure of the attack, remained there until the city surrendered on April 9.

The rest of the 511th Battalion was lost in Memel, after the city fell on January 28. In Pillau all *Tigers* were collected in 2/511, while 1/511 was re-armed with JgPz 38(t) tank destroyers. The battalion defended Pillau. On April 13, 2/511 destroyed 39 Soviet tanks and self-propelled guns, including 2 of the brand new SU-100 tank destroyers. The next day 1/511 was massacred by Soviet IS-2 heavy tanks. Up to April 20 the 502nd (511th) Battalion raised its score by 63 Soviet tanks and self-propelled guns. On April 21 Feldwebel Kerscher of 2/511 knocked-out his 100th enemy tank, at Fischhausen (now Primorsk) at the northernmost point of the Vistula Lagoon. The Battalion was officially disbanded by its commander, Hauptmann von Foerster, on May 7, 1945 in Nickelwalde (now Mikoszewo) on the Vistula Spit. Two days later the former soldiers of the 511th Battalion surrendered their weapons to the Soviets.

► Wczesne *Tygrysy* późnej wersji z 3. plutonu 2. kompanii 501. batalionu czołgów ciężkich w akcji w Rosji, zima 1944 roku. Zwracają uwagę uchwyty na kanistry na tylniej ścianie silnika, wzorowane na podobnych zasobnikach Pantera / via Hideya Ando

► Early final model PzKpfw VI *Tiger* Ausf. Hs of 3. Zug, 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 501 in action in Russia, winter 1944. Note the jerry-can holders, patterned after those of the Pantera, fitted on the extremities of the rear hull wall / via Hideya Ando

Twarda skóra Tygrysa

Dnia 11 lutego Tygrysy Kampfgruppe „Sander” z 503. batalionu czołgów ciężkich uczestniczące w niemieckim kontrataku stoczyły bitwę o kolchoz na zachód od miejscowości Siemiernikowo na przedpolach Rostowa nad Donem. Kolchoz okazał się bronić znacznie silniej niż przewidywano i Tygrysy prowadzące natarcie czołgów trafiły pod huraganowy ogień czołgów i dział przeciwpancernych obronców strzelających z zawczasu przygotowanych stanowisk ogniowych.

Jednym z Tygrysów atakujących kolchoz był wóz pełniący obowiązki dowódcy plutonu podporucznika Zabela. Już w pierwszych chwilach starcia w kadłub jego Tygrysa uderzył pocisk przeciwpancerny kalibru 76,2 mm, zrywając belkę utrzymującą zapasowe ogniwo gaśniczy na dolnej płycie czołowej kadłuba. Załoga odczuła to trafienie jako „gluchy brzęk i lekki wstrząs”. Tuż potem pocisk kalibru 45 mm uderzył w wieżyczkę dowódcy, wyrwijąc uchwyt bloku szkla pancernego chroniący szczerbinę obserwacyjną. Potłuczony blok został zablokowany w uchwycie, pozbawiając dowódcę możliwości obserwacji do przodu. Chwilę później drugie trafienie, niemal w ten sam punkt, o dziwo poprawiło sytuację, wyrwijąc uchwyt i pozostawiając odsłoniętą szczerbinę. Po walce na wieżyczce naliczono łącznie dwa trafienia pociskami kalibru 45 mm i około piętnastu pociskami rusznicy przeciwpancernych kalibru 14,5 mm.

Wcześniej uszkodzenie nie pozwoliło domknąć włazu ładowniczego, który pozostał w pozycji półotwartej i także ostrzeliwany był z rusznicy, o czym świadczyło około tuzina śladów trafień, które spowodowały naderwanie zawiasu. Po walce trzeba go było podważać żelazną sztabą, żeby dał się otworzyć.

W czasie walki czołg był bezustannie ostrzeliwany przez karabiny maszynowe. W pewnej chwili ostrzał przeciwnika spowodował zapłon świec dymnych w wyrzutnikach. Dym przedostał się do wnętrza, oślepiając i podduszając załogę, która przez dłuższą chwilę nie była zdolna do kontynuowania skoordynowanych działań.

Wraz ze zbliżaniem się do zabudowań kolchozu ogień wzmagał się. Każde trafienie nieprzyjacielskiego pocisku było odczuwane wewnątrz, słychać było uderzenie w pancerz i wybuch pocisku, wóz kołysał się, do wnętrza przenikały gazy powstające przy detonacji ładunków i widać było żółto-pomarańczowe błyski.

Kolejny pocisk kalibru 76,2 mm uderzył w maskę jarzma, uszkadzając armatę. Pękły uchwyty mocujące dział w kołyce, uszkodzeniu uległ opornik dział, z którego zaczął wyciekać olej. Lufa dział

pozostała w tylnej pozycji. Wskutek innych trafień uszkodzone zostały radiostacja i dźwignia zmiany biegów. W przedziale silnikowym doszło do krótkotrwałego pożaru na skutek trafienia w tylną płytę przedziału, które zerwało osłony rur wydechowych. Automatyczna instalacja przeciwpożarowa poradziła sobie z jego ugaszeniem, nawet bez konieczności wyłączenia silnika.

W pewnej chwili do czołgu podbiegli dwaj czerwonoarmiści i wrzucili na wierzchnie pokrywy przedziału silnikowego ładunek wybuchowy. Jego detonacja, którą załoga odczuła jako „gluchy dźwięk, falę gorąca i dym”, nie wyrządziła poważniejszych szkód.

Pomimo zniszczenia sześciu czołgów (w tym jednego T-34), dziesięciu armat przeciwpancernych, kilku moździerzy, kilku rusznicy przeciwpancernych i licznych gniazd karabinów maszynowych, niemieckie natarcie w końcu zaległo i postrzelany Tygrys mógł się wycofać, by liczyć rany. A było co liczyć — ogółem mechanicy z kompanii warsztatowej naliczyli ślady 227 trafień pociskami rusznicy przeciwpancernych kalibru 14,5 mm, 14 pociskami armat przeciwpancernych kalibru 45 i 57 mm oraz 11 kalibru 76,2 mm. Pociski spowodowały poważne uszkodzenia podwozia po prawej stronie wozu: kilka kół nośnych, a nawet wahaczy zawieszenia, było przestrzelonych, koło napinające zostało wyrwane z podstawy. Pomimo tych uszkodzeń Tygrys był w stanie przejechać o własnych siłach odległość niemal 60 kilometrów dzielącą pole bitwy od tyłowego rzutu warsztatowego. Pociski spowodowały też pęknięcie kilku spawów łączących płyty, a wstrząsy obluźowały zaciski przewodów paliwowych, powodując wycieki benzyny do wnętrza komory silnikowej. Kilkanaście pocisków trafiło w gaśnicę, żadne z tych trafień nie spowodowało jednak zerwania taśmy, ani obniżenia manewrowości czołgu.

Tygrys Zabela (który przy okazji odniósł lekką ranę głowy, trafiony odłamkami wyposażenia wieżyczki dowódcy) dowiedział, że potrafi znieść wiele. W stanie, w jakim się znajdował, nie nadawał się do remontu siłami kompanii warsztatowej, toteż załadowano go na platformę kolejową i odesłano do Niemiec. Po oględzinach w zakładach Henschla Główny Inspektorat Broni Pancernej postanowił wyremontować jedynie mechanizmy wozu, pozostawiając ślady trafień na pancerzu i odesłać czołg do 500. batalionu zapasowego i szkolnego czołgów ciężkich. Pełniąc tam ciężką służbę pojazdu szkolnego, miał jednocześnie budować zaufanie adeptów do czołgu, który potrafi znieść taki ostrzał i uchronić życie swojej załogi.

zdolności bojowej. Z uwagi na pogarszającą się po zamknięciu kotła stalingradzkiego sytuację wojenną nad Wołgą, jednostkę wyszkoloną do walk na pustyni skierowano 20 grudnia na południowy odcinek frontu wschodniego. Z całego batalionu były do tej pory sformowane załadowe kompanie sztabowa i jedna kompania bojowa — łącznie 20 Tygrysów i 25 PzKpfw III Ausf. N. Pierwszym zadaniem miało być wsparcie kontrataku na Stawropol. 5 stycznia czołgi dotarły do miejscowości Proletarskaja i z miejsca weszły do swojej pierwszej walki, w której 16 zdolnych do użytku Tygrysów i 23 PzKpfw III zniszczyło 18 radzieckich czołgów, w tym 14 T-34, za cenę jednego Tygrysa i dwóch PzKpfw III zniszczonych oraz dziesięciu Tygrysów i dziewięciu PzKpfw III uszkodzonych.

Wraz z 503. batalionem do Grupy Armii „Don” wysłano 2. kompanię 502. batalionu czołgów ciężkich w składzie dziesięciu Tygrysów i dziesięciu PzKpfw III. Na miejscu, w Pro-

schwere Panzer Abteilung 503 (Feldherrnhalle)

The second of the Porsche Tiger battalions earmarked for Africa was created on May 25, 1942 in Neuruppin, from the replacement units of the 5th and 6th Tank Regiments. It was later transferred to Austria, nearer to Porsche's Nibelungenwerke, to ease the transport of the tanks. Oberstleutnant (LtCol.) Post was appointed as the commander. The decision to get rid of Porsche's Tiger in favor of Henschel's entry delayed the formation of the battalion and precluded the African transfer. After Stalingrad fell the military situation on the Volga River front quickly deteriorated, and all available heavy tank units were sent there to stem the flood of the Red Army. On December 20 schwere Panzer Abteilung 503, trained for desert fighting in Africa, was loaded onto railway transport and sent to the vast snowy expenses of the Eastern Front in the middle of the Russian winter. Only the HQ Com-

letarskiej, przydzielono ją do 39. pułku czołgów z 17. DPanc. Wraz z nim walczyła po raz pierwszy 8 stycznia, po czym 12 stycznia postanowiono, z powodu braku bazy remontowej dla *Tygrysów* w 17. dywizji, połączyć oba pododdziały *Tygrysów*.

20 stycznia batalion miał zaledwie dwa sprawne *Tygrysy*, wycofano go więc na odpoczynek w rejon Rostowa nad Donem, gdzie dowództwo nad nim objął ppłk Hoheiser. Pogarszająca się sytuacja wymusiła powrót jednostki do walki, w ramach 23. DPanc, która miała bronić Rostowa. Czołgi 1. kompanii rozdzielono pomiędzy kompanie 2/503 i 2/502. 8 lutego batalion został podzielony raz jeszcze: na kompanię lekką (16 PzKpfw III) i kompanię ciężką (17 *Tygrysów*). Działania obu kompanii w dniach 8–12 lutego w ramach Kampfgruppe "Sander" doprowadziły do zniszczenia 21 nieprzyjacielskich czołgów i 25 armat przeciwpancernych.

Żaden *Tygrys* nie został zniszczony, ale pod koniec działań w 503. batalionie (bo 10 lutego kompania 2/502 stała się kompanią 3/503) tylko dwa z nich pozostały sprawne.

Batalion wycofano z linii i przystąpiono do odbudowywania jego zdolności bojowej. Nowy 503. batalion był pierw-

pany i one of the heavy tank companies were ready then, with a total of 20 *Tigers* and 25 PzKpfw III Ausf. Ns. These were sent to Stavropol, to support a local counter-attack, together with the re-directed 2/502 Company. On January 5, 1943 the battalion's tanks were off-loaded at Proletarskaya and fought their first engagement — its 16 operational *Tigers* and 23 PzKpfw IIIs destroyed in this first battle a total of 18 Soviet tanks, including 14 T-34s, for the price of one *Tiger* and 2 PzKpfw IIIs destroyed and 10 *Tigers* and 9 PzKpfw IIIs damaged.

Together with the 503rd Battalion, 2/502 was sent to Proletarskaya with 9 *Tigers* and 10 PzKpfw IIIs. At first it was attached to Panzer Regiment 39 of the 17th Panzer Division. It fought with the new parent unit on January 8, then on January 12 it was re-assigned with the 503rd due to the lack of *Tiger* repair facilities within the 17th Division.

On January 20 the 503rd Battalion had only 2 operational *Tigers* left, so it was withdrawn to Rostov on Don for rest and refit. There Oberstleutnant Hoheiser took over command from Post. As the situation deteriorated further the battalion

Tough is the *Tiger's* Hide

On February 11 the Kampfgruppe Sander *Tigers* of the 503rd Heavy Tank Battalion took part in a German counter-attack on a collective farm west of Ssemernikovo, on the outskirts of Rostov. The Kolkhoz defenses proved to be harder than expected, and the *Tigers* spearheading the attack came under a withering fire from well dug-in artillery, tank and self-propelled anti-tank gun positions. One of the *Tigers* advancing on the farm was that of the acting Zug (platoon) commander, Lieutenant Zabel.

Soon after the attack began his *Tiger* was hit for the first time, by a 76.2 mm armor-piercing shot that torn off the makeshift girder supporting the spare track on the lower glacis. All that the crew felt of that hit was a dull clang and a slight jolt. A short while later a 45 mm shot hit the commander's cupola, shattering a vision slit's armored glass block. The shattered block affected forward vision, as its mount was distorted so the block could not be replaced. After a while a second slug hit almost at the same point, rectifying the situation — the block was torn off together with the mount, wounding the commander on the head in the process and leaving the slit unprotected. After the battle two 45 mm hits and more than 15 anti-tank rifle pock-marks were found on the cupola alone.

The loader's hatch could not be closed due to earlier damage and was half-open during the fight, encouraging anti-tank riflemen who tried their hand at it. More than a dozen pock-marks were found, some of them distorting the hinges — it took an iron crowbar to force it open after the battle.

During the fight the *Tiger* was ceaselessly aimed at by machine gunners. At one point a well-aimed burst ignited the smoke grenade dischargers on the turret. Smoke seeped through the various openings, nearly suffocating the crew and preventing any coordinated effort inside the tank.

Enemy fire intensified with the advance of the attack. Each hit was heard and felt by the crew — the hull was rocking from close detonations, acrid smoke was getting inside, yellow-orange flashes were seen and explosions heard.

Then another 76.2 mm shell struck the gun mantlet, snapping the gun brackets. The recoil cylinder started losing oil. The barrel re-

mained at full recoil. Other hits damaged the radio and the gear lever. Then a brief fire broke out in the engine compartment, after a shell hit from behind which tore off the exhaust shrouds. The automatic fire-extinguisher extinguished it immediately, without even any need to stop the engine.

At some point two Red Army soldiers threw an explosive charge on top of the engine compartment. It detonated without any ill effects except for a dull explosion, a wave of heat felt by the crew, and some acrid smoke.

Despite destroying 6 tanks (including 1 T-34), 10 anti-tank guns, several mortars, several anti-tank rifles and numerous machine gun emplacements, the German attack faltered and the scarred *Tiger* had to withdraw to lick its wounds. And there was a tongueful of licking to be done! The workshop company mechanics counted 227 anti-tank rifle hits, 14 by light anti-tank guns of 45 and 57 mm caliber, and 11 by 76.2 mm heavy anti-tank guns. The right side of the running gear took most hits, with severe damage to it. Many road-wheels were shot through, even several rocker arms were holed, and the idler was torn off. Despite all the battle damage the *Tiger* was still able to limp through 60 kilometers (almost 40 miles) between the battlefield and the workshop company. Several welded joints failed, and a fuel tank sprung a leak from the jarring effect of the hits. The tracks were hit in several places with various caliber shells, but they not only did not fail, but did not even hinder the *Tiger's* maneuverability much — any more than the missing right side idler, that is.

Zabel's *Tiger* proved that this kitten had got a tough hide on her. It was impossible to repair all the damage by the workshop company's means, so the *Tiger* was loaded on railway transporter and sent off back to Germany. After an inspection at Henschel's the General Inspectorate of Armored Troops decided to repair only the mechanisms, leaving the hit marks intact, and send it off to the *Tiger* School at Paderborn. There, serving the hard, long and arduous duty of a training vehicle, it was to instill confidence in the trainees who could see with their own eyes what their tank was able to come through and still come out ticking, with the crew alive inside.

▲ Ciężko wyladowany zdobytym zalogi PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 średniej wersji produkcyjnej z 3. plutonu 3. kompanii 502. batalionu czołgów ciężkich jedzie pod czujnym okiem sierżanta w kierunku frontu na przyczółku pod Narwą na Litwie, zima 1944 roku. Zwracają uwagę pokrowiec na hamulcu wylotowym armaty i helmy zalogi wiszące na zasobniku wieżowym / via Hideyo Ando

▲ A heavily-laden mid-series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 3. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 502 in Lithuania, moving up to the Narva bridgehead in preparation for the battle there in the winter of 1944, under the watchful eye of a Feldwebel (SSgt). Note the muzzle-brake cover in place and the crew helmets hanging from the turret Rommelkiste external stowage bin / via Hideyo Ando

szym homogenicznym batalionem *Tygrysów*, z 45 czołgami w trzech kompaniach bojowych, i na wniosek Generalnego Inspektora Broni Pancernych stworzono dla niego eksperymentalną kompanię rozpoznawczą na półgąsienicowych transporterach opancerzonych Sd.Kfz.250. Doświadczenia z jej użytkowania miały rozstrzygnąć, czy w przyszłości inne bataliony otrzymałyby podobną strukturę. 10 maja odtworzony batalion powrócił do Charkowa, gdzie dowództwo nad nim przejął kpt. Clemens Graf von Kageneck. Plan operacji „Zitadelle” przewidywał podział 503. batalionu na poszczególne kompanie, przydzielone jako czołowe elementy 6. (na zachód od Biełgorodu), 7. (Solomino) i 9. Dywizji Pancernych (Michajłowska). Taki sposób użycia *Tygrysów*, kłócący się z założeniami taktycznymi i zdrowym rozsądkiem, doprowadził do poważnych strat — nacierające przez nierozpoznany teren czołgi trafiały na pola minowe, a w razie starcia ścierały na siebie ogień. W dniach 5–8 lipca z początkowych 39 *Tygrysów* batalionu (sześć odpadło z powodu defektów przed rozpoczęciem walk) aż 34 zostały uszkodzone, a dwa spłonęły. Jedną z kompanii w ciągu pierwszych dwóch godzin walk straciła aż 14 ze swoich 15 *Tygrysów* na polu minowym. Dopiero w czasie odwrotu batalionowi dane było połączyć się na powrót i działać wspólnie w walkach pod Maksymówką, Derkaczami, Charkowem i nad Dniestrem.

Na początku sierpnia *Tygrysy* batalionu, znowu rozproszone plutonami, a nawet półplutonami po różnych Kampf-

returned to combat, this time with the 23rd Panzer Division tasked with defending Rostov. The remaining tanks from both units were re-assigned to 2/503 and 2/502. On February 8 the tanks were re-assigned once more, forming a temporary Light Company (with 16 PzKpfw III) and a Heavy Company (with 17 *Tigers*). Both companies operated as part of Kampfgruppe Sander between February 8 and 12, credited with destroying 21 enemy tanks and 25 anti-tank guns.

No *Tigers* were lost but, at the end of the battle only 2 were still operational in the 503rd Battalion (as 2/502 became 3/503 on February 10). The battalion was withdrawn from the line for rest and recuperation. The new 503rd Battalion became a „homogenous” one, i.e. with *Tigers* only, 45 of them in three line companies and an HQ Company. Following an order of the General Inspectorate of Armored Troops an experimental reconnaissance platoon (Aufklärungszug) was created for it, with half-tracked Sd.Kfz.250 armored personnel carriers. Experience gathered in its employment with the 503rd was to decide whether or not similar companies would replace the leichter Zuege of the other battalions' HQ Companies. On May 10 the revised unit returned to Charkov, where Hauptmann Clemens Graf von Kageneck took over command. The plan for Operation Zitadelle called for the 503rd Battalion to be disbanded into single companies, assigned as spearhead troops to the 6th (west of Belgorod), 7th (Solomino) and 9th Panzer Divisions (Mikhailovka).

gruppen, osłaniały odwrót XI Korpusu spod Bielgorodu. 8 sierpnia batalion podporządkowano III Korpusowi Pancernemu. W dniach od 12 do 18 sierpnia batalion, liczący zaledwie osiem zdolnych do użytku *Tygrysów*, wspierał trzy różne dywizje grenadierów pancernych SS: „Das Reich”, „Totenkopf” i „Wiking”, niszcząc 47 T-34, dwa działa pancerne SU-152 i trzy armaty przeciwpancerne. Pod koniec sierpnia nadeszły uzupełnienia i batalion z około 30 *Tygrysami* został dodatkowo podporządkowany 10. Brygadzie Pancernej, co doprowadziło do zamętu w dowodzeniu. Sprzeczne rozkazy z dowództwa brygady i korpusu utrudniały działania pododdziału, a 31 sierpnia doprowadziły do tragedii. Dowództwo korpusu zorganizowało zasadzkę niemieckich dział szturmowych na radzieckie czołgi ciężkie, które pojawiły się w pobliżu Guliebowa, a brygada posłała w tym samym celu 3. kompanię 503. batalionu, nie powiadamiając korpusu. *Tygrysy* wjechały prosto pod lufy własnych dział szturmowych — jeden czołg został zniszczony, trzy uszkodzone, zginęło dwóch, a ciężko rannych zostało czterech członków załóg.

W pierwszym tygodniu września *Tygrysy* często rozmieszczano w charakterze nieruchomych punktów ogniowych, często bez osłony piechoty, co doprowadziło do zniszczenia dwóch pojazdów, wysadzonych przez saperów przeciwnika, i ciężkiego uszkodzenia czterech innych, trafionych pociskami ciężkiej artylerii. Szybki odwrót w ciągu września uniemożliwiał naprawy, a często nawet ewakuację uszkodzonych *Tygrysów* z pola walki. Do końca miesiąca trzeba było z tego powodu wysadzić kilka czołgów, które nadawały się do remontu. Między 19 a 25 września porozdzielany w czasie odwrotu na grupki po dwa-trzy czołgi batalion przekroczył

This type of employment, not only contrary to the regulations but also defying common sense, was the reason why *Tiger* units suffered such heavy casualties — the *Tigers* were sent headlong across unknown ground sewn profusely with anti-tank mines and anti-tank gun emplacements. Between July 5 and 8 as many as 34 of the 39 operational *Tigers* of the 503rd Battalion were damaged, and 2 others burned out after being knocked-out. One of the companies lost 14 of its 15 *Tigers* (the three HQ Company *Tigers* were attached one each to the three companies prior to the battle) within the first two hours of combat! It was in the retreat phase of the battle that the battalion was able to re-unite at last and act as a single unit, in the battles of Maksimovka, Derkachy, Kharkov and on the River Dnestr.

In early August the 503rd Battalion's *Tigers*, again scattered by platoons and even half-platoons, were covering the XI Corps' retreat from Belgorod. On August 8 it was transferred to the III Panzer Corps. Between August 12 and 18 the battalion, with only 8 *Tigers* still operational, supported three Waffen-SS Panzer Grenadiers Divisions, Das Reich, Totenkopf and Wiking, knocking out 47 T-34s, 2 SU-152 self-propelled guns and 3 heavy anti-tank guns. At the end of the month the battalion, then again some 30 *Tigers* strong, was simultaneously subordinated to the 10th Panzer Brigade within the Corps, resulting in serious disturbances to the chain of command. Contradictory orders raining on the battalion from both Corps and Brigade HQs led to a serious breach of the "unity of command" principle, and eventually led to a disaster. On August 31 Soviet heavy tanks were reported in Gulebovo area, and the Corps despatched a StuG III battery there

▼ Inne ujęcie tego samego czołgu z numerem bocznym 332 / via Hideya Ando

▼ Another shot of the same tank, with hull number 332 / via Hideya Ando

Dniepr pod Kremieńczugiem, po czym został odesłany do Znamienki, gdzie wyznaczono mu rejon koncentracji. W ciągu następnych dni kosztem olbrzymich wysiłków służb remontowych i kwatermistrzowskich zdołano zebrać w Znamienie aż 39 z 45 czołgów batalionu, w różnym stanie — od fabrycznie nowych pojazdów z uzupełnieniami po ewakuowane z pól bitewnych na wpół ogolone wraki.

W okresie od 5 lipca do 31 sierpnia 1943 roku batalionowi zaliczono zniszczenie 501 czołgów i dział pancernych za cenę 18 utraconych bezpowrotnie *Tygrysów*, 44 zabitych i 220 rannych członków załóg. Z 18 zniszczonych *Tygrysów* siedem strawiły pożary, jeden padł ofiarą własnych dział szturmowych, trzy artylerii polowej przeciwnika, a siedem trzeba było wyśadzić z braku możliwości ewakuacji. Kompania warsztatowa dokonała w tym czasie aż 240 napraw czołgów, utrzymując siłę bojową batalionu na poziomie średnio dziesięciu *Tygrysów* dziennie.

Przez zimę 1943/44 503. batalion wraz z batalionem czołgów *PzKpfw V Panther* i batalionem pionierów pancernych tworzył improwizowany pułk czołgów ciężkich „Bäke”, walczący w rejonie Winnicy na Ukrainie. W walkach tych pułk zniszczył 267 czołgów, tracąc jednego *Tygrysa* i cztery *Pantery*. W lutym batalion prowadził natarcie dwóch dywizji pancernych pod Czerkasami, a w marcu osłaniał odwrót III KPan pod Płoskirowem, gdzie po raz pierwszy doszło do spotkania z T-34/85, łączącym armatę kalibru niemal równego *Tygrysowi* z czołgiem znacznie lżejszym nawet od *Pantery*. Pięć takich czołgów padło ofiarą *Tygrysa* plut. Hoepfnera. Miesiąc później 503. batalion czekała pod Tarnopolem jeszcze jedna paskudna niespodzianka — nowe czołgi ciężkie IS-2 z armatami 122 mm. Po masakrze batalionu w walkach w marcu i kwietniu, gdy świeżo doprowadzony do stanu etatowego batalion został w ciągu dwóch miesięcy zredukowany do kilku sprawnych *Tygrysów*, odesłano go do Niemiec na odczynnik i uzupełnienie stanów. Kompanie 1. i 2. dostały uzupełnienie stanu *PzKpfw VI Tiger* Ausf. E kosztem 3. kompanii, którą przebrojono w nowe czołgi *PzKpfw VI* Ausf. B *Tiger II*. Kompania ta stała się pierwszą w niemieckich siłach pancernych uzbrojoną w nowe czołgi.

Pod koniec maja batalion przerzucono na front zachodni, powierzając mu obronę Pas-de-Calais przed spodziewanym alianckim desantem. Po lądowaniu w Normandii, 27 czerwca wysłano go do Paryża, skąd przybył w rejon Caen dopiero 7 lipca (na skutek silnych bombardowań) i tam włączono go do 21. Dywizji Pancerniej. 11 lipca batalion walczył o Colombelles. Pomimo bardzo silnych ataków lotniczych, w wyniku których utracono jednego *Królewskiego Tygrysa*, 503. ba-

◀ *PzKpfw VI Tiger* Ausf. H1 z 2. plutonu 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich w rejonie Czerkasów, początek 1944 rok / via Hideya Ando

◀ *Mid-series PzKpfw VI Tiger* Ausf. H1 of 2. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 in the Cherkassy area, early 1944 / via Hideya Ando

to ambush them. At the same time the Brigade HQ sent the *Tigers* there to do the same, not notifying the Corps' HQ. The *Tigers* drove straight into the StuG IIIs' ambush — one was lost and three severely damaged, with two crewmen killed and four others seriously wounded.

In the first week of September the *Tigers* were frequently posted to the advanced lines of the front, to serve as dug-in bunkers and discourage Soviet infantry attacks. This led to the loss of two *Tigers* blown up by enemy engineers and heavy damage to four others knocked-out by artillery shelling. The subsequent rapid retreat in September often made it impossible to recover damaged tanks, and several repairable *Tigers* had to be blown up. Between September 19 and 25 the 503rd Battalion, dismembered by the retreat, crossed the River Dnepr at Kremenchug and was later sent to Znamienka to rest, recuperate and re-unite the companies. During the next several days, by superhuman efforts on the part of the workshop company, as many as 39 *Tigers* of the battalion's 45 were collected in various conditions — from pristine new replacement tanks to half-gutted battlefield wrecks.

Between July 5 and August 31, 1943 the 503rd Heavy Tank Battalion was credited with destroying 501 Soviet tanks and self-propelled guns for the price of 18 *Tigers* lost, together with 44 men killed and 220 wounded in action. Of the 18 write-offs 7 burned, 1 was destroyed in error by a StuG III 3 by Soviet artillery and engineers, and 7 impossible to recover were blown up. The workshop company made a record 240 repairs over that period, succeeding in keeping the daily strength of operational *Tigers* at an average of 10 tanks.

During the winter of 1943/1944 the 503rd Battalion and elements of the 509th Battalion, together with a *Panther* tank battalion and a Panzer Pioneers battalion, formed the improvised Heavy Tank Regiment Bäke and fought around Vinnitsa in the Ukraine. The regiment was very successful, destroying 267 Soviet tanks and self-propelled guns for the loss of 1 *Tiger* and 4 *Panthers*. In February the 503rd supported the two Panzer Divisions advancing at Cherkassy and in March covered the retreat of the III Panzer Corps from Ploskirow, where T-34/85s, combining a gun of nearly the *Tiger's* caliber with a tank lighter than a *Panther*, were encountered for the very first time by the battalion. Five of these new tanks fell victim to Unteroffizier (Sgt) Hoepfner's *Tiger*. A month later another trump card fell out of Stalin's cuff — at Tarnopol the new IS-2 heavy tanks with 122 mm cannon were encountered. After the atrocious battles of March and April, when the battalion's strength was reduced to several operational *Tigers* within two months, the 503rd Heavy Tank Battalion was withdrawn from the front and sent home for rest and recuperation leave. 1/503 and 2/503 were replenished at the expense of 3/502, which was re-armed with *Tiger* IIs. This was the first line company in the entire Wehrmacht to be completely re-armed with the *Tiger* II.

In late May the 503rd Battalion was sent to the Western Front and entrusted with the beach defense of the Pas-de-Calais region. After the Allies landed in Normandy it was sent to Paris on June 27, but owing to the Allied bombing campaign it was unable to reach Caen until as late as July 7. At Caen it was attached to the 21st Panzer Division. On July 11

talion zniszczył tego dnia 12 brytyjskich *Shermanów*. 19 lipca 1. i 2. kompania batalionu walczyły pod Cagny, a potem, kiedy front runął, zostały doszczętnie zniszczone w kotle pod Falaise.

Dnia 9 września przystąpiono do odbudowy batalionu w oparciu o wycofaną z frontu przed katastrofą 3. kompanię na *Królewskich Tygrysach*. Nowy 503. batalion, przeformowany na etat „f.G.” i przebrojony w *Królewskie Tygrysy*, wysłano na Węgry. Batalion utracił dotychczasowy numer w grudniu 1944 roku, gdy 103. batalion SS przemianowany został na 503. batalion czołgów ciężkich SS. Dawny 503. batalion przyjął wówczas nazwę batalionu czołgów ciężkich „Feldhermhalle”.

schwere Panzer Abteilung 504

504. batalion czołgów ciężkich został utworzony w Fallingb. rozkazem z grudnia 1942 roku z żołnierzy 1. i 15. batalionu czołgów, a 17 stycznia przeformowano go na etat *Tropen* (tropikalny) i przeznaczono do przetransportu do Afryki zamiast wcześniej przewidzianego 503. batalionu. Do końca lutego wyposażono go w 20 *Tygrysów* i 25 *PzKpfw III Ausf. L*, a dowódcą został major August Seidensticker, uprzednio dowódcą II batalionu 33. pułku czołgów. 27 lutego wciąż jeszcze nie do końca przeszkolony batalion został wysłany do Tunezji, gdzie po walkach o Beja praktycznie przestał istnieć dawny 501. batalion czołgów ciężkich, i podobnie jak on miał się na miejscu przeznaczenia stać III batalionem pułku czołgów — tym razem 8. pułku czołgów z 15. Dywizji Pancerniej. Do końca walk w Afryce udało się przerzucić jedynie kompanię 1/504 i sztabową, łącznie 11 *Tygrysów* i 19 *PzKpfw III Ausf. M*. Druga kompania z dalszymi dziewięcioma *Tygrysami* i sześcioma *PzKpfw III* pozostała na Sycylii. Kolejne dwa *Tygrysy* 2/504 odziedziczyła po 501. batalionie — dwa pojazdy, które już nie zdążyły dotrzeć do Tunezji, włączono do kompanii na Sycylii. Te 11 *Tygrysów* przydzielono w lipcu do 215. batalionu czołgów, a ten do Dywizji Pancerniej „Hermann Göring”.

W zamian za dwa czołgi zatrzymane na Sycylii 501. batalion, który tymczasem odzyskał samodzielność, otrzymał

the 503rd Battalion fought for Collombelles. Despite ferocious air attacks, that destroyed one of 3/503's *King Tigers*, the 503rd Battalion scored 12 British *Shermans* on that day. On July 19, the 1/503 and 2/503 fought for Cagny and later, after the front collapsed, they were totally destroyed in the Falaise Pocket.

On September 9 the Battalion was ordered to be re-created with 3/503, withdrawn from the front in time, as a core. The new 503rd Battalion was a „freie Gliederung” unit with *Tiger* IIs. In late 1944 it was transferred to Hungary. There it lost its number in December, when the schwere SS Panzer Abteilung 103 was re-numbered 503. The former 503rd Battalion became Heavy Tank Battalion *Feldhermhalle* (FHH).

schwere Panzer Abteilung 504

The 504th Heavy Tank Battalion was created in December 1942 at Fallingb., with personnel from the 1st and 15th Tank Battalions. On January 17 it was designated *Tropen*, or tropical, and earmarked for transfer to Africa instead of the 503rd Battalion, sent to the Eastern Front. In late February 20 *Tigers* and 25 *PzKpfw III Ausf. M* were delivered, and the battalion's commander was appointed — Major August Seidensticker, an experienced officer and formerly commander of the II Battalion, 33rd Tank Regiment.

On February 27 what was already formed of the battalion was sent to Africa, to plug the hole left by the 501st Battalion almost totally wiped-out at Beja. As this was the time when heavy tank battalions were to be attached as III Battalions to the existing Tank Regiments, the 504th was ordered to be incorporated as the III Battalion of the 8th Tank Regiment, of the 15th Panzer Division. Only 1/504 and the HQ Company, with 11 *Tigers* and 19 *PzKpfw III Ausf. Ms*, were transferred to Tunisia before it fell. 2/504 was left stranded in Sicily with its 9 *Tigers* and 6 *PzKpfw III*s. Additional two *Tigers*, destined as replacements for the 501st Battalion and also unable to leave Sicily, were later taken over by 2/504. All 11 *Tigers* were then incorporated into the 215th Tank Battalion, soon to be swallowed up by the Panzer Division Hermann Goering which was improvised there.

► Wczesny *PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* z niezidentyfikowanej jednostki w zimie 1943 roku. Zwraca uwagę różnorodność ubiorów zimowych członków załogi. Forma ochrony na odcinek zapasowej gąsienicy jest bardzo zbliżona do używanej na pojazdach 505. batalionu czołgów ciężkich / via Hideyo Ando

► An early *PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* of an unidentified unit, winter 1943. Note the motley appearance of the various crew members, dressed in assorted winter clothing. The spare track holder with two parallel bars is very much like the one used in *schwere Panzer Abteilung 505* / via Hideyo Ando

▲ Załoga czołgu dowodzenia kapitana Lange, dowódcy 2. kompanii 502. batalionu czołgów ciężkich, włączonego w lutym 1943 roku do batalionu 503 jako jego kompania 3/503, zażywa kąpeli słonecznej na swoim czołgu — Rosja, zima 1943 roku. Co ciekawe, uszkodzenia pojazdu — przestrzelina w trzecim segmencie błotnika i brakujący drugi segment — widoczne tu w końcu zimy, o czym zdaje się świadczyć obłaczny zimowy kamuflaż, pozostały nie naprawione aż do lata, gdy dowództwo kompanii przejął por. Werner Scherf. Zdjęcia z przygotowań do operacji „Zitadelle” w lipcu 1943 roku (tom II, str. 20 i w tym tomie) pokazują je wyraźnie / via Hideya Ando

▲ The crew of Hauptmann Lange's (CO of 2/502, later incorporated into schwere Panzer Abteilung 503 as 3/503) command PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 relaxing on their mount in Russia, winter 1943. Note the hit on the third segment of the side mudguard and the missing second segment — this is a late winter snapshot, as the flaking off snow camouflage shows, and photos from the opening phase of Operation Zitadelle in July 1943, when Oberleutnant Werner Scherf took over as the company commander, shows exactly the same damage to this tank (compare Vol. II, p. 20 and elsewhere in this volume) / via Hideya Ando

w Afryce z 1. kompanii 504. batalionu *Tygrysa* o numerze bocznym 111 i cztery PzKpfw III (01, 05, 113 i 114).

W dniu 19 marca 504. batalion dotarł na pole bitwy o przełęcz Maknassy, przechylając szalę na korzyść broniących jej Niemców. W następnych dniach, od 20 do 24 marca, 12 *Tygrysów* batalionów 504. i 501., wraz z innymi siłami niemieckimi, toczyło walki z amerykańską 9. Dywizją Piechoty, niszcząc 44 nieprzyjacielskie czołgi.

Tygrysy zostały potem przydzielone Dywizji Grenadierów Pancernych „Hermann Göring”, do wsparcia jej natarcia w operacji „Fliegerblüte I”, przeprowadzonej na przedpolach Tunisu w dniach 19–25 kwietnia. *Tygrysy* walczyły dalej i jeszcze 7 maja w czasie jednego z ataków ciężko ranny został mjr Seidensticker. Szlak bojowy batalionów 501. i 504. dobiegł końca 12 maja na półwyspie Bône. Nazajutrz siły niemieckie w Tunezji skapitulowały. Jedyny całkowicie odrestaurowany *Tygrys* zachowany w zbiorach muzeum w Bovington, Fgst. Nr. 250122, numer boczny 131, pochodzi z 3. plutonu 1. kompanii 504. batalionu. Po trafieniach, które naderwały pokrywę wlotu ładowniczego i unieruchomiły wieżę, załoga opuściła czołg, który stał się pierwszym w miarę nieuszkodzonym *Tygrysem* zdobytym przez zachodnich aliantów. Pojazd został odesłany do Anglii i dokładnie przebadany w ośrodku badawczym w Bovington, gdzie pozostał do dziś.

The 501st Battalion was given, in return for the two *Tigers* taken over by 2/504, a *Tiger* (hull number 111) and four PzKpfw IIIs (01, 05, 113 and 114) from 1/504.

On March 19 the 504th Battalion took part in the Maknassy Pass battle, helping to redraw the balance in favor of its German defenders. Over the next four days, from March 20 to 24, a dozen *Tigers* of the 501st and 504th Battalions together with other German troops fought the American 9th Infantry Division, destroying 44 enemy tanks.

The Tunisian *Tigers* were later taken over by the improvised Panzer Grenadiers Division Hermann Goering, and supported the Division's attack in the Operation Fliegerblüte I counter-offensive on the outskirts of Tunis, April 19–25. Then the *Tigers* fought on. On May 7, during an attack, Major Seidensticker was severely wounded. The Bône Peninsula was the end of the road for the *Tigers* of the 504th Battalion in Tunisia. On May 13, 1943 all German troops in Tunisia surrendered. *Tiger* Fgst. Nr. 250122 (hull number red 131) of the 3. Zug, 1. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 504 was captured there, only slightly damaged. Two hits, one that severed the loader's hatch hinges and another that ricocheted from the driving compartment roof plate and immobilized the turret, made the crew abandon their mount. Sent to Bovington, Dorset, for thorough tests, this was the first in

Dnia 20 marca 1943 roku została utworzona 3. kompania 504. batalionu. Ponieważ nie było mowy o jej przetrzucie do Afryki, a 504. batalion wkrótce przestał istnieć, jego 3. kompania stała się 11. kompanią III batalionu pułku czołgów „Grossdeutschland”.

Kompania 2/504, włączona do 215. batalionu czołgów, a wraz z nim do Dywizji „Hermann Göring”, nadal pozostawała na Sycylii, na której 10 lipca wylądowali alianci. Już na jutro Tygrysy po raz pierwszy weszły do walki. Kompania zaatakowała 26. pułk piechoty ze słynnej „Wielkiej czerwonej jedynki”, czyli amerykańskiej 1. DP. 12 lipca Tygrysy wspierały atak dywizji „Hermann Göring” na Gela, a potem spadochroniarzy broniących Palermo. W ciężkich walkach odwrotowych kompania straciła wszystkie czołgi z wyjątkiem jednego, który ewakuowano do Włoch.

W zimie 1943 roku zapadła decyzja o odtworzeniu 504. batalionu czołgów ciężkich, do czego doszło w marcu 1944 roku na poligonie Wezep w Holandii. Kadra nowego 504. batalionu stali się weterani starego batalionu z Afryki i Sycylii oraz z 18. batalionu czołgów, rozwiązanego na froncie wschodnim pod Orszą w listopadzie 1943 roku. 1 czerwca batalion wysłano kolejną na front wschodni. Po drodze rozkazy zostały zmienione i zamiast pod Orszę trafił on do Włoch, w rejon Piombino. Pod Massa Maritima 1. kompania zniszczyła 22 czołgi 23 amerykańskie czołgi, ale potem nie szło już tak dobrze. Do końca miesiąca batalion stracił 12 Tygrysów. W lipcu otrzymał jednak uzupełnienia i odzyskał pełną zdolność bojową. Po odwrócie do doliny Cecina doszło do reorganizacji batalionu — jego 1. i 2. kompania zostały podporządkowane 29. Dywizji Grenadierów Pancernych, a 3. kompania — 16. Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Reichsführer SS”, z którą uczestniczyła ona w obronie Pizy. W sierpniu batalion wycofano do Genui, a 1. kompania, której czołgami uzupełniono składy pozostałych wyruszyła do Wiednia po nowe PzKpfw VI Ausf. B Tiger II — których nigdy nie dostała. 10 września reszta batalionu trafiła na front adriatycki, gdzie w Regio Emilia i Rimini walczyła z Amerykanami. Jesienią 504. batalion walczył jeszcze pod Foru, Lamone i nad rzeką Senio. Kiedy w lutym 1945 roku 508. batalion odwołano do Niemiec, by go przebroić w PzKpfw VI Ausf. B Tiger II (do czego także w końcu nie doszło), ocalałe 15 Tygrysów przekazał on 504. batalionowi, który w marcu używał ich pod Catignola. Batalion został rozbity doszczętnie podczas walk odwrotowych w kwietniu 1945 roku, a ostatni czołg wysadzono 28 kwietnia. Oficjalnie batalion przestał istnieć 2 maja, po kapitulacji jednostek niemieckich we Włoszech.

schwere Panzer Abteilung 505

Batalion został utworzony 24 stycznia 1943 roku w Fallingb., z personelu 5. i 10. batalionu zapasowego broni pancernych (3. i 26. Dywizji Pancernych) oraz III Okręgu Wojskowego. Dowódcą batalionu został mjr Hannes Kummel, afrykański weteran z 21. DPanc, który sztuki walki na pustyni uczył

Tiger captured by the Western Allies. It is still preserved in Bovington today, recently restored to pristine condition and to be fitted with a rebuilt engine to make it the only Tiger in the world capable of moving under its own power.

On March 20 a 3/504 Company was created but soon, after the Battalion surrendered in Tunisia, it was swallowed up by the Grossdeutschland Division as the 11/III/PR GD.

2/504, incorporated into the 215th Tank Battalion and with it into the Hermann Goering Division, still remained in Sicily which was invaded by the Allies on July 10. The next day, after the initial landings, the Tigers of 2/504 fought the 26th Infantry of the famous Big Red One, the 1st US Infantry Division. On July 12 the Tigers supported an attack by the Hermann Goering Division on Gela, and subsequently supported the paratroopers defending Palermo. During a heavy retreating battle the company, cut off from its workshop company, lost all of its tanks and blew them up for the lack of recovery means. Only one Tiger got to Messina, and was evacuated by ferry to the Italian mainland.

During the winter of 1943 a decision was taken to re-create the 504th Heavy Tank Battalion, which was done in the spring of 1944 at Wezep in Holland. African and Sicilian veterans of the original battalion were the core of the new schwere Panzer Abteilung 504, together with the remnants of the 18th Tank Battalion which had been disbanded on the Eastern Front, at Orsha, in November of 1943. On June 1 the new 504th Battalion was loaded onto railway transport to be transferred to the Eastern Front. Instead, the train was diverted to

► PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 pośredniej wersji produkcyjnej z 508. batalionu czołgów ciężkich w Rzymie, marzec 1943 roku. Zdjęcie pokazuje szczegóły faktury ogniwa gąsienicy nowego typu oraz Zimmerit na kadłubie. Na osłonie silnika podrażuje motocykl DKW / via Hideya Ando

► A mid-series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of schwere Panzer Abteilung 508 in Rome, March 1944. Note the details of the new model track link, as well as the Zimmerit coating on the hull. There is a DKW motorcycle strapped behind the turret, on top of the engine compartment / via Hideya Ando

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnej serii produkcyjnej (wyrzutniki granatów dymnych) z niezidentyfikowanej jednostki w Rosji zimą 1943 roku. Zwracając uwagę ognia zamontowane na wieży jako dodatkowe opancerzenie i krzyż wymalowany na tylnej ćwiartce kadłuba. Przesunięcie krzyży było spowodowane pogłoskami o tym, że krzyż umieszczony w środku kadłuba zgodnie z regulaminem, pomaga celowniczym armat przeciwpancernych / via Hideyo Ando

▲ An early model PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 (note the smoke dischargers) of an unidentified unit in Russia, winter 1943. Note the spare track links mounted on the turret as well as the cross painted in the rear quarter of the hull side. This was done to distract anti-tank gunners, who were reputed to have used the crosses painted by the book, on the center of the hull, as a reference point for aiming / via Hideyo Ando

przygotowujące się tam bataliony 501. i 504. Jeśli nawet, zgodnie z doświadczeniem dowódcy, batalion tworzono z myślą o froncie afrykańskim, rozwój sytuacji pokrzyżował te plany i pododdział w sile 20 *Tygrysów* i 25 PzKpfw III trafił na początku maja na front wschodni, do Grupy Armii „Środek”. Tam zatrzymano go w rezerwie, pozwalając dokończyć szkolenie — batalion był oszczędzany z myślą o udziale w operacji „Zitadelle” — ofensywie pod Kurskiem. W międzyczasie nadszedł rozkaz o reorganizacji batalionów, z kompaniami po 14 *Tygrysów*. Pierwsze dwie kompanie przeformowano kosztem 3/505, która mogła wejść do walki w pełnym składzie dopiero kiedy dostała nowe czołgi — 8 lipca, już po rozpoczęciu operacji.

Dla ochrony przed minami, których obecność podejrzewano na przedpolu, 505. batalion wzmocniono 2. plutonem 312. batalionu czołgów (zdalnego kierowania), wyposażonym w *Goliaty* (Sd.Kfz.302) i działa samobieżne Stug III jako pojazdy kierowania. Mimo to miny i huraganowy ogień dział przeciwpancernych przetrzebiły szeregi batalionu w czasie pierwszego dnia walk — 25 z 31 *Tygrysów* zostało uszkodzonych, z czego tylko 14 wróciło do walki następnego dnia,

Italy and the battalion was off-loaded in the Piombino region. On June 22, at Massa Maritima, 1/504 destroyed 23 American tanks, but later on it wasn't all that easy. The end of the same month saw the battalion 12 *Tigers* short, but over the course of July these losses were replaced and the battalion was back at full combat strength. After the retreat to Cecina Valley the battalion was reorganized — 1/504 and 2/504 were attached to the 29th Panzer Grenadiers Division, and 3/504 — to the 16th SS Panzer Grenadiers Division Reichsführer SS which it supported in defending Pisa. In August the battalion was transferred to Genova and 1/504, whose *Tigers* were taken over by the rest of the battalion, was sent back to Vienna to be re-armed with *Tiger* IIs. This, however, never happened. On September 10 the rest of the 504th Battalion was transferred to the Adriatic Front, where it again fought the Americans in the Reggio Emilia and Rimini areas. In the fall of 1944 schwere Panzer Abteilung 504 fought at Foru, Lamone and on the River Senio. When in February 1945 the 508th Battalion was recalled to Germany to be re-armed with *Tiger* IIs (which also never happened) its 15 *Tigers* were taken over by the 504th Battalion, and fought in March at Ca-

a dwa zostały całkowicie zniszczone przez pożary. Miny były jednak nadal największym zagrożeniem i w końcu 9 lipca do każdej kompanii przydzielono dodatkowo pododdział pionierów pancernych z transporterem opancerzonym Sd.Kfz.251.

Batalion rozpoczął udział w bitwie kurskiej wielkim sukcesem, forsując Okę i zajmując Nowy Chutor, a potem rozbijając w rejonie Butyrki dwa pułki radzieckiej piechoty. Do czasu przydzielenia batalionu do 2. Dywizji Pancernej, co nastąpiło 6 lipca, jego *Tygrysy* zniszczyły ponad 40 radzieckich czołgów. Nazajutrz batalion walczył pod Olchowatką i tam 8 lipca dołączyła do niego opóźniona 3. kompania. Dzień później batalion został wycofany do odwodu XLVII Korpusu Pancernego. W ciągu następnego tygodnia poszczególne kompanie toczyły walki w rejonie Tiepłoje i Soborowki. Około 20 lipca bitwa kurska dobiegła końca, a batalion wycofano na tyły. 28 lipca następcą Kummela, mjr Bernhard Sauvant, został udekorowany Krzyżem Rycerskim i przeniesiony, a kolejnym dowódcą został kpt. von Nostitz-Wallwitz. Pod jego dowództwem batalion wrócił do walki w sierpniu nad Kromą. W dniach 12–15 września uczestniczył w bitwie pod Diewoczynem, w której nowy dowódca poległ. Jego następcą został kpt. Werner Freiherr von Beschwitz. 19 września batalion został skierowany pod Orszę, gdzie bronił linii frontu do kwietnia 1944 roku, porożdzielany na plutony i półplutony, przydzielane do poszczególnych jednostek jako wsparcie. W rozproszeniu batalion walczył, odpierając radzieckie natarcia i wspierając niemieckie przeciwuderzenia. 7–8 stycznia 1944 roku dwa *Tygrysy* z 2. kompanii wyeliminowały bez strat własnych 15 czołgów, zaś 6–7 lutego w bitwie o Woroszyłowo batalion zniszczył 11 T-34 i cztery armaty przeciwpancerne. 12 marca batalion wyłączono z XXVII Korpusu Armijnego i skierowano na odpoczynek i uzupełnienie stanów. Na front jednostka wróciła 20 kwietnia, pod Maciejów. 27 kwietnia poprowadziła ona niemieckie przeciwnatarcie przez Kliczkowice, niszcząc po drodze 13 czołgów i 28 armat przeciwpancernych. Na przełomie kwietnia i maja 2. i 3. kom-

tignola. Later on schwere Panzer Abteilung 504 was totally wiped out during the retreat in April with the last *Tiger* blown up on April 28. The battalion officially ceased to exist on May 2, 1945 with the surrender of the German troops in Italy.

schwere Panzer Abteilung 505

The battalion was created on January 24, 1943 in Fallingb., from personnel of Panzer Ersatz Abteilung 5 and 10 (the 5th and 10th Replacement Tank Battalions) of the 3rd and 26th Panzer Divisions and other replacement units of the III Military District. Major Hannes Kummel, an African veteran of the 21st Panzer Division who had taught the art of desert fighting to the 501st and 503rd Battalions (earmarked for transfer there) was appointed the battalion's commander. If, considering the commander's background, the new battalion was raised with the Tunisia campaign in mind the strategic situation developments there precluded that and the unit, 20 *Tigers* and 25 PzKpfw III strong, was sent in early May to Army Group Center on the Eastern Front. There it was kept in reserve, so that it was able to finish training — and in waiting for the Operation Zitadelle, the Kursk Salient offensive. Meanwhile, the battalion was re-organized according to the new TO&A, with three companies of 14 *Tigers* each. 1/505 and 2/505 were re-organized at the expense of 3/505, which was dismantled and waited behind the front for its new tanks. These were only delivered on August 8, several days into the battle that schwere Panzer Abteilung 505 had begun with only two companies.

To deal with the expected mine fields the 505th Battalion was reinforced with the 2. Zug/Panzer Kompanie (Fkl) 312 (2nd Platoon, 312th (Remote Controlled) Tank Company), with remotely controlled *Goliaths* (Sd.Kfz.302) and StuG IIIs as control vehicles. Despite these precautions, mines and the withering fire of heavy anti-tank guns took a heavy toll on the battalion's *Tigers*. 25 of the 31 *Tigers* were knocked out during the first day of the fighting. Only 14 of these were able to return to battle on the next day — 2 were written-off, burnt out after being hit. Mines were still the gravest menace, so on July 9 each company was assigned a pioneer unit in Sd.Kfz.251 half-tracked armored personnel carriers.

For the battalion the Battle of the Kursk Salient opened with an astounding success: it forded the Oka River and captured Novy Khutor, later on pulverizing two Soviet infantry regiments at Butyrki. Before it was assigned to the 2nd Panzer Division on July 6, the 505th Battalion's *Tigers* had scored at least 40 Soviet tanks and self-propelled guns. A day later it fought at Olkhovatk and there, on July 8, the fresh and belated 3/505 rejoined the battalion. A day later the whole battalion was withdrawn to the XLVII Panzer Corps' reserve. During the next week it fought at Teploje and Soborovka. About July 20 the Battle of Kursk Salient was over, and the battalion was withdrawn behind the front. On July 28 Kummel's successor as the battalion's commander, Major Bernhard Sauvant, was awarded the Knight's Cross and transferred. The next battalion commander was Hauptmann von Nostitz-Wallwitz. Under his command the battalion returned to combat, on the River Kroma. Between September 12 and 15 it took part in the battle at Dyevochin, where Hauptmann von Nostitz-Wallwitz was killed. Hauptmann Werner Freiherr von Beschwitz took his place. On September 19 the bat-

◀ *Tygrys w zimowym kamuflażu, Rosja, zima 1944 roku / via Hideya Ando*

◀ *A carefully snow-camouflaged Tiger in Russia, winter 1944 / via Hideya Ando*

pania walczyły nad Turia, w Rastowie i na przyczółku na południowy wschód od Mirowicz. Na początku czerwca batalion przeniesiono do odwodu LVI KPanc w rejonie Stawki-Nowe Koszary-Koszary. 22 czerwca ruszyła operacja „Bagration” — gigantyczna ofensywa w rocznicę niemieckiego ataku na ZSRR. Batalion walczył pod Borysowem, gdzie do 28 czerwca zniszczył 34 radzieckie czołgi, ale został zepchnięty wraz z resztą niemieckich jednostek i w walkach odwrotnych na szlaku Molodeczno-Lida-Augustów stracił większość czołgów. Ogółem w dniach od 26 czerwca do 7 lipca batalion zniszczył 128 radzieckich czołgów. 8 lipca ocalały personel został odwołany do Ohdruf w Niemczech, gdzie batalion odbudowano według etatu „f.G.” i przebrojono w *Krölewskie Tygrysy*, a następnie odesłano na front wschodni.

schwere Panzer Abteilung 506

Batalion został utworzony rozkazem z 8 maja 1943 roku z personelu III batalionu 33. pułku czołgów 9. Dywizji Pancernej. Mianowany 20 lipca dowódcą mjr Gerhard Withing zaczął zbierać w St. Polten kadrę, która na dalsze szkolenie udała się do Sennelager, gdzie w sierpniu wyposażono batalion w 45 nowych *Tygrysów*. Już 7 września nadszedł rozkaz przenoszący nowy batalion na front wschodni. W dniach 9–12 września batalion wysłano transporem kolejowym do Zaporozża, gdzie dotarł w dniach 17–20 września. 18 września batalion podporządkowano XVII Korpusowi Armijnemu, a nazajutrz w ramach korpusu — 9. Dywizji Pancernej, z której pochodziła większość kadry oficerskiej batalionu. W dniach 20–23 września poszczególne kompanie wchodziły do walki. Brak czasu na naprawy i przeglądy doprowadził do serii awarii, które spowodowały, że 26 września żaden z 45 *Tygrysów* nie był zdolny do walki. Intensywność awarii

◀ *PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* średniego wariantu produkcyjnego z pocztu dowódcy 2. kompanii 507. batalionu czołgów ciężkich (numer 201) wspiera natarcie grenadierów pancernych w rejonie Brodów, kwiecień 1944 roku / CAW

◀ *A mid-series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1* of the *Kompanietrupp* of 2. *Kompanie*, *schwere Panzer Abteilung 507* (number 201) supports an attack by panzer grenadiers in the Brody area, April 1944 / CAW

talion was transferred to Orsha, where it defended the MLR in true trench warfare style till the April of 1944. During that period it was dismembered into platoons and half-platoons, attached to various units in the support role. The battalion fought bravely despite this chopping-up, resisting Soviet offensives and supporting German ones. On January 7–8, 1944 two *Tigers* of 2/505 destroyed 15 Soviet tanks, and on February 6–7 during the battle for Voroshilovo the battalion was credited with 11 T-34s and 4 anti-tank guns destroyed. On March 12 the battalion was detached from the XXVII Army Corps and sent back for rest and recuperation. It returned on April 20, at Maciejow, then on April 27 it spearheaded the German counter-attack through Kliczkowice, knocking-out 13 Soviet tanks and 28 anti-tank guns in the process. In late April and early May 2/505 and 3/505 fought for Turia, Rastow and on the bridgehead south east of Mirowicze. In early June the battalion was transferred to the LVI Panzer Corps in the Stawki-Koszary-Nowe Koszary region. On June 22 the giant Soviet offensive, Operation Bagration, was launched on the anniversary of the German attack on USSR. The 505th Battalion fought at Borysov, where it destroyed 34 Soviet tanks by June 28, but later on was pushed back with the rest of the German troops and lost most of its tanks during a retreat through Molodechno-Lida-Augustow. Between June 26 and July 7, the battalion was credited with destroying 128 Soviet tanks. On July 8 the surviving personnel were recalled to Ohdruf in Germany, where the battalion was re-created according to the “freie Gliederung” TO&A and re-armed with *Tiger* IIs. Later on it was sent back to the Eastern Front.

schwere Panzer Abteilung 506

The 506th Heavy Tank Battalion Battalion was created on May 8, 1943 from personnel of the III Battalion, 33rd Tank Regiment, 9th Panzer Division. The battalion's commander, Major Gerhard Withing, was appointed on July 20 and started to concentrate the cadre in St Polten before it was sent on to Sennelager where in August 45 brand new *Tigers* were delivered. As early as September 7 the new battalion was ordered to the Eastern Front. Between September 9 and 12 the battalion was loaded onto railway transport and departed for Zaporozhye, where it was off-loaded between September 17 and 20. On September 18 the battalion was attached to the XVII Army Corps, and a day later assigned within the Corps — to the 9th Panzer Division, that most of the officers came from. Between September 20 and 23 the battalion went into combat piecemeal, by platoons and companies. In the heat of battle there was no time for maintenance, which combined with hastily trained drivers to result in a series of malfunctions that plagued the battalion's subunits. On September 26, before the battalion had a chance to fight as a unit, there was not a single operational *Tiger* left in the whole 45 *Tiger* battalion! The intensity of the outbreak aroused suspicion of sabotage, and the Secret Military Police (Geheime Feldgendarmarie, the Army equivalent of the Gestapo) started an inquiry into the problem. The investigators found that it was the Division's lack of experience with *Tigers* that was to be blamed

wywołała podejrzenie o sabotaż i batalionem zajęła się Tajna Żandarmeria Polowa, która jednak nie doszukała się niczego podejrzanego. Okazało się, że wina leży po stronie dowództwa dywizji, które żądało od *Tygrysów* zbyt wiele, nie biorąc pod uwagę zwiększonych wymagań remontowych o wiele większego czołgu. *Tygrysów* używano niejednokrotnie pojedynczo, do celów których nikt dla nich nie przewidywał — przykładowo do eskortowania piechoty na pierwszą linię frontu. W takich warunkach *Tygrys* ścigał na siebie ogień jak magnes i rzadko kiedy wracał o własnych siłach. W dniach 20–26 września utracono bezpowrotnie sześć *Tygrysów*, które spłonęły po trafieniach. Pozostałe w końcu zdolano wyremontować i batalion walczył w ramach 23. Dywizji Pancerniej 1. Armii Pancerniej pod Krzywym Rogiem, gdzie w walkach poległ mjr Withing. Jego następcą został kpt. Eberhardt Lange.

W końcu grudnia batalion przerzucono kolejną pod Kirovograd. Tam został odcięty i zaopatrywano go mostem powietrznym. W styczniu 1944 roku walczył o linię kolejową z Winnicy do Humana. W trakcie tych walk efektywna siła bojowa batalionu zmalała z 13 sprawnych *Tygrysów* 2 stycznia do zera 14 stycznia. Po przerwie remontowej batalion wrócił do walki 28 stycznia, angażując się pod Czerkasami. 6 lutego *Tygrysy* 506. batalionu zaskoczyły radziecką kolumnę pancerną w marszu i w ciągu kilku minut zniszczyły

— they expected too much of the *Tigers* they thought totally immune to the enemy's fire, and did not take into consideration that much bigger tanks needed much more care and maintenance than the PzKpfw III and IVs they were accustomed to. *Tigers* were also employed contrary to the regulations — sometimes sent into the field alone, often for tasks that no one had dreamed of when designing the *Tiger*, like escorting infantry soldiers to the front line! A *Tiger* employed like that drew fire like magnet and was rarely able to return under her own power. Between September 20 and 26 six *Tigers* were lost in such absurd excursions, burning after being knocked-out by Soviet heavy artillery. The rest were finally repaired and the battalion was re-assigned to the 23rd Panzer Division of 1st Panzer Army. With this unit it fought at Kriviyi Rog, where Major Withing was killed in action. Hauptmann Eberhardt Lange became his successor. In late December the battalion was transferred by rail to the Kirovograd area. In January 1944 it fought for the Vinnitsa-Uman railroad. During that battle the effective combat strength of the battalion sank from 13 operational *Tigers* on January 2, to nil on January 14. After a repair break the battalion returned to combat on January 28, fighting for Cherkassy. On February 6 the *Tigers* of the 506th Battalion surprised a Soviet tank column on the march and destroyed 16 T-34s within a few minutes. On February 8 the Soviets were trying to get their

▼ Dwa PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 z 501. batalionu czołgów ciężkich wiosną 1944 roku w Rosji / CAW

▼ Two PzKpfw VI Ausf. H1 of schwere Panzer Abteilung 501 in the spring of 1944 in Russia / CAW

16 T-34. 7 lutego, gdy Rosjanie zaatakowali osiem *Tygrysów* unieruchomionych w bloku, nie zdołali zniszczyć żadnego z nich, a sami stracili 20 T-34. W czasie odwrotu batalion stracił jednak większość czołgów, a resztę przekazał w Marinkowce 507. batalionowi czołgów ciężkich, po czym został skierowany do Lwowa na wypoczynek. Tam 506. batalion odbudowano i w kwietniu posłano z powrotem na front, gdzie walczył pod Buczaczem i Stanisławowem. 1 maja *Tygrysy* 506. batalionu przyholowały z pola walki unieruchomiony przez niszczyciel czołgów *Hornisse* nowy radziecki czołg ciężki IS-2. Był to pierwszy nadający się do badań egzemplarz tego wozu zdobyty przez Niemców i został on natychmiast odesłany do ośrodka w Kummersdorfie. W połowie czerwca batalion przerzucono pod Złoczów, gdzie od 21 czerwca prowadzone były ciężkie walki odwrotowe, w których batalion ponownie stracił większość wozów. Z Drohobycza ocalałe załogi ewakuowano do Ohdruf w Niemczech, gdzie w sierpniu batalion odtworzono według etatu „f.G.”, przeobrażając w *Królewskie Tygrysy*. Później batalion walczył na Zachodzie, pod Arnhem, gdzie dołączyła do niego kompania czołgów ciężkich „Hummel”. Kompania ostatecznie weszła w skład batalionu jako jego 4. kompania w grudniu 1944 roku, przed ofensywą ardeńską (operacja „Wacht am Rhein”). Nietypowy numer kompanii wynikał z tego, że zaopatrzona ona była w stare *Tygrysy* i jako taka nie mogła zostać włączona jako uzupełnienia do kompanii bojowych batalionu. *Tygrysy* 4. kompanii zostały zniszczone w czasie walk w Ardenach. Batalion raz jeszcze dostał stare *Tygrysy* w kwietniu 1945 roku, kiedy w rejonie Winterbergu podporządkowano mu kompanię z 501. batalionu czołgów ciężkich SS, w składzie 13 PzKpfw VI Tiger Ausf. E. Siły złożone z resztek 506. batalionu, kompanii 501. batalionu i kompanii ciężkich niszczycieli czołgów *Jagdtiger* z 512. batalionu niszczycieli czołgów podjęły nieudaną próbę przebicia się z kotła w Zagłębiu Ruhry na wschód. Wobec niepowodzenia tej próby, kocioł, a wraz z nim 506. batalion czołgów ciężkich, skapitulował 15 kwietnia.

◀ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnej odmiany produkcyjnej (wyrzutniki granatów dymnych, peryskop KKF2 kierowcy, brak Zimmeritu, stare gasienice) na froncie zachodnim w Normandii, lato 1944 roku. Zwraca uwagę daszek nad otworami celownika w masce jarzma armaty / via Hideyo Ando

◀ An early (smoke dischargers, KKF2 driver's episcopes, no Zimmerit, early tracks) PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 on the Western Front: Normandy, summer 1944 / via Hideyo Ando

revenge, attacking 8 *Tigers* stuck in the mud. Despite being immobilized, no *Tiger* was destroyed against 20 T-34s lost by the Soviets. Later on several *Tigers* were blown up or otherwise lost along the route of retreat, and the rest were transferred to schwere Panzer Abteilung 507 in Mankovka when the 506th was recalled to Lvov for rest and recuperation. After this break the battalion was re-built and sent back to the front, to Buczacz and Stanisławów. On May Day, 1944 the 506th Battalion's *Tigers* towed back a new Soviet IS-2 heavy tank knocked-out by a *Hornisse* heavy self-propelled tank destroyer. This was the first IS-2 examined at Kummersdorf. In mid-June the battalion was transferred to Złoczów, where it fought heavy retreating battles until June 22, again losing most of the operational *Tigers*. From Drohobycz the surviving crews were evacuated to Ohdruf in Germany where it was again re-created, this time according to the “freie Gliederung” TO&A, and armed with *Tiger* IIs. Later on the new 506th Battalion fought in the West, sent to Arnhem after the start of Operation Market Garden. From then on it was accompanied by Heavy Tank Company Hummel. In December, as part of preparations for Operation Wacht am Rhein — or the Battle of the Bulge — this was incorporated into the battalion and numbered 4/506. It could not be incorporated into the three principal companies, as the battalion then had *Tiger* IIs and older *Tigers* could not be mixed with them. 4/506 was wiped out during the battle.

The next time 506th had any older model *Tigers* was in the Winterberg area in April 1945, when a company of 13 *Tigers* from the schwere SS Panzer Abteilung 501 was attached to it. A joint force, consisting of the remnants of the 506th Battalion, a company of the 501st SS Battalion and a company of *Jagdtiger* tank destroyers of the schwere Panzer Jäger Abteilung 512 undertook a failed attempt at breaking out of the Ruhr Pocket to the east. After this failure the Pocket, with the remnants of the 506th Battalion, surrendered on April 15.

schwere Panzer Abteilung 507

The 507th Heavy Tank Battalion was created on September 23, 1943 in the Vienna region, with a cadre from I Battalion 4th Tank Regiment of the 13th Panzer Division, with its 1/507 Company being trained in Brno, in occupied Czechoslovakia. The battalion commander was Major Erich Schmidt. In the winter of 1943 the battalion's personnel were transferred to France and then to the Netherlands, where it trained at the Le Mans and Wezep training grounds. There, between December 1943 and February 1944, its *Tigers* were delivered to the battalion, and in March it was inspected by the General Inspector of Armored Troops, Generaloberst (General) Heinz Guderian. The unit was found fit for front line service and was immediately transported by rail into the Lvov area, from where the *Tiger* moved on under their own power to Tarnopol. The first to fight were 2/507 and 3/507, attacking enemy troops surrounding Brody. 1/507 was sent to Kovel in Lithuania, where it fought until the end of April. On June 20 the whole battalion was re-united and sent to Podhorce.

schwere Panzer Abteilung 507

Batalion został utworzony 23 września 1943 roku z kadry I batalionu 4. pułku czołgów ze składu 13. Dywizji Pancerniej w rejonie Wiednia. Jego 1. kompania formowała się w Brnie. Batalionem dowodził mjr Erich Schmidt. Zimą 1943 roku batalion został przerzucony do Francji i Holandii, gdzie na poligonach w Le Mans i Wezep doskonalono współdziałanie pododdziałów. W okresie od grudnia 1943 do lutego 1944 roku batalion otrzymywał *Tygrysy*, a w marcu wizytował go generał pułkownik Heinz Guderian, Inspektor Broni Pancernych. Po wizycie Guderiana batalion został wysłany na front wschodni, kolejną w rejon Lwowa i dalej, o własnych siłach, do Tarnopola. Pierwszą walkę stoczyły 2. i 3. kompanie batalionu, uderzające na wojska okrążające Brody. 1. kompania została wysłana pod Kowel, gdzie walczyła do końca kwietnia. 20 czerwca batalion został wycofany do Podhorców. Dwa dni później, po rozpoczęciu radzieckiej operacji „Bagration”, batalion przerzucono z Grupy Armii „Północna Ukraina” do GA „Środek”, w rejon Baranowicz, skąd nacierał na wschód, w kierunku Słucka. Kontratak był próbą „zatkania rzeki korkiem” i nie mógł się powieść — batalion zaczął się wycofywać wraz z I Korpusem Kawalerii generała Gustava

Two days later, after Operation Bagration was launched, the 507th Battalion was transferred from Army Group Northern Ukraine to Army Group Center, in the Baranovicze area, and then advanced eastwards, toward Sluck. This counter-attack was an attempt at stemming the river with a wash-basin plug, and was doomed from the beginning. The battalion retreated with I Cavalry Corps under Generalleutnant (Major General) Gustav Harteneck, through Slonim, Świsłocz, Białowieża, Bielsk Podlaski, Wysokie Mazowieckie to Zambrów, and then to Ostrołęka, where on August 18 they crossed the River Narew. At Różan the battalion fought alongside the 7th Infantry Division. In October it tried to eliminate a Soviet bridgehead at Serock. On November 12 Major Schmidt was appointed to command the Führer Grenadiers Brigade of the Grossdeutschland Division, and his place was taken by Major Fritz Schöck. Between November and mid-January 1945 the battalion held the front line at Ciechanów and Przasnysz against Soviet bridgeheads on the Narew River.

On January 14, 1945 a Soviet offensive, called the Vistula-Oder Operation, was launched. The 507th Battalion's perimeter was swamped by the Soviet 2nd Belarussian Front, under Marshall Rokossowski, advancing through Mława on Danzig (Gdańsk) and Elbing (Elbląg). During the first three

▼ Złogę PzKpfw VI Tiger Ausf. E „232” SS-Uscha (sierżanta) Kurta Klebera z 3. plutonu 2. kompanii 101. batalionu czołgów ciężkich SS holuje uszkodzonego Tygrysa „231” SS-Junkra (chor.) Belbe, Normandia, 14 czerwca 1944 roku. Na wieży, w skórzanym płaszczu siedzi dowódca 1. plutonu 2. kompanii, SS-Ustuf (ppor.) Georg Hantusch. Zwraca uwagę gołko I KPanC LSSAH malowane w 2. kompanii na prawej stronie płyty czołowej / via Hideya Ando

▼ The PzKpfw VI Tiger Ausf. E „232” commanded by SS-Uscha (Sgt.) Kurt Kleber of 3. Zug, 2. Kompanie, schwere SS Panzer Abteilung 101 gives a tow to the damaged Tiger „231” of SS-Junker (officer candidate) Belbe, June 14, 1944 in Normandy. The officer in a leather coat seated on the turret is the commander of 1. Zug, SS-Ustuf. (2nd Lt.) Georg Hantusch. Note the emblem of I SS-Panzer Corps LSSAH, painted on the right end of the upper glacis in 2. Kompanie / via Hideya Ando

Hartenecka, a droga odwrotu wiodła przez Slonim, Świsłocz, Białowieżę, Bielsk Podlaski, Wysokie Mazowieckie do Zambrowa, a stamtąd do Ostrołęki, gdzie 18 sierpnia przekroczył Narew. Pod Różanem batalion walczył w ramach 7. Dywizji Piechoty. W październiku pomagał jej ograniczać rozrost radzieckich przyczółków pod Serockiem. 12 listopada mjr Schmidt odszedł na stanowisko dowódcy Brygady Grenadierów Führera w dywizji „Grossdeutschland”, a jego miejsce zajął mjr Fritz Schöck. Od listopada do połowy stycznia 1945 roku batalion przebywał w rejonie Ciechanowa i Przasnysza, blokując rozbudowę radzieckiego przyczółka nad Narwią.

W dniu 14 stycznia 1945 roku ruszyła radziecka operacja wiślańsko-odrzańska. Na odcinek obsadzany przez 507. batalion uderzył 2. Front Białoruski marszałka Rokossowskiego, nacierający z rejonu Mławy na Gdańsk i Elbląg. W ciągu pierwszych trzech dni walk batalion, spychany przez potężne natarcie wzdłuż drogi ze Starego Golymina przez Ciechanów i Przasnysz, zniszczył 136 radzieckich czołgów. Dalsza trasa odwrotu batalionu wiodła przez Mławę i Brodnicę do Grudziądza. 1. kompania pozostała odcięta za Wisłą, podczas gdy kompanie 2. i 3. wycofano na Pojezierze Drawskie. 1. kompanię skierowano do obrony Kwidzyna, pozbawiając tym samym szansy na dotarcie do mostu w Grudziądzu. Na miejscu okazało się, że nie przygotowano dla nich przeprawy promowej, więc kiedy nadeszła Armia Czerwona, trzeba było wysadzić aż 22 całkowicie sprawne *Tygrysy*, których nie dało się ewakuować. Kompania przestała istnieć — to, co nie udało się dotąd Rosjanom, sprawiło własne dowództwo.

Czołgistów bez czołgów wysłano do Paderborn, gdzie 1. kompania odtworzonego 507. batalionu dostała 15 *Królewskich Tygrysów*. Resztki rzutu kołowego skierowano do Gdyni, skąd były ewakuowane do Rzeszy i dołączyły do reszty batalionu w marcu, po czym ruszył on do walki na Zachód. W czasie walk odwrotowych na trasie do gór Harzu *Tygrysy* i *Królewskie Tygrysy* 507. batalionu walczyły z Amerykanami aż do Osterode nad Wezerą, gdzie rozkazem dowództwa czołgi przekazano jednostkom Waffen-SS. Ponownie pozbawionych czołgów pancerniaków wysłano 15 kwietnia z Mag-

days the battalion, while pushed back from Stary Golymin through Ciechanów and Przasnysz, managed to knock out 136 Soviet tanks. The further avenue of retreat led through Mława and Brodnica to Grudziądz. 1/507 was cut off on the wrong side of the Vistula, but 2/507 and 3/507 were withdrawn in time. The stranded company was sent to defend Kwidzyn, which deprived it of the chance to reach the Grudziądz bridge. In Kwidzyn it transpired that a promised ferry across the Vistula would not be provided. When the Red Army closed in upon the town it was necessary to blow up as many as 22 fully operational *Tigers* of the company including several collected along the route of retreat. The Company ceased to exist — what the Red Army proved unable to achieve was done by its own Army HQ. The tankless tankers were sent back to Paderborn, where 1/507 was re-created and re-armed with 15 *Tiger* IIs. After the tanks were blown up the wheeled echelon was directed to Gdynia and then evacuated to the Reich. The wheeled echelon was re-united with the rest of the battalion in March, and sent to the West. During the retreat to the Harz Mountains the *Tigers* of 2/507 and 3/507 and *Tiger* IIs of 1/507 fought the Americans all the way to Osterode on Weser River, where the 507th was ordered to give up its tanks to a Waffen-SS unit. The once again tankless battalion was sent back to Magdeburg and then to Prague, where it was combined with the remnants of the 508th Battalion to form a new Panzer Abteilung 507 (507th Tank Battalion), a tank-destroyer unit with JgPz 38(t) *Hetzer*. The battalion took part in quelling the Prague Uprising of May 2, 1945 and then fled through Benešov and Tabor to Pilsen, where it surrendered to the Americans on May 8. However, the Americans withdrew from Pilsen on May 11, not allowing the Germans to come with them, and the 507th Battalion surrendered again on May 12, this time to the Russians.

schwere Panzer Abteilung 508

In September 1943 the 508th Heavy Tank Battalion was created out of the remnants of the 8th Tank Regiment and the 190th Tank Battalion, evacuated from Tunisia, coupled with

◀ Załoga PzKpfw VI Tiger Ausf. E ze 101. batalionu czołgów ciężkich SS w czasie przeprawy promem w drodze na front, wiosna 1944 roku we Francji. Jeden z czołgistów grzeje się w słońcu, ale dwaj obserwatorzy na dachu wieży wypatrują czujnie samoloty... / via Hideya Ando

◀ The crew of a PzKpfw VI Tiger Ausf. E of *schwere SS Panzer Abteilung 101* sunbathing on their Tiger being ferried to the front, France, spring 1944. Note the two aircraft look-outs posted on the turret top / via Hideya Ando

▲ W ciągu marca i kwietnia kompanie świeżo odbudowanego 503. batalionu czołgów ciężkich zostały ponownie zmiecione z powierzchni ziemi na Ukrainie. To zdjęcie radziecki fotoreporter wykonał 13 marca 1944 roku w punkcie zbiórki zniszczonego sprzętu pancernego pod Humanem. Wszystkie pięć widocznych Tygrysów w zimowym kamuflażu należy do średniego typu produkcyjnego, z wieżyczkami dowódcy nowego typu i z pojedynczym reflektorem na środku płyty czołowej. Zwraca uwagę osmałona po pożarze wieża drugiego z prawej czołgu z 3. plutonu 2. kompanii — kął, pod jakim sterczy pokrywa wlotu dowódcy, świadczy o sile wewnętrznej eksplozji, która zniszczyła pojazd / via Dmitrij Karlenko

▲ During March and April the freshly-refitted companies of schwere Panzer Abteilung 503 were once again destroyed during the heavy retreating battles in the Ukraine. This photo was taken by a Soviet press photographer on March 13, 1944 at a collection point for shot-up armor in Uman, Ukraine. All five Tigers visible here are the late intermediate production model, with the late commander's cupola and a single headlight in the middle of the glacis. Note the burned out 3.Zug, 2.Kompanie vehicle, second from the right. The angle of the commander's cupola hatch gives a graphic indication of the power of the internal explosion that wrecked this Tiger / via Dmitrij Karlenko

deburga do Pragi, gdzie połączono ich z resztkami 508. batalionu, tworząc 507. batalion czołgów, jednostkę niszczycieli czołgów na JgPz 38(t). Batalion ten uczestniczył w walkach z powstańcami w Pradze, po czym przedostał się przez Benesov i Tabor do Pilzna, gdzie poddał się Amerykanom 8 maja. Ci jednak wycofali się z Pilzna 11 maja, nie pozwalając Niemcom wydostać się wraz z nimi i 12 maja batalion kapitulował ponownie, tym razem przed Rosjanami.

schwere Panzer Abteilung 508

We wrześniu 1943 roku z ewakuowanych z Tunezji resztek 8. pułku czołgów i 190. batalionu czołgów oraz 313. kompanii czołgów ciężkich (Fkl) powstał 508. batalion czołgów ciężkich przeznaczony do walk na froncie włoskim. Dowództwo batalionu objął mjr Helmut Hudel. Jednostka szkolona się na poligonach we Francji i stamtąd po osiągnięciu zdolności bojowej, w początkach lutego 1944 roku wyruszyła do Włoch, na przyczółek pod Anzio. Zanim weszła do walki, czekał ją trudny sprawdzian sprawności technicznej: zniszczona sieć kolejowa zmusiła do wylądowania Tygrysów ponad 200 kilometrów od miejsca przeznaczenia, skąd musiały dojechać pod Anzio. Batalion tego sprawdzianu nie zdał: ponad dwie trzecie stanu zostało po drodze, a jeden z czołgów spłonął w wyniku awarii. Pojedyncze czołgi, które dotarły na miejsce, weszły do walki, ale tak małymi siłami nie były w stanie skutecznie działać, nawet mimo sukcesów w rodzaju zniszczenia przez dwa Tygrysy 24 lutego 17 alianckich czołgów. Dowództwo zastąpił Hudel majorem Joachimem Stelterem. Kiedy pod koniec miesiąca zdolano zebrać i wyremontować 30 Tygrysów, próba natarcia skończyła się tragicznie — pod ogniem artylerii okrętowej batalion nie zdołał nawet wyjść na pozycję wyjściową do ataku i poniósł spore straty. Ocala-

the 313th Remote Control Heavy Tank Company. It was to be employed on the Italian Front. Major Heinz Hudel became the battalion's commander. The 508th Battalion trained in France, and after it was declared fit for combat in February 1944 it was sent to the Anzio bridgehead in Italy. The battalion was subjected to a severe test before it was able to fire its first shot in anger — Allied air raids destroyed the rail network so far away that the Tigers were forced to cover the last 200 kilometers under their own power. And it failed this exam badly: more than two thirds of the Tigers broke down on the march, and one even caught fire and was lost. The single tanks that reached the destination were pushed into combat right away, but they were unable to do any good in such a small number — even though on February 24 two Tigers knocked-out 17 American tanks. After that failure Hudel was replaced by Major Joachim Stelter. When in late February as many as 30 operational Tigers were finally gathered, the attempted offensive turned out a disaster — subjected to battleship bombardment, the battalion was unable to reach the designated starting point for the attack and suffered heavy casualties. The remainder of the battalion was then transferred to Rome where, after Monte Cassino fell, an Allied offensive could strike any day. On May 23, advancing over the Cisterna-Littoria railroad embankment, 3/507 destroyed 15 enemy tanks but eventually the price was high — over the next two days of fighting it lost 15 of its 16 Tigers, mostly broken down while attempting the recovery of other broken down Tigers. On May 24 only 4 Tigers were operational, and on the next day just one — and even that had to be recovered by that evening. This one was lucky — it was the only recovered Tiger of the company. All 15 others had to be blown up in Corli due to the lack of means to re-

łą część batalionu odesłano pod Rzym, gdzie po upadku Monte Cassino zanosilo się na potężną aliancką ofensywę. 23 maja w natarciu przez nasyp linii kolejowej z Cisterna do Littoria 3. kompania batalionu zniszczyła 15 alianckich czołgów, ale w ciągu kolejnych dwóch dni zapłaciła za to drogę, tracąc niemal wszystkie ze swoich 16 *Tygrysów* — większość przy okazji ewakuowania wozów unieruchomionych przez awarie. 24 maja w kompanii pozostały tylko cztery *Tygrysy*, a nazajutrz już tylko jeden — a i ten do wieczora uległ awarii i trzeba go było ewakuować. Pozostałe 15 wozów trzeba było w Corli wysadzić w powietrze z braku możliwości ewakuacji. Ogółem 508. batalion stracił bezpowrotnie w maju i czerwcu ponad 40 *Tygrysów*, wycofując się do Poggibonsi. Przez całą jesień 1944 roku batalion toczył ciężkie walki obronne na trasie Caluzzo-Florence-Piza-Viareggio. Resztki batalionu walczyły jako zwykła piechota podczas walk na kierunku berlińskim, a po zamknięciu oblężenia Berlina, spod Klagenfuru wysłano je do Pragi. Tam resztki pododdziału połączono z przetrzebionym 507. batalionem i stworzono batalion niszczycieli czołgów Panzer Abteilung 507 na JgPz 38(t) *Hetzer*.

schwere Panzer Abteilung 509

Batalion utworzono rozkazem 9 września 1943 roku w Sennelager z kadry 204. pułku czołgów 22. Dywizji Pancerniej. Dowódcą mianowano kpt. Hannibala von Lüttichau. Także ten batalion pospiesznie rzucono w bój — już w końcu października wysłano go transportem kolejowym do Grupy Armii „Południe”. Tam podporządkowano go 25. Dywizji Pancerniej, do której jednak dotarł dopiero 13 listopada pod Białą Cerkwią. Sprzeczne rozkazy rozrzuciły batalion na przestrzeni ponad 100 kilometrów, a wiele jego *Tygrysów* zawłaszczily lokalne oddziały (np. siedem czołgów rozładowanych przez pomyłkę na jednej ze stacji zabrała 2. Dywizja Grenadierów Pancernych SS „Das Reich”), samowolnie rzucając je w bój przeciw atakującym zewsząd Rosjanom. Na skutek użycia w walkach siedem *Tygrysów* utracono, zanim dowództwo batalionu zdolało odzyskać kontrolę nad jego pododdziałami. W drugiej połowie listopada batalion dysponował 11 sprawnymi *Tygrysami* i walczył o odzyskanie czołgów rozdrapanych przez inne jednostki. Wraz z powracającymi *Tygrysami* odzyskano dwa z siedmiu poprzednio zgłoszonych jako utracone — okazało się, że nadają się do naprawy. Przełożeni ocenili wysiłki dowódcy jako niewystarczające i nowym dowódcą został mjr Gierga, który już dowodził *Tygrysami* w Dywizji „Hermann Göring” na Sycylii. W końcu listopada batalion walczył pod Jastriebówką, a 7 grudnia wziął udział w kontrataku pod Nowosiolkami, gdzie zniszczył 21 T-34. 18 grudnia wraz z Kampfgruppe „Schulz” walczył o Janówkę, gdzie zniszczono sześć czołgów i pięć dział. 20 grudnia pod Fortunatówką zniszczono kolejne sześć czołgów i 12 armat, ponosząc jednak duże straty od ognia obrońców. Pod koniec grudnia batalion w ramach odwrotu znalazł się pod Żytomierzem i Berdyczowem. 26 grudnia stoczył on walkę pod Korostyszewem, w której zniszczył cztery czołgi, dwa działa samobieżne i trzy armaty przeciwpancerne, samemu jednak tracąc bezpowrotnie aż cztery *Tygrysy*. 27 grudnia pod Berdyczowem cztery *Tygrysy* przydzielone do Kampfgruppe „Losch” zaskoczyły radziecką kolumnę zaopatrującą czołgi i zniszczyły bez strat własnych 19 T-34 i sześć ciężarów. Od początku stycznia jednostka walczyła na północ od Winnicy, a w lutym wokół Szepielowki i Zaslavia. 18 marca Rosjanie zamknęli w kotle wokół Starego Konstantynowa 8. Armię i 1. Armię Pancerną, a w jej składzie pułk czołgów „Bäke” wraz z 509. batalionem. Na początku kwietnia *Tygrysy* batalionu prowadziły atak na Buczacz próbujących wy-

move them when the advancing Allies threatened the city. In all the 508th Battalion lost as many as 40 *Tigers* over a stretch of just two months, May and June, while retreating towards Poggibonsi. During the autumn heavy defensive battles were fought along the Caluzzo-Florence-Pisa-Viareggio line. Then the battalion was withdrawn to Germany, where its remnants were employed as ordinary infantry trying to stop the Soviet thrust on Berlin. After Berlin was completely encircled they were sent to Klagenfurt, and then to Prague. There the 508th Battalion's personnel were combined with the equally decimated 507th Battalion, and together they formed the 507th Tank Battalion, a tank-destroyer unit with JgPz 38(t) *Hetzer*. For the later fate of the combined battalion, see the 507th Battalion above.

schwere Tank Abteilung 509

The 509th Heavy Tank Battalion was created on September 9, 1943 at Sennelager from personnel of the 204th Tank Regiment of 22nd Panzer Division. Hauptmann Hannibal von Lüttichau was appointed as the battalion's commander. This battalion was also hastily sent into combat — it was transported by railroad to Army Group South as early as late October. The Army Group HQ attached it to the 25th Panzer Division, but it took another week to finally reach the division on November 13, at Belaya Tserkev. Contradictory orders scattered the battalion along a stretch more than 100 kilometers long, and many of its *Tigers* were appropriated by local units — e.g. 7 *Tigers* off-loaded at one of the railway stations were taken over by the 2nd SS Panzer Grenadiers Division. Das Reich — and were arbitrarily employed by them. Owing to all that a total of 7 *Tigers* were lost before the HQ was finally able to regain control of them. In the latter half of November there were only 11 operational *Tigers* within the battalion, which was spending more time trying to regain control over their own tanks, than in fighting the Soviets. Two of the reportedly lost 7 *Tigers* proved repairable and were recovered by the workshop company. The high-ups rated von Lüttichau's efforts as insufficient and he was replaced by an old *Tiger* hand — Major Gierga, who had commanded the *Tigers* of the Hermann Goering Division in Sicily. Under its new commander the battalion finally went into combat at Yastrebovka, and on December 7 spearheaded a counter-attack at Novosolki, where 21 T-34s were knocked-out. On December 18 it was attached to Kampfgruppe Schulz and fought for Yanovka, where 6 Soviet tanks and 5 anti-tank guns were destroyed. On December 20 another 6 tanks and 12 anti-tank guns were added to the battalion's score, at Fortunatovka, but heavy casualties were suffered from the defenders' fire. At the end of the month a retreat took the *Tigers* to Zhitomir and Berdyczow. On December 26 the battalion fought at Korostichev, where 4 enemy tanks, 2 self-propelled guns and 3 anti-tank guns were destroyed, but among the casualties were as many as 4 *Tigers* lost. A day later four *Tigers* attached to the Kampfgruppe Losch surprised a Soviet armored unit replenishing its tanks, and in a few minutes 19 T-34s and six lorries were on fire. From early January 1944 it fought north of Vinnitsa, then in February around Shepetovka and Zaslav. On March 18 the Soviets closed the ring around Stariy Konstantinov, trapping the 8th Army and the 1st Panzer Army, including the improvised Tank Regiment Bäke incorporating elements of the 509th Battalion. In early April the *Tigers* spearheaded breakout attempts leading to a last, finally successful, counter-offensive at Kamieniec Podolski. The remnants of the battalion were withdrawn from the front and, while waiting for the promised *Tiger* IIs, it trained the Hun-

▲ Czołg PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 późnej serii wczesnej odmiany produkcyjnej prawdopodobnie z 506. batalionu czołgów ciężkich zniszczony w rejonie Drohobycz latem 1944 roku, w czasie operacji „Bagration”. Zwraca uwagę brak lewej gąsienicy i zerwana gąsienica transportowa założona na koła po prawej stronie. W tle, z tyłu PzKpfw V Panther Ausf. A / via Dmitrij Karlenko

▲ A late series early PzKpfw VI Tiger Ausf. H1, probably of schwere Panzer Abteilung 506, destroyed in the Drohobycz area during the Soviet offensive Operation Bagration in the summer of 1944. Note the complete lack of track on the left side of the running gear and the narrow transfer track on the right side. A PzKpfw V Panther Ausf. A can be seen in the background / via Dmitrij Karlenko

rwac się z okrażenia Niemców. Udało się to dopiero 9 kwietnia pod Kamieńcem Podolskim. Resztki batalionu zostały wycofane z frontu i w oczekiwaniu na *Królewskie Tygrysy* zajmowały się m.in. szkoleniem węgierskich czołgistów w obwodzie trzech *Tygrysów*, które im przekazano. Pod koniec lipca batalion wrócił na front, walcząc w rejonie Opatowa i Sandomierza. Na początku sierpnia otrzymał jako uzupełnienie sześć *Tygrysów* z 506. batalionu. Dnia 6 września zapadła decyzja o przebrojeniu w *Królewskie Tygrysy* i batalion przekazał swoje 30 *Tygrysów* i trzy improwizowane *Bergetigery* do 501. batalionu czołgów ciężkich, tylko częściowo przebrojonego w nowe czołgi.

schwere Panzer Abteilung 510

Batalion stworzono na podstawie rozkazu z 6 czerwca 1944 roku z kadry kompanii warsztatowej 504. batalionu, szkoły dowódców załóg w Wersalu oraz 500. batalionu zapasowego i szkolnego czołgów ciężkich w Paderborn. Na czele stanął mjr Gilbert, a z braku *Królewskich Tygrysów* ostatni sformowany batalion czołgów ciężkich wyszkolono na PzKpfw VI Tiger Ausf. E. Na przełomie czerwca i lipca 1944 roku batalion po pociągach przeszkoleniu wysłano na front wschodni, pod Kowno. Do walki wszedł w rejonie Szawle–Kiejdany–Goldap–Suwalki–Gumbinnen (obecnie Gusiew). 22 sierpnia 1944 roku, w dniu podporządkowania 14. Dywizji Pancerniej,

garian crews that had taken over three of its *Tigers*. In late July it was sent back to Poland, where it fought at Opatów and Sandomierz. In early August six *Tigers* were taken over from the 506th Battalion as replacements, but it was only in early September that the order finally came to re-equip with *Tiger* IIs. The 30 *Tigers* still operational and three improvised *Bergetiger* recovery vehicles — by the way the only three ever built — were given to the 501st Battalion.

schwere Panzer Abteilung 510

The last of the Heeres-schwere Panzer Abteilungen was created on June 6, 1944, the day the Allies landed in Normandy. It was formed of personnel from the workshop company of the 504th Battalion, the tank commanders' school at Versailles, and the 500th Training and Replacement Battalion at Paderborn. Major Gilbert was appointed as the commander, and as *Tiger* II supplies were insufficient the battalion was given the older *Tigers*. In late June and early July the battalion, after being hastily trained, was sent to the Eastern Front, to Kovno in Lithuania. It fought a defensive battle in the area between Siaulai, Kedainai, Goldap, Suwalki and Gumbinnen (now Gusev). On August 22, a day when it was attached to the 14th Panzer Division, the battalion had 20 operational *Tigers*. Together with the division it was encircled in Kurland.

batalion miał 20 sprawnych *Tygrysów*. Wraz z dywizją znalazł się wśród jednostek okrążonych w Kurlandii.

W listopadzie kompania por. Gerlacha została przydzielona do 30. Dywizji Piechoty i broniąc jej pozycji, stoczyła 27 listopada walkę, w której zniszczono 21 radzieckich czołgów. Dalej batalion także walczył rozdzielony na poszczególne kompanie. W listopadzie współdziałał z nim 3. kompania 502. batalionu, który po rozkazie ewakuacji pozostawił 510. batalionowi swoje *Tygrysy*. Pod koniec stycznia 1945 roku w IV bitwie kurlandzkiej batalion, stanowiący ruchomy odwód Grupy Armii „Północ”, zniszczył 63 radzieckie czołgi. W marcu wycofano z frontu kurlandzkiego i wysłano w rejon Kassel dwie kompanie 510. batalionu. Wszystkie 13 sprawnych *Tygrysów* objęła kompania, która pozostała wraz z 14. Dywizją Pancerną w Kurlandii. Ostatni *Tygrys* tej resztki 510. batalionu został wysadzony 8 maja.

(schwere) Panzer Kompanie 13/PR „Grossdeutschland”
(sPzKp 9/PR GD)

Dnia 13 stycznia 1943 roku 3. kompania 203. pułku czołgów została przemianowana na 13. kompanię czołgów (ciężkich) i przydzielona do pułku czołgów „Grossdeutschland” z Dywizji Grenadierów Pancernych GD. Kompania, w sile dziewięciu *Tygrysów* i dziesięciu PzKpfw III, została wysłana na front wschodni pod dowództwem kpt. Wallrotha razem z całą dywizją i już 7 marca rozpoczęła działania w rejonie Charkowa. Po zaledwie miesiącu walk *Tygrysy* kompanii zniszczyły 30 czołgów, w większości T-34, tracąc tylko jeden PzKpfw VI.

Kompania prowadziła dalsze walki w kwietniu, a tymczasem w Niemczech, w Cottbus, zaczął się organizować cały III batalion czołgów (ciężkich) dla pułku czołgów GD, który wkrótce wchłonął 13. kompanię, zmieniając jej numer na 9.

9. kompania brała udział w operacji „Zitadelle” na Łuku Kurskim, stanowiąc grot natarcia XLVII Korpusu Pancernego na broniące miejscowości Czerkasskoje czołgi radzieckiej 214. Brygady Pancerniej. W walkach o Syrjewo zniszczyła dziesięć T-34, tracąc siedem uszkodzonych, później wyremontowanych *Tygrysów*. 4 sierpnia kompanię wycofano w rejon Achtyrka, gdzie połączono ją z resztą batalionu.

(schwere) Panzer Abteilung III/
Panzer Regiment „Grossdeutschland”

Dnia 1 maja 1943 roku dowództwo III batalionu objął mjr Herbert Gomille i pododdział przeniesiono z Cottbus do Sennelager koło Paderborn, gdzie rozpoczęło się jego konsolidowanie i wyposażanie w sprzęt. Szkolenie było ułatwione przez fakt, że większość stanu osobowego stanowili weterani frontowi bądź żołnierze już istniejących kompanii *Tygrysów*. Trzeciemu batalionowi pułku przynależały numery kompanii 9, 10 i 11, toteż łącząc kompanie w batalion nadano im takie właśnie numery. Kompanią 9. stała się walcząca już na froncie dawna 13. kompania czołgów (ciężkich), pierwszy pododdział *Tygrysów* dywizji, który sprawił się tak dobrze, że postanowiono jej przydzielić własny batalion tych czołgów. 10. kompanią stała się dawna 3. kompania 501. batalionu, której z uwagi na klęskę w Afryce nie było już po co wysłać do macierzystej jednostki. 11. kompanię batalion odziedziczył z tej samej przyczyny po 504. batalionie. Skoro jednostka nie potrzebowała dalszego szkolenia, przerzucono ją na front już w początkach sierpnia, w rejon Achtyrka–Charków–Poltawa, gdzie dołączyła 9. kompania. Batalion z miejsca wszedł do walki, uczestnicząc w odwrocie dywizji w kierunku Dniepru i broniąc przyczółka pod Kremieńczugiem. W czasie tych walk załoga sierż. Josefa Rampla z 11. kompanii, której *Tygrys* doznał uszkodzenia i był ewakuowany na

In November Oberleutnant Gerlach's company was assigned to the 30th Infantry Division and, defending its positions on November 27, it destroyed 21 Soviet tanks. The battalion fought dismembered into companies. In November 3/502 co-operated with the 510th Battalion and finally, after being ordered to evacuate, it left its *Tigers* to the 510th.

In late January 1945, during the so-called Fourth Battle for Kurland, the 510th Battalion, acting as the mobile reserve unit of Army Group North, destroyed 63 Soviet tanks. In March two companies were evacuated from Kurland to Kassel, leaving their 13 remaining operational *Tiger* to the one company left behind. The last of these was blown up on May 8, 1945, on the eve of surrender.

(schwere) Panzer Kompanie 13/PR „Grossdeutschland”
(sPzKp 9/PR GD)

On January 13, 1943 the 3rd Company 203rd Tank Regiment was renamed the 13th (Heavy) Tank Company and assigned to Tank Regiment Grossdeutschland of the Panzer Grenadiers Division GD. The company, 9 *Tigers* and 10 PzKpfw IIIs strong and commanded by Hauptmann Wallroth, was sent to the Eastern Front with the division and fought its first engagement on March 7 around Kharkov. During just one month of fighting the company was credited with destroying 30 enemy tanks, mostly T-34s, losing only one *Tiger*.

The company soldiered on in April while in Germany, at Cottbus, a whole *Tiger* battalion was being formed for the Grossdeutschland Division. Soon, the III (Heavy) Tank Battalion of the Tank Regiment GD swallowed up the 13th Company, renumbering it within the new unit as the 9th Company.

9/III/PR GD took part in Operation Zitadelle at Kursk, spearheading the XLVII Panzer Corps' attack against Cherkasskoje, defended by the Soviet 214th Armored Brigade. At Ssiryewo 10 T-34s were knocked out for the price of 7 damaged *Tigers*, later repaired. On August 4 it was withdrawn to Akhtyrka, where it was attached to the III/PR GD Battalion.

(schwere) Panzer Abteilung III/
Panzer Regiment „Grossdeutschland”

On May Day, 1943, Major Herbert Gomille was appointed the III Battalion's commanding officer, and the unit was transferred from Cottbus to Sennelager, where training was completed and *Tigers* were at last delivered. Training was facilitated by the fact that most of the soldiers were old *Tiger* hands. The third battalion's company numbers ranged from 9 through 11, so the companies were numbered thus: the 13th Company, already fighting at the front, became the new 9/III/PR GD, the former 3/501, stranded in Germany after the African route was severed, became 10/III/PR GD, and 3/504, facing a similar situation, was renamed 11/III/PR GD. As the unit clearly needed no more training it was sent to the front in early August, to the Akhtyrka-Kharkov-Poltava area where it was re-united with its 9th Company. It was sent into combat at once, covering the division's retreat towards the River Dnepr and finally defending the bridgehead at Kremenchug, where the division crossed the Dnepr. There the crew of Feldwebel (SSgt.) Josef Rampel of 11/III/PR GD, whose *Tiger* was damaged and was being towed to the rear, fought a solitary battle destroying 18 T-34s. Rampel was awarded the Knight's Cross and a promotion for this action. On November 18 the battalion, co-operating with anti-tank artillery, destroyed 61 Soviet tanks. On November 26 a powerful Soviet blow, part of an offensive by the 2nd Ukrainian Front under Konev, struck at the battalion's positions. 18 operational *Tigers* under the personal command of Major Go-

► PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych „113” z 1. plutonu 1. kompanii 506. batalionu czołgów ciężkich porzucony w Zwierzynicy na trasie odwrotu. Pojazd był wcześniej uszkodzony i holowany, o czym świadczą szelki do lin holowniczych wciąż zwisające z zaczepów w przedniej części pojazdu. W trakcie holowania, zapewne w nocy, doszło do zerwania gąsienicy, która zaplątała się w koła nośne i uniemożliwiła Tygrysowi na dobre. Kompania warsztatowa w obliczu nadciągającego wroga musiała pojazd porzucić, nie mając nawet czasu na jego zniszczenie. Zwraca uwagę uchwyt na odcinek zapasowej gąsienicy umieszczony poziomo na płycie nakrywającej sprzęgło boczne / zbiory Mariusz Konański

◄ A late series PzKpfw VI Ausf. E of 1. Zug, 1. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 506, abandoned in Zwierzyniec along the battalion's retreat route. Tiger "113" was knocked out sometime earlier and then recovered — note the towing C-hook still attached to the front towing shackles. Sometime during the long tow home, perhaps at night, the track slipped and fouled the running gear to immobilize the wounded predator for good. In the face of the advancing enemy the workshop company recovery team decided to slip the tow and flee, neglecting to blow or even torch the abandoned vehicle. Note the spare track segment laying flat on the final drive cover / courtesy of Mariusz Konański

tyły, stoczyła samotną walkę, w której zniszczyła 18 T-34. Rampel dostał za swój wyczyn awans i Krzyż Rycerski. 18 listopada batalion we współdziałaniu z artylerią przeciwpancerną zniszczył 61 radzieckich czołgów.

W dniu 26 listopada na pozycje batalionu spadło potężne radzieckie uderzenie — część ofensywy 2. Frontu Ukraińskiego Koniewa. 18 zdalnych do walki Tygrysów pod osobistym dowództwem mjr. Gomilli zniszczyło tego dnia 29 radzieckich czołgów bez strat własnych. Dziesięć z nich padło ofiarą por. Bayera. Postawa Dywizji „Grossdeutschland” uratowała linię frontu, która w rejonie Kirovogradu nie uległa zmianie do końca roku. 3 stycznia rozpoczęło się luzowanie dywizji, ale 12 stycznia ruszyła ofensywa 1. Frontu Ukraińskiego Watulina i dywizja pozostała na froncie. W trakcie

mille knocked out 29 Soviet tanks, 10 being destroyed by Oberleutnant Bayer. The Grossdeutschland division had saved the front, which remained stationary around Kirovograd until the end of the year. On January 3, 1944 the division was ordered to be withdrawn from the front, but before that was done another Soviet offensive was launched on January 12, this time by the 1st Ukrainian Front under Vatutin, and the division remained at the front. During the heavy fighting that ensued the Grossdeutschland division, now commanded by Generalleutnant Hasso von Manteuffel, again saved the day. After the offensive faltered the division was at last withdrawn and sent back to the region south of Kirovograd but, shortly after it was billeted there, another Soviet offensive struck in March. The front broke under the massive blow

ciężkich walk, które potem nastąpiły, dywizja „Grossdeutschland” pod komendą nowego dowódcy, gen. por. Hasso von Mannteuffla, ponownie położyła wielkie zasługi w utrzymaniu pozycji. Dywizję ponownie zaczęto wycofywać z frontu i przerzucać na południe od Kirowogrodu, gdzie w marcu znowu toczyła walki z Rosjanami. Ich potężny kontratak zepchnął dywizję, a wraz z nią batalion, do Moldawii. Przez większość kwietnia na pozycjach batalionu wzdłuż linii kolejowej z Jassów do Kiszyniowa niewiele się działo, ale 26 kwietnia ruszyła kolejna radziecka ofensywa. W rejonie Targul Frumos-Facuti Rosjanie potężnym uderzeniem niemal 400 czołgów na froncie szerokości 10 kilometrów uderzyli na pozycje dywizji, usiłując zdobyć dolinę Seretu i tym samym otworzyć drogę do półroponożnych Rumunii. W wielkiej bitwie pancernej plany radzieckie zostały pokrzyżowane — 150 radzieckich czołgów, w tym wiele najnowszych T-34/85 i IS-2, zostało zniszczonych. 56 z nich padło ofiarą III batalionu. Dowódca 10. kompanii, kpt. Bernhard Klemz, trafił tego dnia trzy IS-2, za co 15 czerwca otrzymał Krzyż Rycerski Żelaznego Krzyża. Nowy dowódca batalionu, mjr Baumungk, który zastąpił ранego mjr. Gomille, stracił tego dnia dwa *Tygrysy*, ale przesadził się do trzeciego i doprowadził kontratak do końca.

Batalion przesunięto pod Vaslui i Bacau, gdzie spędził większość czerwca i lipca. 25 lipca dywizja została przetrzuciona do Prus Wschodnich i na Litwę, w rejon pomiędzy Gumbinnen (obecnie Gusiew) a Szawlami. W walkach tam toczonych, na początku sierpnia batalion zniszczył 69 czołgów i dział samobieżnych oraz 61 armat przeciwpancernych. W listopadzie zdał on swoje czołgi batalionowi 502(511) w oblężonej Kłajpedzie, a sam został ewakuowany i przebrojony w *Królewskie Tygrysy*, 13 grudnia zmieniając nazwę na batalion czołgów ciężkich „Grossdeutschland”.

and the division, including the battalion, was pushed back as far as Moldova. For most of April positions were held along the Yassy-Kishinev railroad, but on April 26 another Soviet offensive was launched. 400 Soviet tanks advanced between Targul Frumos and Facuti on a 10 kilometer-wide front — one tank in every 25 meters (27 yd)! They aimed at the River Seret Valley, the gateway to Rumania and its oil-fields. The Soviet plans were frustrated in a gigantic tank battle — of the 150 destroyed tanks, mostly the most modern IS-2 heavy tanks and T-34/85s, 56 were credited to the Tiger battalion. The 10th Company commander, Hauptmann Bernhard Klemz, knocked-out three IS-2s and was awarded the Knight's Cross on June 15. Major Gomille was wounded and Major Baumungk replaced him as the battalion commander. His first day of command was reminiscent of the Napoleonic era — he had two *Tigers* shot from under him, but then mounted a third one and finished the successful counter-attack.

After that the battalion was transferred to Vaslui and Bacau, resting there for most of June and July. On July 25 it was relocated to the border region of Eastern Prussia and Lithuania, between Siaulai and Gumbinnen (now Gusev). In early August 69 Soviet tanks and 61 anti-tank guns were knocked out there by the III Battalion. In November it was ordered to be evacuated from the encircled Memel (Klaipeda) Pocket, leaving its trusted *Tigers* to the 502nd Battalion. On December 13, 1944, the battalion, re-armed with *Tiger* IIs, was renamed the schwere Panzer Abteilung Grossdeutschland.

schwere Panzer Zug/Panzer Abteilung 215

On April 13, 1943 the OKH ordered that a *Tiger* force of reinforced platoon strength (6 vehicles) be kept in reserve in Sicily and attached to the 215th Tank Battalion stationed there.

▼ Amerykanie robią sobie pamiątkowe zdjęcie na wypalonym wraku *Tygrisa* z 1. kompanii 504. batalionu czołgów ciężkich (znak taktyczny na boku kadłuba). Wyrwany dach wieży daje pojęcie o sile wewnętrznej eksplozji paliwa i amunicji / via Hideya Ando

▼ American soldiers taking a souvenir photo on top of the burned-out wreck of a PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of 1. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 504 (note the insignia on the hull side). An internal explosion seems to have blown off the turret top / via Hideya Ando

▲ Zamaskowany gołęziami wczesny PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 odmiany „afrykańskiej” z 501. batalionu czołgów ciężkich na stanowisku ogniowym w Tunezji, zima 1943 roku. Zwracając uwagę charakterystyczne wąskie błotniki i przeniesione na górną płytę czołową reflektory, oraz wyraźnie widoczne filtry Feibel na tylnej części kadłuba / via Hideya Ando

▲ A foliage-camouflaged early PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 „African Model” of schwere Panzer Abteilung 501 in firing position in Tunisia, winter 1943. Note the characteristic narrow front fenders, headlights re-positioned to the upper glacis and the Feibel air filters on the rear plate of the engine compartment / via Hideya Ando

schwere Panzer Zug/Panzer Abteilung 215

Dnia 13 kwietnia 1943 roku OKH poleciło utrzymywanie na Sycylii w ramach stacjonującego tam 215. batalionu czołgów wzmocnionego plutonu w sile sześciu Tygrysów. Niezwłocznie podjęto kroki w celu realizacji tego zalecenia. 20 maja na miejsce dotarły pierwsze trzy z nich, a reszta do 10 czerwca. 9 lipca 215. batalionowi majora Giergi podporządkowano wszystkie 17 Tygrysów na Sycylii, włączając do niego 2. kompanię 504. batalionu i dwa Tygrysy wysłane pierwotnie jako uzupełnienie 501. batalionu, a jednocześnie 215. batalion wcielono do pułku grenadierów pancernych „Heinrici” ze składu świeżo utworzonej Dywizji Pancernej „Hermann Göring”. Brak doświadczenia w używaniu czołgów ciężkich spowodował utratę dziesięciu z 17 Tygrysów w czasie pierwszych trzech dni walk, a odseparowanie pododdziału Tygrysów od ich wyspecjalizowanych jednostek warsztatowych spowodowało, że z braku możliwości ewakuacji trzeba je było wysadzić w powietrze. W czasie odwrotu z lotniska Gerbini załogi zniszczonych Tygrysów zostały posłane w bój jako zwykła piechota, a trzy z czterech ocalałych czołgów, znowu z braku możliwości naprawy, trzeba było wysadzić. Ostatniego ocalałego Tygrysa ewakuowano przez Cieśninę Mesyńską do Włoch.

Tigergruppe „Meyer” (Tigergruppe „Schwebbach”)

Tuż przed upadkiem Sycylii, 28 lipca 1943 roku wysłano do Włoch dwa plutony, łącznie osiem Tygrysów, które stanowiły samodzielny pododdział nazwany od nazwiska dowódcy Tigergruppe „Meyer”. Pododdział ten działał w ramach 46. ba-

Steps were immediately taken to implement the order. On May 20 the first three *Tigers* were unloaded, with the rest being delivered by June 10. On July 9 the platoon and the other *Tigers* present on the island, 2/504 with two replacement *Tigers* for the 501st Battalion attached to it, 17 *Tigers* in total, were assigned to the 215th Battalion commanded by Major Gierga. At the same time the battalion itself was incorporated into the improvised Panzer Grenadiers Regiment Heinrici of the freshly-formed Panzer Division Hermann Goering. Lack of experience in employing *Tigers* resulted in the loss of 10 *Tigers* during the first three days of fighting. Separating the combat unit from the workshop unit prevented recovery of those still repairable, and they had to be blown up during the retreat. The dismounted crews, highly specialized experts with long and costly training, were then wasted — employed as simple infantrymen defending the Gebrini airfield. Of the last 4 *Tigers*, 3 had to be blown up on the last day of defense due to the lack of any means of recovery and only one was evacuated to mainland Italy over the Strait of Messina.

Tigergruppe Meyer (Tigergruppe Schwebbach)

Just before the fall of Sicily, on July 28, 1943, two platoons with a total of eight *Tigers*, were sent to Italy. There they operated as an independent unit, called the Tigergruppe Meyer from the name of its commander. This unit was assigned to the 46th Tank Destroyer Battalion and fought alongside it between August and November of 1943. The next mention of the unit dates from February 4, 1944, when the Tigergrup-

talionu niszczyli czołgów od sierpnia do listopada 1943 roku. Następna wzmianka o jednostce, która nosiła wówczas nazwę Tigergruppe „Schwebach” informuje o tym, że 4 lutego 1944 roku przydzielono ją do LXXXVI Korpusu Pancernego i atakowała ona przyczółek pod Anzio. 11 marca ocalałe załogi i czołgi włączono do 508. batalionu czołgów ciężkich.

Kompanie czołgów zdalnego kierowania

Na przełomie 1943 i 1944 roku powstały trzy kompanie zaopatrzone w PzKpfw VI Tiger Ausf. H1(E) jako pojazdy zdalnego kierowania do prowadzenia samobieżnych min Borgward B.IV (Sd.Kfz.301). Były to: 313., 314. i 316. kompania czołgów ciężkich (zdalnego kierowania). Pierwsza z nich została włączona do 508. batalionu czołgów ciężkich jako 3. kompania, druga podzieliła jej los i stała się kompanią 3/504. Ostatnia, włączona do Panzer-Lehr Division, została już 3 lutego 1944 roku przebrojona częściowo w *Tygrysy Królewskie* — dokonywano tam prób wojskowych nowego czołgu. W dywizji dołączono do niej ostatnie trzy z początkowych dziesięciu PzKpfw VI Tiger Ausf. E przydzielonych do dywizji w październiku 1943 roku. W kwietniu 1944 roku pododdział, zwany od lutego 1. kompanią czołgów ciężkich (zdalnego kierowania), miał na stanie trzy *Tygrysy* i pięć *Królewskich Tygrysów* oraz 51 Sd.Kfz.301. W czerwcu sześć z ośmiu czołgów ciężkich (bez rozbięcia na typy) było nadal sprawnych, 1 lipca już tylko trzy, a od tej chwili losy *Tygrysów* dywizji Panzer-Lehr pozostają nieznane — w raportach z lipcowych walk w Normandii nie występują ani razu, podobnie jak w wykazach strat. Sama 1. kompania została zaś 2 lipca przebrojona w działą samobieżne i przeniesiona do 302. batalionu czołgów (zdalnego kierowania).

schwere Panzer Abteilung (Funklenk) 301 (f.G.)

Ostatnim pododdziałem czołgów zdalnego kierowania wyposażonym w PzKpfw VI Tiger Ausf. E był 301. batalion czołgów ciężkich (zdalnie kierowanych), który 19 sierpnia 1944 roku został wycofany z frontu i przebrojony z Sd.Kfz.302 i StuG III jako pojazdów kierowania na Borgwardy B.IV (Sd.Kfz.301) i *Tygrysy*. Był to ostatni sformowany batalion zaopatrzone w *Tygrysy* Ausf. E — nie wystarczyło ich jednak na pełny stan etatowy i sPzAbt (Fkl) 301 miał tylko 31 czołgów. W listopadzie 1944 roku wysłano go na front zachodni, gdzie jednak po początkowych doświadczeniach zrezygnowano z używania pojazdów zdalnie kierowanych i 301. batalion służył jako zwykły batalion *Tygrysów*. Do ofensywy ardenńskiej z 31 *Tygrysów* pozostało 27, a 15 stycznia zdalnych do walki było 18 — ale żaden nie został zniszczony. 15 marca jednostka miała już tylko 13 *Tygrysów* i była nie tylko jedynym pododdziałem starych *Tygrysów* na froncie zachodnim, ale biorąc pod uwagę, że tego dnia 506. batalion miał tylko dwa PzKpfw VI Ausf. B Tiger II, na dobrą sprawę jedynym pododdziałem *Tygrysów* na Zachodzie.

Tigergruppe „Fehrman”

Nieregularna jednostka pancerna złożona (dosłownie) z *Tygrysów* wyszukanych w warsztatach i dawnym ośrodku zgrywania pododdziałów czołgów ciężkich w Fallingbistel. W większości składaki z części pojazdów najróżniejszych serii produkcyjnych, czołgi te dla ujednolicenia wyglądu pomalowano jasną, szarozieloną farbą, spod której wychodziły pozostałości kamuflażu. Stworzona na wiosnę 1945 roku, działała w rejonie pomiędzy Fallingbistel a Minden w środkowych Niemczech. Jej krótka egzystencja zakończyła się w kwietniu 1945 roku, gdy załogi powysadzały ocalałe z walk czołgi i uciekły na Zachód, by uniknąć radzieckiej niewoli.

pe (meanwhile re-named to Schwebach indicating a change in command) was assigned to the LXXXVI Panzer Corps to be employed in the Anzio area. On March 11 the surviving tanks and crews were incorporated into the 508th Heavy Tank Battalion.

Tiger Remote Control Companies

In late 1943 and early 1944 three independent remote controlled tank companies were raised, outfitted with PzKpfw VI Tiger Ausf. H1(E) as control vehicles for the Borgward B.IV (Sd.Kfz.301) explosive carriers. These were schwere Panzer Kompanie (Funklenk) 313, 314 and 315. The 313th Company was soon incorporated into schwere Panzer Abteilung 508 as an ordinary line company, becoming 3/508. The 314th Company soon followed suit, becoming 3/504. The last of them was seconded to the Panzer-Lehr Division, and on February 3, 1944 was partially re-armed with Tiger IIs — the military trials of the new tank were made there. At the same time the company was renamed as schwere Panzer Kompanie (Fkl) I, and the surviving 3 of the 10 *Tigers* given to the division in October 1943 were attached to it. In April 1944 the company reported in its inventory 3 PzKpfw VI Tiger Ausf. H1(E)s, 5 PzKpfw VI Ausf. B Tiger IIs and 51 remote-controlled Sd.Kfz.301s. Six of the heavy tanks were reported still operational in June (though unfortunately, without further details). From that moment the fate of the *Tigers* in the Panzer-Lehr Division is an enigma. Not a word about *Tigers* can be found in the July reports from Normandy battlefields, neither in effective assets reports nor in casualty lists. The 1st Company itself gets a mention only once — on July 2 it was reported to be transferred to the 302nd Tank (Remote Controlled) Battalion and re-armed with StuG IIIs as control vehicles.

schwere Panzer Abteilung (Funklenk) 301 (freie Gliederung)

The last-ever newly-formed PzKpfw VI Tiger Ausf. E unit was the 301st Heavy Tank (Remote Control) Battalion, withdrawn from the front on August 19, 1944 and re-armed with *Tigers* and Sd.Kfz.301s instead of their StuG IIIs and Sd.Kfz.302s. There were not enough *Tigers* on hand to fill the “freie Gliederung” TO&A, and there were thus only two companies of *Tigers*, 31 tanks in total. In November 1944 it was sent to the Western Front, where after initial trials their remote control role was soon abandoned and the 301st Battalion was employed as an ordinary Tiger unit. 27 of the initial 31 *Tigers* were left by the beginning of the Battle of the Bulge, and 18 were still reported as operational on January 15 — but not a single one of the 27 was written-off. On March 15 there were still 13 *Tigers* in it, making the 301st Battalion the foremost Wehrmacht Tiger force in the West — indeed, as the 506th Battalion reported only 2 Tiger IIs operational on the same day, it was the only sizeable Wehrmacht Tiger unit there.

Tigergruppe Fehrman

This was an irregular last-ditch unit, collected (in a literal sense) from the workshops and training areas of the *Tiger* units' former shake-down center in Fallingbistel. Their *Tigers* were mostly jigsaw puzzles made of sub-assemblies from various vehicles, mated together at random and oversprayed with a coat of light slate-gray paint to at least try to make them look a bit uniform. It was created in the spring of 1945, then took part in fighting between Fallingbistel and Minden in central Germany. Its short existence terminated in April of 1945, when due to lack of fuel the crews blew up the tanks and fled to the West to avoid being captured by the Soviets.

▲ Załoga PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 późnych serii wczesnego modelu z 4. plutonu 2. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich dokonuje rutynowego przeglądu w czasie marszu pododdziału, Rosja (okolice Biłgorodu), sierpień 1943 roku. Na zdjęciu doskonale widoczne są szczegóły improwizowanej podwójnej belki do mocowania zapasowego odcinka gąsienicy. Zwraca uwagę lina holownicza przymocowana do szelki, co wskazuje na doświadczoną w boju załogę. Lewy przedni błotnik został urwany w całości, a siła uderzenia spowodowała zgięcie także błotnika bocznego. Pod ramą do mocowania wyrzutników granatów dymnych widoczny jest ślad trafienia pociskiem przeciwpancernym / via Hideya Ando

Grew of this late series early model PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 of the 4.Zug, 2.Kompanie schwere Panzer Abteilung 503 is doing a routine maintenance while on the march, Belgorod, Russia, August 1943. This photo clearly shows the details of the untypical parallel spare track girder on the lower glacis. Note the towing cable attached to the towing shackle, indicating a seasoned crew. Left front fender is torn off, and the force of the blow was enough to bend the corner of the side mudguard in two. Note also an AP shot mark under the smoke grenade discharger frame / via Hideya Ando

◀ Wczesny Tygrys dowódcy 1. plutonu 2. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich w czasie walk na przyczółku pod Narwą, luty 1944 roku. Zastanawiająca jest obecność wyrzutników granatów dymnych, których już w tym okresie raczej nie stosowano. Doskonale widoczne są ślady eksploatacji — modelarze mogą zobaczyć, co po kilku miesiącach polowego życia zostawiało z zimowego kamuflażu. Ślad po trafieniu pocisku przeciwpancernego w błotnik pod krzyżem zdaje się potwierdzać teorię o tym, że znak ten był używany przez artylerzystów jako pomoc w celowaniu / via Hideya Ando

◀ Early Tiger of the CO, 1.Zug, 2.Kompanie schwere Panzer Abteilung 503 during the battle for Narva bridgehead, February 1944. Note that this vehicle still has smoke grenade dischargers, even though by this time these were long discontinued. Model-makers, study this photo carefully for genuine weathering — note what several months of field life done to the white snow-camouflage. The AP shot mark on the mudguard just inches under the hull cross seems to corroborate the thesis of their being used as the aiming reference / via Hideya Ando

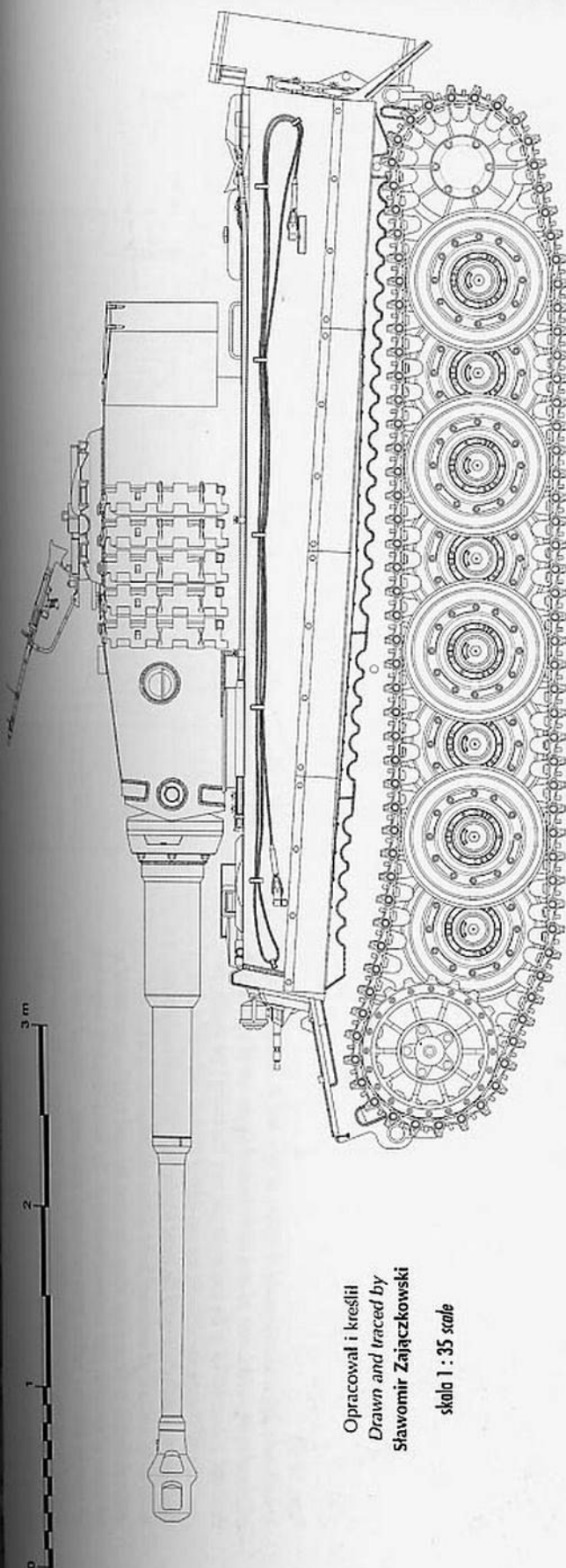
◀ Zamaskowany PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 o numerze bieżącym 300 dowódcy 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich, porucznika Wernera Scherfa w okresie przygotowań do operacji „Zitadelle” pod Kurskiem w lipcu 1943 roku. Załoga skupiona wokół rozstawionej obok czołgu radiostacji śledzi przebieg ćwiczeń plutonów bojowych kompanii / via Hideya Ando

◀ Well camouflaged with branches, this PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 pennant number 300 of CO, 3. Kompanie schwere Panzer Abteilung 503, Oberleutnant Werner Scherf, is preparing for the start of the Operation Zitadelle at the Kursk Salient, July 1943. The commander tank's crew gathered around the radio, is following the combat platoons maneuvers / via Hideya Ando

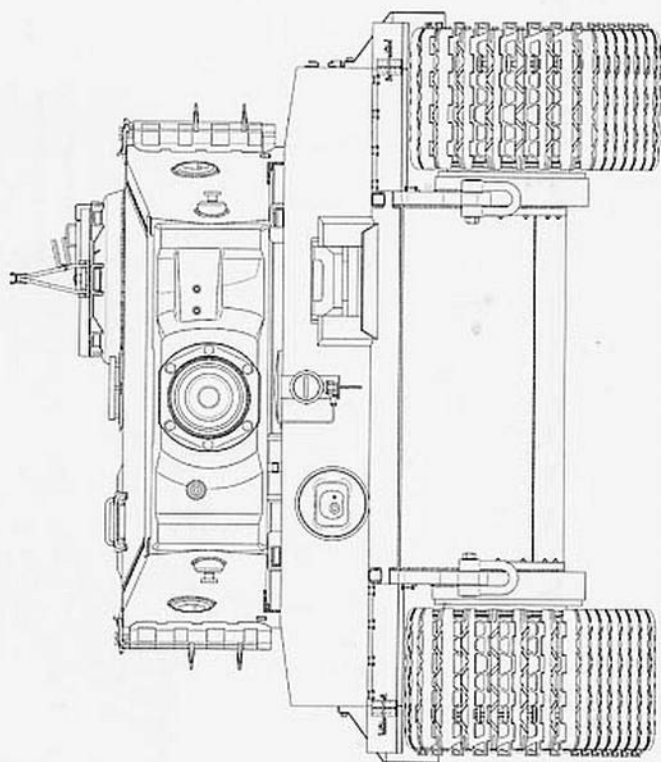
► Widok z przodu Tygrysa z 506. batalionu czołgów ciężkich, Zaporozże, wrzesień 1943 roku. Zwracając uwagę odanki zapasowych gąsienic umieszczone na zewnętrznych częściach czołowej płyty pancernnej i brak belki do przewożenia ogniw na dolnej płycie czołowej, charakterystyczny dla tej jednostki w początkowym okresie istnienia. Na wieży zwracając uwagę wyrzutniki granatów dymnych i improvisowany daszek nad otworami celownika w masce jarzma / via Hideya Ando

► Front view of the Tiger of the schwere Panzer Abteilung 506, Zaporozhye, September 1943. Note spare tracks carried on upper glacis extremities, and the lack of spare track girder on the lower glacis, which were not used at first in this battalion. Note also the smoke grenade dischargers and the improvised rain gutter over the gun sight apertures in the mantlet / via Hideya Ando

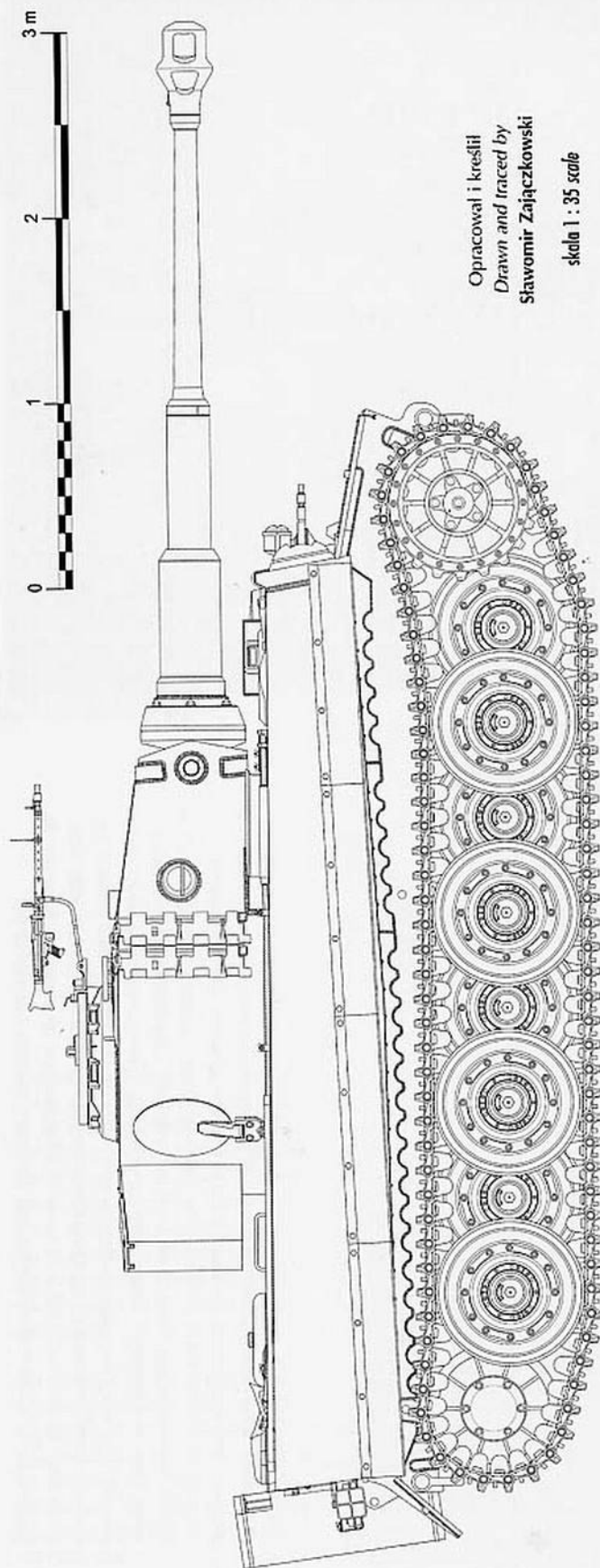

Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

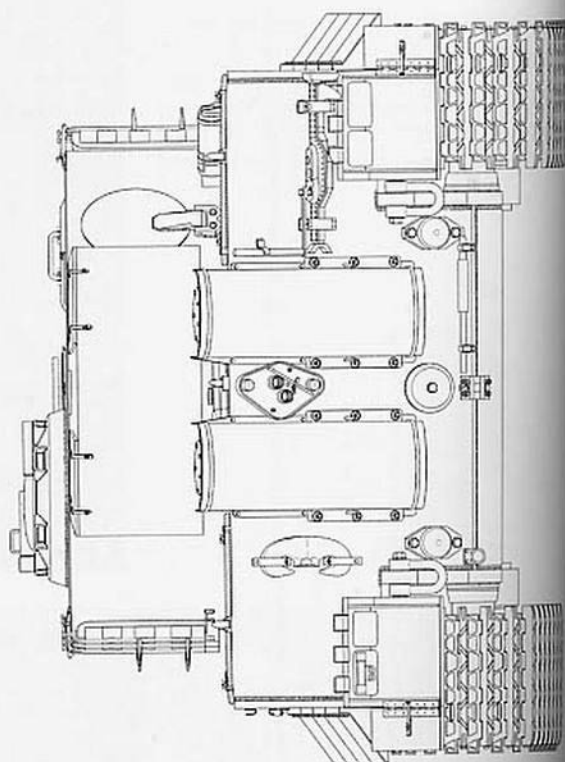
Strony 57–59:

PzKpW VI Tiger Ausf. E wczesnych serii późnego typu produkcyjnego. Widoczne są zmiany w stosunku do wcześniejszej i średniej wersji: stalowe koła nośne, brak ich zewnętrzznego zębtu, podcięcie bocznej płyty pancerniej kadłuba nad hakiem do mocowania liny do halowania, zmieniony rozkład wyposażenia przewidzianego na wierzchu i bokach kadłuba, dodany wokół wieży pancerny kabinier osłaniający jej łożysko. Grubość opancerzenia stropu wieży wzrosła do 45 mm, a wszystkie czolgi miny seryjnie montowany miotacz Nahverteiligungswaffe w miejscu dawnego wentylatora, przeniesionego między włozy. Zmianom uległ także wąż ładowniczego — zrezygnowano z otaczającego technologię wykonania samego władu, który teraz był łączony z jednego arkusza stali, a nie spawany z kilku elementów, jak w poprzednich wersjach. Na zaczepach z tyłu kadłuba w tej wersji montowano poprawiony podnośnik o udźwigu 20 ton

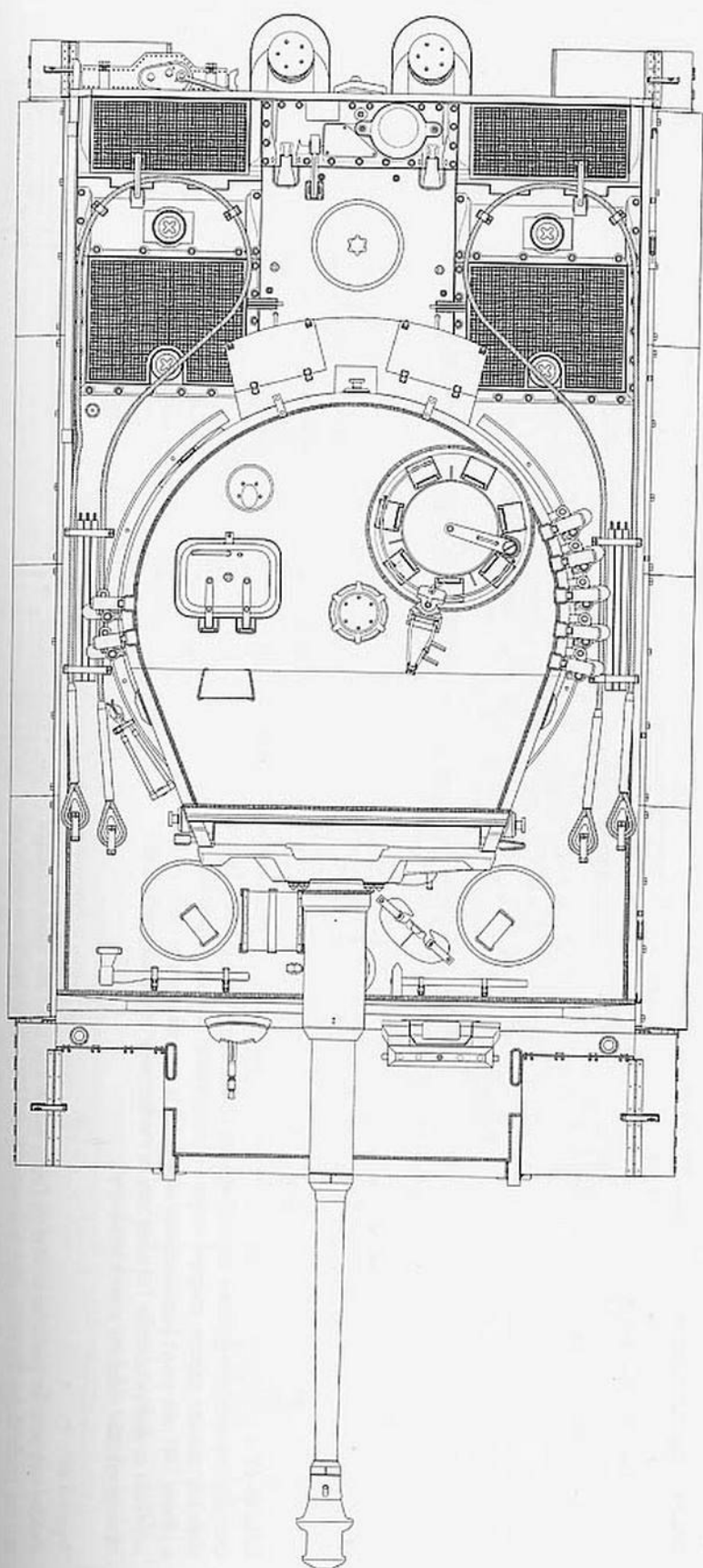

Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

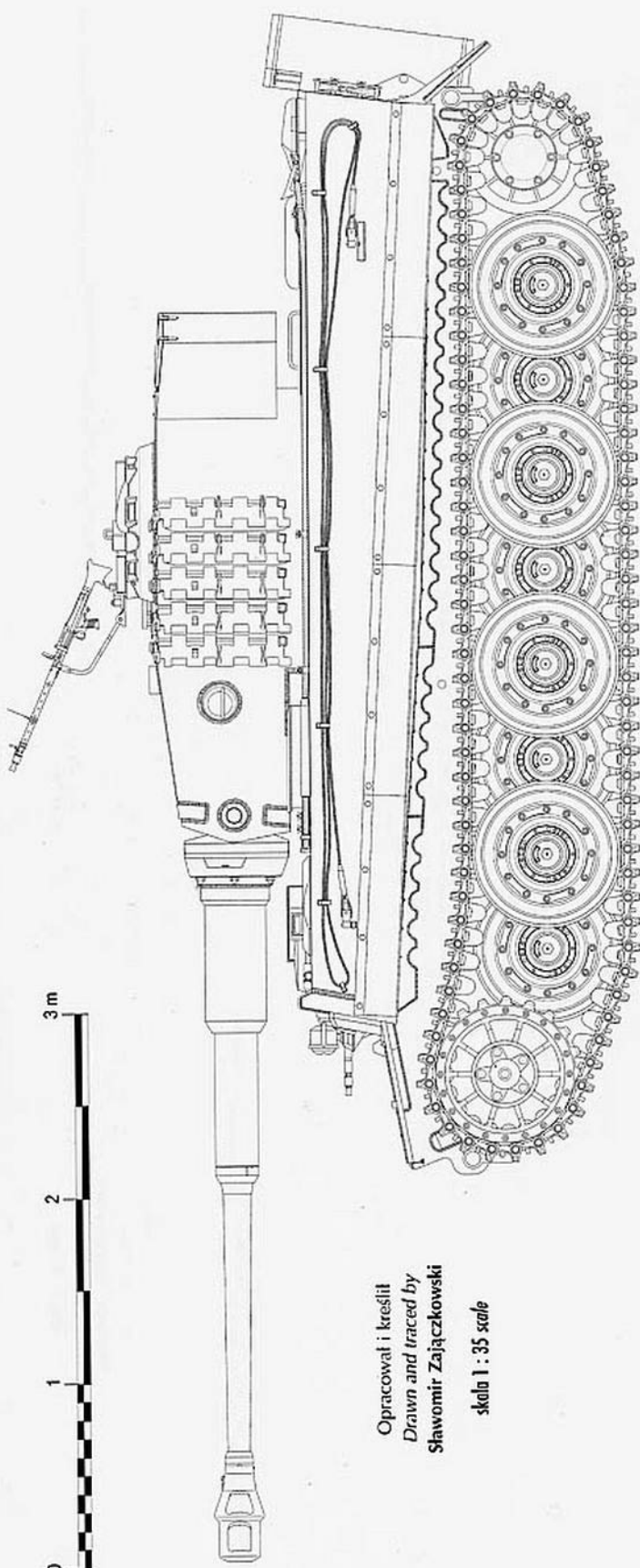

Pages 57-59:
An early-series late production model of PzKpfw VI Tiger Ausf. E. Note the changes introduced in this variant: new, all-steel road-wheels, the outer row of which was discontinued, a clearance cut in the side armor slab over the towing rope shackle, revised external stowage layout on the top and sides of the hull, and a horse-shoe shaped armored deflector around the turret bearing ring. The turret roof was reinforced to 45 mm, and all tanks now had a Nahverteidigungswaffe (grenade and smoke discharger) in the opening where the turret fan used to be — now moved to the center of the turret roof, between the hatches. The loader's hatch no longer has an armored deflector, and an improved loader's hatch cover — pressed from one sheet of armor steel instead of being welded from several parts — has replaced the older design. Brackets on the rear plate of the engine compartment carried an improved 20 tonne jack.

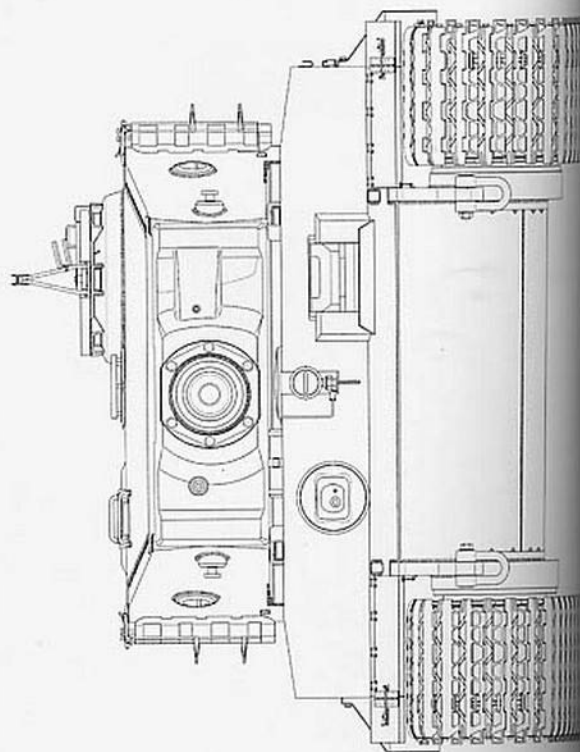
Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

Opracował i kreslił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

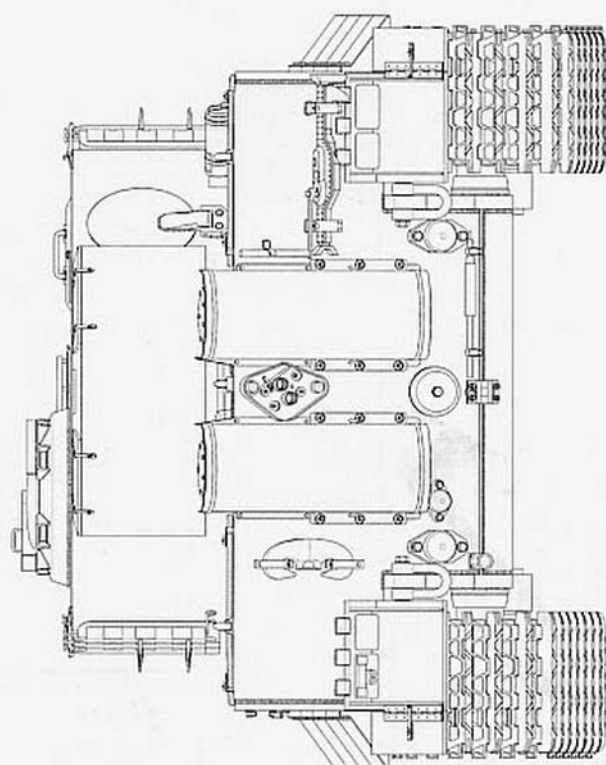
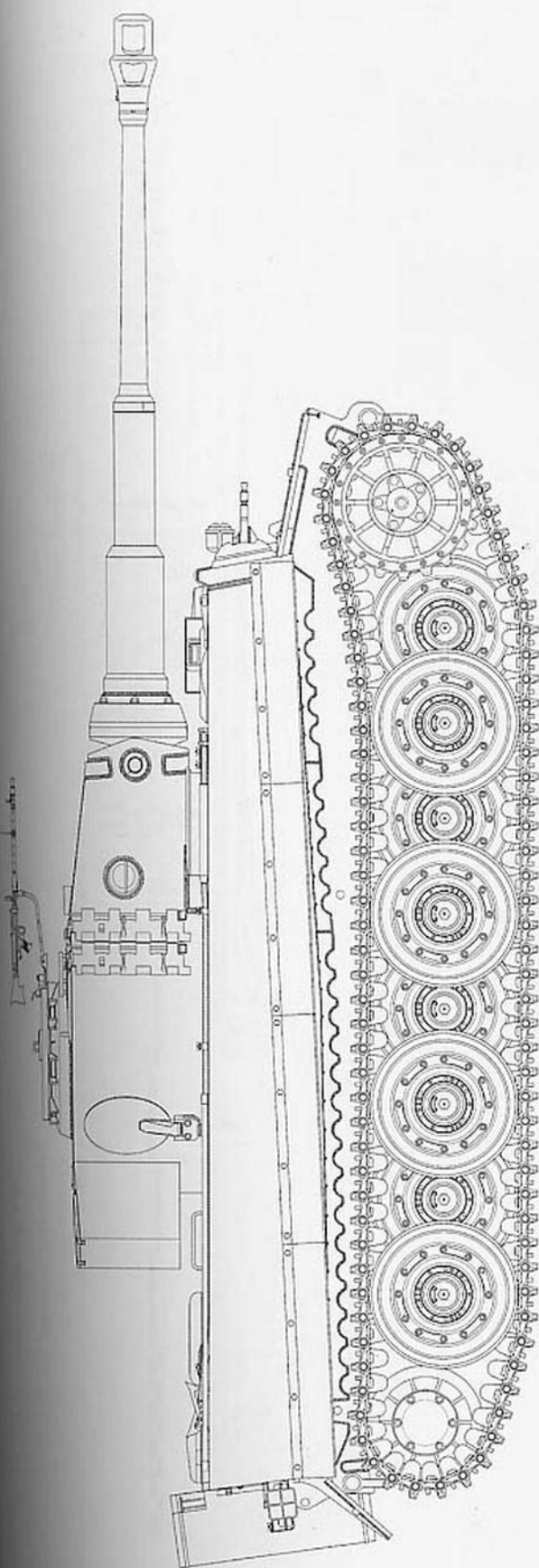

Strony 60–62:

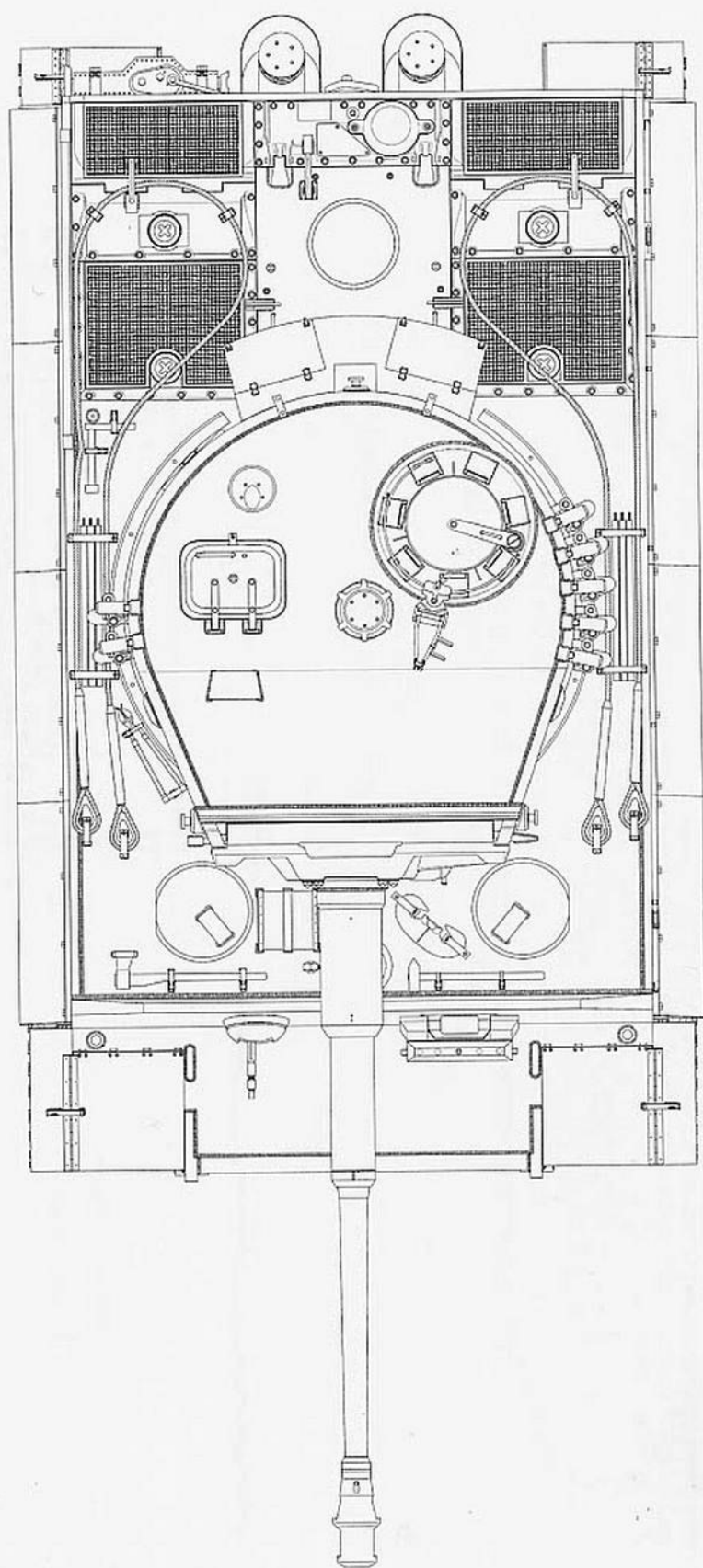
Zmodyfikowany egzemplarz wczesnych serii ostatniego typu produkcyjnego PzKpfw VI Ausf. E. Zmianie uległo koło napinające gąsienicę, zastąpione nowym, o mniejszej średnicy. Ten czołg, wyprodukowany w kwietniu 1944 roku, ma już jednoobiektywowy celownik TZF 9c — w masce jarzma armaty jest tylko jeden otwór na obiektyw celownika. Pod osłoną lewej rury wydechowej w tylnej płycie przedziału silnikowego wykonano dodatkowy wziętnik inspekcyjny

Pages 60–62:

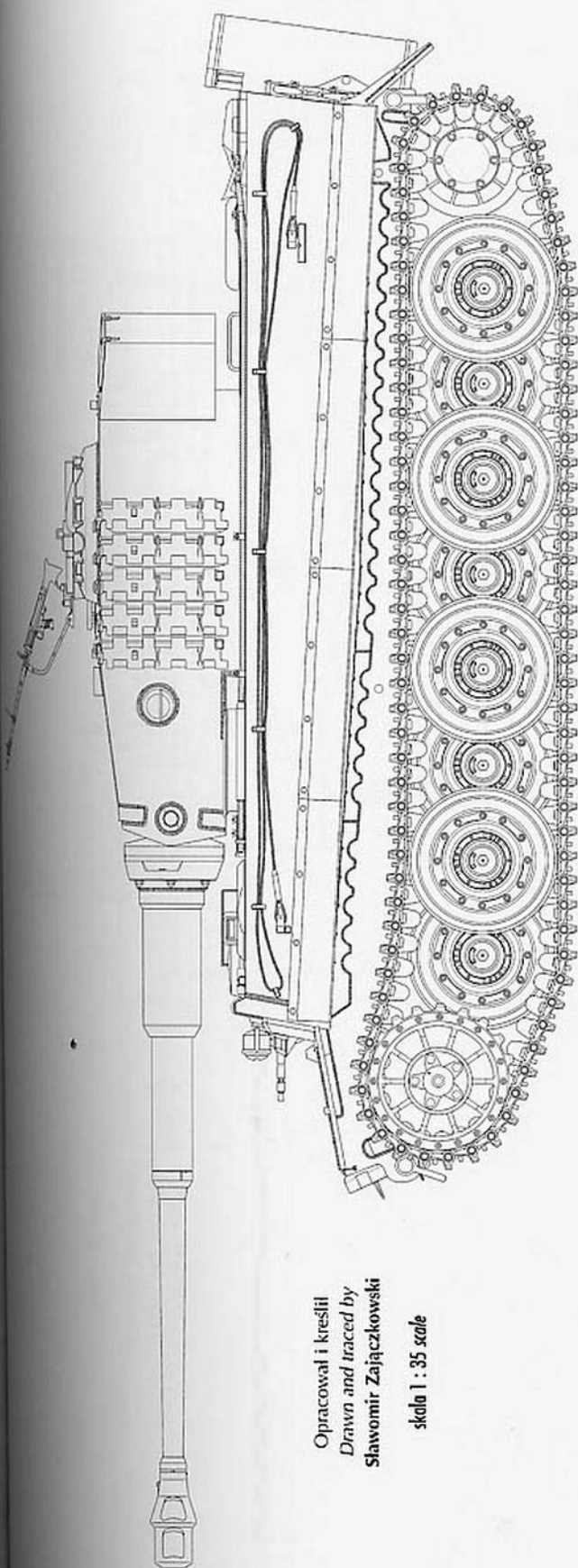
Modified early series last production model of the PzKpfw VI Tiger Ausf. E. The idler wheel has changed to a new, smaller design. This vehicle, made in or around April of 1944, already has the new mantlet with a single aperture for the new monocular TZF 9c gun-sight. An additional servicing port with a screwed-on armored cover was added under the left exhaust shroud

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajęczkowski
 skala 1 : 35 scale

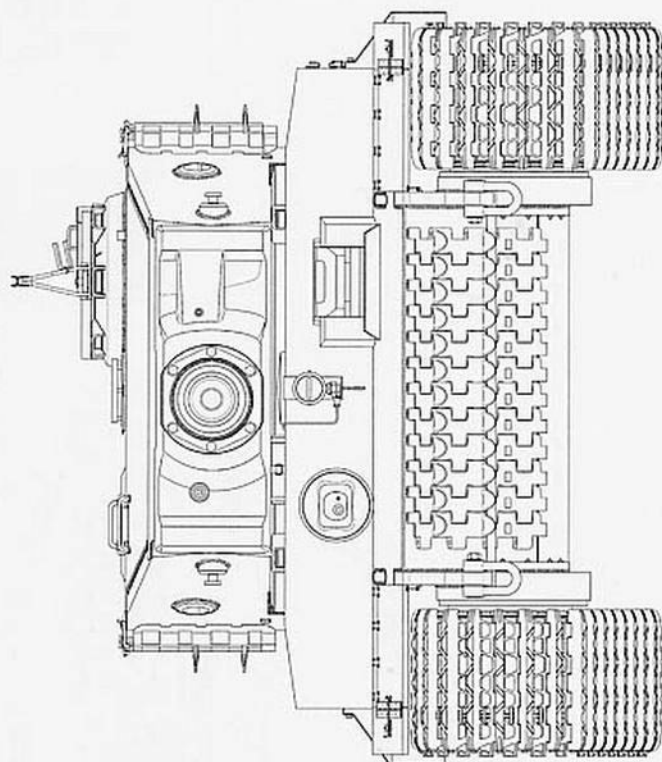

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

Opracował i krescił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

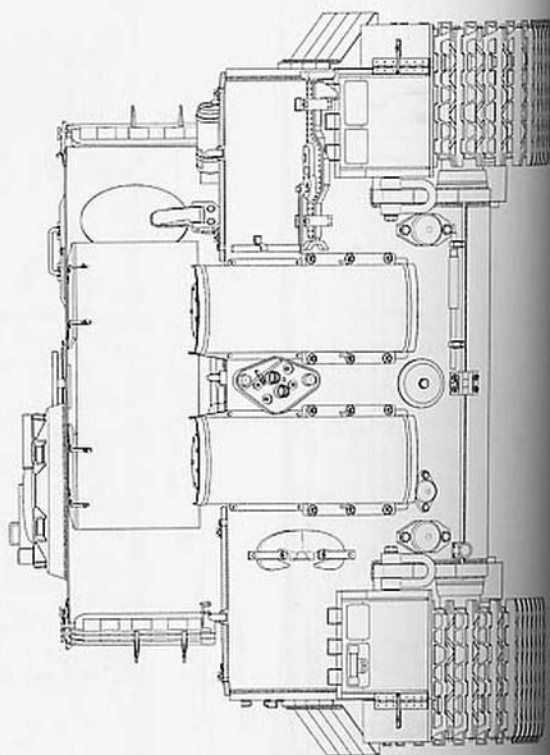
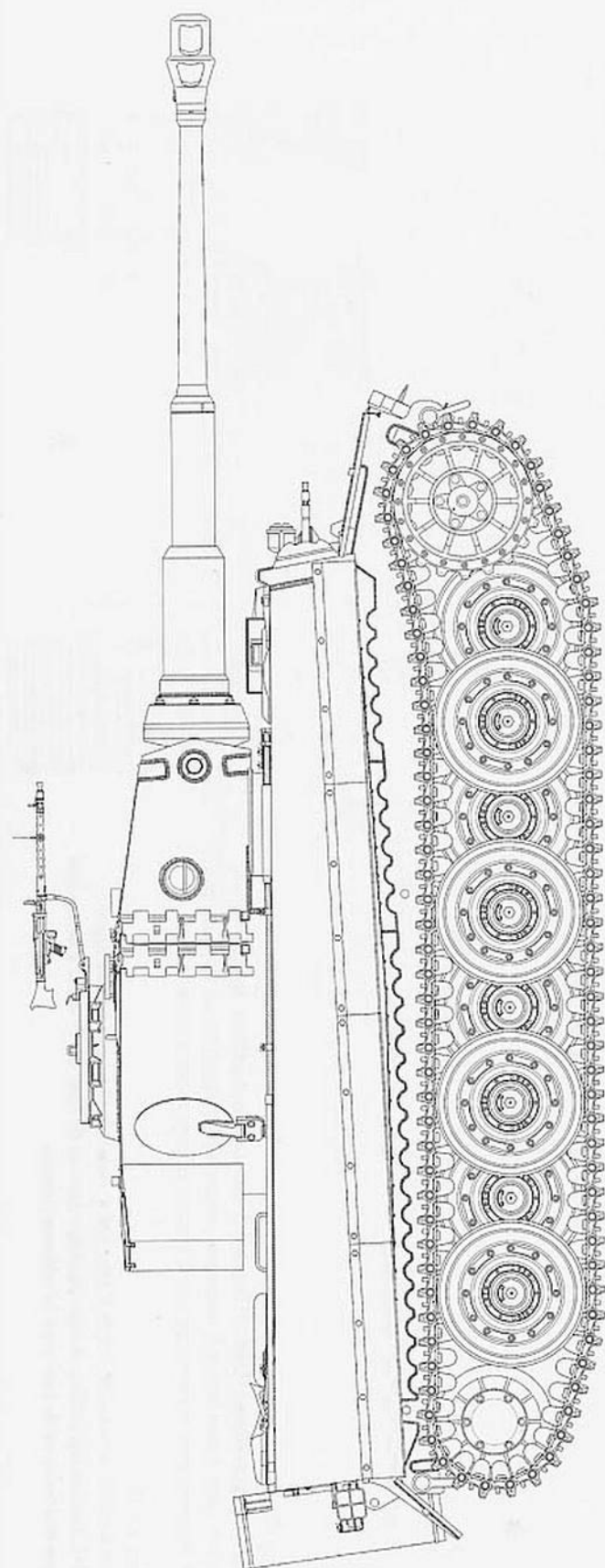

Strony 63-65:

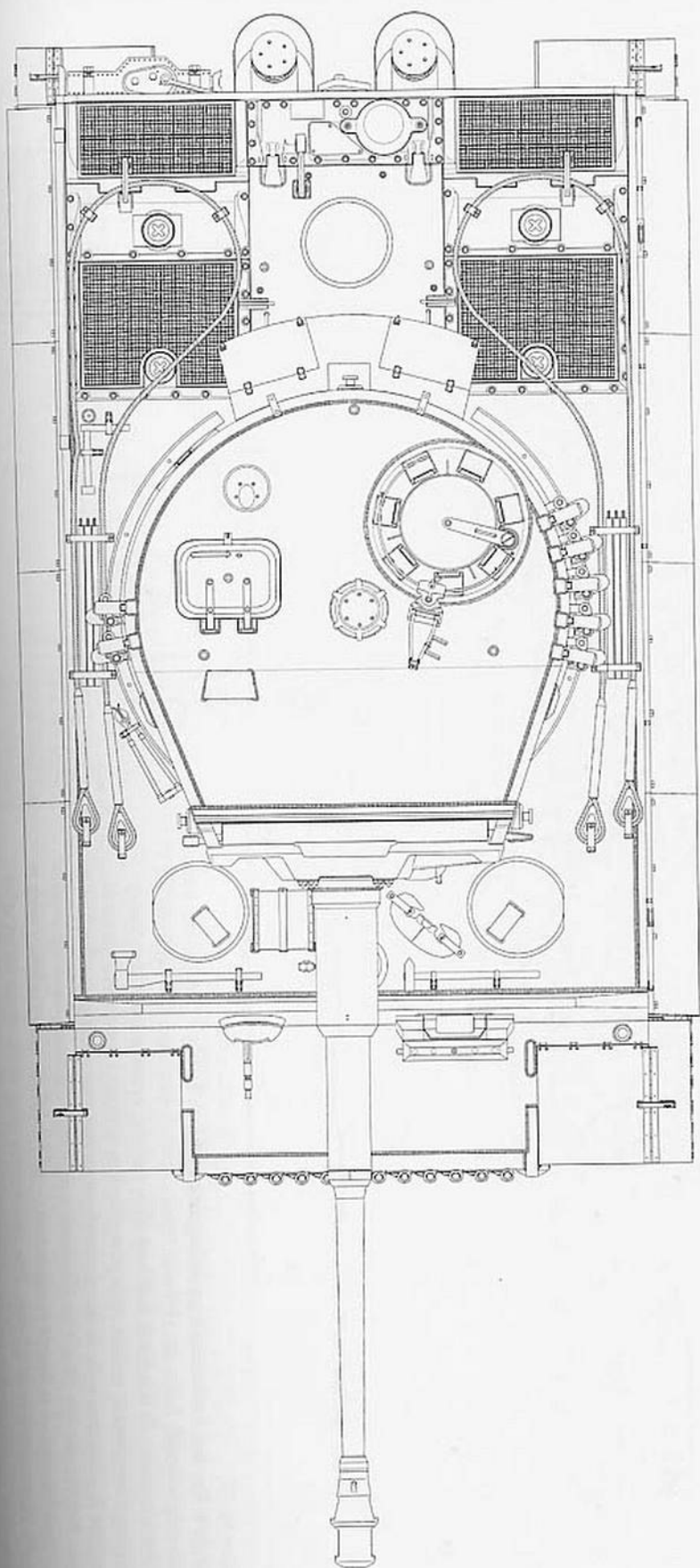
Ostatnia wersja produkcyjna PzKpfw VI Tiger Ausf. E, wytwarzana w okresie maj-sierpień 1944 roku. Na dachu wieży dodano zaczepy do montowania pomocniczego składanego dźwigu, a z przodu fabrycznie montowaną belkę do zawieszania odcinka gąsienicy, mającego wzmożnić czolowy pancerz

Pages 63-65:

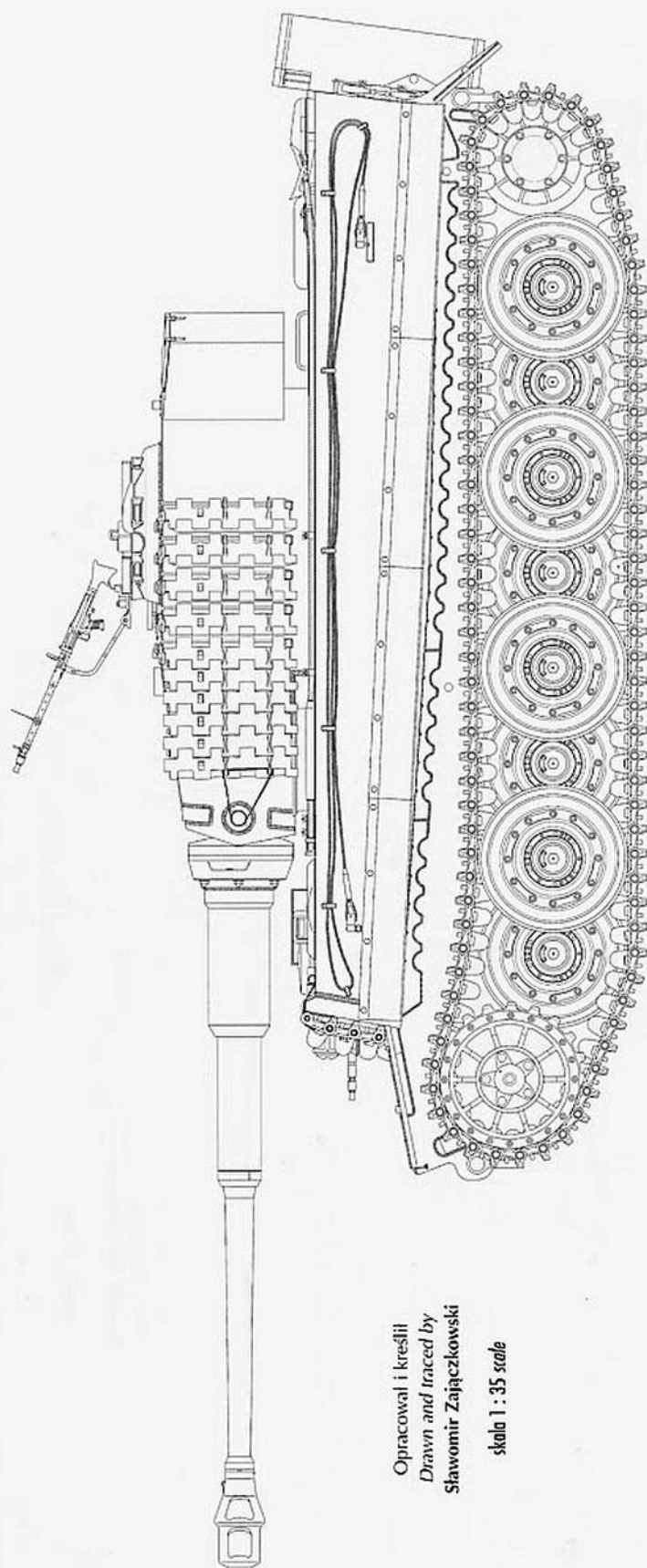
Final production variant of the PzKpfw VI Tiger Ausf. E, manufactured between May and August of 1944. There are now auxiliary jib-boom attachment points on the turret top, as well as a factory-fitted spare track holder on the lower glacis for additional protection

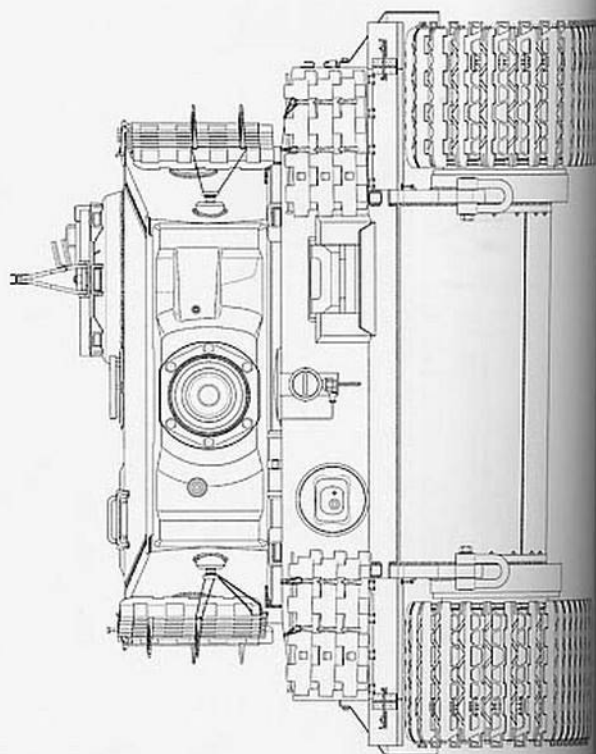
Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

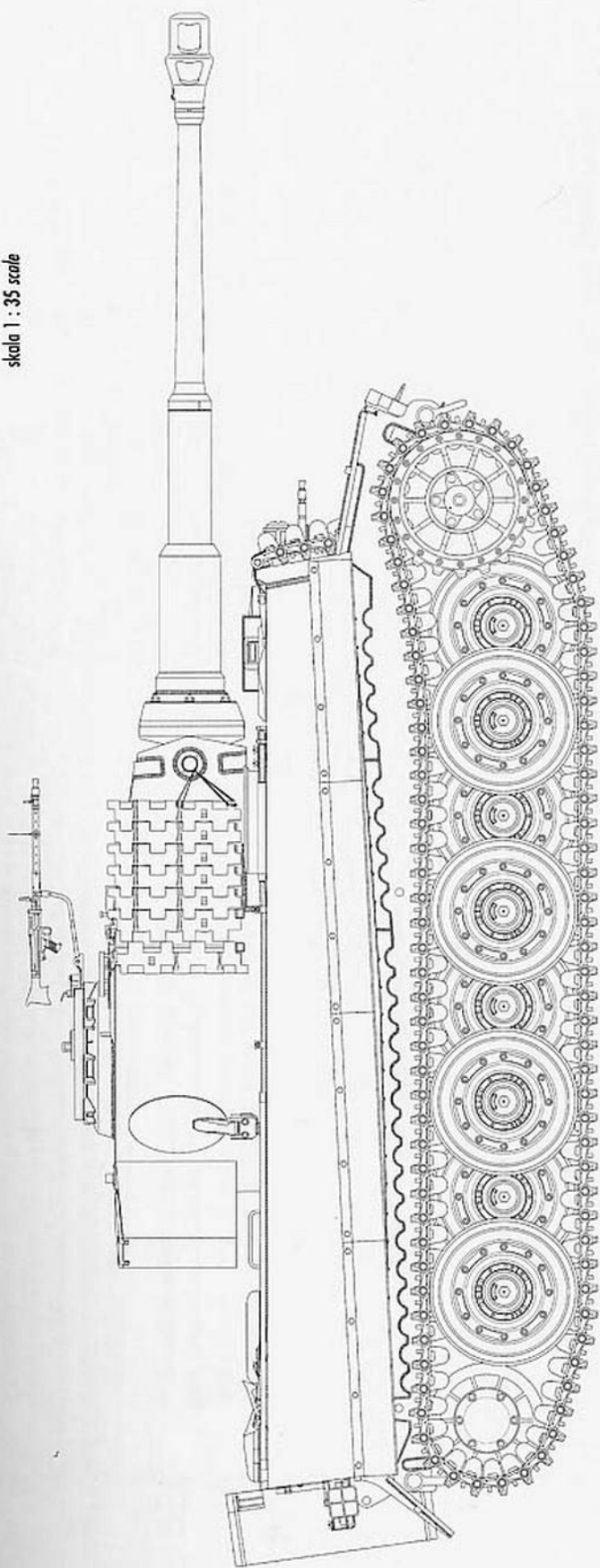
Opracował i kreslił
Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

Strony 66-67:
 PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatniej wersji produkcyjnej, należący do dowódcy 1. kompanii 507. batalionu czołgów ciężkich, Polska, lato 1944 roku. Pojazd z numerem taktycznym 100 zaopatrzony jest w charakterystyczne dla tej jednostki dodatkowe osłony pancerne, wykonane z odcinków gąsienicy przylipniętych sworzniami do ostatnich ogniw przewożonych na zaczepach i umocowanych drutem do zaczepów do podnoszenia wieży. Po obu jej stronach umieszczono w ten sposób po pięć dodatkowych ogniw. Praktyka taka była wykonywana kilkakrotnie w ciągu wojny rozkazami Generalnego Inspektora Broni Pancernej — co dowodzi jej popularności — gdyż dodatkowe ogniwa zasłaniały widok ze szczebli obserwacyjnych po bokach wieży. Poza gąsienicami na wieży, odcinki po trzy ogniwa są też zamocowane na przedniej płycie kadłuba, na zewnątrz od przyrządu obserwacyjnego kierowcy i łącznika karabinu maszynowego

Opracował i kreslił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

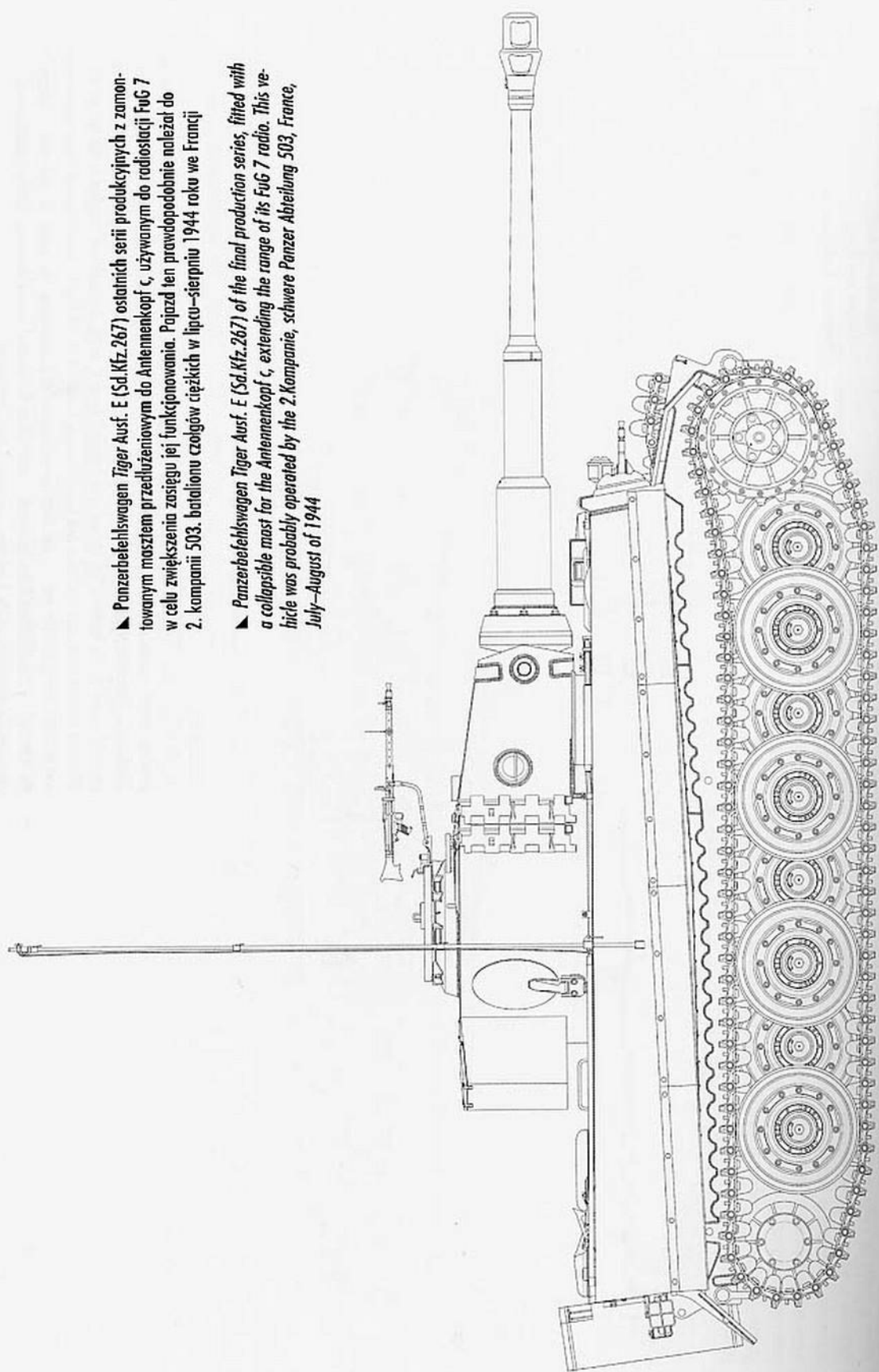

Pages 66-67:

PzKpfw VI Tiger Ausf. E of the final production model. The commander of 1. Kompanie of schwere Panzer Abteilung 507 used this vehicle, tactical number 100, in Poland, summer 1944. Note the spare tracks doubling as additional armor, which was as characteristic of this battalion as their mixed-size tactical numbers. In this case five extra links each side are used, pinned to the foremost link carried in its transport bracket on the side and then attached to the turret's front lifting lug by stout wire. Such a practice had been expressly forbidden by the Panzer Troops General Inspectorate on several occasions throughout the war — this alone serves as proof of its popularity. The reason for such order is evident in the drawings — the additional links obscure the vision slits in the forward side of the turret. Similar additional links placed on the extremities of the front glacis were much less controversial

▲ Panzerbefehlswagen Tiger Ausf. E (Sd.Kfz. 267) ostatnich serii produkcyjnych z zamontowanym masztom przedłużeniowym do Antennenkopf c, używanym do radiostacji FuG 7 w celu zwiększenia zasięgu jej funkcjonowania. Pojazd ten prawdopodobnie należał do 2. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich w lipcu–sierpniu 1944 roku we Francji

▲ Panzerbefehlswagen Tiger Ausf. E (Sd.Kfz. 267) of the final production series, fitted with a collapsible mast for the Antennenkopf c, extending the range of its FuG 7 radio. This vehicle was probably operated by the 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503, France, July–August of 1944

Opracował i krescił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

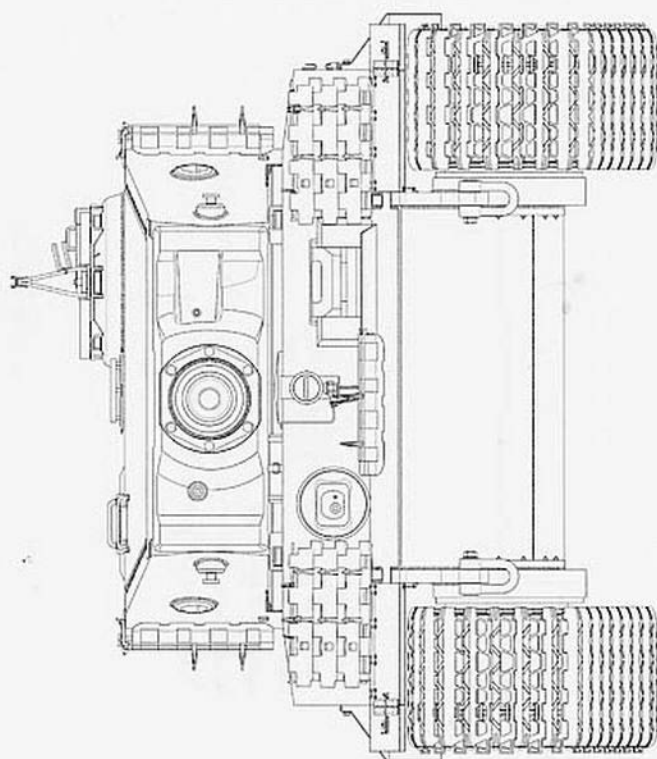
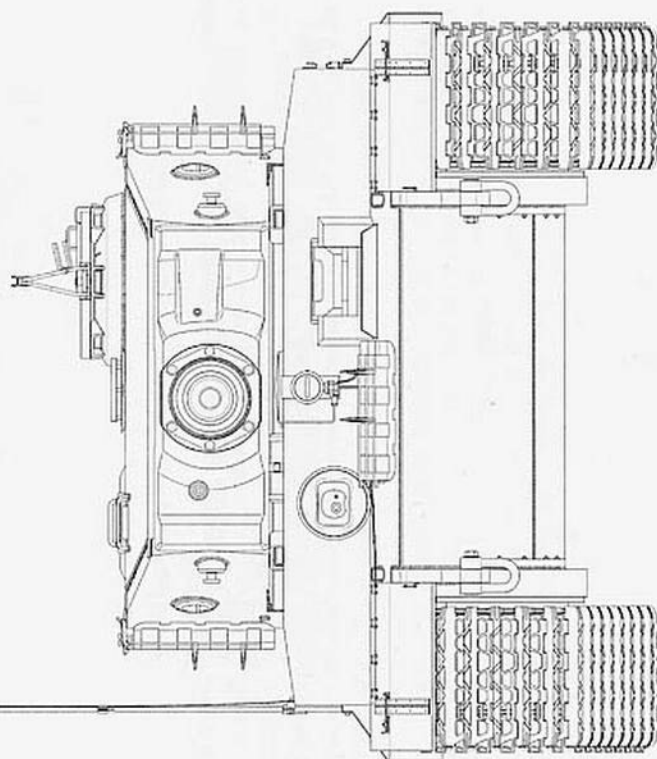

▼ Panzerbefehlswagen Tiger Ausf. E (Sd.Kfz.267) ostatnich serii produkcyjnych z zamontowanym masztem przedłużeniowym do Antennenkopf c, używanym do radiostacji FuG 7 w celu zwiększenia zasięgu jej funkcjonowania. Pojazd ten prawdopodobnie należał do 2. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich w lipcu–sierpniu 1944 roku we Francji

▼ Panzerbefehlswagen Tiger Ausf. E (Sd.Kfz.267) of the final production series, fitted with a collapsible mast for the Antennenkopf c, extending the range of its FuG 7 radio. This vehicle was probably operated by the 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503, France, July–August of 1944

▼ Przykład dodatkowego opancerzenia gęśnieniami czołgów PzKpfw VI Tiger Ausf. E w 508. batalionie czołgów ciężkich z okresu walk pod Nettuno we Włoszech na początku 1944 roku — czołg późniejszych serii ostatniej odmiany z numerem bocznym 2 lub 3 (malowanym białą obwódka)

▼ Example of spare tracks being used as additional armor on PzKpfw VI Tiger Ausf. E in schwere Panzer Abteilung 508 during the Nettuno, Italy, campaign of early 1944 — later series final version with hull number 2 or 3 (white outline only)

Opracował i kreslił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

Przykłady dodatkowego opancerzenia gąsienicami czołgów PzKpfw VI Tiger Ausf. E w 508. batalionie czołgów ciężkich z okresu walk pod Nettuno we Włoszech na początku 1944 roku.

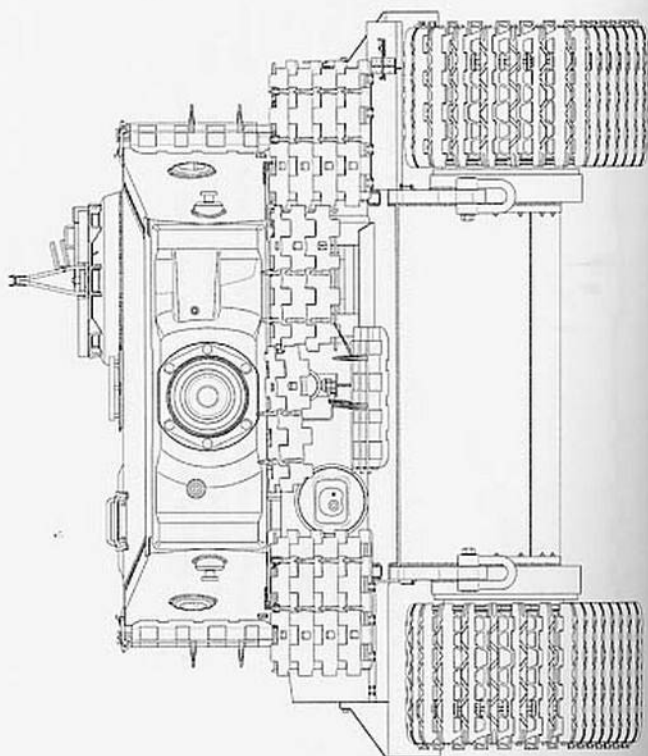
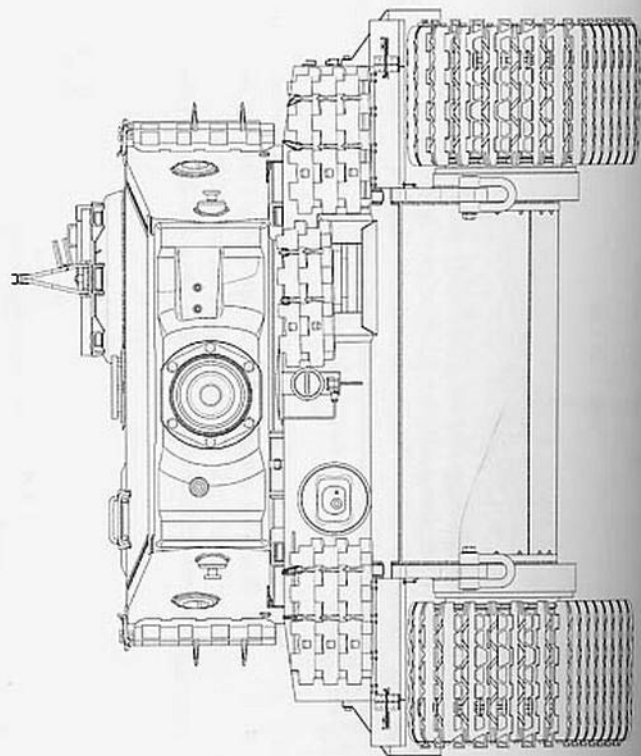
▼ czołg wczesnych serii ostatniej odmiany z numerem bocznym 1 (malowanym białą obwódka);

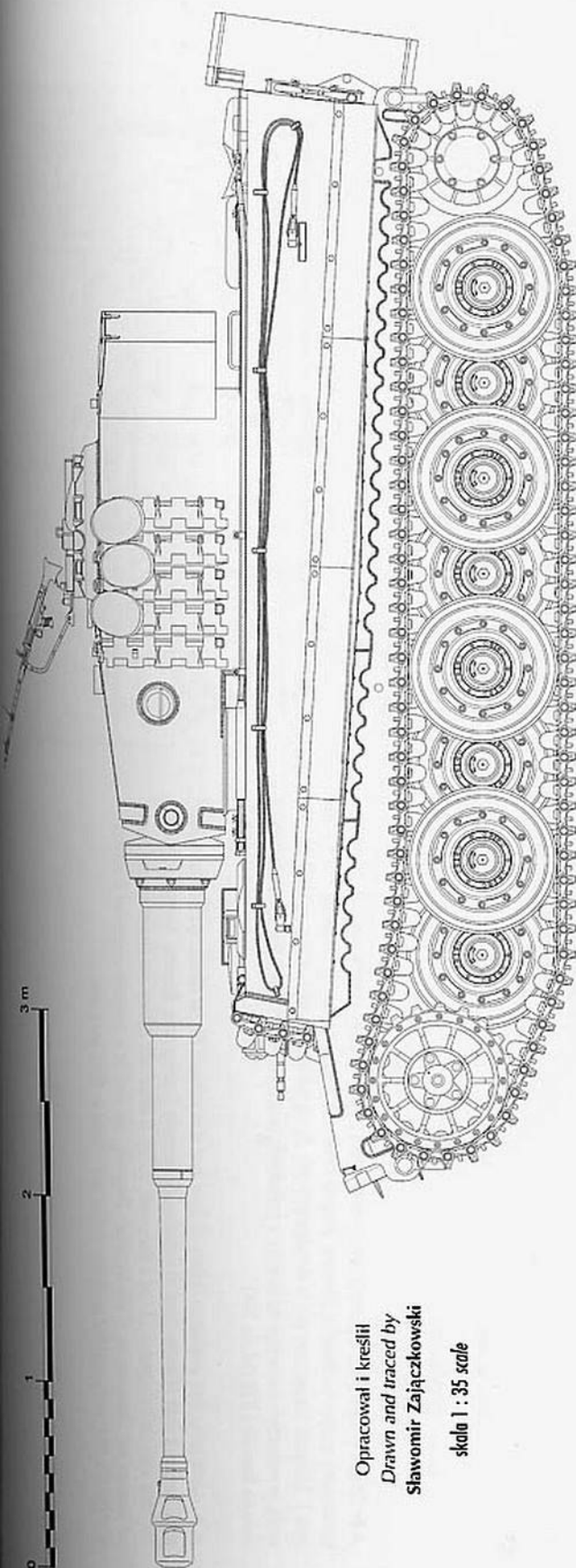
▲ czołg późniejszych serii ostatniej odmiany, numer boczny nieznan

Examples of spare tracks being used as additional armor on PzKpfw VI Tiger Ausf. E in schwere Panzer Abteilung 508 during the Nettuno, Italy, campaign of early 1944.

▼ early series final version with hull number 1 (white outline only)

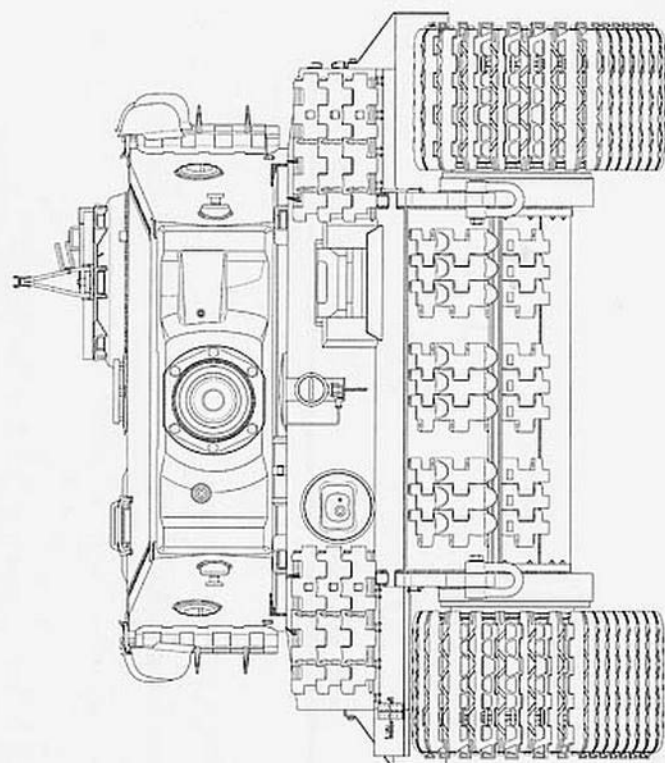
▲ later series final version, hull number unknown

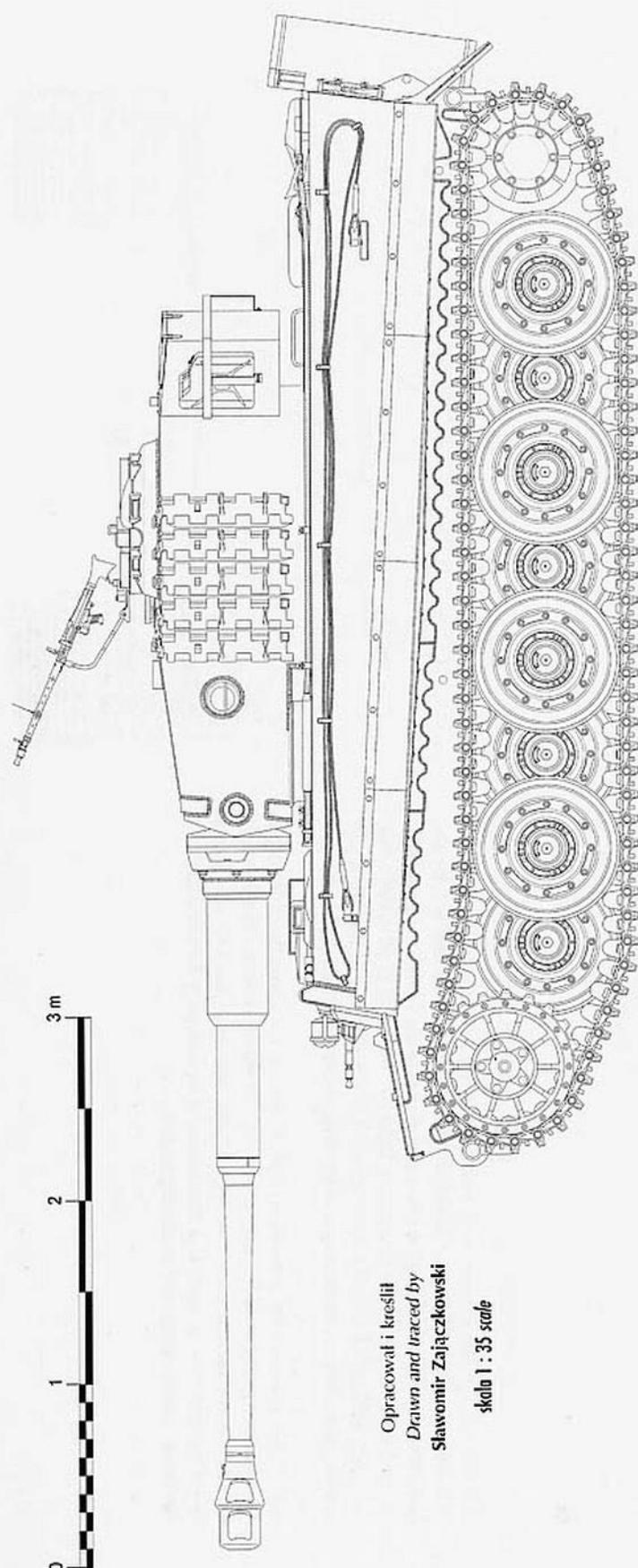
Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zińczakowski

skala 1 : 35 scale

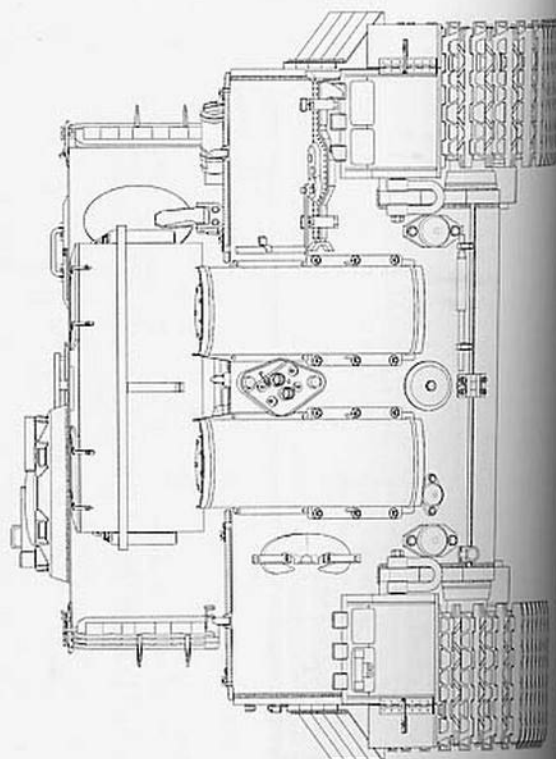
▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatniej wersji produkcyjnej (dowódca — porucznik Ehrhard Schulze) z 510. batalionu czołgów ciężkich, rejon pomiędzy miejscowościami Kelme i Kursenas na Półwyspie Kurlandzkim, lato 1944 roku. Rysunek ukazuje typowy dla tego batalionu sposób umieszczenia dodatkowych ogniw gąsienic na dolnej płycie czołowej kadłuba — w trzech odcinkach po trzy ogniwa. Oprócz tego dodatkowe odcinki po trzy ogniwa zamocowano na zewnętrznych częściach górnej płyty czołowej kadłuba. Brakuje zdemontowanego wraz z zaczepami prawego przedniego białnika

▲ Lt. Ehrhard Schulze's final variant of the PzKpfw VI Tiger Ausf. E of schwere Panzer Abteilung 510, Kelme-Kursenas region, Kurland Peninsula, summer 1944. This drawing shows the typical layout of the spare tracks used as additional armor in the 510th Battalion: three sets of three links on the lower glacis, with additional three-link segments on the extremities of the upper glacis. Note the missing front right tender, removed complete with its mounting bracket

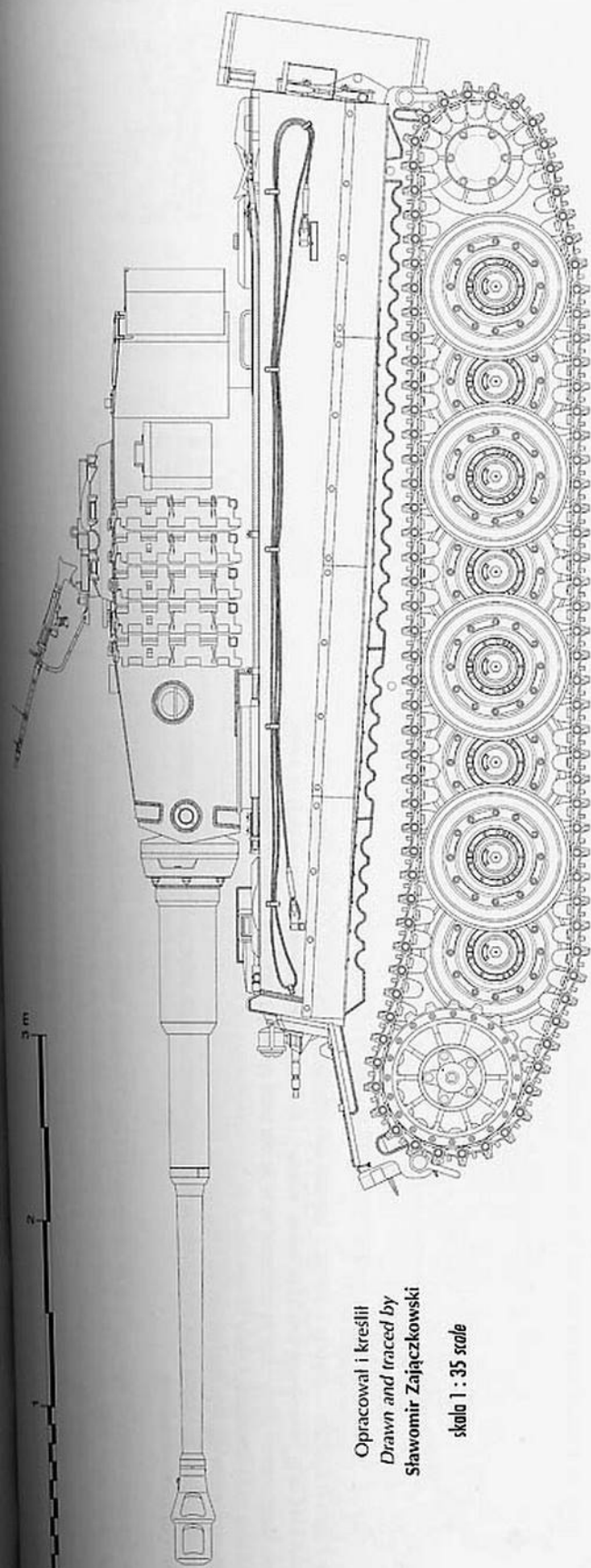
Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

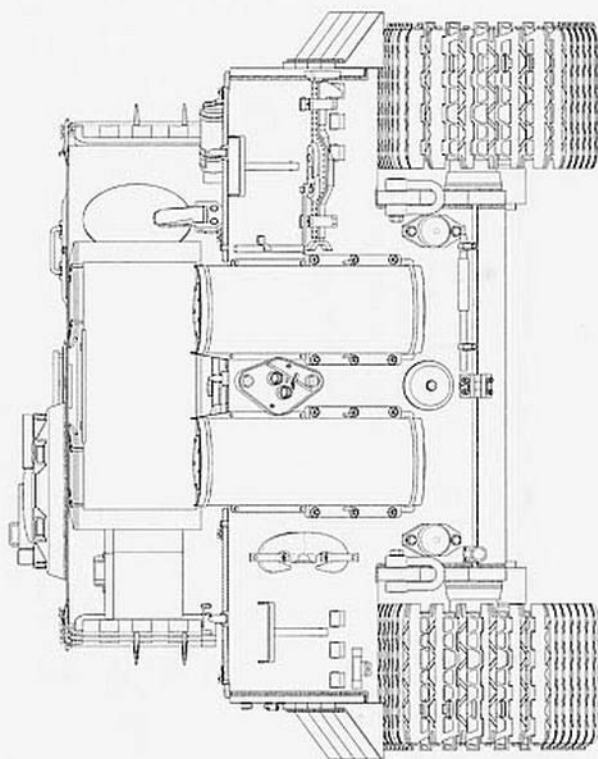
▲▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E późnych serii produkcyjnych z 301. batalionu czołgów ciężkich (zdalnego kierowania), poligon Grafenwahr, Bawaria, listopad 1944 roku. Pojazd oznaczony numerem 113 z 1. plutonu 1. kompanii zoopatrzony jest w charakterystyczne dla tej jednostki uchwyty wokół zosobnika z tyłu wieży, przeznaczone pierwotnie na kanistry z paliwem do samobieżnych transporterów ładunków wybuchowych Borgward B.IV (Sd.Kfz.304)

▲▲ A late-series final production PzKpfw VI Tiger Ausf. E of schwere Panzer Abteilung (Funklenk) 301, or 301st Heavy Tank (Remote-Control) Battalion, Grafenwahr Training Area, Bavaria, November 1944. This tank with tactical number 113 of 1 Kompanie, 1 Zug, is fitted with a jerry-can basket around the turret stowage bin, characteristic of this battalion. Originally, the fuel for a remotely-controlled Borgward B.IV (Sd.Kfz.304) self-propelled explosive carrier was carried in these jerry-cans

Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

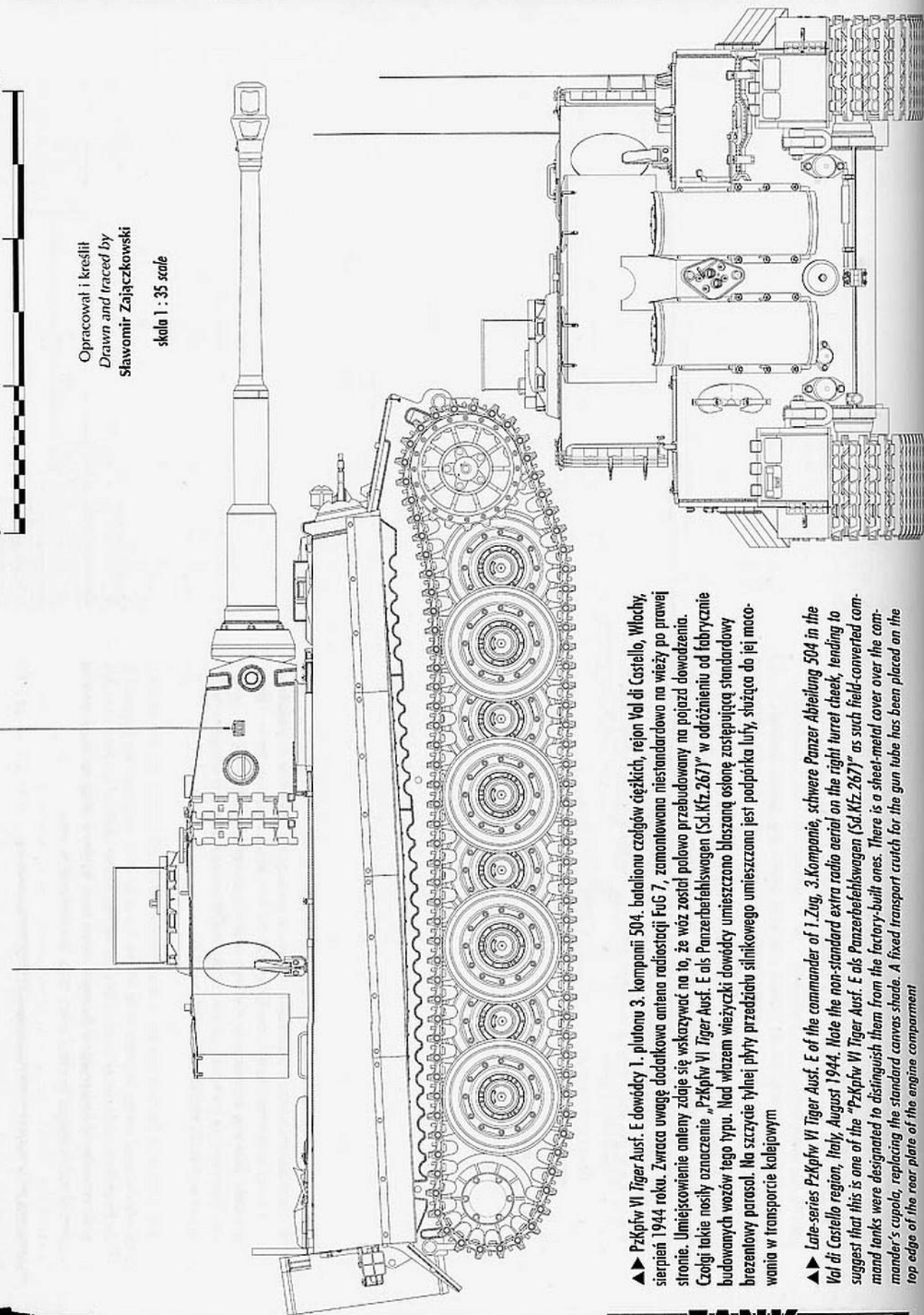
▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E późnych serii produkcyjnych numer taktyczny 102 (?) z nieznaną jednostką. Pojazd został zaopatrzony w dodatkowe zasobniki na wyposażenie, przyspawane na zewnętrzny wież — z tyłu po lewej stronie i wzdłuż tylnej ściany zasobnika Rommelkiste z tyłu wieży. Na tylnej płycie przedziału silnikowego umocowano także uchwyty na dodatkowe kanistry z paliwem, na wzór podobnych, stosowanych na Pantherach. Spawanie czegółalwów na zewnętrzny czółgu było zabronione, gdyż wysoka temperatura obniżała wytrzymałość pancerza

▲ A late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E tactical number 102 (?), unit unknown. This tank has a non-standard external stowage bin placed on the left rear side of the turret, and another one piggy-backing the Rommelkiste on the rear of the turret. Note also the Panther-style additional fuel jerry-can holders at the extremities of the rear plate of the engine compartment. Welding anything non-standard outside the tank was discouraged by official orders, as the heat weakened the armor

Opracował i kreslił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

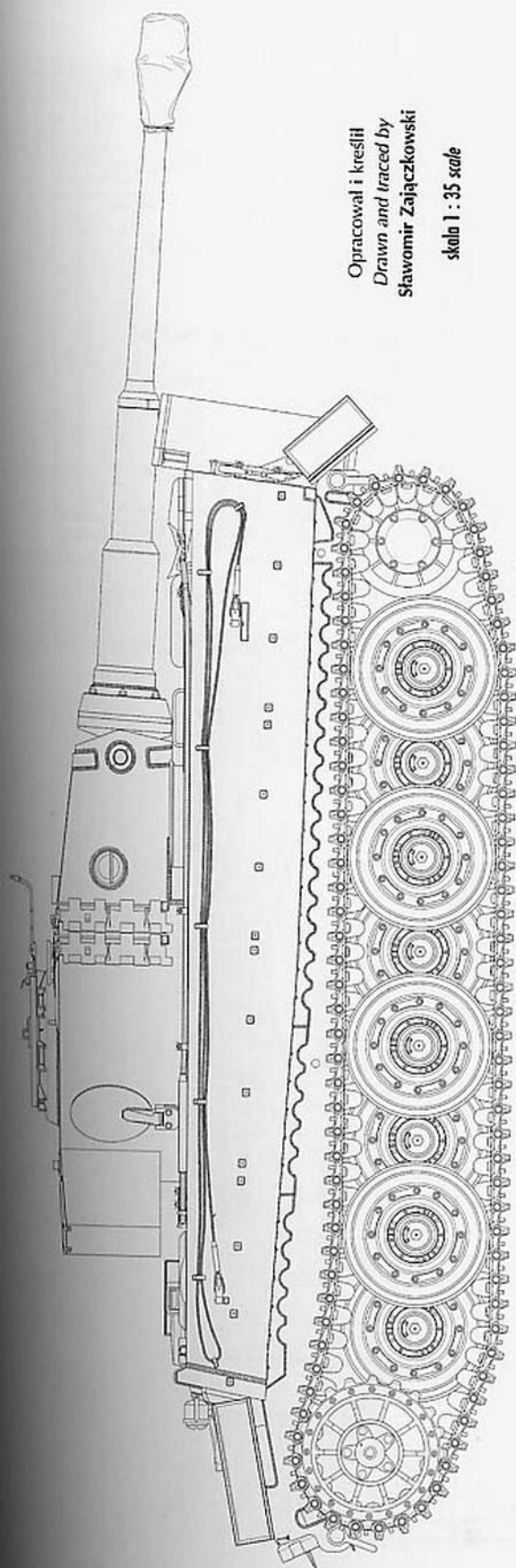
skala 1 : 35 scale

0 1 2 3 m

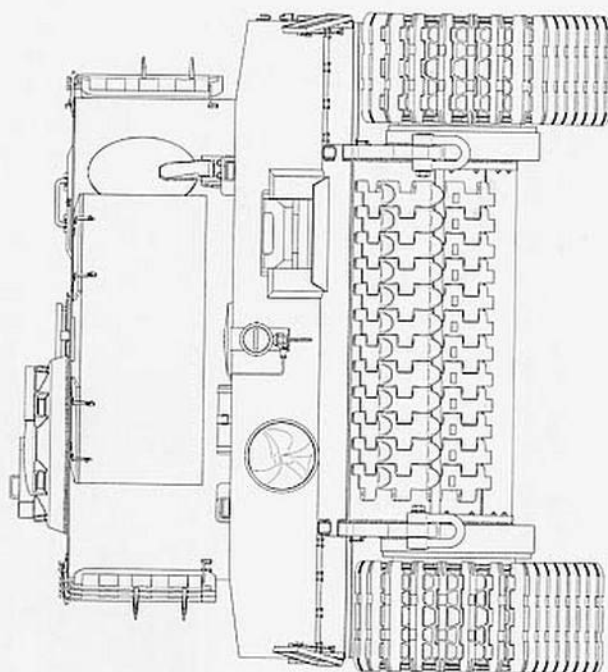
▲▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E dowodzący 1. plutonu 3. kompanii 504. batalionu czołgów ciężkich, rejon Val di Castello, Włochy, sierpień 1944 roku. Zwraca uwagę dodatkowa antena radiostacji FuG 7, zamontowana niestandardowo na wieży po prawej stronie. Umiejscowienie anteny zdaje się wskazywać na to, że wóz został poławowo przebudowany na pojazd dowodzenia. Czołgi takie nosły oznaczenie „PzKpfw VI Tiger Ausf. E als Panzerbefehlswagen (Sd.Kfz. 267)“ w odróżnieniu od fabrycznie budowanych wozów tego typu. Nad włazem wieżyczki dowódcy umieszczono blaszaną osłonę zastępującą standardowy brezentowy parasol. Na szczycie tylnej płyty przedziału silnikowego umieszczona jest podpórka łoża, służąca do jej mocowania w transporcie kolejowym

▲▲ Late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of the commander of 1. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 504 in the Val di Castello region, Italy, August 1944. Note the non-standard extra radio aerial on the right turret cheek, tending to suggest that this is one of the „PzKpfw VI Tiger Ausf. E als Panzerbefehlswagen (Sd.Kfz. 267)“ as such field-converted command tanks were designated to distinguish them from the factory-built ones. There is a sheet-metal cover over the commander's cupola, replacing the standard canvas shade. A fixed transport crutch for the gun tube has been placed on the top edge of the rear plate of the engine compartment

Opracował i kresił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

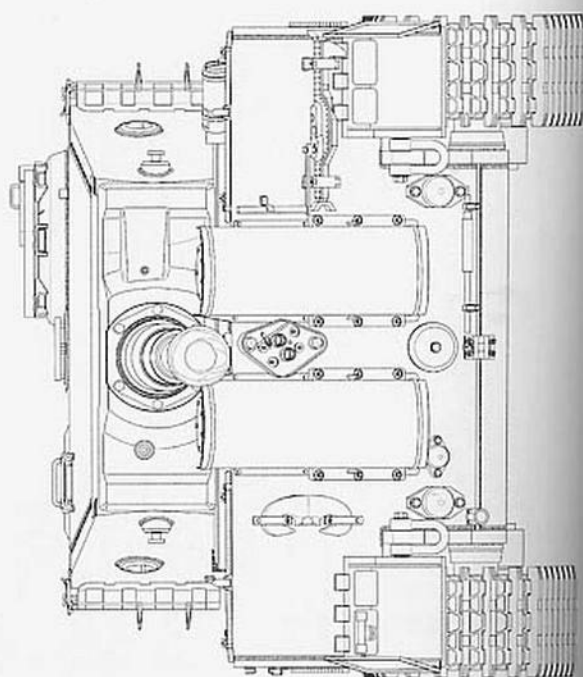
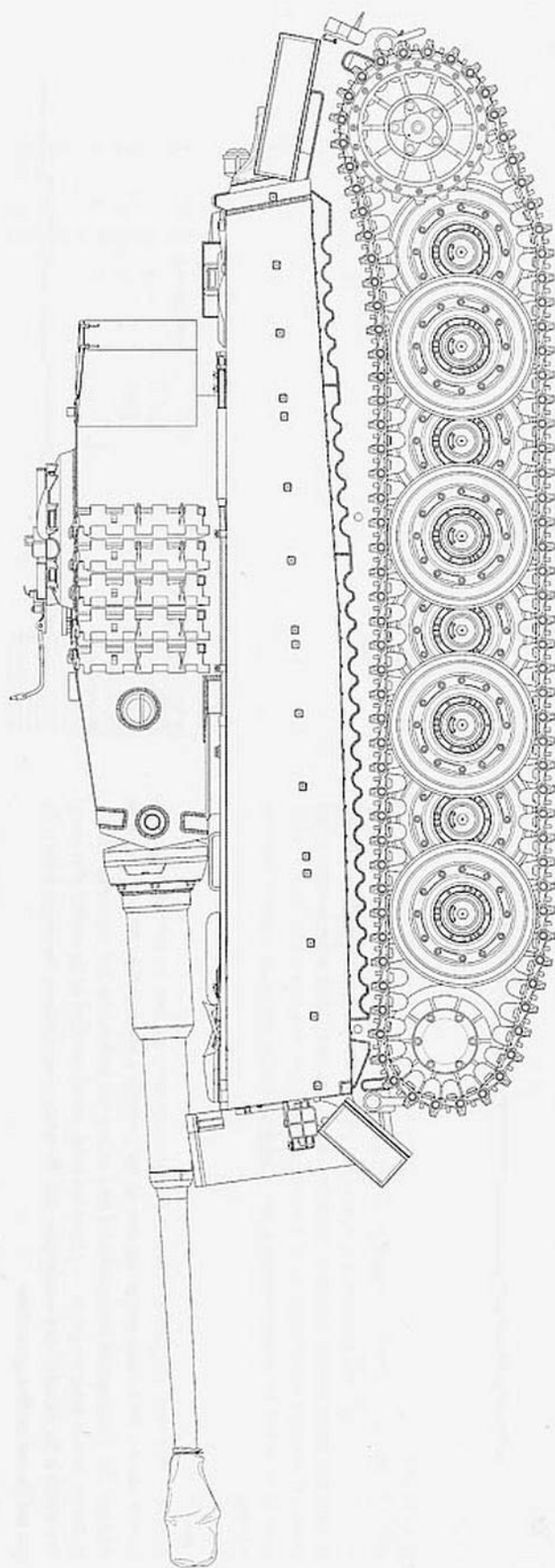

Strony 75-77:

PzKpfw VI Tiger Ausf. E późnych serii produkcyjnych regulaminowo przygotowany do transportu kolejowego. Wieża obrócona do tyłu, lufa działa opuszczona, a kabinka załadowana uchwytem transportowym. Podobnie jak w poprzednich wersjach założone są wąskie gąsienice transportowe, błotniki zdejmowane lub podniesione. Przynajmniej zewnętrzny rzęd kół nośnych nie trzeba było demontować, bo w ostatniej wersji podwozia go nie było. Na hamulec wylotowy armaty i kadłubowy karabin maszynowy założono brezentowe pokrowce

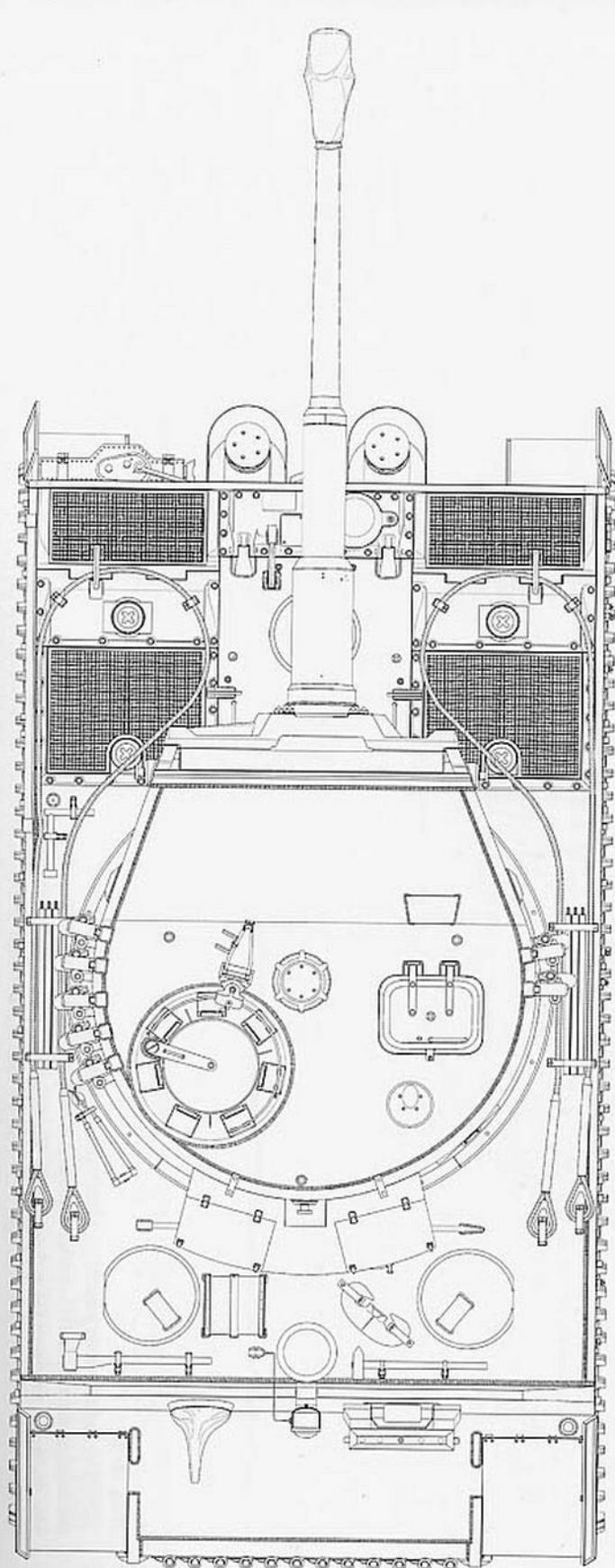
Pages 75-77:

A late-series final model of PzKpfw VI Tiger Ausf. E prepared, strictly by the book, for railroad transport. The barrel is turned to the 6 o'clock position and lowered, and the cradle is immobilized by the travel lock inside the turret. The side mudguards are removed and the front and rear fenders have their extremities folded up. Narrow transfer tracks are put on — a procedure luckily greatly simplified by the omitted outer row of road-wheels in the revised all-steel running gear. Note the canvas covers protecting the muzzle brake of the gun and the bow machine gun position

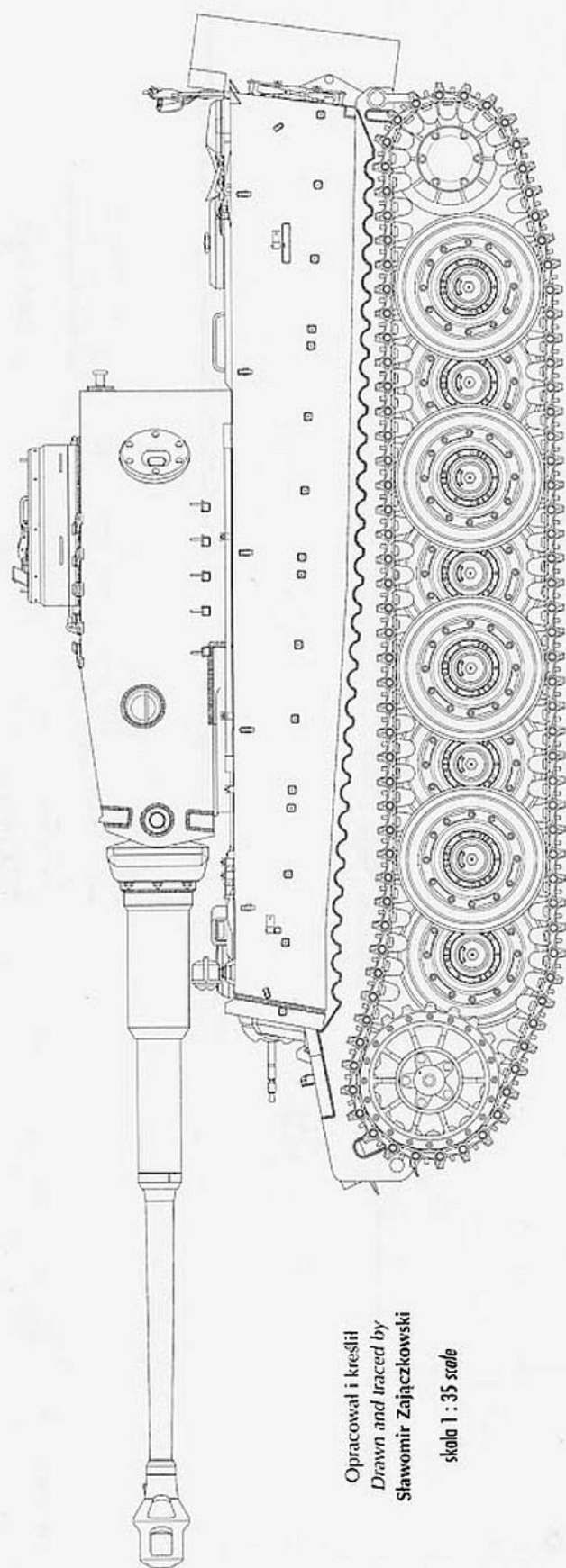

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

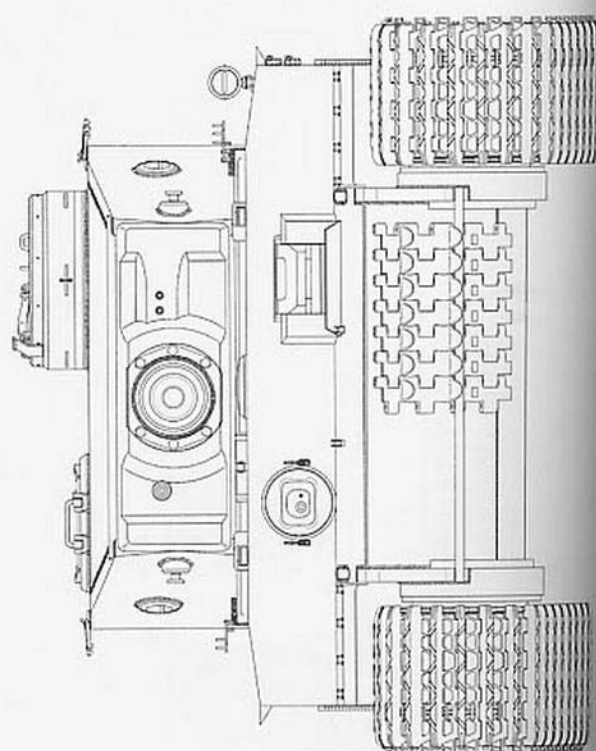

Opracował i krescił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajaczkowski
 skala 1 : 35 scale

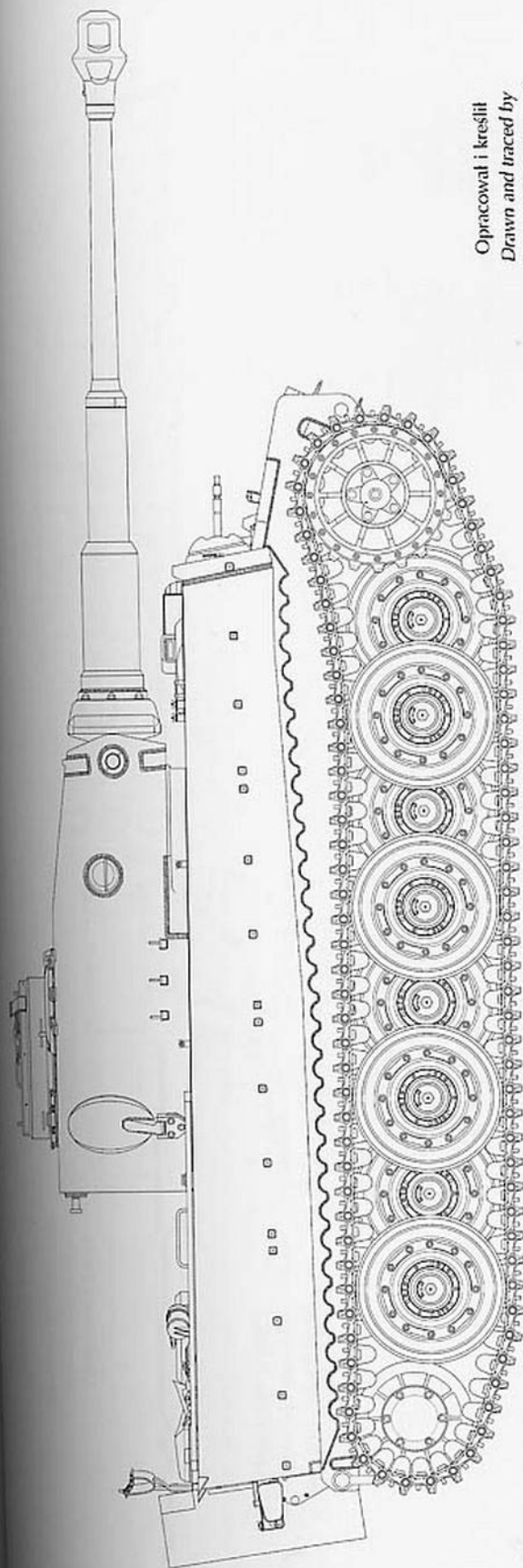
Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

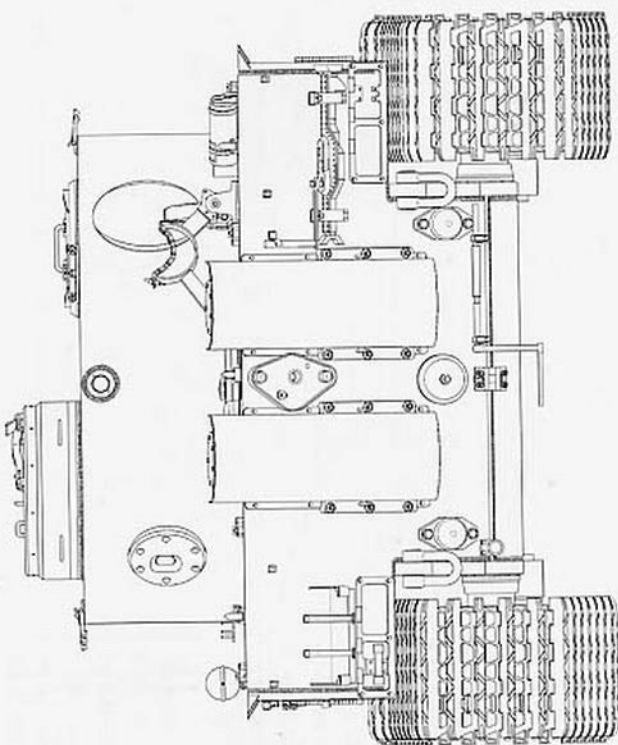
Strony 78-80:

„Skladak” z improvisowanej jednostki — z kompanii czołgów ciężkich „Hummel”, zniszczony pod Brunschappel 6 stycznia 1945 roku już w szeregach 4. kompanii 506. batalionu czołgów ciężkich, choć jeszcze z numerem 111 ze starej jednostki. Wieża pochodzi z pojazdu środkowych serii wczesnego typu produkcyjnego, tu dodatkowo pozbawiona jest zasobnika wieżowego Rommela. Kadłub ma już charakterystyczne oznaki średniego wariantu produkcyjnego, a układ jezdny (kola i gąsienice) pochodzi z pojazdu ostatniej wersji. Czołg jest całkowicie pozbawiony błotników — nie ma ani stałych błotników przednich i tylnych, ani zdejmowanych do transportu bocznych. Brakuje linek do wciągania gąsienicy przewożonych na bokach i lin do holowania przewożonych na wierzchu kadłuba

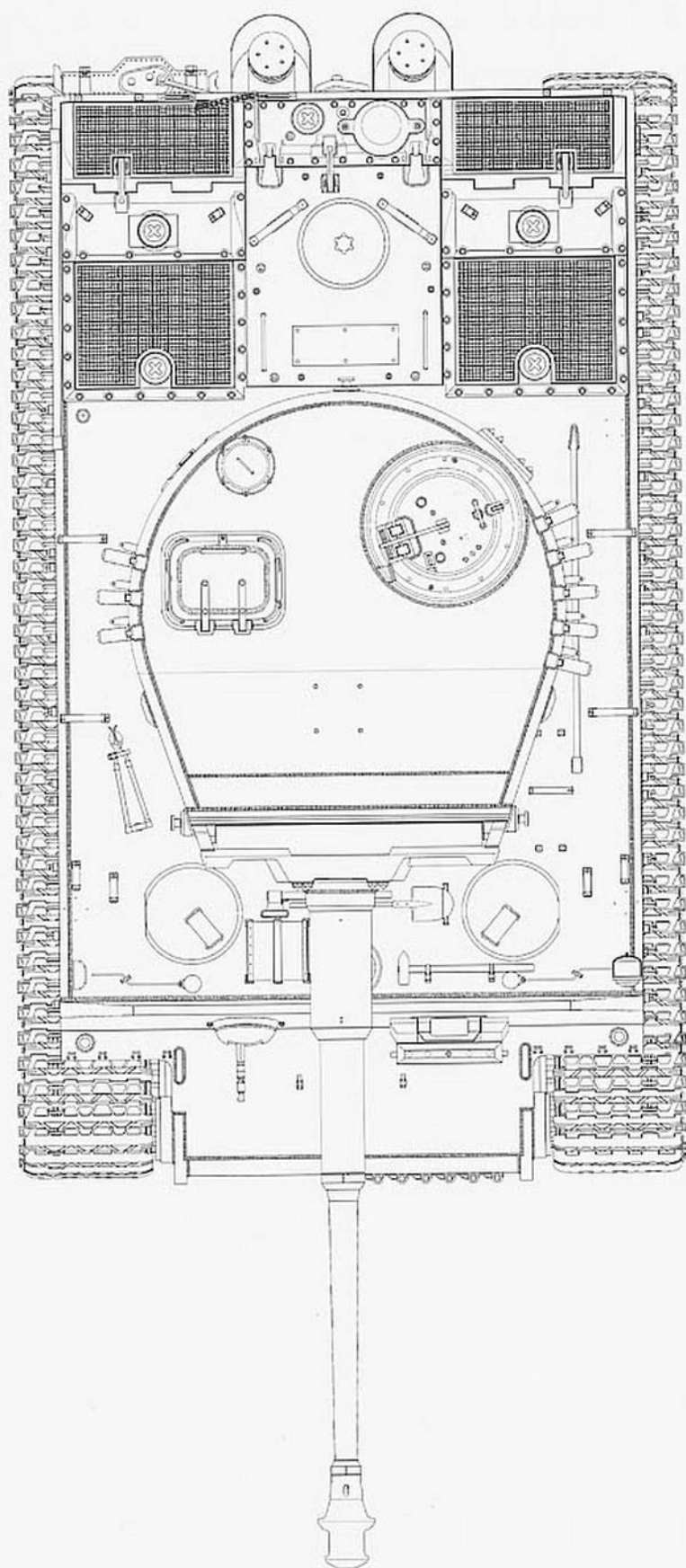
Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

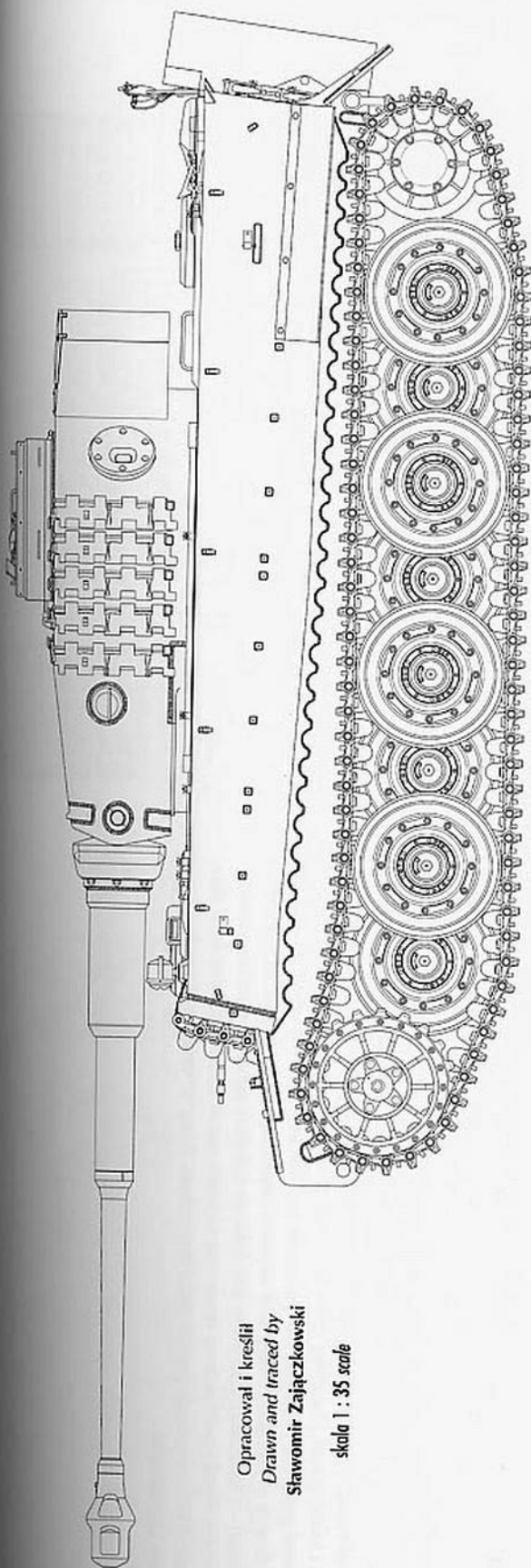

Pages 78-80:
Tiger-puzzle from improvised heavy tank company — schwere Panzer Kompanie Hummel tactical number 111, destroyed at Brunschappel on January 6, 1945 when sPzKp Hummel was already incorporated into the 506th Heavy Tank Battalion — note that despite that this tank still carried the old unit tactical number of 111. This revitalized Tiger has an early turret (there devoid of the Rommelkiste storage bin), coupled with a mid-production hull and final model suspension. Note that this tank has got no fenders or mudguards at all — both the rigidly mounted front and rear fenders and removable side mudguards are gone for some reason. Some of the external stowage is also lacking — e.g. the track hauling cables on sides and the towing cables on top of the hull

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

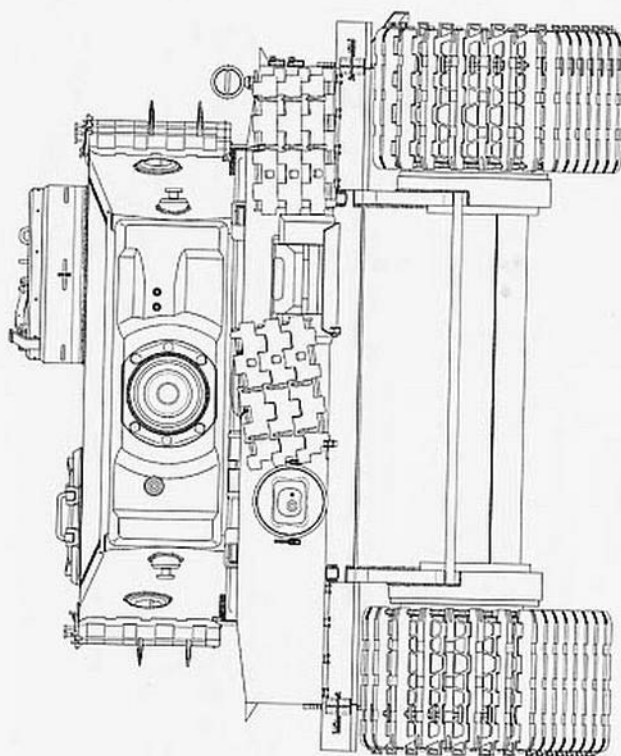

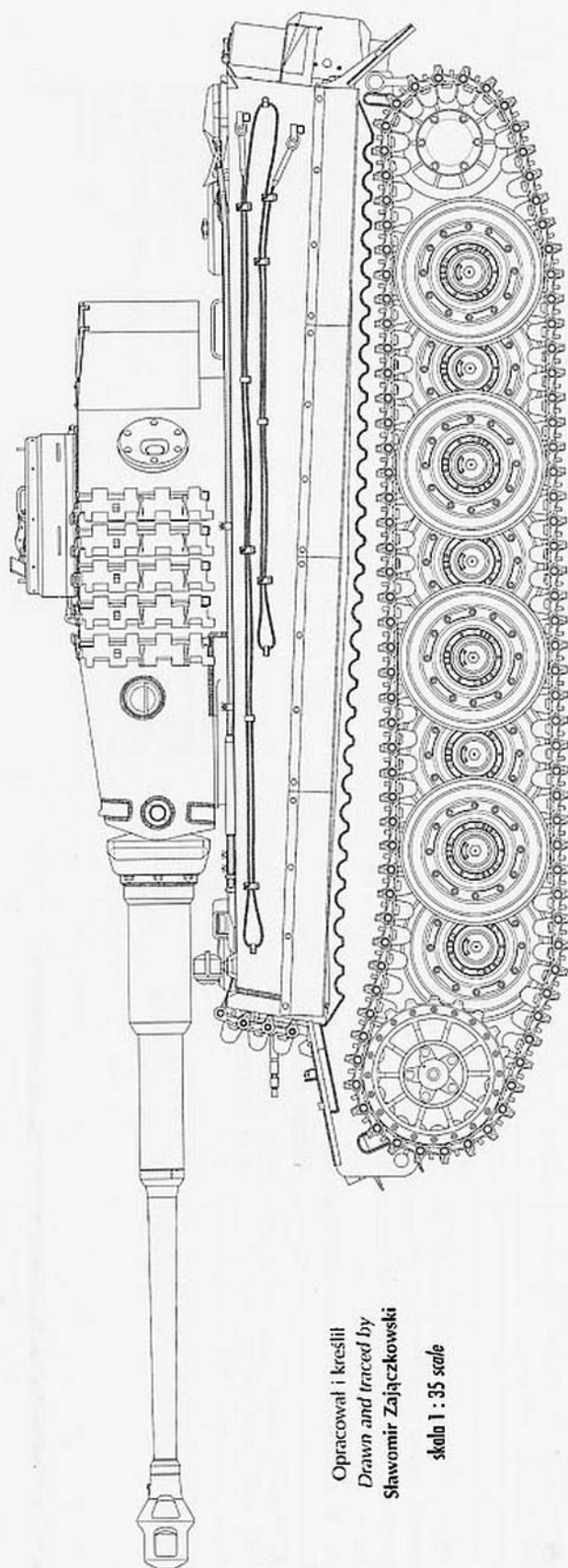
Opracował i kresił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

▲▲ Pochodzący z tej samej kompanii czolg już z nowym, właściwym dla zmienionego przydziału numerem boczny 411 (wóz dowódcy 1. plutonu 4. kompanii), zniszczony 15 stycznia pod Oberwampach, na obrzeżach bitwy o leżące 10 km dalej Bastogne. Układ chronologiczny podzespólów jest taki sam, jak w przypadku pojazdu numer 111, ale na wieży zachował się zasobnik Rommelskie, a czolg ma gąsienice starego typu i resztki błotników. Płyta czołowa wzmocniona jest ogniwami zapasowymi, przy czym zola próbowała umieścić adreśnik bojowej szerokiej gąsienicy pomiędzy przyrządem obserwacyjnym kierowcy a jorznem karabinu maszynowego — ze średnim powodzeniem

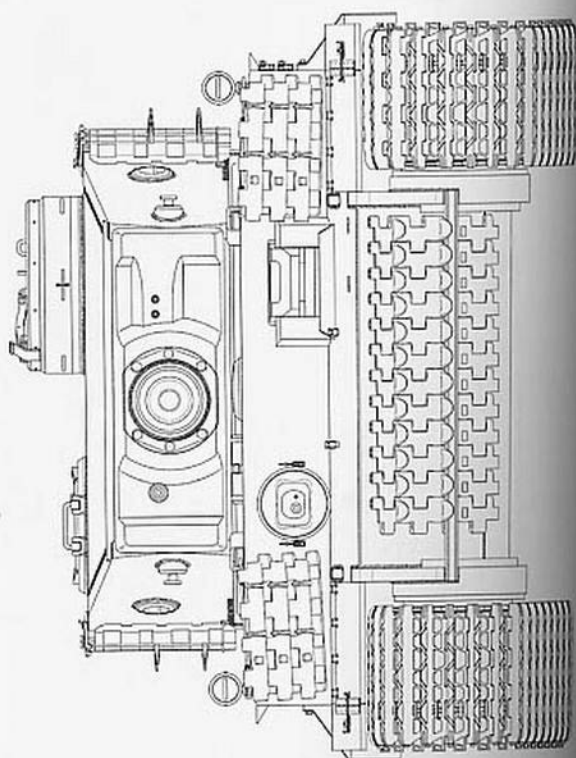
▲▲ Yet another Tiger-puzzle from the same company, this time with the up-dated tactical number 411 for the commander's tank of 1. Zug, 4. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 506. This tank met its fate on the fringes of the siege of Bastogne, in the 10-kilometers-distant village of Oberwampach, on January 15, 1945. The parts salad is the same as in the 111 tank, but this time a Rommelskiste stowage bin is in place, the tank has remnants of the fenders and the road wheels are of the older model. The upper glacis has been reinforced with additional track links — note how the crew tried to cram the wide combat track section between the driver's visor and bow machine gun mount, with predictably less than stellar results

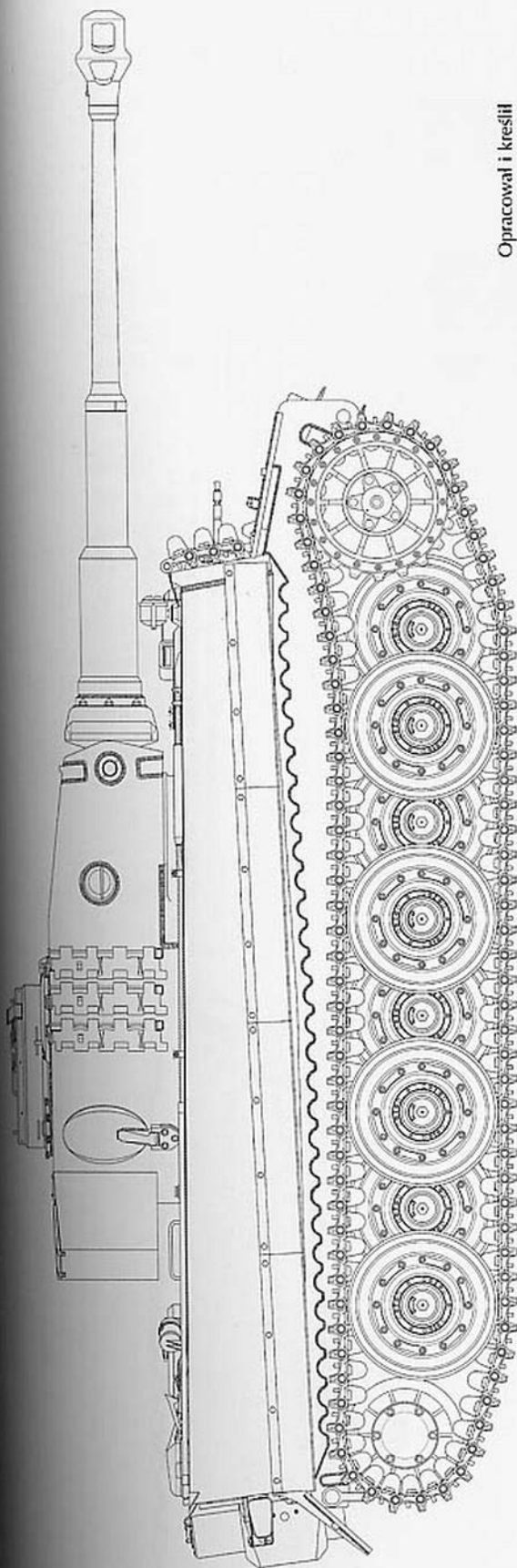
Opracował i kreślił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

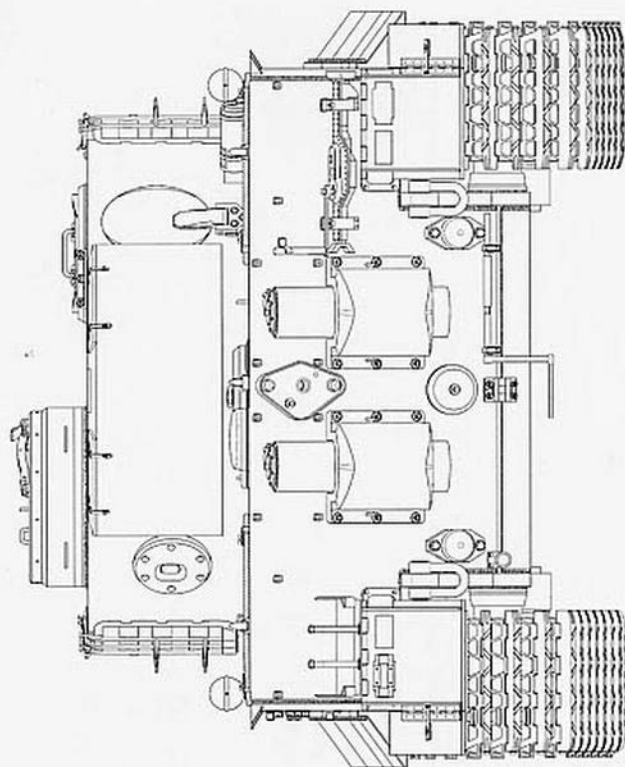
Strony 82-84:
Tygrys-śkladak z improwizowanej kompanii czołgów ciężkich Tiger-Gruppe „Fehrmann”, Niemcy, kwiecień 1945 roku. Prezentowany wóz z numerem boczny F01 miał kadłub późnych serii wczesnego typu produkcyjnego — już bez filtrów Feisel. Kadłub ten zaopatrzono jednak w układ jazdy ostatniej wersji, z kołami nośnymi o konstrukcji całkowicie stalowej, nowym kołem napinającym o mniejszej średnicy, nowymi gąsienicami i zmienioną osłoną przekładni centralnej koła napędowego. Wieża pochodzi z wozu środkowych serii wczesnej odmiany (brak paryskopu ładowniczego, a wentylator jest na swoim starym miejscu) — zastanawiający jest jednak brak śladów po demontażu podstaw wyrzutników granatów dymnych. Pojazd został dodatkowo oparterzony odciękami gąsienic zamontowanymi na dolnej płycie czołowej i na zewnętrznych częściach górnej płyty czołowej. Osłony rur wydechowych zostały w tym wozie zdemonstrowane

0 1 2 3 m

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski

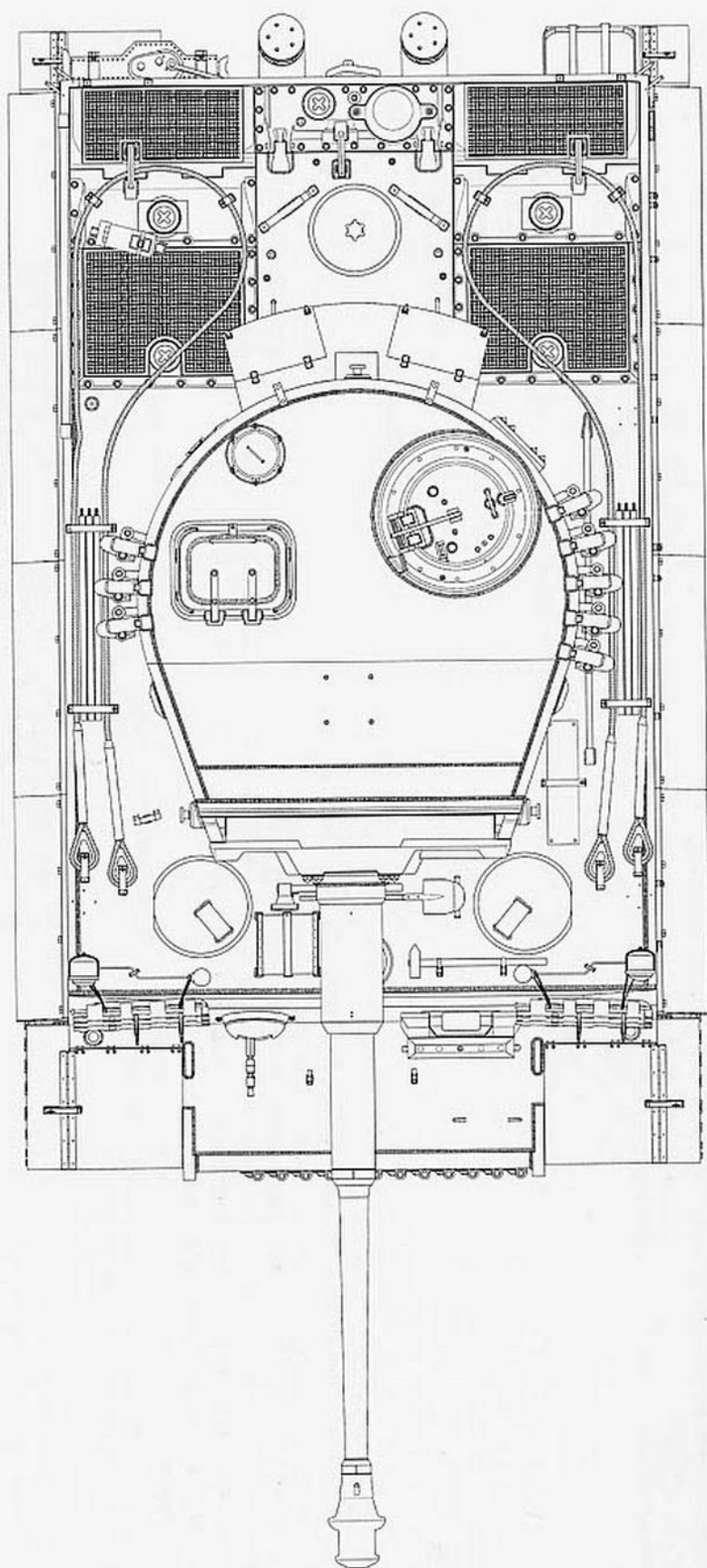
skala 1 : 35 scale

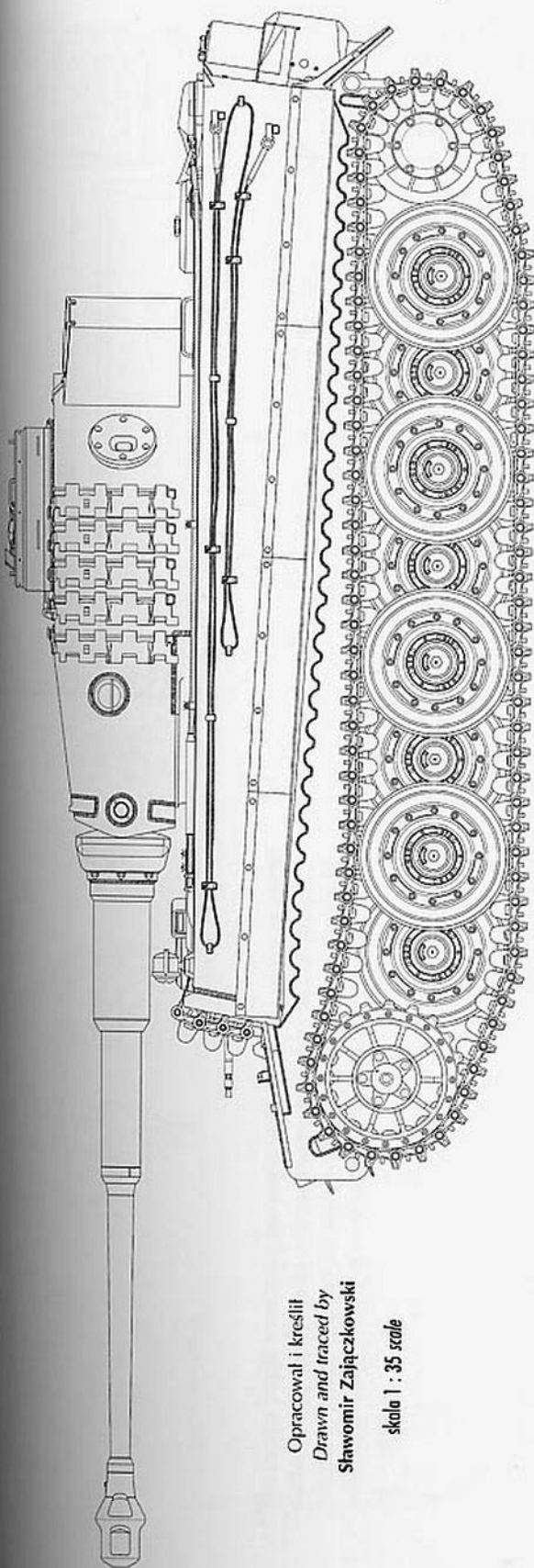
Pages 82-84:

A Tiger-puzzle from the improvised heavy tank company called Tiger-Gruppe Fehrmann, Germany, spring of 1945. This vehicle, with tactical sign F01, had the hull of a late-series early production Tiger, already without the Feifel filters. However the suspension, together with tracks, comes from the final variant — with all-steel road-wheels, smaller-diameter idler and revised central hub cover on the sprocket. The turret comes from a mid-series early version (no loader's episcopes, fan in its original position) — but surprisingly has no trace of the removed smoke discharger frames. This vehicle was fitted with spare tracks doubling as additional armor on the lower glacis and upper glacis extremities

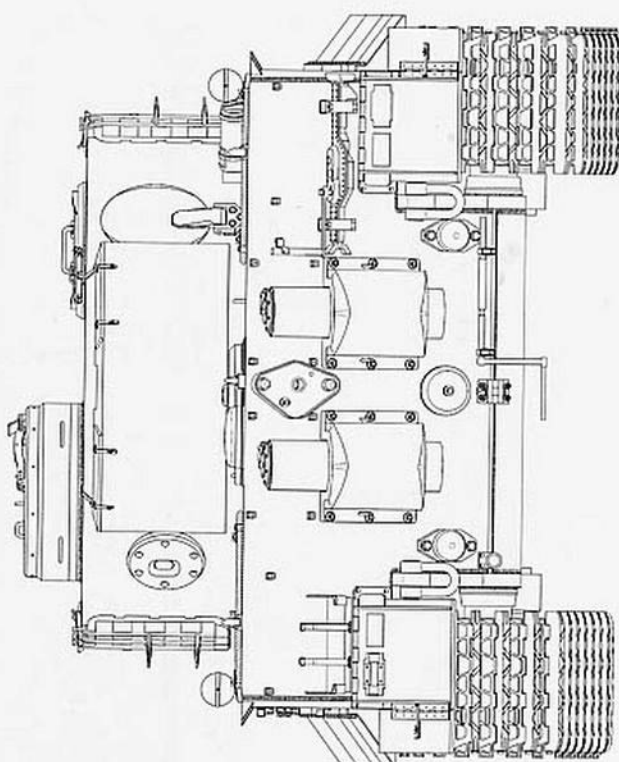

Opracował i kreślił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 skala

Opracował i kreslił
Drawn and traced by
Sławomir Zajączkowski

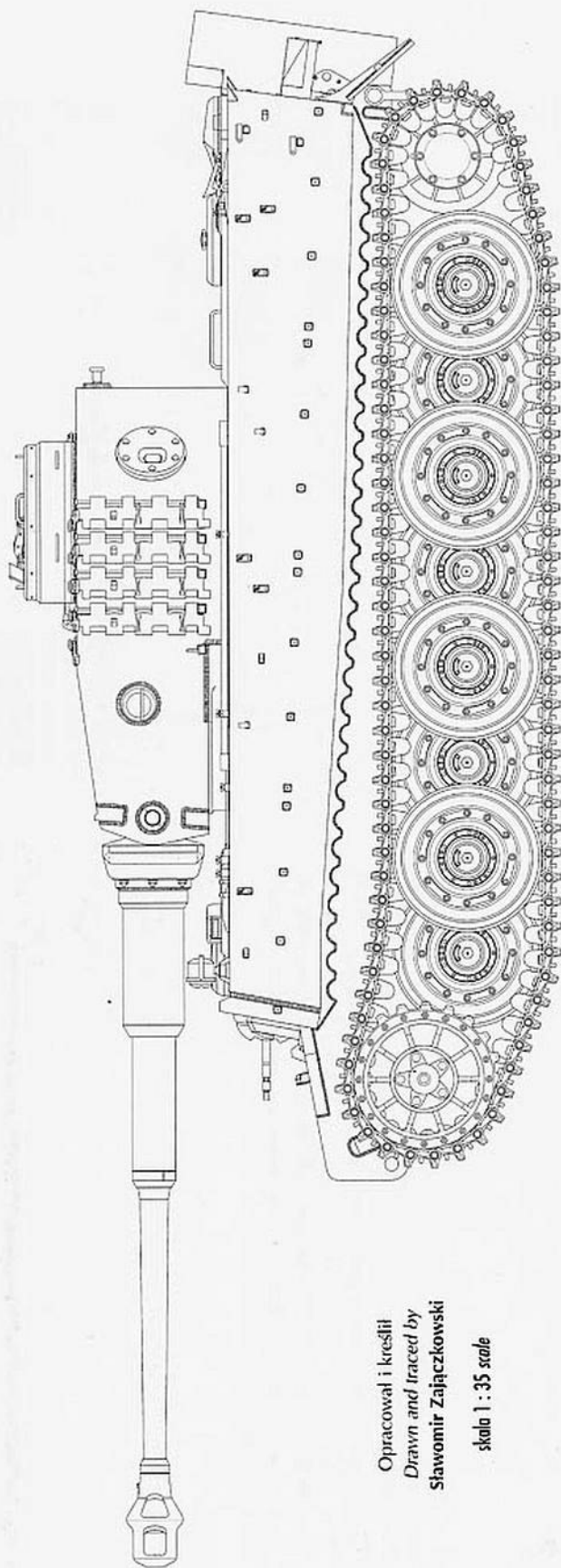
skala 1 : 35 scale

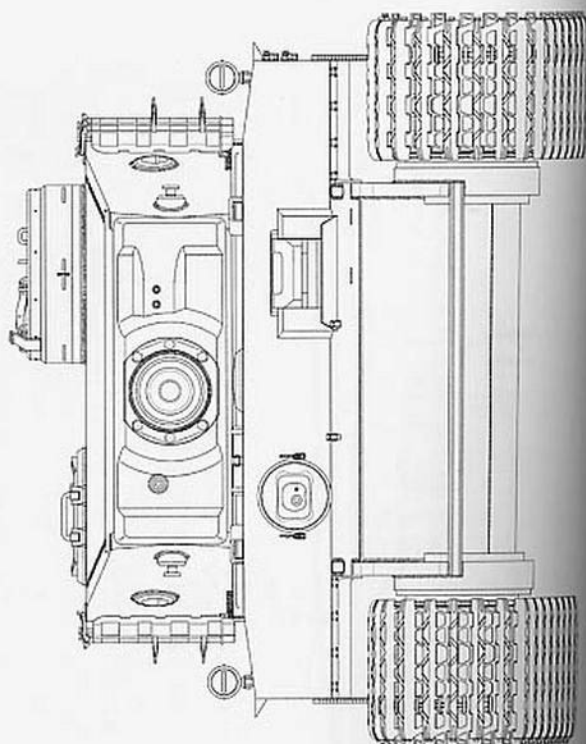
▲▲ Ponownie składak z kompanii Tiger-Gruppe „Fehrmann”, tym razem z numerem F02, Ostfriesland, Niemcy, kwiecień 1945 roku. Ten pojazd miał nietypowo zamocowany pojemnik z tyłu wieży — zawieszony na płaskownikach i opuszczony poniżej dachu wieży

▲▲ Back to Tiger-Gruppe Fehrmann Tiger-puzzles. This vehicle, tactical number F02, differs from F01 in having a Rommelkiste slung from two steel brackets, distinctively lower than the turret roof

Opracował i kreslił
Drawn and traced by
Sławomir Zajackowski
skala 1 : 35 scale

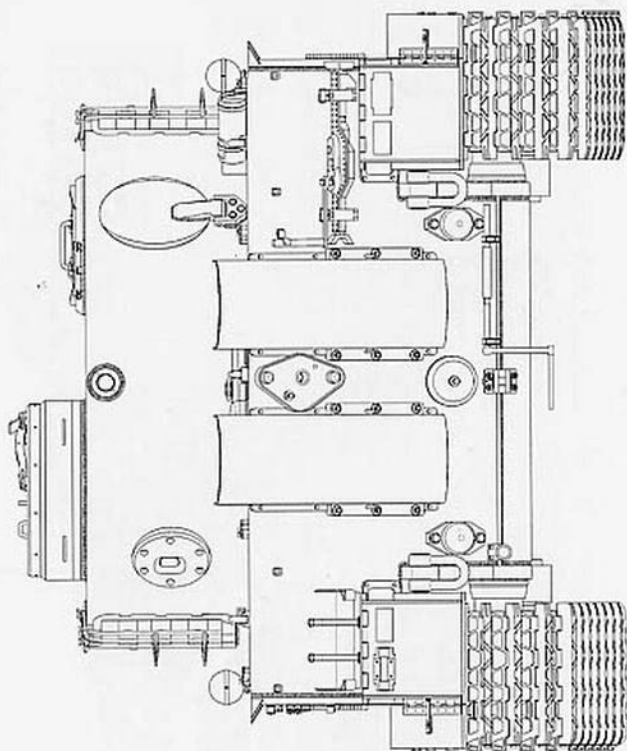
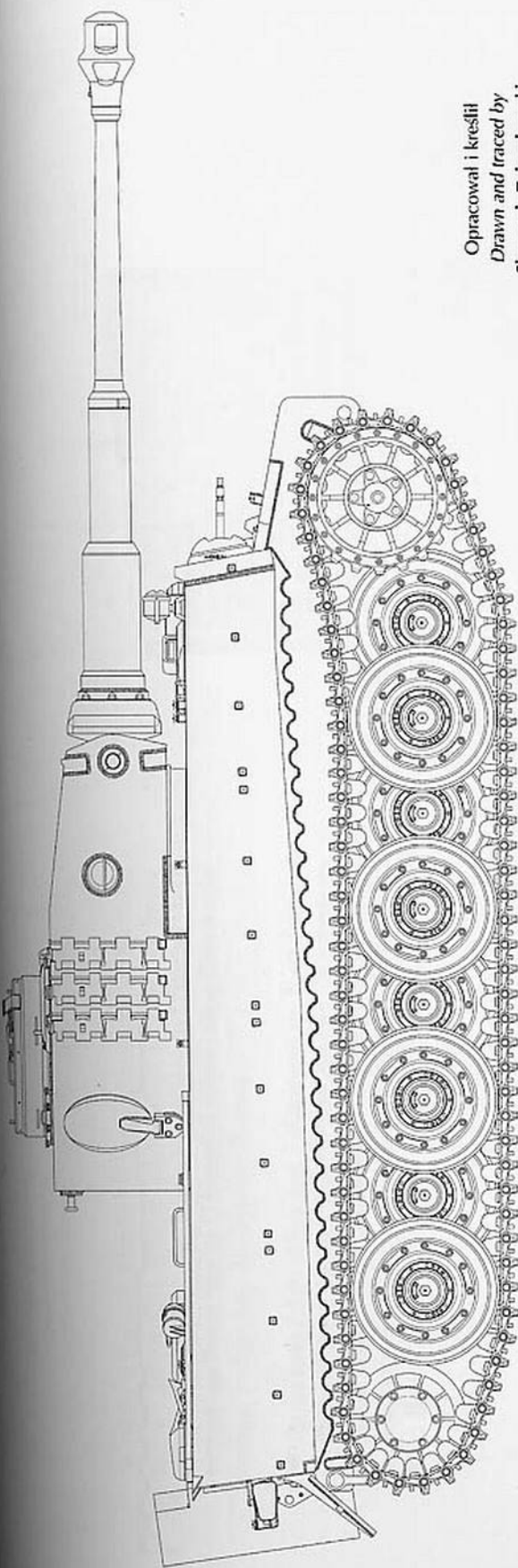

Strony 86-88:
Tego składaka z Tiger-Gruppe „Fehrmann” załoga pod dowództwem sierżanta Beloffa wysadziła 11 kwietnia 1945 roku pod Achum w Niemczech. Pojazd składa się z podobnych komponentów jak F01, ale nie ma zasobnika Rammelkiste na wieży ani śladu błotników, a na kadłubie brakuje przewożonych tam linek do wciągania gąsienicy i halowania pojazdu

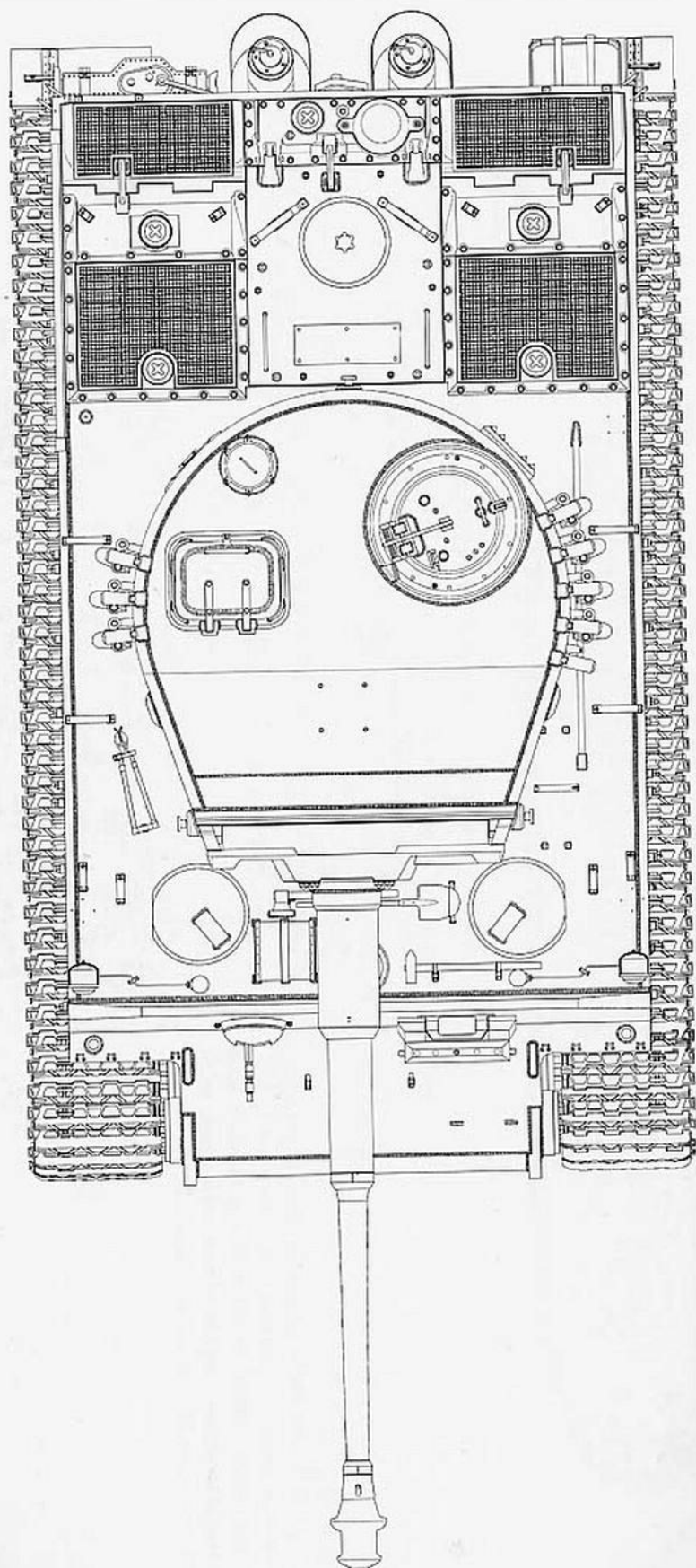
Opracował i kreslił
Drawn and traced by
Sławomir Zajaczkowski

skala 1 : 35 scale

Pages 86-88:
This Tiger-hybrid, commanded by Feldwebel (Sgt.) Beloff of Tiger-Gruppe
Fehrmann and numbered F13, was blown up by its crew on April 11, 1945
at Achum, Germany. Essentially the same as F01, it has the exhaust shrouds
but lacks the Rommelkiste stowage bin, all fenders and mudguards, and the
cables stowed externally on the sides and top of the hull

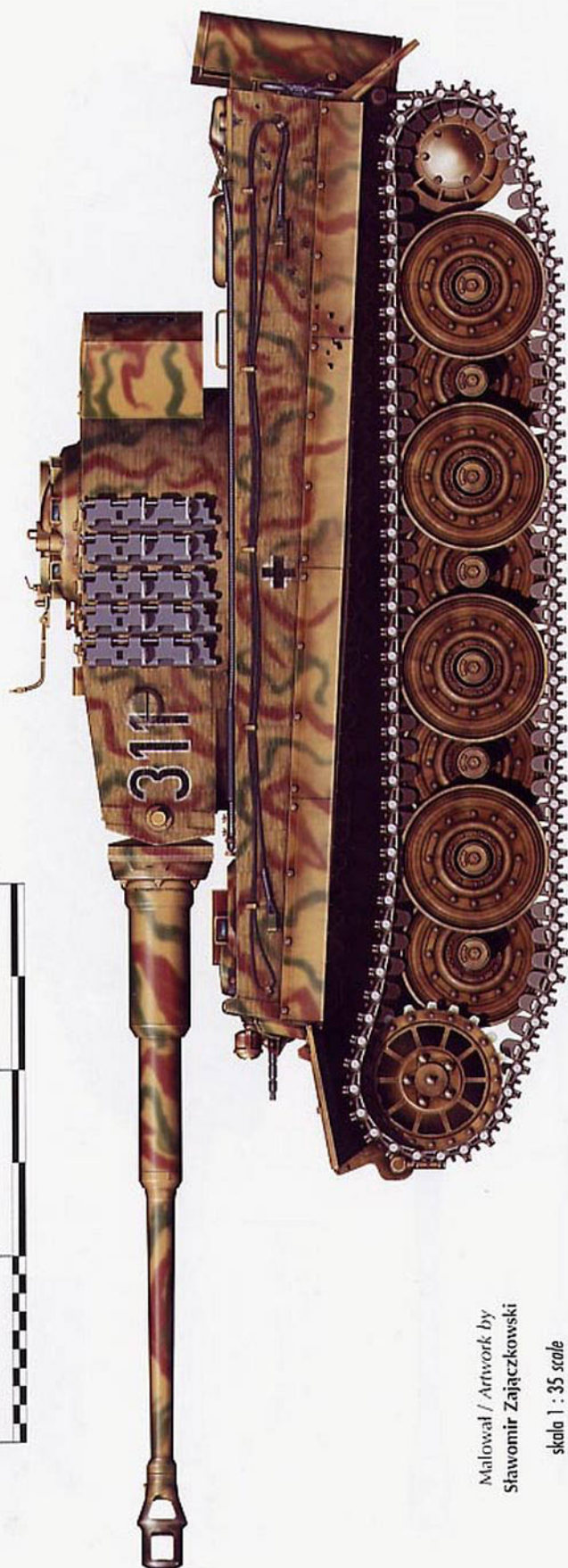
Opracował i kreslił
 Drawn and traced by
 Sławomir Zajączkowski
 skala 1 : 35 scale

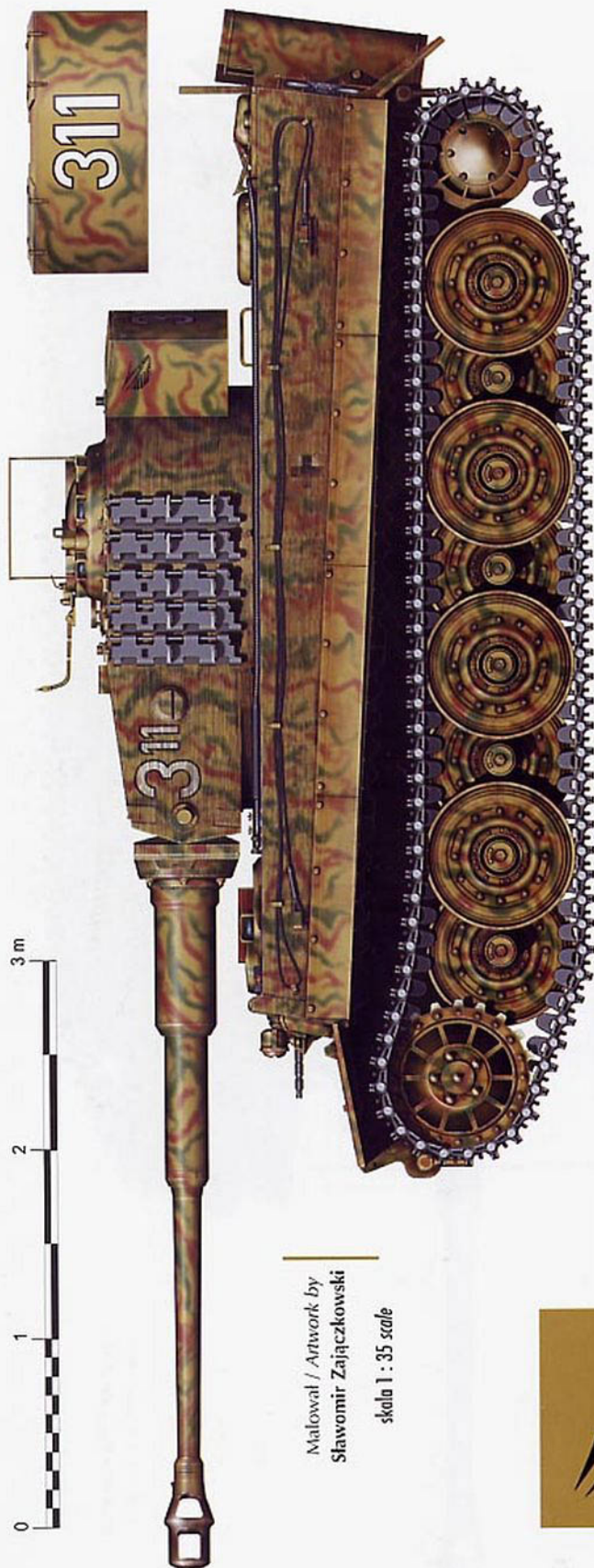
skala 1 : 17,5 scale

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych dowódcy pierwszego plutonu 3. kompanii 503. batalionu czołgów ciężkich, porucznika von Rosena, Normandia, 1944 rok. W czasie kontrataku pod Gibreville 11 czerwca 1944 roku pluton von Rosena zniszczył 12 brytyjskich czołgów i cztery działa przeciwpancerne, a także zdobył dwa brytyjskie Shermany

▼ The late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of Lieutenant von Rosen, Commanding Officer of 1. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 503 in Normandy, shortly after D-Day. During a counterattack at Gibreville on June 11 his platoon destroyed twelve British tanks and four anti-tank guns, and captured two British Sherman tanks

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

skala 1 : 17,5 scale

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych dowódcy 1. plutonu 3. kompanii 504. batalionu czołgów ciężkich w rejonie Val di Castello, Włochy, czerwiec 1944 roku. Czołg w malowaniu trójbarwnym z białymi cyframi numeru taktycznego w czarnej obwódce. Podobnie jak w 507. batalionie, numer kompanii oznaczony jest w nim dużo większą cyfrą niż pozostałe, ale tym razem są one zapisane we frakcji górnej. Co ciekawe, numer na zasobniku z tyłu wieży wymalowany jest już cyframi równej wielkości. Na boku zasobnika wieżowego umieszczono godło 504. batalionu czołgów ciężkich. Warto zauważyć rozpięty nad włazem daszek, chroniący przed słońcem głowę dowódcy. Ten daszek, blaszany, umocowany na trójnogu, był zapewne próbą stworzenia czegoś lepszego w miejsce standardowego daszka brezentowego, o którym Otto Carius był bardzo złego zdania, nazywając go „najbardziej bezużytecznym pomysłem, na jaki wpadł kiedykolwiek człowiek”

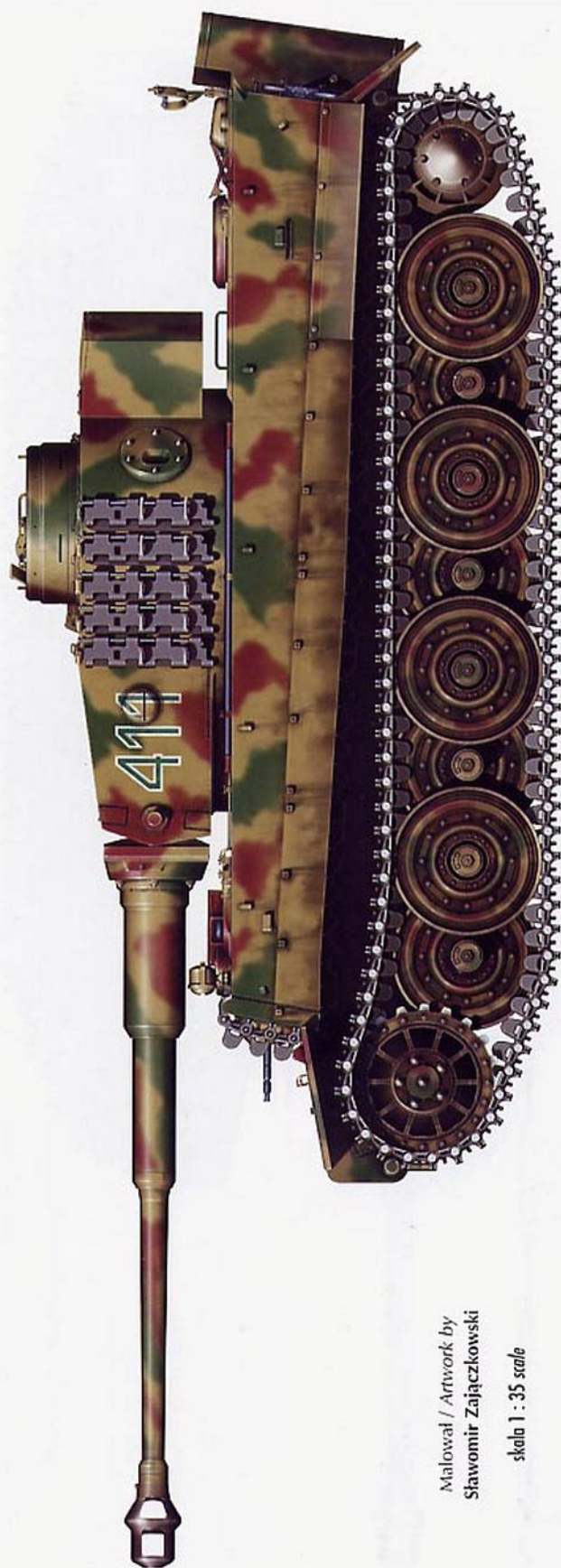
▲ The late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of the Commanding Officer of 1. Zug, 3. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 504 in the Val di Castello region, Italy, June 1944. It wears a standard three-tone camouflage scheme with a tactical number characteristic of the 504th Battalion — large digit for Kompanie number, smaller, superior digits for Zug and individual numbers — painted white with black outlines. Note that the tactical number on the turret stowage bin is painted with even-sized numbers. The battalion's emblem is stenciled in black on both sides of the turret rear stowage bin. Note also the sheet metal roof on a tripod, placed over the cupola to protect the commander's head from the sun. This design was probably an attempt to improve on the standard canvas shade issued to all Tigers, that Otto Carius dubbed the “most useless contraption ever devised by a man”

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnych serii uzupełniony zawieszaniem ze stalowymi kołami nośnymi, dawny pojazd szkolny 500. batalionu zapasowego i szkolnego czołgów ciężkich i weteran walk o Arnhem w składzie schwere Panzer Kompanie „Hummel”, z okresu po włączeniu sPzKp „Hummel” do 506. batalionu czołgów ciężkich (wówczas już całkowicie wyposażonego w czołgi PzKpfw VI Tiger Ausf. B Tiger II) w grudniu 1944 roku. Z racji niestandardowego sprzętu stała się naderatową, czwartą kompanią batalionu — stąd nietypowy numer taktyczny rozpoczynający się od cyfry 4. Zwraca uwagę zaczep transportowy lufy na tylnej części pokrywający przedział silnikowy, zamontowany zapewne w czasie naprawy głównej, w trakcie której wymieniono zawieszanie — zaczepy tego typu stanowiły wyposażenie ostatnich egzemplarzy Tygrysów I. Pojazd ten uczestniczył w konfrontacji ardenskiej i został zniszczony 15 stycznia 1945 roku koło Oberwampach

▲ This early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 with all-steel road-wheels, an old training vehicle from schwere Panzer Ersatz- und Ausbildung Abteilung 500 in Paderborn, and an Arnhem veteran from Heavy Tank Company Hummel, is seen after schwere Panzer Kompanie Hummel was incorporated into schwere Panzer Abteilung 506. As the battalion was at that time completely re-armed with the PzKpfw VI Ausf. B Tiger II the company kept its independence, instead of just being cannibalized for replacements, and was numbered four — hence the untypical hull number starting with 4. Note the gun tube travel crutch on the rear edge of the engine deck. This was probably fitted during the same overhaul that replaced the older rubber-tired road-wheels with the new-style all-steel ones, as it was a last-series Tiger I modification. This vehicle took part in the Battle of the Bulge and was destroyed on January 15, 1945, near Oberwampach

skala 1 : 17,5 scale

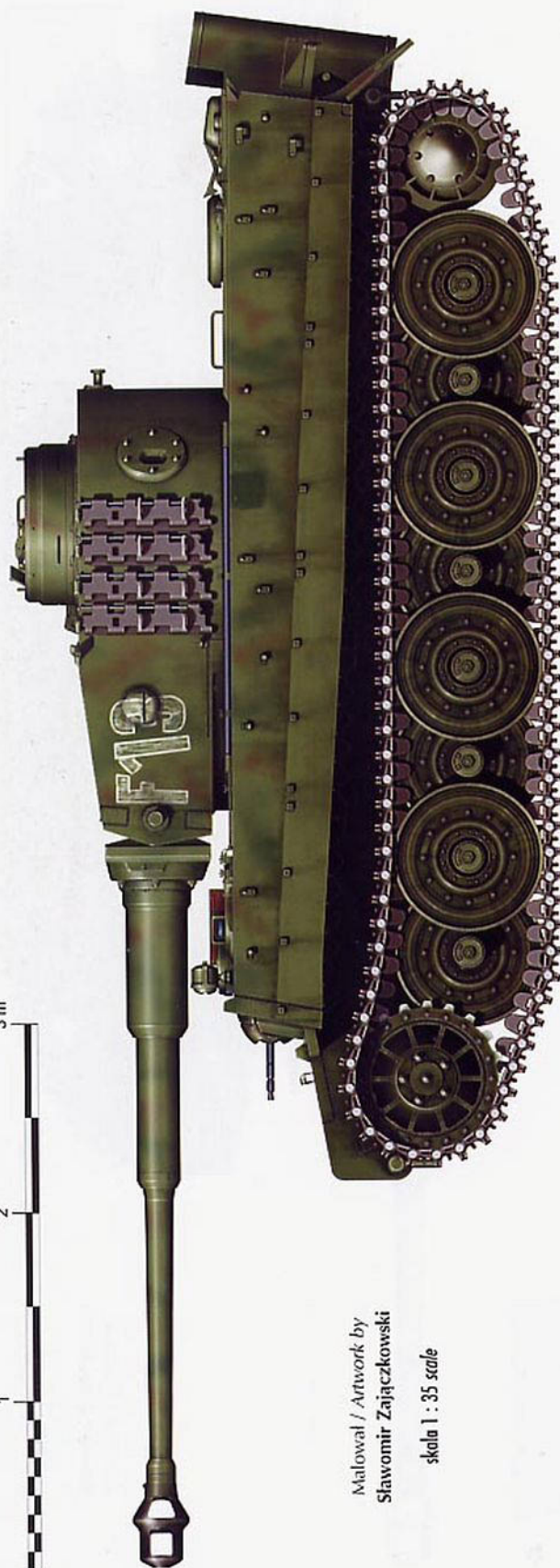
Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

▲ PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 wczesnego wariantu produkcyjnego (brak Zimmerlita, reflektory na kadłubie, uchwyt do chrapów do forsowania przeszkody wodnej po dnie, wczesna wieża bez modyfikacji połowych, zaczepy do filtrów na tylnej płycie) uzupełniony nowym zawieszaniem ze stalowymi kołami nośnymi. Wóz dowodzony przez sierż. Beloffa działał w składzie Tiger-Gruppe „Fehrmann”, improwizowanej jednostki pancerniej, powołanej na wiosnę 1945 roku w środkowych Niemczech, walcząc w rejonie między Minden a Fallingb. W związku z ogólną sytuacją wojenną i zbliżającą się kapitulacją załoga wysadziła swoją maszynę w rejonie Achum 11 kwietnia i uciekała pieszo na Zachód, by poddać się zachodnim aliantom. W celu ujednolicenia kamuflażu poszczególnych elementów czołgów grupy „Fehrmann”, zmontowanych z tego, co pozostało po warsztatach Tygrysów w Fallingb., pomalowano go niestandardowo jasną farbą szarozieloną, spod której prześwitują zielone i brązowe plamy dawnego kamuflażu

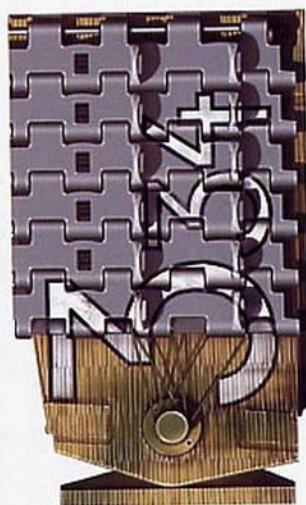
▲ An early series PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 (no Zimmerlita, headlights on top of the hull, fording snorkel attachment, early turret with no field modifications, Feifel air filter brackets on the rear engine compartment wall), retrofitted with all-steel road-wheels. This vehicle, commanded by Feldwebel (SSgt.) Beloff, operated between Fallingb. and Minden in central Germany as part of the ad hoc tank unit called Tiger-Gruppe Fehrmann, formed in the spring of 1945. The situation at the front, and the immediate danger of capture by the Soviets, prompted the crew commander to blow up his faithful mount near Achum on April 11 and flee westwards on foot to surrender to the Western Allies. To unify the external appearance of the unit's tanks, cobbled together from what was left at the Tiger units' shake-down center in Fallingb., they were painted overall a non-standard light slate gray, with brown and green patches of their older camouflage schemes showing through

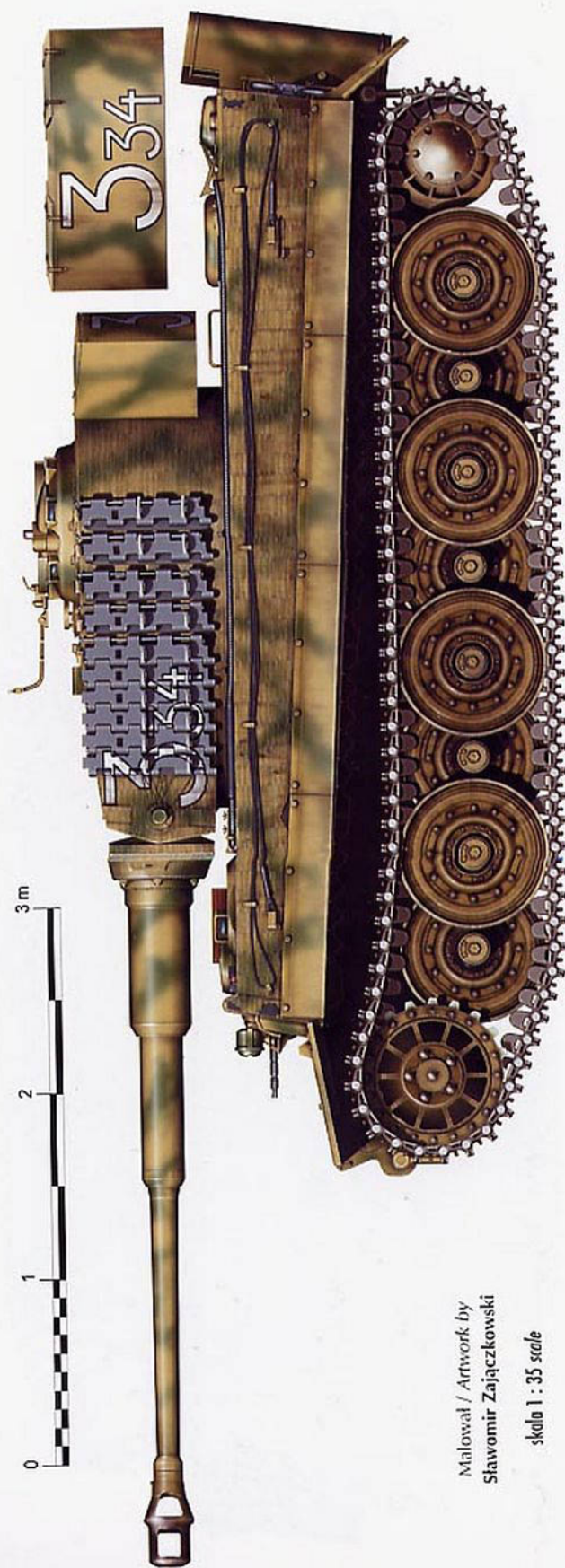
skala 1 : 17,5 scale

▲ Późnoseryjny PzKpfw VI Tiger Ausf. E Klause-Petera Müllera z 3. kompanii 507. batalionu czołgów ciężkich, walczący w rejonie Zambrowa w sierpniu 1944 roku. Czołg pokryty Zimmeritem pomalowany jest farbą piaskową (Dunkelgelb) z nieregularnymi żółtymi ciemnozielonymi (Panzergrün) i ma naniesiony znak taktyczny charakterystyczny dla 507. batalionu, z dużą cyfrą wskazującą numer kompanii oraz mniejszymi numerami plutonu i indywidualnym malowanym w frakcji dolnej. Cyfry białe z czarnymi obwódkami, umieszczone w trzech punktach — po obu stronach wieży i z tyłu, na zasobniku wieżowym. Zwraca uwagę nieregularna liczba zapasowych ogniw gąsienicy, potraktowanych jako dodatkowy pancerz i zamocowanych na stałe (drułem zaczepionym o czoło do podnoszenia wieży), o czym świadczy wymalowany na nich numer taktyczny. Pierwszych pięć ogniw (od tyłu) zawieszonych jest na wieszakach, dodatkowe pięć spiętych jest sznurkami z nojdalej do przodu wysuniętym z nich

▲ A late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E commanded by Klaus-Peter Müller of 3.Zug, 3.Kompanie, schwere Panzer Abteilung 507, fighting around Zambrow, Poland, in August of 1944. The Zimmerit coated tank is painted overall dark yellow (Dunkelgelb) with an irregular "veined" pattern of dark green (Panzergrün) spray-painted all over. Note the tactical sign characteristic of the 507th Battalion: large Kompanie number, followed by smaller inferior digits for the Zug and individual tank numbers, painted with black-lined white numerals in three points on the turret — on both sides and on the rear wall of the turret stowage bin. Note also the excessive number of spare track links — five in the link brackets, connected by pins to five more up front. The latter are firmly attached to the turret cheek (by a length of wire looped around the turret lifting lugs) as a kind of additional armor, as the tactical number painted on them indicates

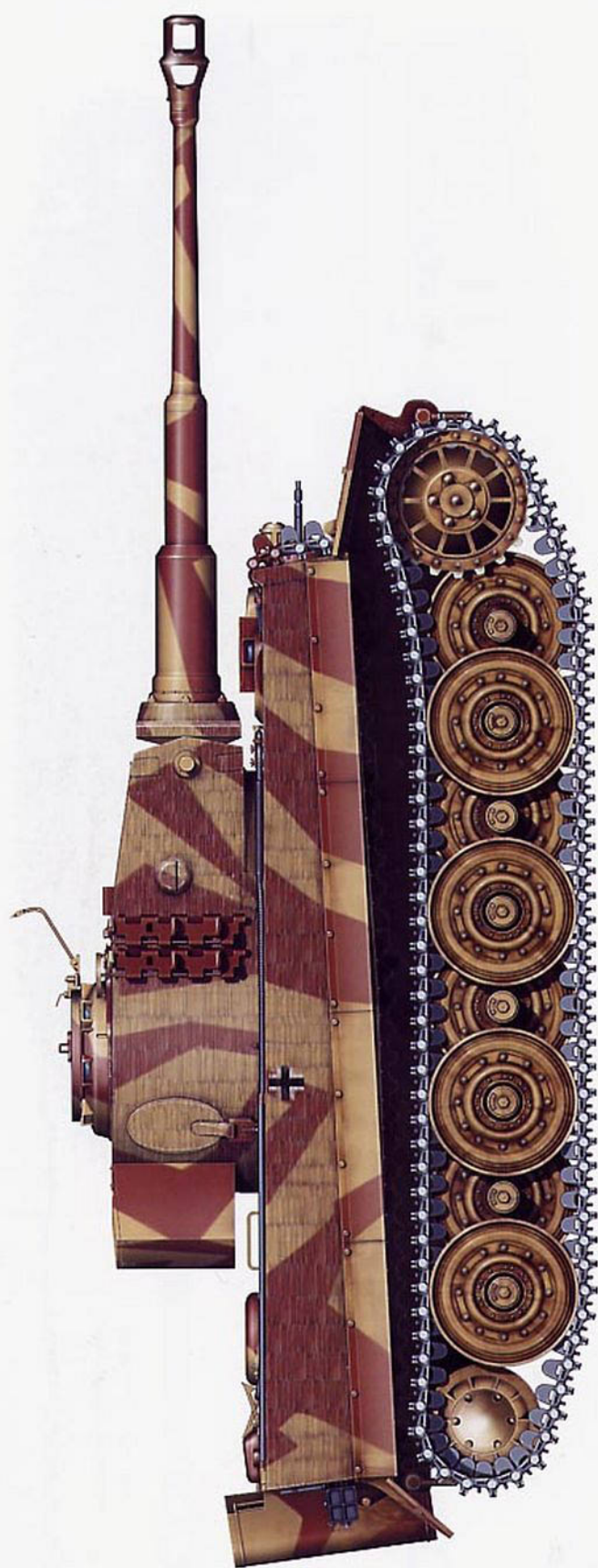

skala 1 : 17,5 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. E późnych serii produkcyjnych z 3. (ciężkiego) batalionu pułku czołgów „Grossdeutschland” z Dywizji Grenadierów Pancernych „Grossdeutschland”. Ten fabrycznie nowy egzemplarz był jednym z sześciu dostarczonych w czerwcu 1944 roku z Heeres-Zeugamtu przez zalogę z 500. batalionu zapasowego i szkolnego czołgów ciężkich w Paderborn. Czołg pokryły Zimmeritem, w charakterystycznym malowaniu składającym się z dużych koniczastych plam farby czerwono-brązowej (Rotbraun) na podkładzie żółtopiaskowej (Sandgelb). Oznaczenia taktyczne, łączące w III./PR GD literę wskazującą numer kompanii i cyfry wyrażające numer plutonu i indywidualny, były nanoszone dopiero po przydzieleniu nowego czołgu do właściwego pododdziału

▼ A late-series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of III./PR GD (third — heavy — tank battalion of the Panzer Regiment Grossdeutschland of Panzer Grenadier Division Grossdeutschland). This spanking-new Tiger was one of six delivered to the unit from the Heeres-Zeugamt in June 1944 by a crew freshly graduated from schwere Panzer Ersatz- und Ausbildung Abteilung 500 (Heavy Tank Replacement and Training Battalion 500) in Paderborn. The tank is Zimmerit coated and painted overall sand-yellow (Sandgelb) with large reddish-brown (Rotbraun) angular patches. Note that it is so new that it still lacks the tactical sign, which in III./PR GD consisted of a letter denoting the company and a two-digit number combining Zug (platoon) and individual numbers

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

▼ Nie, to nie jest Tygrys Jamesa Bonda, ale Befehlswagen Tiger Sd.Kfz.268 Ausf. E ostatniej serii produkcyjnych dowódcy 101. batalionu czołgów ciężkich SS, SS-Obersturmbannführer (ppłk.) Heinz von Westerhagen, Normandia, lipiec 1944 roku. SS-Hauptsturmführer (kpt.) Michael Wittmann odziedziczył go po Westerhagenie wraz ze stanowiskiem dowódcy batalionu w sierpniu. To w tym czołgu stoczył swoją ostatnią walkę 8 sierpnia 1944 roku pod Garcelles i w nim zginął. Wersji wypadków, które do tego doprowadziły jest tyle, ilu autorów się nimi zajmowało. Zwraca uwagę numer pojazdu, charakterystyczny dla SIKp/101 sSPzAbt, malowany białymi cyframi w trzech punktach wieży. Cyfra 0 oznacza kompanię sztabową, dalej następuje kolejny numer pojazdu. W odróżnieniu od reszty batalionów Tygrysów, wóz dowódcy 101. batalionu nosi ostatni numer — 07. Na wysokości wieżyczki dowódcy na kadłubie widoczne są uchwyty do masztu przedłużeniowego anteny radiowej

▼ James Bond's Tiger? Not exactly: this is the late-series Befehlswagen Tiger Sd.Kfz.268 Ausf. E of SS-Obersturmbannführer (Lt.Col.) Heinz von Westerhagen, Commanding Officer of schwere SS Panzer Abteilung 101, in Normandy, July 1944. Early in August the newly promoted SS-Hauptsturmführer (Capt.) Michael Wittmann inherited his post, along with this vehicle. It was in this tank that Wittmann was KIA on August 8, at Garcelles — by parties still uncertain. There are as many versions of his last hours as there are authors writing about it, because "success has many fathers". Note the tactical number characteristic of the Stabs-Kompanie of schwere SS Panzer Abteilung 101, painted with white numerals in three places around the turret. The first 0 denotes the Stabs-Kompanie, the remainder is the tank's individual number (07) in the Kompanie roster. There is a radio aerial extension mast mounting bracket on the side of the hull, below the turret cupola

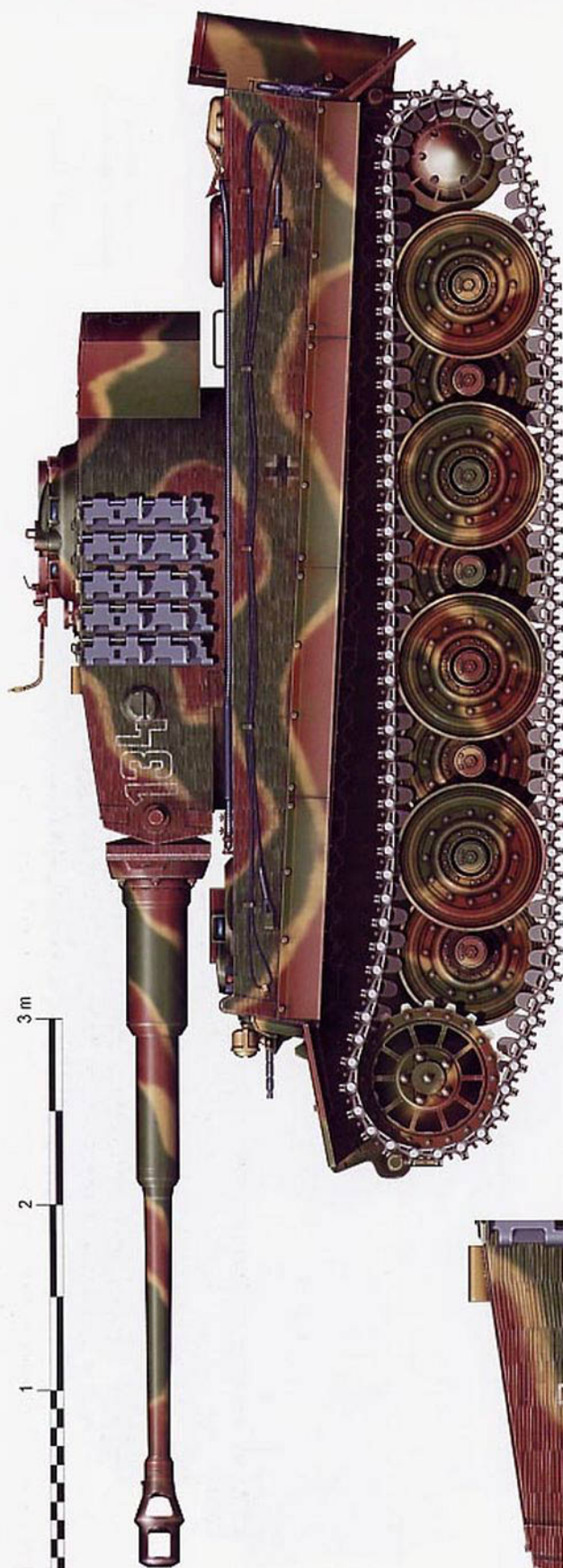

skala 1 : 17,5 scale

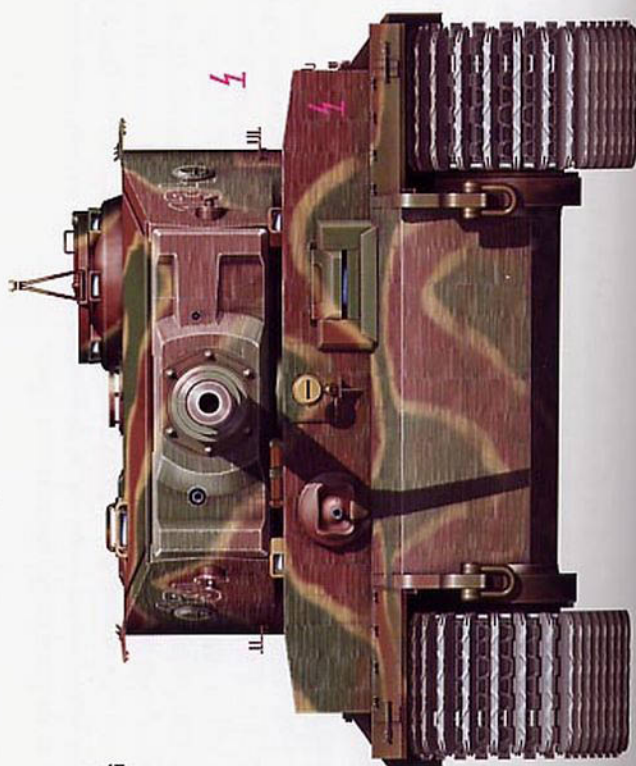

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

skala 1 : 17,5 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

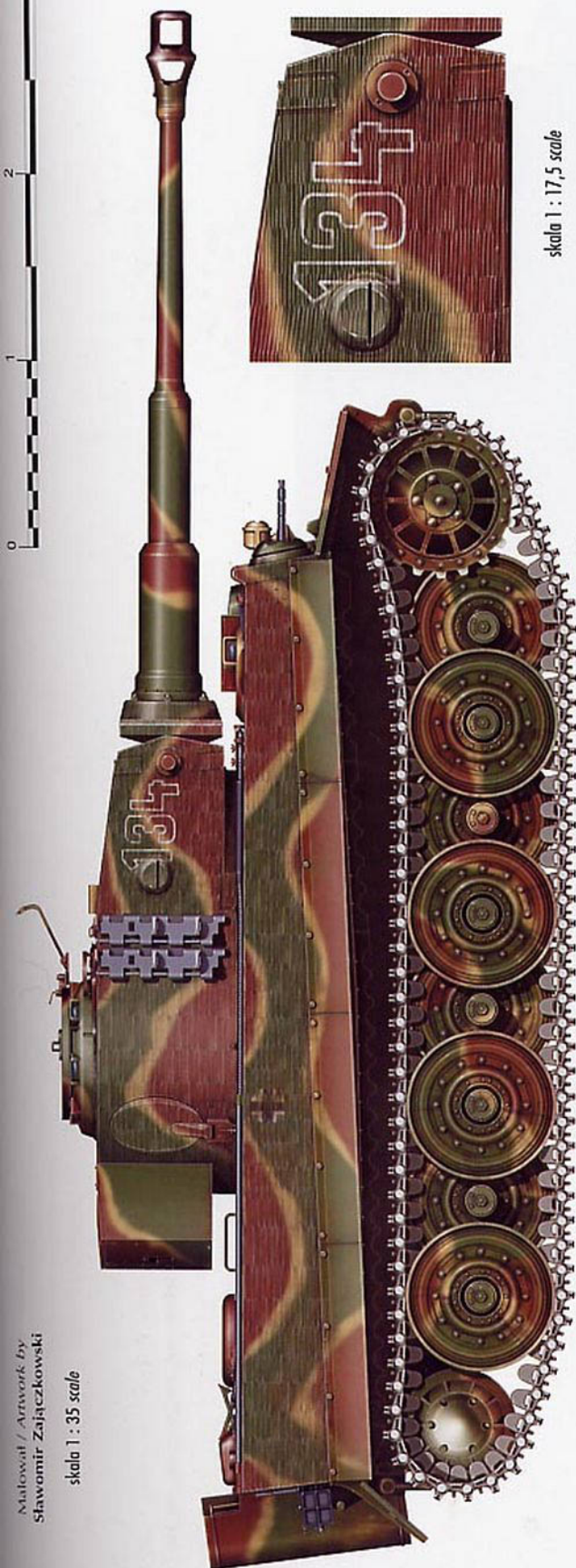
Strony 96-98:

PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych SS-Hauptscharführera (st. sierż.) Willa Feyta z 3. plutonu 1. kompanii 102. batalionu czołgów ciężkich SS, Normandia, czerwiec 1944 roku. Will Fey był jednym z najlepszych dowódców załóg w czasie bitwy normandzkiej, w czasie której zniszczył 69 alianckich czołgów, 22 pojazdy opancerzone i pięć dział przeciwpancernych. Czołg w charakterystycznym malowaniu 102. batalionu, składającym się z falistych, zachodzących na siebie plam ceglastobrązowych (Rotbraun) i ciemnozielonych (Panzergrün), rozgraniczonych wąskimi liniami ciemnozielonymi (Dunkelgrün). Różowe runy Sig, godło 102. batalionu, namalowane były po lewej stronie przedniej i tylnej płyty kadłuba. Numer taktyczny malowany białą obwódką bez wypełnienia na bokach wieży i czarny z białą obwódką z tyłu wieży. Zwraca uwagę schodkowe ustawienie cyfr numeru na bokach wieży.

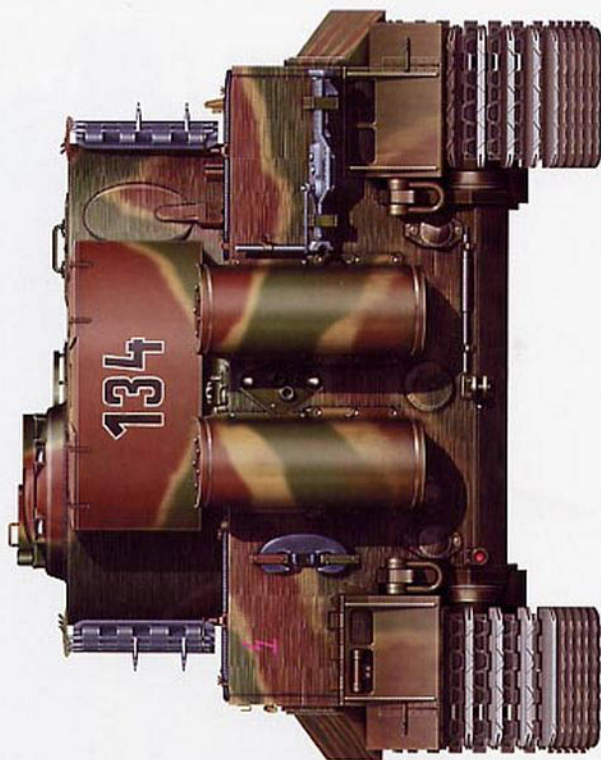

Malowania / Artwork by
Sławomir Zajęzowski

skala 1 : 35 scale

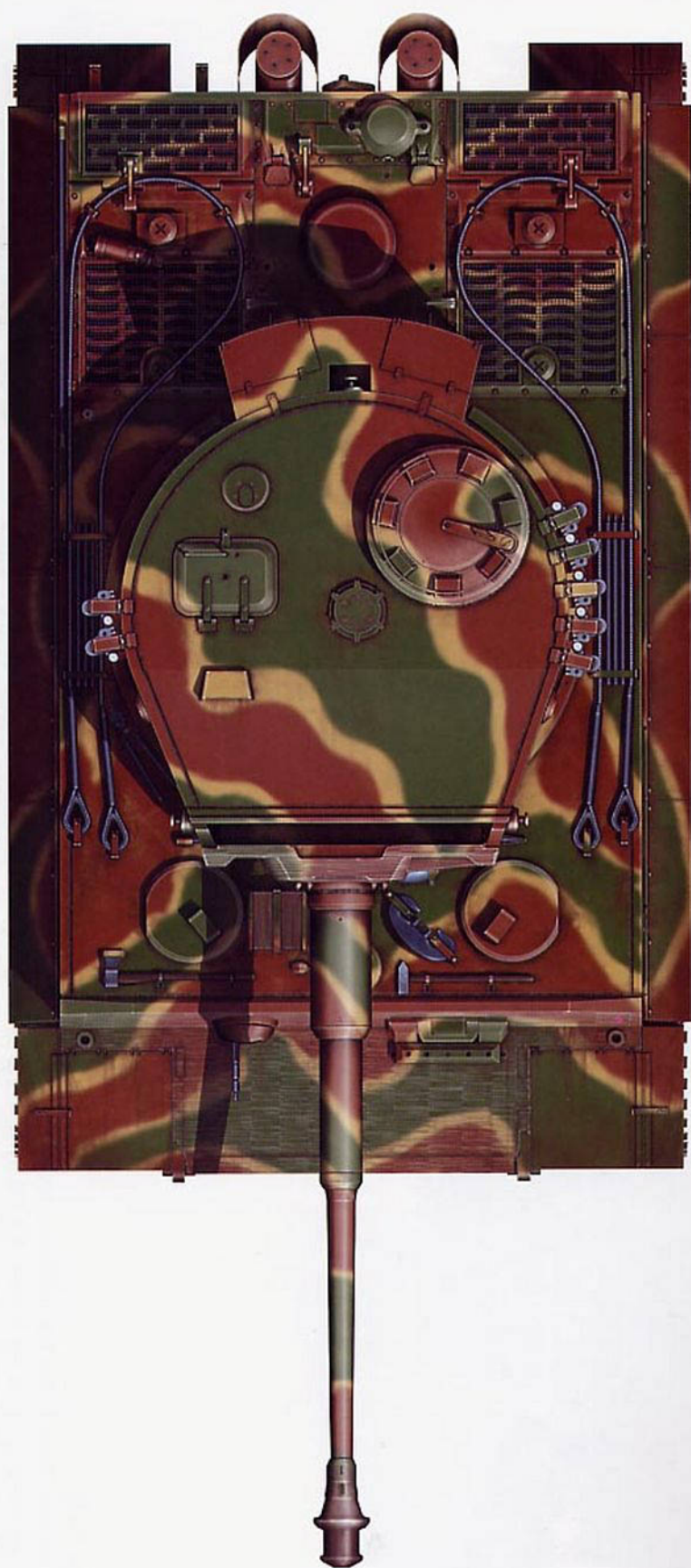
skala 1 : 17,5 scale

skala 1 : 17,5 scale

Pages 96–98:

The late series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of SS-Hauptsturmführer (MSgt.) Will Fey, 3. Zug, 1. Kompanie, schwere SS Panzer Abteilung 102, Normandy, June 1944. Will Fey was one of the foremost Tiger aces of the Normandy battle, with 69 Allied tanks, 22 armored vehicles and 5 anti-tank guns to his credit. This Zimmerli-coated tank sports the characteristic livery of the 102nd SS Battalion — large, wavy, overlapping patches of green (Panzergrün) and brick-red (Rotbraun) with narrow sand (Dunkelgelb) borders. The unit emblem, a pink Sig Rune, was painted in the left corners of the upper glacis and rear plate. The tactical sign was painted in three places around the turret. On the turret cheeks the numerals were painted in white outline only, while the turret stowage bin has a black number with a white outline. Note that the side number has staggered numerals

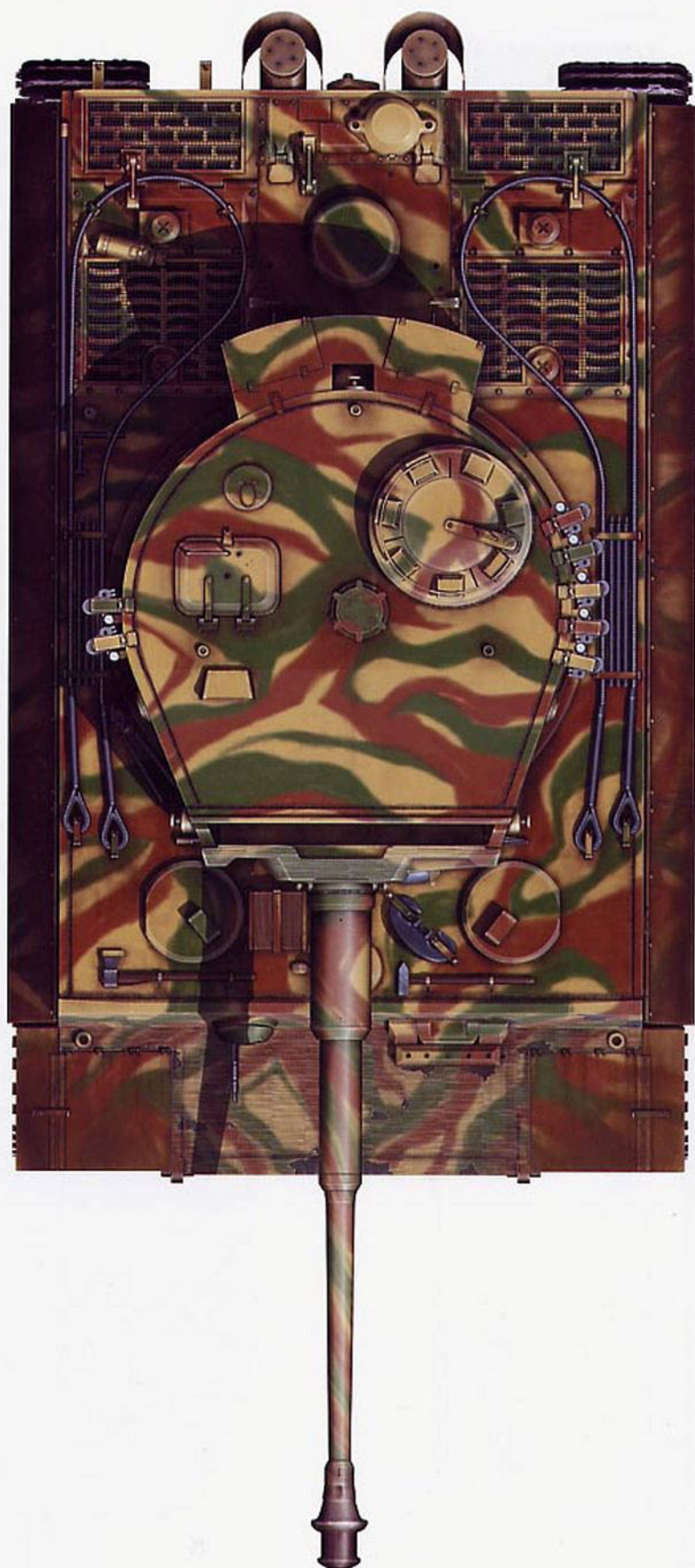

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski
skala 1 : 35 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

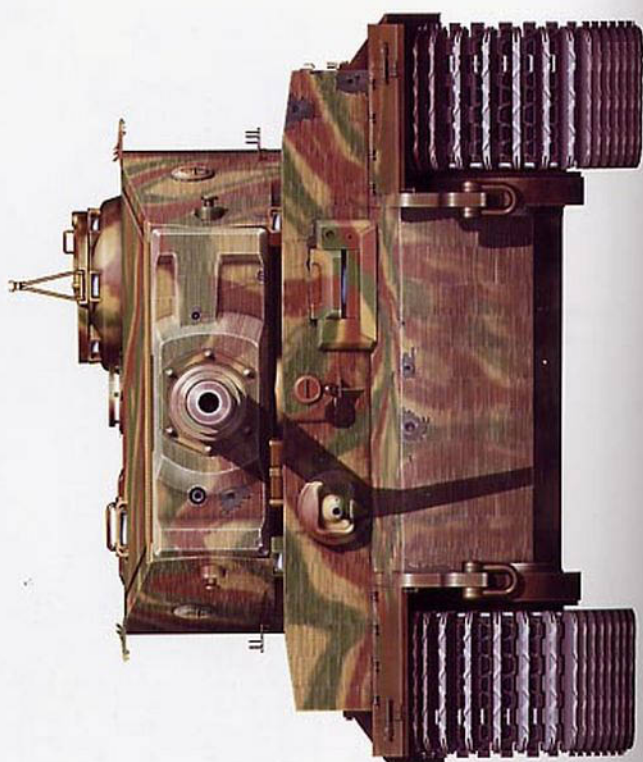
skala 1 : 35 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

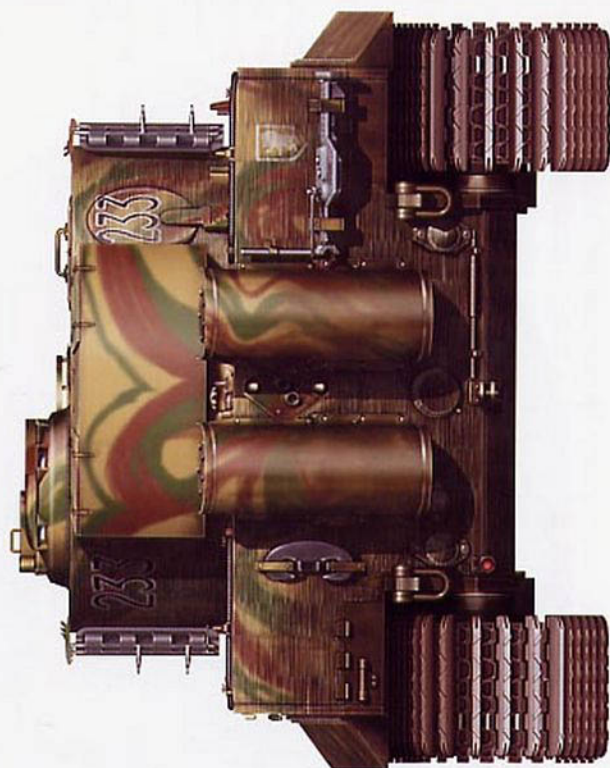
Strony 99-101:

PzKpfw VI Tiger Ausf. E ostatnich serii produkcyjnych z 3. plutonu 2. kompanii 510. batalionu czołgów ciężkich, front kurlandzki, grudzień 1944 roku. Numer taktyczny umieszczony w charakterystyczny dla tego batalionu sposób — w dwóch punktach na wieży, tak by był widoczny zarówno z boku, jak z tyłu. Godło batalionu — berliński niedźwiedź w tarczy — wymalowane jest białą farbą z tyłu wozu po prawej stronie

Malowal / Artwork by
Sławomir Zajączkowski

skala 1 : 35 scale

Pages 99–101:

A late series PzKpfw VI Tiger Ausf. E of 3. Zug, 2. Kompanie, schwere Panzer Abteilung 510, in Kurland, Eastern Front, December 1944. Note the tactical sign placed characteristically of the 510th Battalion — in two places on the rear sides of the turret, so that it was visible from side and from the rear. The emblem of schwere Panzer Abteilung 510, a Berlin bear in a shield, was painted in white to the right of the engine compartment rear wall

▼ Widok zewnętrzny wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej z prawej strony od przodu. Widoczne ślady po usuniętych wyrzutnikach granatów dymnych i peryskop ładowniczego, ale wentylator znajduje się jeszcze na swoim starym miejscu, za włazem ładowniczego. Wyraźnie widoczne są: osłona szczeliny obserwacyjnej ładowniczego i zaczepy do mocowania dwóch zapasowych ogniwi gęśnicy na prawym boku wieży. Na podłodze kosza wieży, tuż za kratką podnoszonej części podłogi nakrywającej umieszczony pod nią park amunicyjny armaty, widoczna jest gaśnica

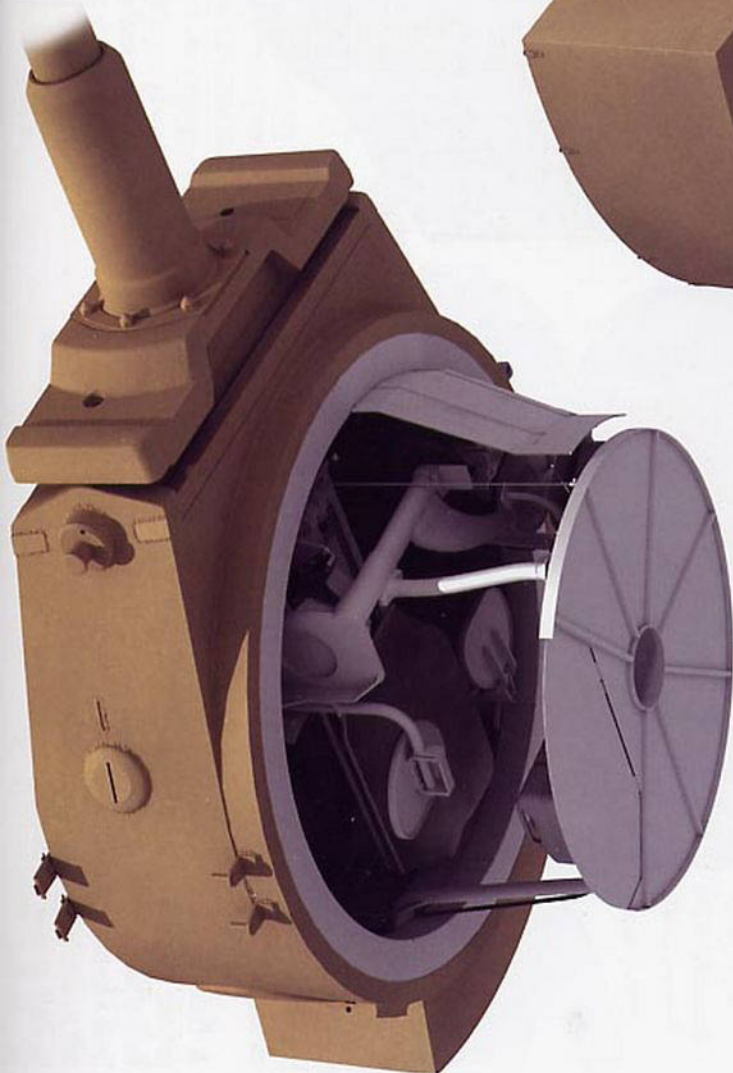
▼ A starboard front external view of the early Tiger turret. Traces of the removed smoke grenade dischargers are clearly visible in front of the loader's periscope, but the turret fan is still in its original position behind the loader's hatch. Brackets for the two spare track links carried on the starboard side of the turret are clearly visible under the loader's hatch, as well as the dish circular vision slit cover. Behind the edge of the trap door in the turret floor, covering the cannon ammunition locker placed underneath it, a red-painted fire extinguisher is clearly visible

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Haziuka

▲ Widok zewnętrzny górnej części wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej z prawej od tyłu. Wyraźnie widoczny jest zaczep w formie grzyba do unoszenia wieży przyspawany na czapie kołyski działła. Pionowy kanał na środku górnej powierzchni Rommelkiste umożliwia dostęp do trzeciego zaczepu do podnoszenia wieży, umieszczonego centralnie z tyłu wieży. Na podłodze kosza wieży widoczny jest stojak z trzema kanistrami na wodę

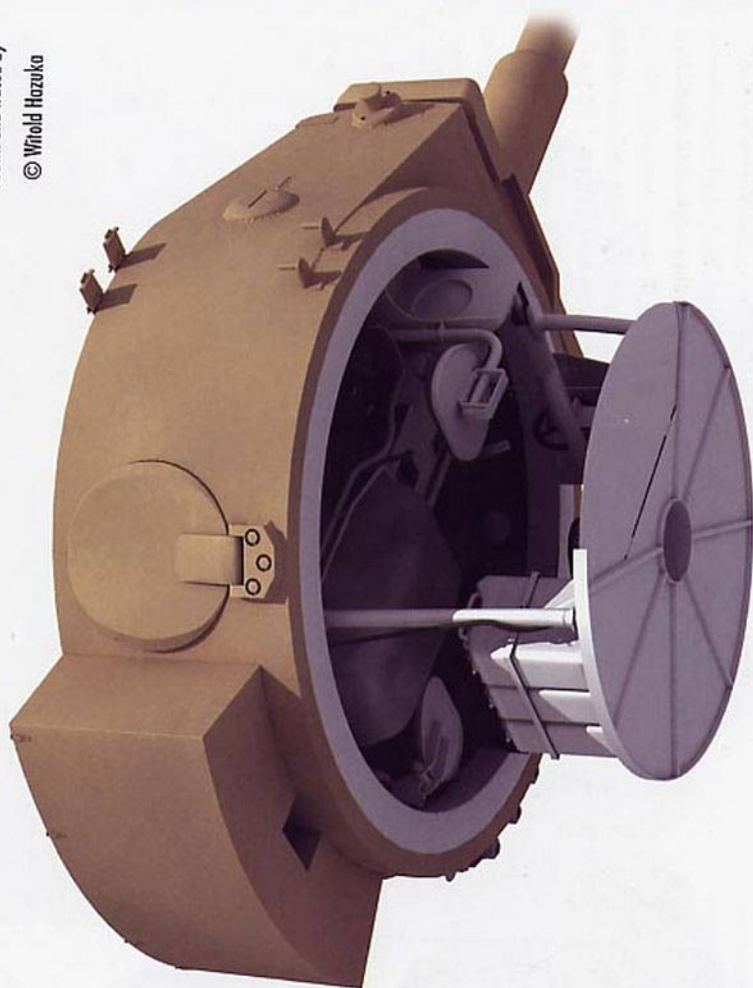
▲ An external view of the upper part of the early production Tiger turret, seen from the starboard rear. The mushroom-shape of the lifting lug welded to the gun cradle trunnion-block casing is evident in this view. The vertical channel in the upper part of the Rommelkiste stowage bin allows the lifting sling attachment rod to be hooked onto the third lifting lug, placed in the middle of the turret's horse-shoe shaped rear wall. A rack for three fresh water jerry-cans can be seen at the rear part of the turret floor

▲ Widok zewnętrzny dolnej części wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej, z prawej od przodu. Widoczna osłona nóg celowniczych, dalej linka spustowa sprzężonego karabinu maszynowego, poprzeczna belka kryjąca wałek podnośnicy, z umocowanym na jej końcu odwróconym tyłem naprzód siedzeniem ładowniczym, rama i worek łopacz lusek, część łuku zębatego kołyski współpracującego z podnośnicą, składane siedzenie dowódcy oraz ukształtowanie dolnej powierzchni podłogi kosza wieży z podnoszonym segmentem umożliwiającym dostęp do parku amunicyjnego armaty pod podłogą wieży

▲ External view of the lower portion of the early production Tiger turret, seen from starboard front. This view shows the gunner's leg-protecting shield, the co-axial machine gun trigger cable, the transverse tube housing the elevating wheel shaft with the loader's seat (facing aft) fastened to its other end, the loader's seat itself with its back rest, part of the toothed arc of the gun cradle mating with the elevating gear, the commander's jump-seat, the brass-catcher mounting frame with its canvas sack, and the turret turntable with a trap-door leading to the cannon ammunition stored underneath

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Hazuka

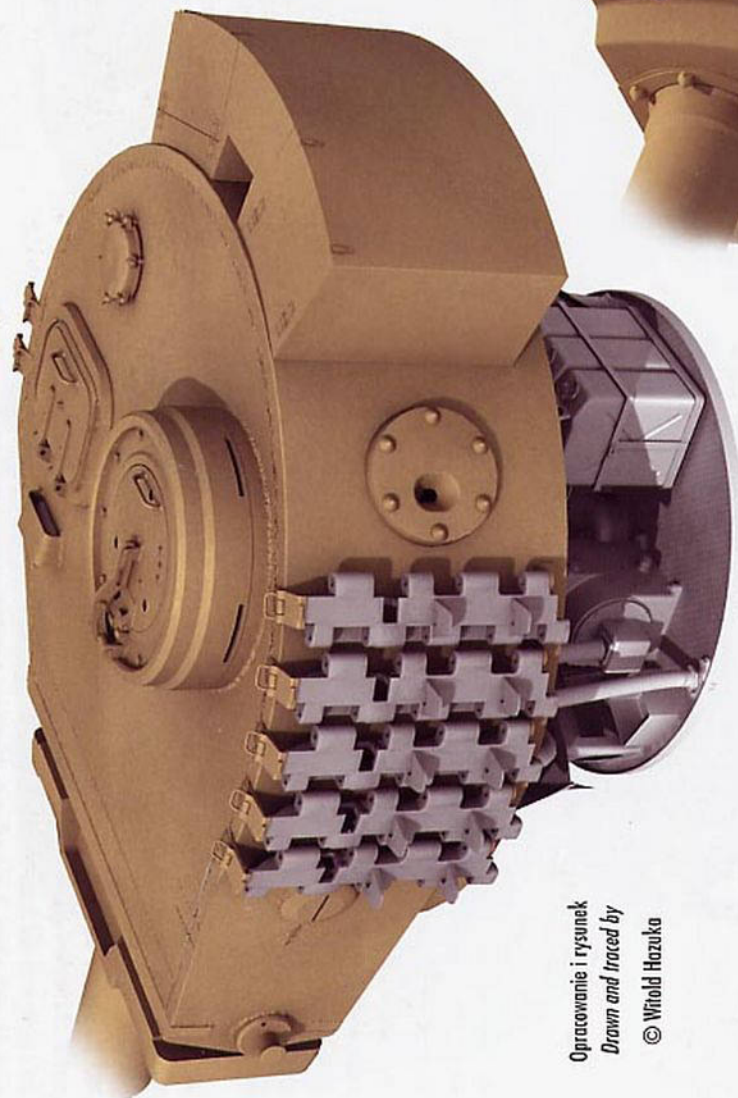

▼ Widok zewnętrzny dolnej części wieży Tygrysa wczesnej odmiany produkcyjnej, z prawej od tyłu. Widoczne siedzenie ładowniczego, łopacz lusek kołyski armaty, stojak z kanistrami na wodę, składane siedzenie dowódcy, tarcza zegarowego wskaźnika pozycji wieży, koła ręcznego mechanizmu obrotu wieży i podnośnicy na stanowisku celowniczym

▼ External view of the lower portion of the early production Tiger turret, seen from starboard rear. This view shows the loader's seat, the canvas brass-catcher, fresh water jerry-can rack, commander's jump-seat, and the face of the turret traverse indicator, as well as the hand-wheels for fine traverse and elevating gears in the gun-layers position

▼ Widok zewnętrzny dolnej części wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej od przodu z lewej. Widok pokazuje ukształtowanie maski dział, kształt zaczepów do podnoszenia wieży oraz ślad po zdemontowanej podstawie wyrzutników granatów dymnych. Widoczne jest ukształtowanie kosa wieży, jego okrągła podłoga połączona z wieżą rurami, osłona chroniąca nogi celowniczego, siedzenie celowniczego i składane siedzenie dowódcy

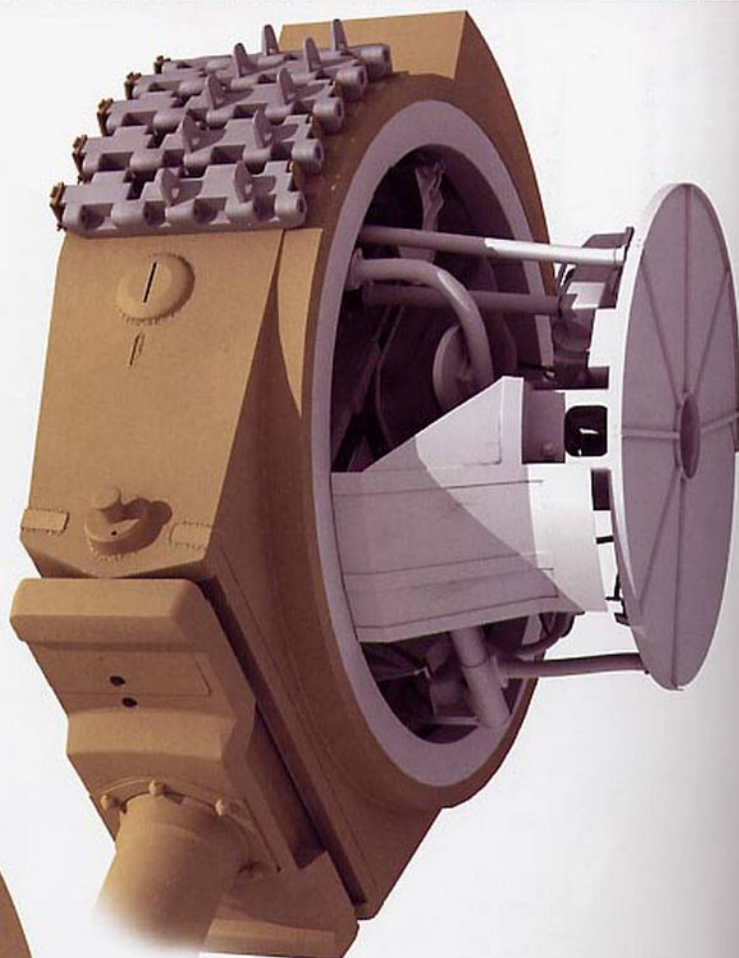
▼ An external view of the lower portion of the early production Tiger turret, seen from port front. This view shows clearly the shape of the gun mantlet and turret lifting lugs, and a weld mark where the smoke discharger frame was attached to the turret side. On the underside of the turret one can see the turret bearing ring and the circular floor of the turret turntable connected to the turret shell by steel tubular struts, the sheet-metal shield protecting the gun-layer's legs, the gun-layer's seat and the commander's jump-seat

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Hazuko

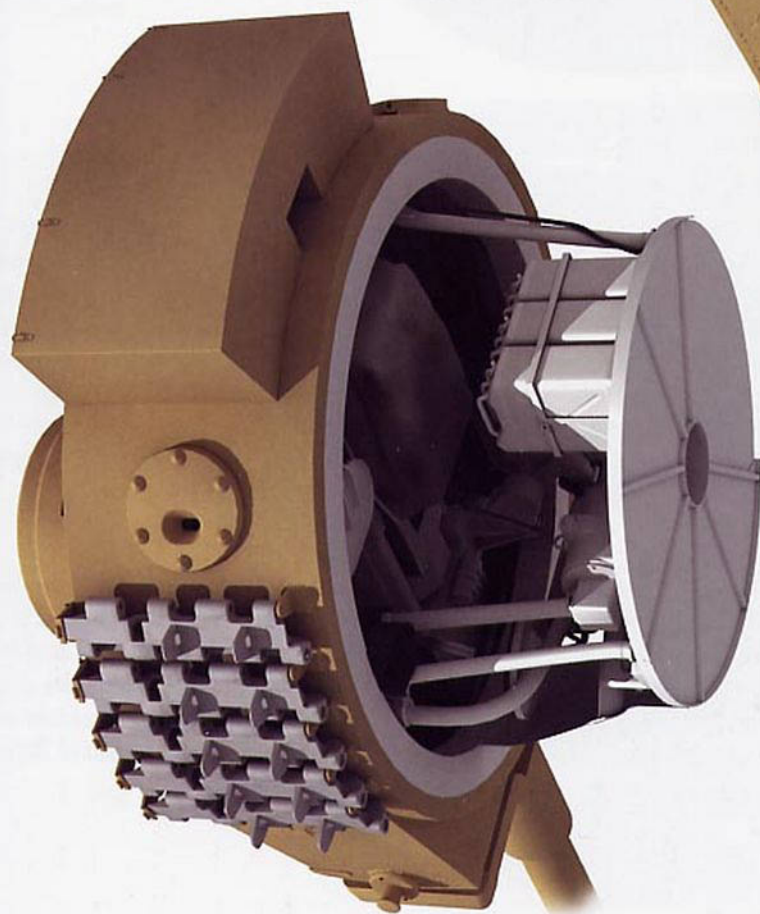
▲ Widok zewnętrzny górnej części wieży Tygrysa wczesnej odmiany produkcyjnej z lewej od tyłu. Widoczny wąż amunicyjny po lewej stronie wieży, ze specjalnie ukształtowaną strzelnicą do pistoletu maszynowego, zapobiegającą wciągnięciu do wnętrza kółszącego się na nierównościach czołgu lufy MP 38 lub 40 przy strzelaniu. Pomiędzy włazem amunicyjnym a osłoną szczeliny obserwacyjnej widać pięć zaczepów transportowych z założonymi zapasowymi ogniwoami gąsienicy. Na podłodze kosa wieży widoczny jest napęd mechanizmu obrotu wieży i stojak na trzy kanistry z wodą

▲ External view of the upper part of the early production Tiger turret, seen from the port rear. The ammunition hatch on the port rear of the turret is clearly seen along with the oval pistol port, designed to prevent the barrel of an MP 38 or 40 from being pulled inside a lurching tank while being fired. Five brackets for spare track links, seen here with the links in place, are fitted between the ammunition hatch and the gun-layer's observation slit cover. The turret traverse motor and water jerry-can rack can be seen on the turret floor

◀ Dolna część wieży Tygrysa wczesnego wariantu produkcyjnego w widoku od tyłu z lewej. Zwraca uwagę dolny wylot kanału tylnego zaczepu do podnoszenia wieży na dolnej powierzchni zasobnika wieżowego Rommelkiste. Wewnątrz wieży widoczna kołyszka dział, pod nią z tyłu stojak na kanistry z wodą, obudowy napędu hydraulicznego (jasna, na podłodze wieży) i ręcznego (ciemna, przy dolnej krawędzi wieży) mechanizmu obrotu wieży, brezentowy łapacz lusek i podstawa siedzenia celowniczego. Przy tylnym słupku kosza przewód doprowadzający prąd ze zbieraka na obrzeżu centralnego pierścienia pod podłogą wieży do skrzynki bezpiecznikowej wieży, skąd dochodzi później do wszystkich instalacji wieży. Ciemny, poziomo leżący cylinder wewnątrz wieży obok stanowiska ładowniczego to równoważnik kołyszki działu

◀ Lower part of the early production Tiger turret, shown from the port rear. Note the lower opening of the turret lifting rear lug channel on the underside of the Rommelkiste stowage bin. Inside the turret the gun cradle with the canvas brass-catcher sack is visible with the water jerry-can rack underneath it, the turret power traverse (light, on the floor) and manual traverse (dark, on the lower rim of the turret shell) gear casings, and the gun-layer's seat. Note the power cable along the rear floor strut — this cable transfers current to the turret fuse box from the sliding contact ring fitted inside the circular stem of the turret turntable, powering all the electrical gear inside the turret. The dark object inside the turret, running horizontally beside the port side of the loader's position, is the counterbalance cylinder of the gun cradle

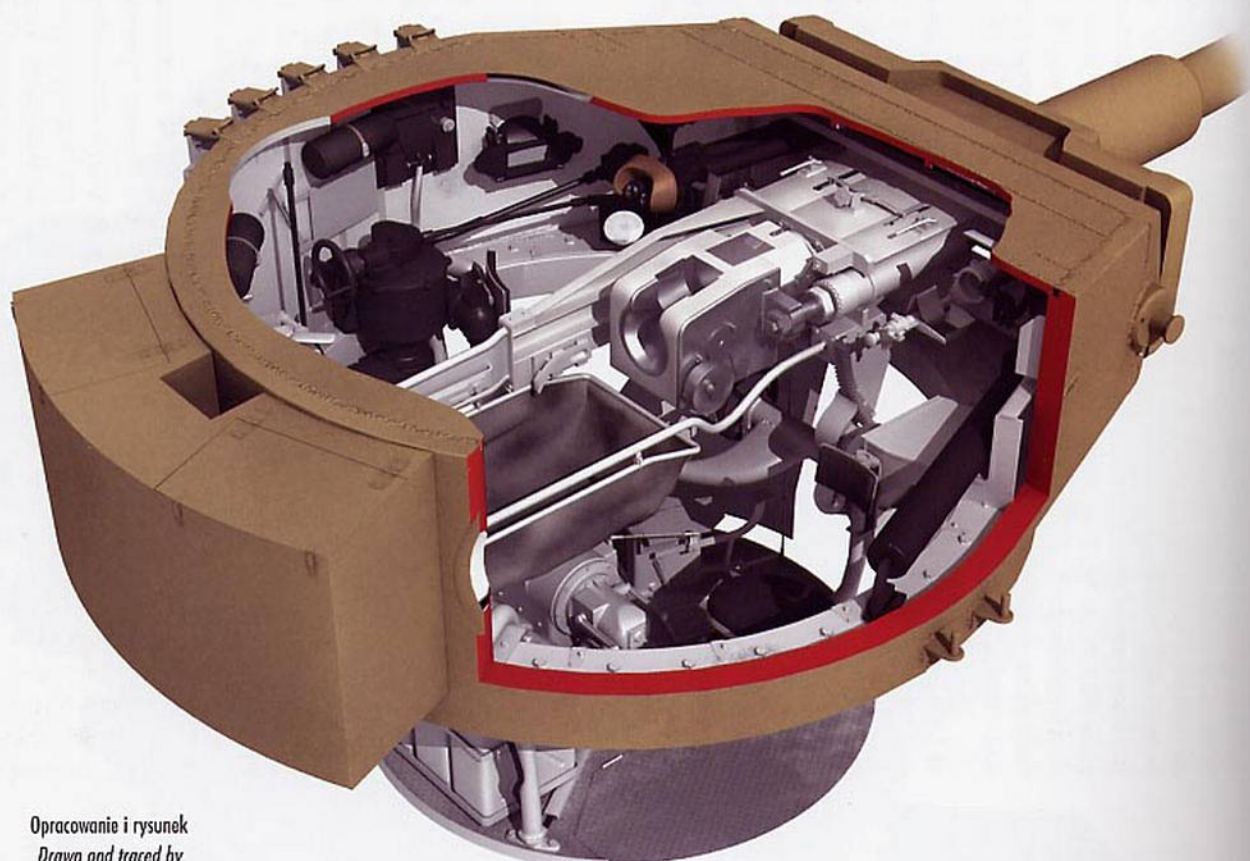

▶ Widok zewnętrzny górnej części wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej z lewej od przodu. Widoczny zaczep do podnoszenia wieży na czopie kołyski, dwa otwory celownika w masce jarzma, zaczepy do przewożenia pięciu zapasowych ogniów gąsienicy, a na podłodze wieży osłona nóg celowniczego, skrzynka na części zapasowe i osłona napędu wieży

▶ External view of the upper part of the early production Tiger turret from port front. The twin apertures for the binocular TZF9b gun sight can be seen in the gun mantlet. On the port side of the turret the lifting lug on the trunnion block and the brackets for five spare track links are visible. Note the gun-layer's leg-shield visible under the gun cradle trunnion block, as well as the turret-floor spare parts storage bin next to the turret traverse pump casing

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Huzuka

Opracowanie i rysunek

Drawn and traced by

© Witold Mazuka

▲ Przekrój wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej. Zgodnie z ruchem wskazówek zegara, od góry:

Kwadratowy czarny panel na lewej ścianie wieży to tablica elektryczna dowódcy, z gniaздkami do podłączenia słuchawek i laryngofonów dowódcy oraz celowniczego, baterią zasilającą awaryjny obwód elektrosprężyny, a także awaryjnym spustem armaty (główny jest umieszczony na kole podnośnicy). Dalej naprzód widoczna jest obudowa bloku szkła pancernego zasłaniającego szczelinę obserwacyjną celowniczego. Wzdłuż lewej ściany ciągnie się mechanizm ręcznego obrotu wieży, z wałkami umożliwiającymi ręczne obracanie wieży ze stanowiska celowniczego lub dowódcy czołgu. Po lewej stronie kołyski działa widoczny jest skórzany naczółek części okularowej stereoskopowego celownika TZF 9b. Poniżej obsady zamkowej działa widoczne jest koło podnośnicy, którego obrót przekazywany jest przez poprzeczny wałek na podnośnicę współpracującą z widocznym po prawej stronie kołyski wycinkiem zębatym. Po prawej stronie kołyski widoczny jest przyczep ciężła opornika, hamującego odrzut lufy. Równoległe do cylindra opornika zamocowane jest łożo sprzężonego karabinu maszynowego MG 34 (który na rysunku został pominięty). Dalej w prawo, pod prawą ścianą wieży leży cylinder równoważnika kołyski, połączony z nią systemem dźwigni, widocznych powyżej, na tle jarzma karabinu maszynowego

▲ Early production Tiger turret cutaway view, clockwise from 11 o'clock:

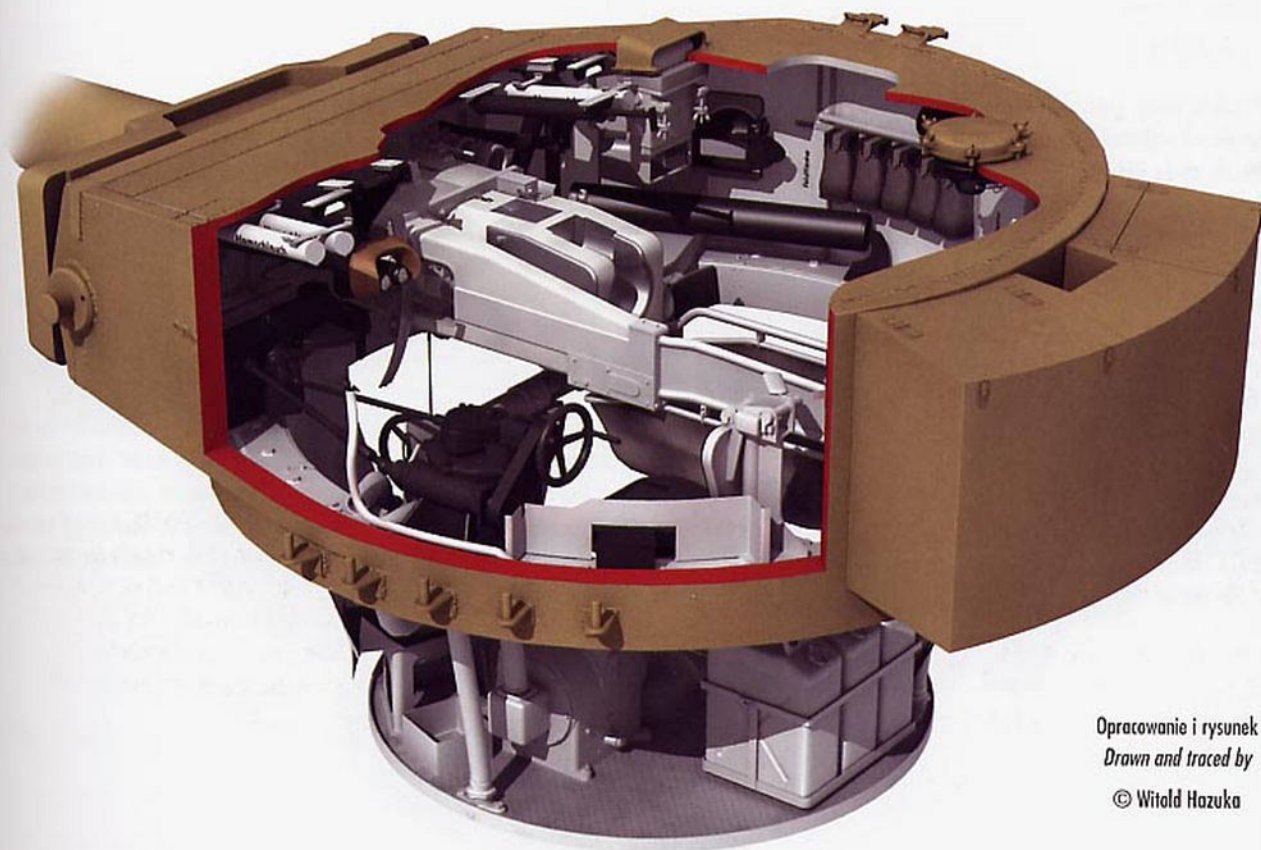
The square panel next to the gun-layer's gas-mask is the commander's electric panel, with headset sockets for the commander and gun-layer, emergency firing circuit battery and emergency trigger (the main one is built into the elevating wheel). Next to it there is a vision slit armored glass block with its mount. The manual traverse gear is fitted along the port side of the turret, between commander's and gun-layer's positions, with hand-wheels for both of them connected by shafts. To the left of the gun cradle the leather forehead rest of the TZF 9b binocular gun sight is visible. The elevation handwheel protrudes under the cradle, and is coupled by a shaft to the elevating gear mating with the toothed arc placed under the gun tube recoil buffer cylinder, on the right side of the cradle. Further to the right is the co-axial MG 34 mounting tube (machine gun omitted for clarity). The gun cradle counterweight spring cylinder runs horizontally at the right side of the turret, anchored beside the loader's position

▼ Przekrój wieży Tygrysa wczesnej odmiany produkcyjnej. Zgodnie z ruchem wskazówek zegara, od góry:

Ponad jarzmem sprzężonego karabinu maszynowego umieszczone są sprężyny równoważnik pokryw wlotu ładowniczego (ciemny cylinder) i pojemnik z przewodem oddechowym ładowniczego. Za nimi widoczny jest peryskop ładowniczego (montowany od wieży numer 184). Za nim widoczny jest blok szkła pancernego nakrywający szczelinę obserwacyjną. Poniżej wzdłuż ściany leży równoważnik kołowy dział. Nad zaczepem mocującym go do wieży, wzdłuż lewej ściany wieży wisi podręczny magazyn amunicji do sprzężonego karabinu maszynowego (sześć worków po 150 naboju, tu pierwszy zdjęty, by pokazać jego wieszak), następnie maska gazowa ładowniczego, a pod nią pojemnik na wyciągacz zerwanych łusek do karabinu maszynowego. Po lewej stronie Rommelkiste widoczny jest wspornik składanego siedzenia dowódcy. Na lewo od stanowiska dowódcy biegnie przewód zasilający panel elektryczny dowódcy. Przed siedzeniem dowódcy widać obudowę mechanizmu ręcznego obrotu wieży z kołem dowódcy i wałkami przenoszącymi do niej obroty koła na stanowisku celowniczym. Pod dachem wieży nad stanowiskiem celowniczym zawieszono są pojemniki na przewody oddechowe dowódcy i celowniczego. Obok widoczna jest część okularowa celownika TZF 9b, a za nią pionowy wskaźnik podniesienia armaty. Pod celownikiem w poziomie umieszczone jest koło ręcznego mechanizmu obrotu wieży, służące celowniczemu do dokładnego naprowadzania armaty na cel w poziomie. Poniżej obsady zamkowej, z prawej strony stanowiska celowniczego widoczne jest koło podnośnicy, którym celowniczy naprowadza armatę na cel w pionie

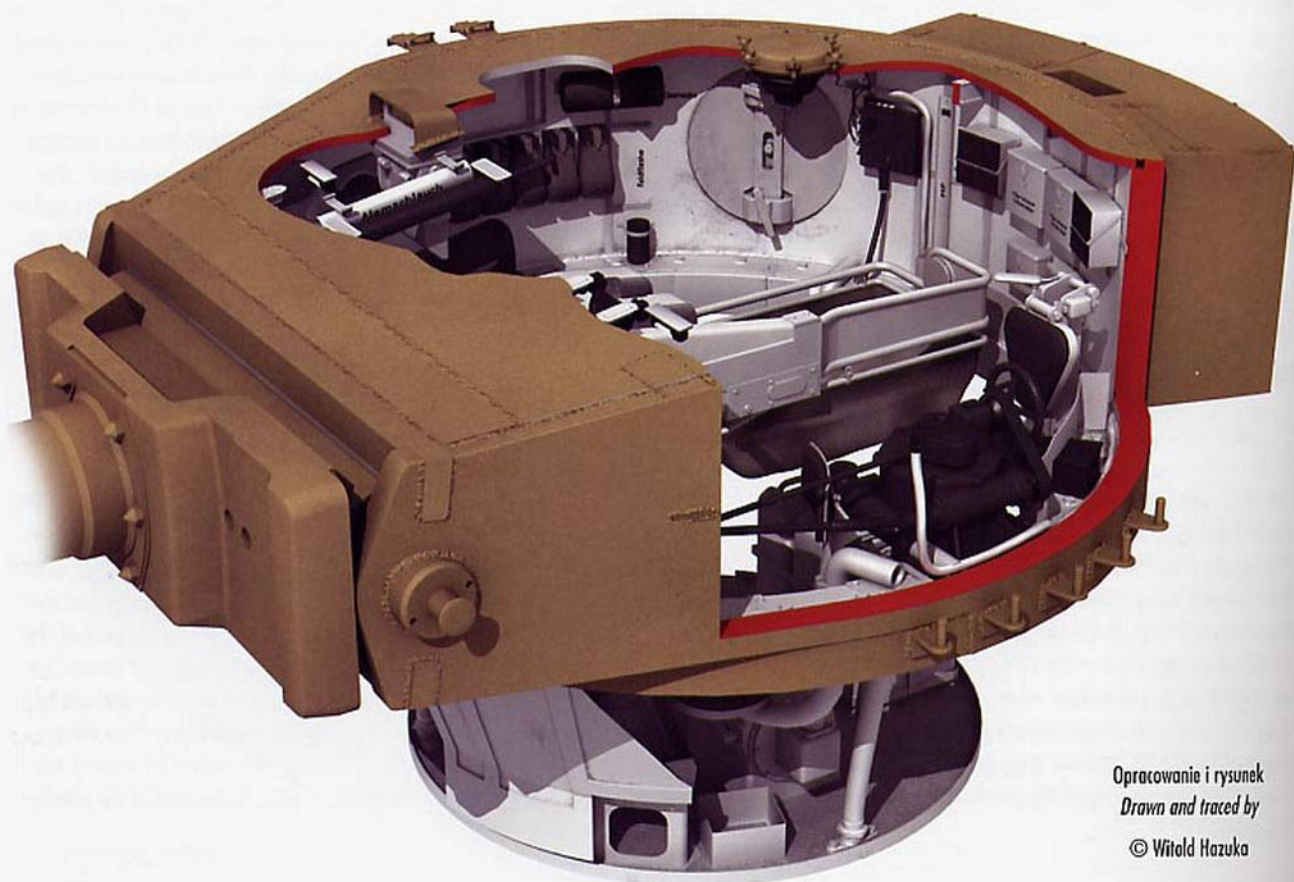
▼ Early production Tiger turret cutaway view, clockwise from the top:

On the underside of the turret roof, above the co-axial machine gun mount, the loader's hatch spring counterbalance (dark cylinder) and loader's breathing tube (white cylinder) are fitted. They partially obscure the loader's episcopes (fitted from turret s/n 184), which in turn partly obscures the loader's vision slit armored glass block. Below these the gun-tube counterbalance cylinder lies along the starboard side of the turret. Above its anchoring point the machine gun ready ammunition storage rack is fitted with 6 sacks for 150 rounds each (the first removed to show the rack), above which the loader's gas-mask cylinder is strapped. Directly underneath the gas-mask canister a small dark can houses the co-axial machine gun ruptured-case extractor. To the left of the Rommelkiste details of the pillar mounting the commander's jump-seat can be clearly seen. To the left of the commander's position a power cable runs to the commander's electric panel. Between the commander's and gun-layer's positions is the manual turret traverse gear, with a hand-wheel in front of the commander's seat and shafts connecting it to the gun-layer's hand-wheel. On the underside of the turret roof, over the gun-layer's position, breathing tubes for the commander and gun-layer are stored in white cylinders. Below these the eyepieces of the TZF 9b binocular gun sight can be seen, and the vertical arc of the gun clinometer. Below the gun sight a hand-wheel for manual traverse allows fine pointing of the gun horizontally. Vertical laying is done by the hand-wheel of the elevating gear, visible to the right of the gun-layer's position

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by

© Witold Hozuka

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by

© Witold Hazuka

▲ Przekrój wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej. Zgodnie z ruchem wskazówek zegara od góry:

Na prawo od pojemnika z maską gazową ładowniczego umieszczony jest właz ewakuacyjny, zamykany pionową sztabą z dwoma śrubowymi zaciskami. Na tle wlotu widoczny jest wentylator umieszczony w dachu wieży. Obok wlotu widoczna jest główna skrzynka bezpiecznikowa wieży, z której zasilanie rozdzielane jest do wszystkich odbiorników w wieży, a dalej wąski blaszany uchwyt na pistolet maszynowy MP 38 lub 40 (tu pominięty), a obok obejmą na dwie ładownice po trzy magazynki każda. Na tylnej ścianie wieży w czterech blaszanych pojemnikach umieszczone są: w dwóch górnych zapasowe zestawy słuchawek i laryngofonów, w dwóch dolnych (mniejszych) zapas amunicji do pistoletu sygnałowego (12 naboju oświetlających i po sześć sygnalizacyjnych czerwonych i zielonych). Po obu stronach szafek ze słuchawkami umieszczono pojemniki z zapasowymi blokami szklanymi do szczelin obserwacyjnych. Reszta wyposażenia jak na poprzednim rysunku

▲ Early production Tiger turret cutaway view, clockwise from the top:

Right of the loader's gas-mask canister the escape hatch cover with its locking bar and two screw fasteners can be seen, partially obscured by the turret fan installed in the turret roof. Next to it the black-painted main fuse box provides electricity for all the appliances inside the turret. Next to this a narrow sheet-metal rail holds an MP 38 or 40 submachine gun (omitted), and there is a rack for two triple-magazine pouch sets close by. On the turret's rear wall four metal cabinets are fitted. The upper two of these contain spare headsets, while the (smaller) lower pair hold flare-pistol ammunition (12 illuminating flares and 6 each green and red signal stars). The upper cabinets are flanked by two spare armored glass blocks for the vision slits. The rest of the equipment was described above

▼ Przekrój wieży Tygrysa wczesnego wariantu produkcyjnego. Zgodnie z ruchem wskazówek zegara od góry:

Obok pojemnika na wkładki szklane wisi maska gazowa dowódcy, a pod nią, obok oparcia jego siedzenia, widoczny jest owalny otwór strzelniczy do pistoletu maszynowego, umieszczony w pokrywie włazu amunicyjnego. Pomiedzy oparciem siedzenia dowódcy a kołem ręcznego obrotu wieży na jego stanowisku widoczna jest szafka na mapy i uchwyt pokrowca lornety nożycowej. Pomiedzy kołem a maską gazową celowniczego umieszczony jest uchwyt na kaburę pistoletu sygnałowego. Z prawej strony wieży widoczny jest punkt mocowania równoważnika kołyski, a pomiedzy równoważnikiem i workiem łapacza łusek widać stojak na trzy kanistry z wodą. Na podłodze umieszczona jest gaśnica proszkowa. W centrum wieży widoczna jest osłona chroniąca dowódcę i strzelca przed uderzeniem odrzucanego zamka, umocowana na ramie łapacza łusek. Stalowy, pokryty skórą odbijacz łusek jest umieszczony na jej tylnej ścianie, a wskaźnik długości odrzutu lufy na lewej wewnętrznej ścianie osłony

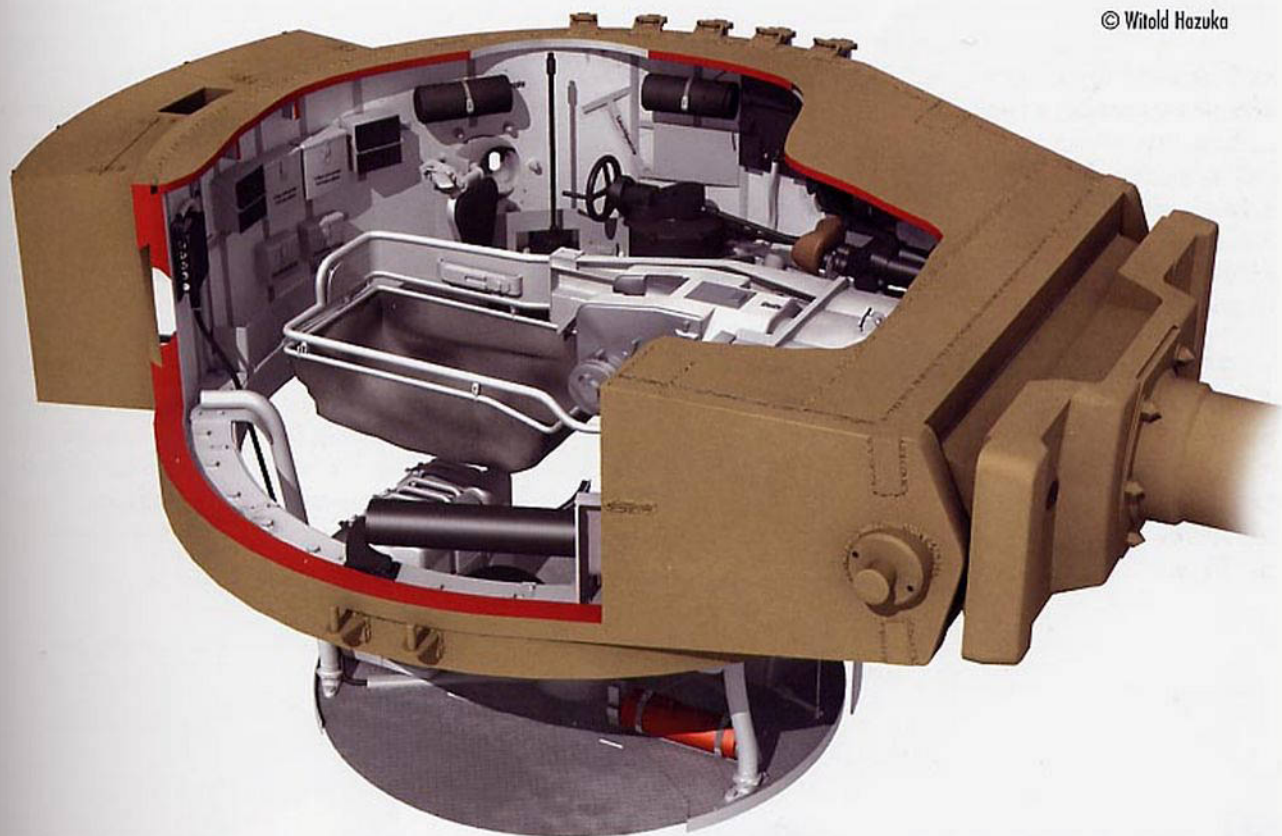
▼ Early production Tiger turret cutaway view, clockwise from 11 o'clock:

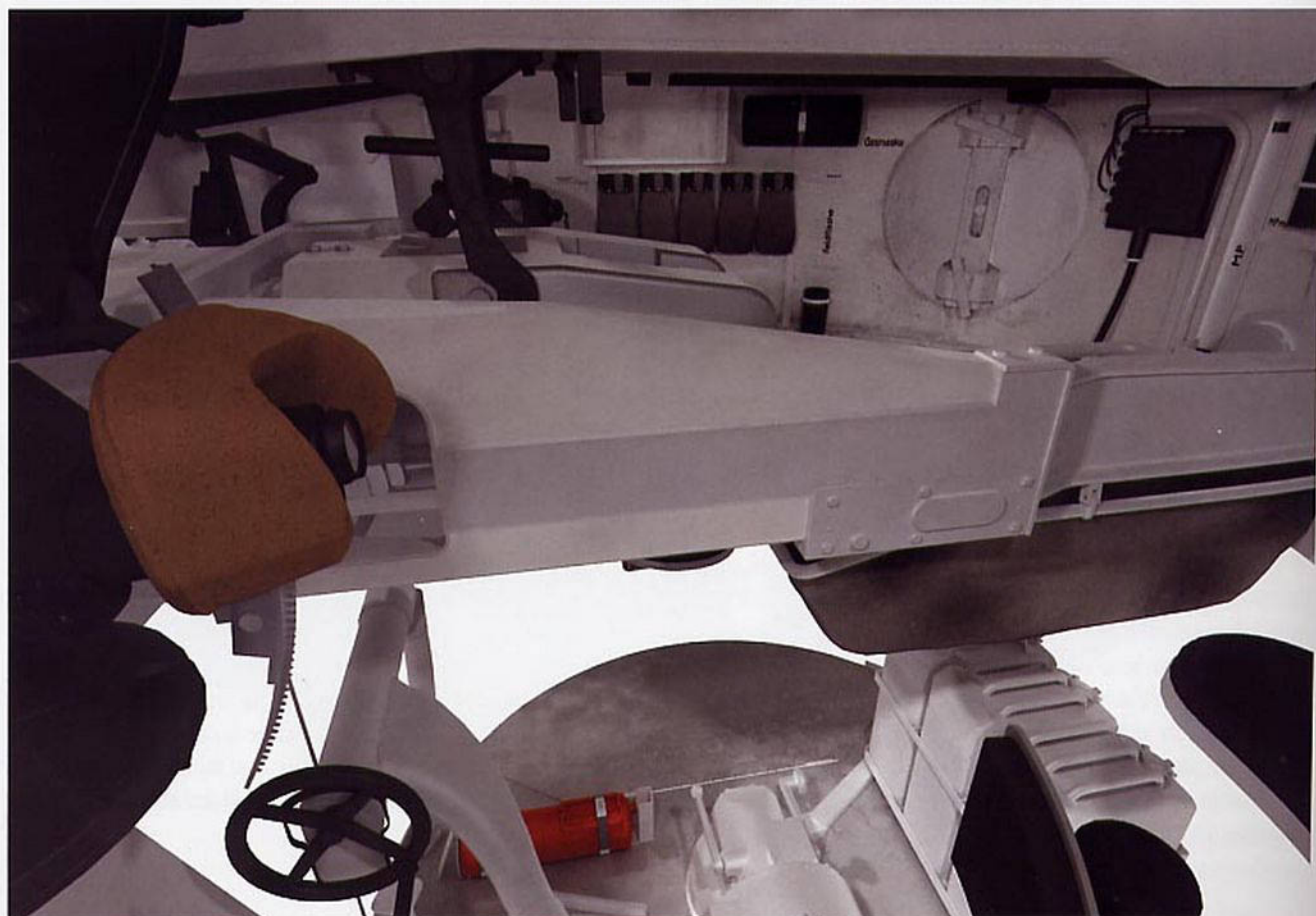
Next to the spare glass block container the commander's gas-mask is strapped, and underneath it the oval submachine gun firing port can be seen cut into the ammunition hatch cover. The commander's kit bin (map cabinet) and binocular case rack are between the commander's back rest and his manual traverse hand-wheel. A diagonal rack for the flare gun holster is fitted between this hand-wheel and the gun-layer's gas-mask canister. On the right side of the turret the anchor point of the gun cradle spring counterbalance cylinder can be seen, as well as the rack for three water jerrycans on the floor visible between the counterbalance cylinder and the brass-catcher. A red painted Tetra fire extinguisher is strapped flat on the turret floor. The gun cradle's brass-catcher, suspended from a sheet-metal shield protecting the commander and gun-layer from injury by the recoiling breech, occupies the center of the turret with a leather-covered steel case deflector in the center of the rear part of the shield and the recoil indicator scale along the left side of the shield

Opracowanie i rysunek

Drawn and traced by

© Witold Hazuka

▲ Widok wnętrza prawej strony wieży Tygrysa wczesnej odmiany produkcyjnej. Od lewej zgodnie z ruchem wskazówek zegara: Nieruchoma okularowa część przegubowego celownika zawieszona jest pod sufitem wieży na stalowym wsporniku, a okulary osłonięte skórzanym naczółkiem. W tle za celownikiem widoczna jest osłona kołyski działa, tym razem unieruchomionej uchwytem transportowym, za którym widać podręczny magazyn amunicji do sprężonego karabinu maszynowego (pierwszy z sześciu worków zdjęty dla ukazania zaczepu, na którym wisi). Dalej widać pojemnik na maskę gazową ładowniczego, pojemnik z wyciągaczem zerwanych łusek do karabinu maszynowego, właz ewakuacyjny, skrzynkę bezpiecznikową wieży i szynę na pistolet maszynowy. Poniżej worka łapacza łusek widoczne są: siedzenie dowódcy, stojak z trzema kanistrami na wodę, oparcie siedzenia celowniczego, obudowa pompy napędu obrotu wieży, gaśnica proszkowa na podłodze, koło podnośnicy, wskaźnik podniesienia działa i poziome koło ręcznego obrotu wieży na stanowisku celowniczego

▲ Interior layout of the starboard turret side of the early Tiger, clockwise from 9 o'clock: The fixed eyepiece of the hinged binocular TZF 9b gun sight is slung below the turret roof by a triangular steel strut. The eyepieces are protected by a leather covered forehead pad. Behind the sight the outer side of the breech shield can be seen, and the gun cradle — here immobilized with the H-shaped travel lock. The breech ring of the gun slightly obscures the machine gun ready ammunition storage rack (the first of the six sacks removed to show the rack). Next to the loader's gas-mask canister and the machine gun ruptured-case extractor bin is the circular escape-hatch cover, with a locking bar and its securing thumb-screws. Next to the hatch are the main fuse box and submachine gun rail. Seen below the brass-catcher frame are the commander's jump-seat, the gun-layer's seat back rest, a rack for three jerrycans with the fresh water supply, the turret traverse pump case, and a red Tetra fire extinguisher strapped flat on the turret floor. To the right of the gun-layer's position there are the elevating gear handwheel and gun clinometer, and in front of it there's the gun-layer's manual turret traverse handwheel

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Hazuka

Opracowanie i rysunek

Drawn and traced by

© Witold Hazuka

▼ Widok wnętrza tylnej części wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej. Od góry zgodnie z ruchem wskazówek zegara: Powyżej wlotu ewakuacyjnego widoczna jest obudowa elektrycznego wentylatora umieszczonego w dachu wieży. Obok wlotu znajduje się główna skrzynka bezpiecznikowa wieży wraz z kablem zasilającym, doprowadzającym prąd ze złącza ślizgowego na dnie kosza wieży. Dalej w prawo zamontowany jest uchwyt na pistolet maszynowy, pojemniki na zapasowe bloki szkła pancernego do szczelin obserwacyjnych i zapasowe słuchawki. Osłona zamka widoczna w centrum zasłania pojemniki na amunicję do pistoletu sygnałowego. Widoczne są szczegóły konstrukcji osłony — odbijacz na tylnym ramieniu osłony i wskaźnik długości odrzutu na lewym, a poniżej rama z brezentowym workiem łapacza łusek. Dalej w prawo widoczne jest oparcie składanego siedzenia dowódcy i pojemnik z jego maską gazową, powieszony na ścianie

▼ Interior layout of the rear of the early Tiger turret, clockwise from 11 o'clock: The electric turret fan casing protruding from the turret roof can be seen above the escape hatch. Next to it is placed the main turret fuse box, with the main power line connecting it to the sliding contact ring in the turret floor. Next to this there is a submachine gun holder, and then spare armored glass blocks for vision slits and the spare headset cabinets. The breech protective shield in the center of the picture obscures the flare pistol ammunition cabinets. This view shows the details of the shield's inner side, with a leather-cushioned spent case deflector pad on the rear member of the shield, a recoil indicator bolted to the left member, and the frame of the canvas brass-catcher sack underneath. Peeking over the shield's edge is the commander's jump-seat back-rest, and the commander's gas-mask canister is strapped under the turret roof

▲ Widok wnętrza lewej strony wieży Tygrysa wczesnej odmiany produkcyjnej. Zgodnie z ruchem wskazówek zegara od góry: Obok maski gazowej dowódcy, między jego siedzeniem a kołem ręcznego mechanizmu obrotu wieży znajduje się pionowy walek, przenoszący obroty wieży na wskaźnik położenia w wieżyczce dowódcy. Dalej w prawo widać ukośny uchwyt na kaburę rakiety, obudowę mechanizmu ręcznego obrotu wieży, pojemnik na maskę gazową ładowniczego, a przed nią panel elektryczny dowódcy z przyciskiem awaryjnego spustu i gniazdami podłączeniowymi słuchawek. Powyżej panelu znajduje się lampka oświetlająca stanowisko dowódcy. Z prawej strony panelu widać obudowę bloku szkła pancernego zakrywającego szczelinę obserwacyjną, a nad nią, pod stropem wieży, pojemniki na przewody oddechowe dla dowódcy i celowniczego oraz lampkę oświetlającą stanowisko celowniczego

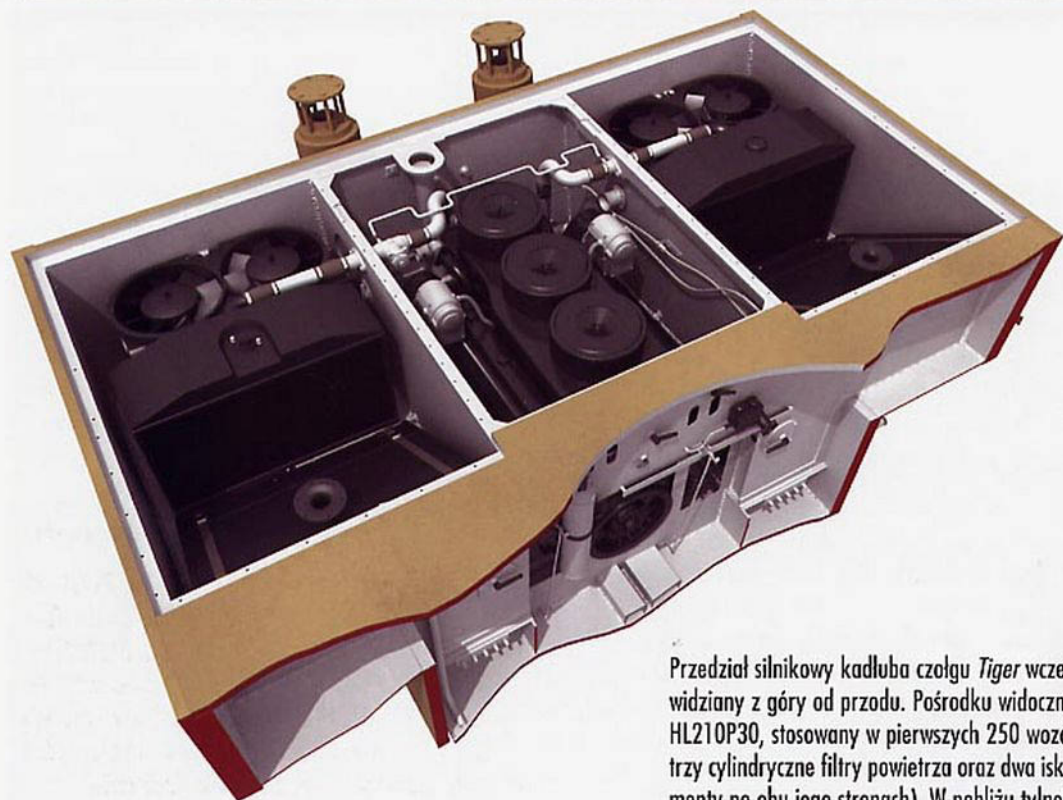
▲ Interior layout of the port turret side of the early Tiger, clockwise from the top: To the right of the commander's gas-mask canister a vertical shaft connects the turret with the traverse indicator inside the cupola. Next to it an oblique rack is fitted to hold the flare pistol holster. Below the rack is the manual traverse mechanism's casing with the commander's hand-wheel. Above this the gun-layer's gas-mask canister is strapped, and next to it is fitted the commander's electric panel with the emergency trigger plunger and headset sockets. Above the panel there is a reading lamp illuminating the commander's position. To the right of the panel a vision slit with its mounting for an armored glass block can be seen. Above the slit there are twin breathing tube holders and the gun-layer's lamp on the underside of the turret roof

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Hazuka

▼ Widok wnętrza lewej strony wieży Tygrysa wczesnej wersji produkcyjnej. Od lewej zgodnie z ruchem wskazówek zegara: Pionowy wałek przenosi obroty wieży na wskaźnik położenia wieży umieszczony w wieżyczce dowódcy. Za wałkiem na ścianie dowódca ma szafkę na mapy, a poniżej pojemnik na pokrowiec lornety nożycowej. Przed siedzeniem dowódcy umieszczony jest mechanizm ręcznego obrotu wieży z kołem dowódcy, połączony wałkami z przekładnią przenoszącą obroty z koła na stanowisku celowniczego. Powyżej mechanizmu obrotu na ścianie przypięty jest pokrowiec na maskę gazową celowniczego, a dalej widać panel elektryczny dowódcy z akumulatorem awaryjnego obwodu spustowego, awaryjnym spustem i gniaздkami podłączeniowymi słuchawek dowódcy i celowniczego. Pod sufitem widoczne są lampki oświetlające stanowiska wraz z ich przewodami zasilającymi, pojemniki na przewody oddechowe i wieszak części okularowej celownika. Na lewej ścianie wieży widoczna jest obudowa bloku szkła pancernego chroniącego szczelinę obserwacyjną celowniczego. Poniżej celownika ze skórzanym naczółkiem widać poziome koło ręcznego mechanizmu obrotu wieży, używane do precyzyjnego naprowadzania armaty na cel w poziomie. Na lewo od niego widnieje tarcza zegarowego wskaźnika położenia wieży, pomagająca celowniczemu zachować orientację przestrzenną. Na prawo od niego umieszczono pionowy luk wskaźnika kąta podniesienia armaty, a poniżej wskaźnika widać koło podnośnicy, służące celowniczemu do precyzyjnego naprowadzania armaty na cel w pionie. Poniżej siedzenia celowniczego widoczny jest nożny manipulator hydraulicznego mechanizmu obrotu wieży i pedał spustu sprzężonego karabinu maszynowego. Prawą stronę rysunku zajmuje kołyska działła, unieruchomiona blokadą transportową zamocowaną do sufitu wieży

▼ Interior layout of the starboard turret side of the early Tiger, clockwise from 9 o'clock: The vertical shaft on the left transfers turret movements to the turret traverse indicator inside commander's cupola. Behind the shaft the commander's map case is fitted on the turret side, and underneath it the binocular case rack. In front of the commander's seat the manual traverse mechanism is fitted, with the commander's hand-wheel and shafts connecting it to the gun-layer's hand-wheel in the front of the turret. Above the commander's seat the gun-layer's gas-mask canister is strapped, and next to it the commander's electrical panel with emergency firing circuit battery and emergency trigger, as well as headset sockets for the commander and gun-layer. On the underside of the roof reading lamps are fitted over the commander's and gun-layer's positions, with their wiring, twin breathing tubes container, and the gun-sight support. There's a vision slit glass block holder on the port side of the turret in front of the commander's panel. Underneath the gun-sight with its leather forehead rest the gun-layer's horizontal manual traverse hand-wheel is fitted, to enable the gun-layer to point the gun precisely in the horizontal plane. To the left of the wheel the clock-like face of the traverse indicator can be seen. To the right of the horizontal wheel a clinometer shows the gun-layer the elevation of the gun tube. Underneath the clinometer, the elevation hand-wheel to enable the gun-layer to point the gun in the vertical plane is fitted, with the main-circuit firing plunger incorporated in it. Under the gun-layer's seat a rocker plate and a pedal can be seen — the rocker plate operates the power traverse mechanism, and the pedal is to fire the co-axial machine gun. The right side of the drawing is occupied by the gun cradle, here immobilized by its H-shaped transport lock

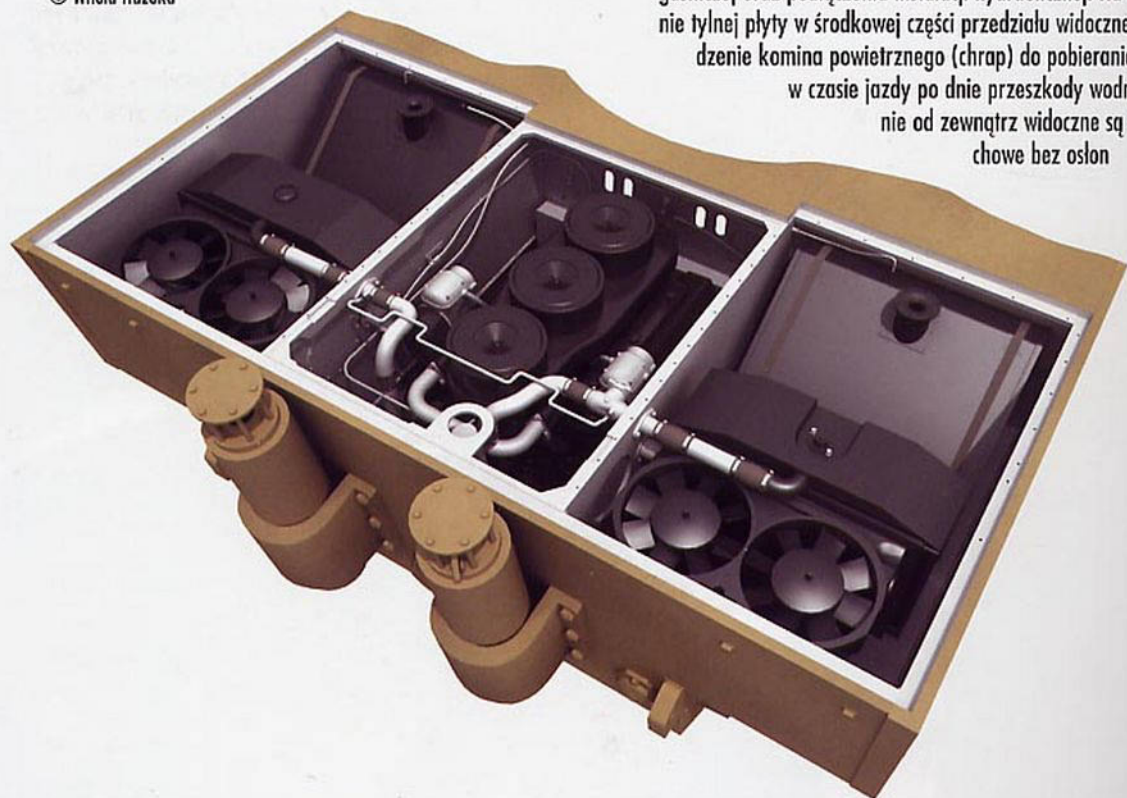

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by
© Witold Hazuka

Strony 116–117:

Przedział silnikowy kadłuba czołgu *Tiger* wczesnych serii produkcyjnych, widziany z góry od przodu. Pośrodku widoczny jest silnik Maybach HL210P30, stosowany w pierwszych 250 wozach. Na silniku widoczne są trzy cylindryczne filtry powietrza oraz dwa iskrowniki (białe walcowe elementy po obu jego stronach). W pobliżu tylnej ściany widoczne są przewody układu chłodzenia. W bocznych komorach widoczne są chłodnice wody wraz z wentylatorami oraz (w pobliżu przedniej ściany) ukośne ściany zbiorników paliwa z wlewami u góry. Na przedniej ścianie od strony przedziału załogi widoczna jest butla CO₂ automatycznej instalacji gaśniczej oraz podłączenia instalacji hydraulicznej. Na wewnętrznej stronie tylnej płyty w środkowej części przedziału widoczne jest wyprowadzenie kominu powietrznego (chrap) do pobierania powietrza w czasie jazdy po dnie przeszkody wodnej. Na tylnej ścianie od zewnątrz widoczne są kolektory wydechowe bez osłon

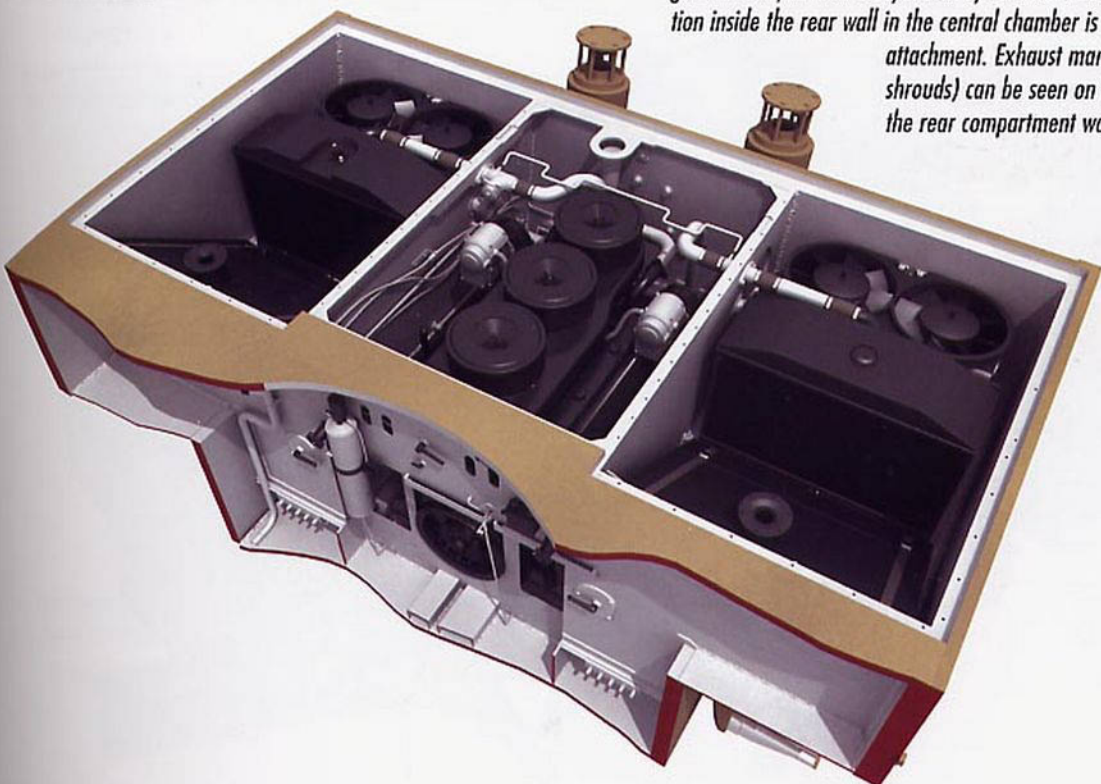
Pages 116–117:

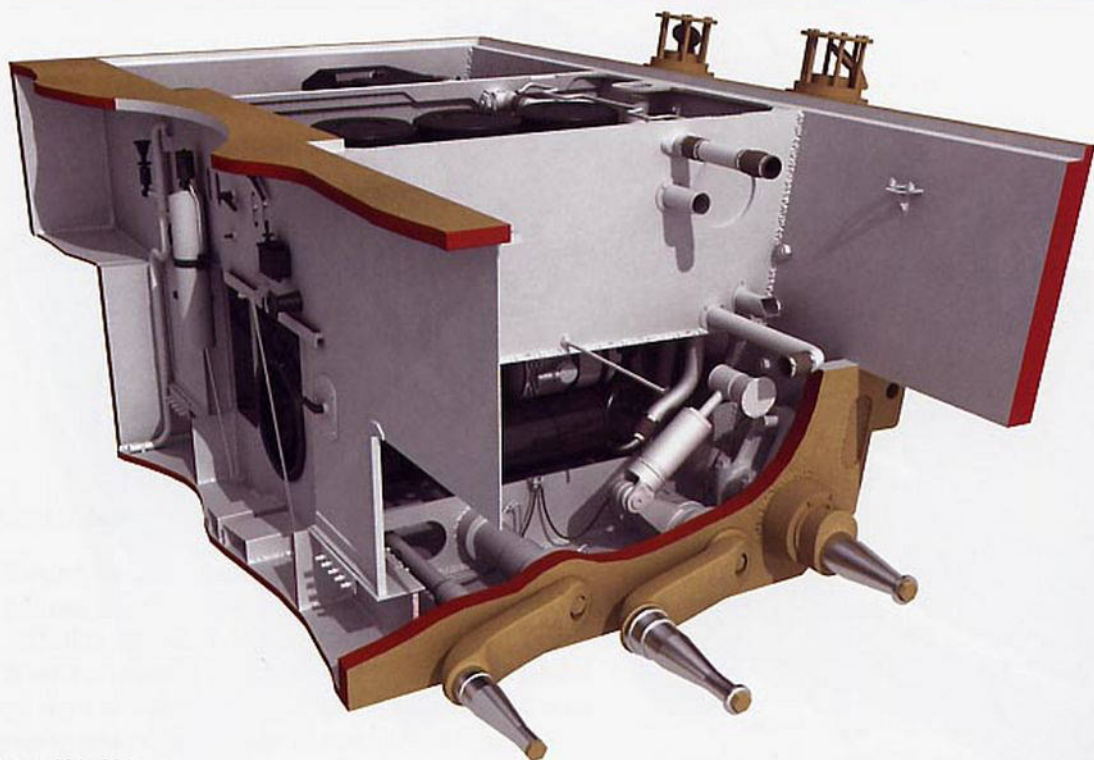
Engine compartment of the early PzKpfw VI Ausf. H1 Tiger production model, seen from the top. Engine is the Maybach HL210P30 installed in the first 250 Tigers. Three cylindrical structures visible on top of the engine block are air filters, characteristic of the engine type — the later HL230P45 engine had two of these. Two white cylinders on either side of the engine block are magnetos. White coolant plumbing can be seen between the engine and the rear wall. Side chambers inside the panniers hold coolant radiators, radiator fan units and fuel tanks (the oblique container with filling caps on top, right on the fire wall). Automatic carbon-dioxide extinguisher for the engine firefighting system can be seen on the inner side of the engine firewall, as well as hydraulic system attachments. White projection inside the rear wall in the central chamber is a wading snorkel attachment. Exhaust manifolds (minus shrouds) can be seen on the outer side of the rear compartment wall

Opracowanie i rysunek

Drawn and traced by

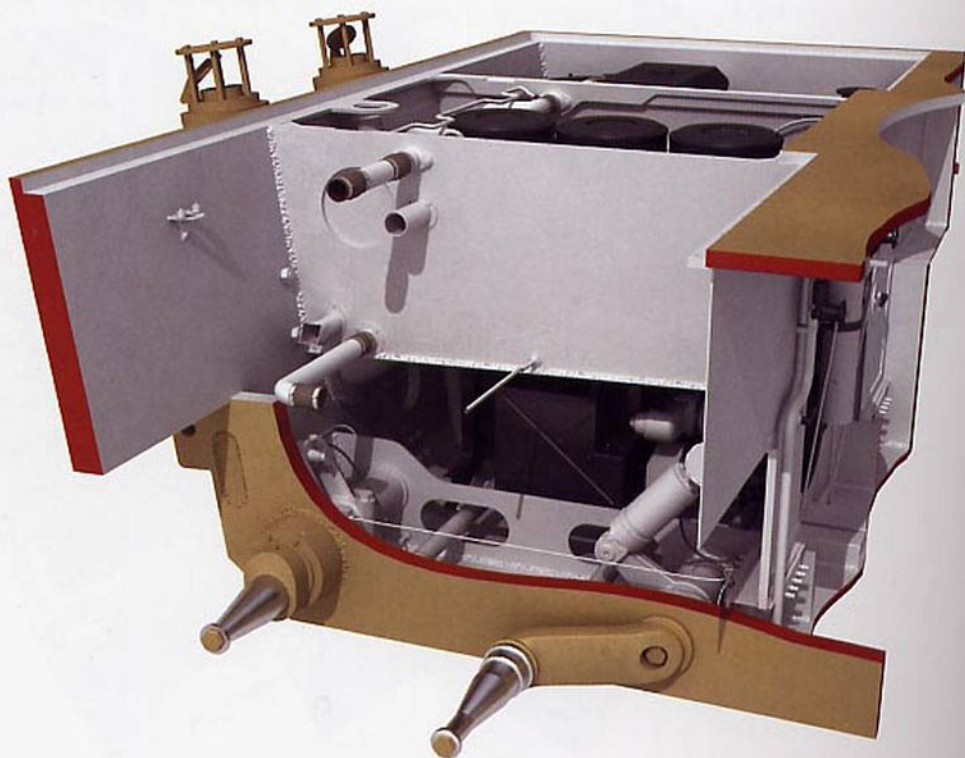
© Witold Hazuka

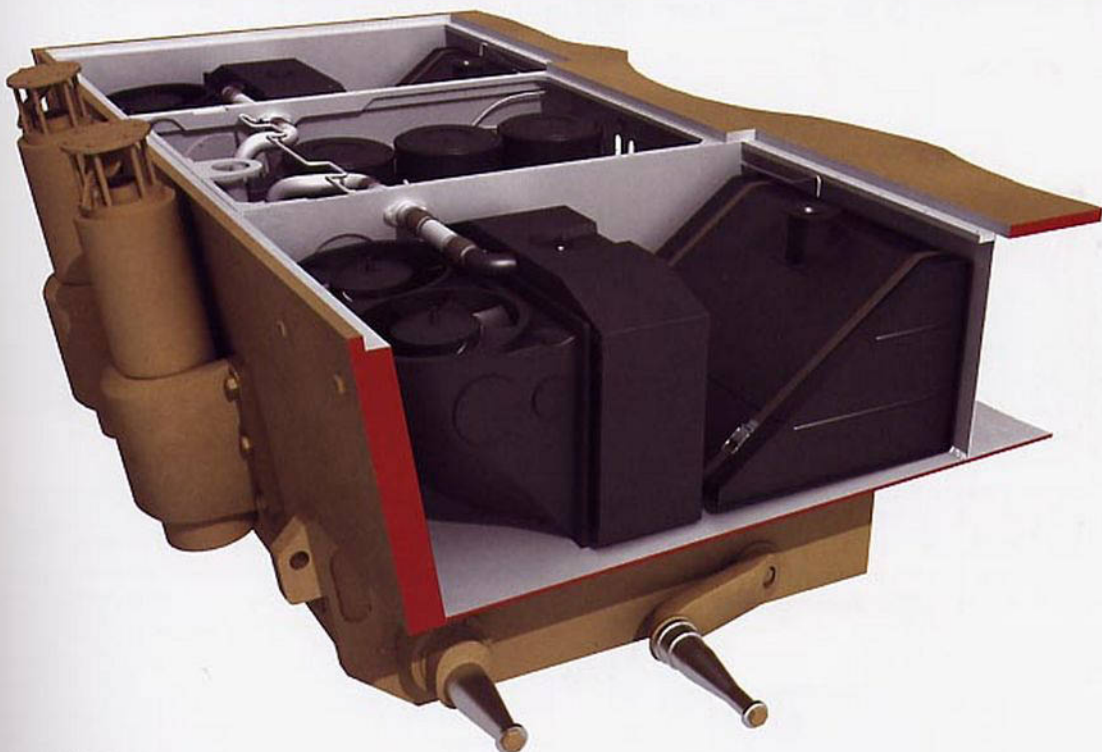

Strony 118–119:

Wypożażenie tylnego przedziału kadłuba. Widoczny jest silnik (w środkowej części) oraz układy jego chłodzenia (chłodnice z zespołami wentylatorów) a także zbiorniki paliwa. Na rysunkach widoczne są (po usunięciu chłodnic i zbiorników oraz części płyt) elementy zawieszenia z wahaczami i drążkami skrętnymi. Na ostatnim wahaczu widoczny jest amortyzator ostatniego zespołu kół jezdnych oraz (pod nim) mechanizm napinacza gąsienicy. Na tylnej ścianie od zewnątrz widoczne są kolektory wydechowe bez osłon. Pod wierzchnimi pokrywami widoczne są kłapy odcinające wydechy w razie zatrzymania silnika pod wodą w czasie pokonywania przeszkody wodnej po dnie

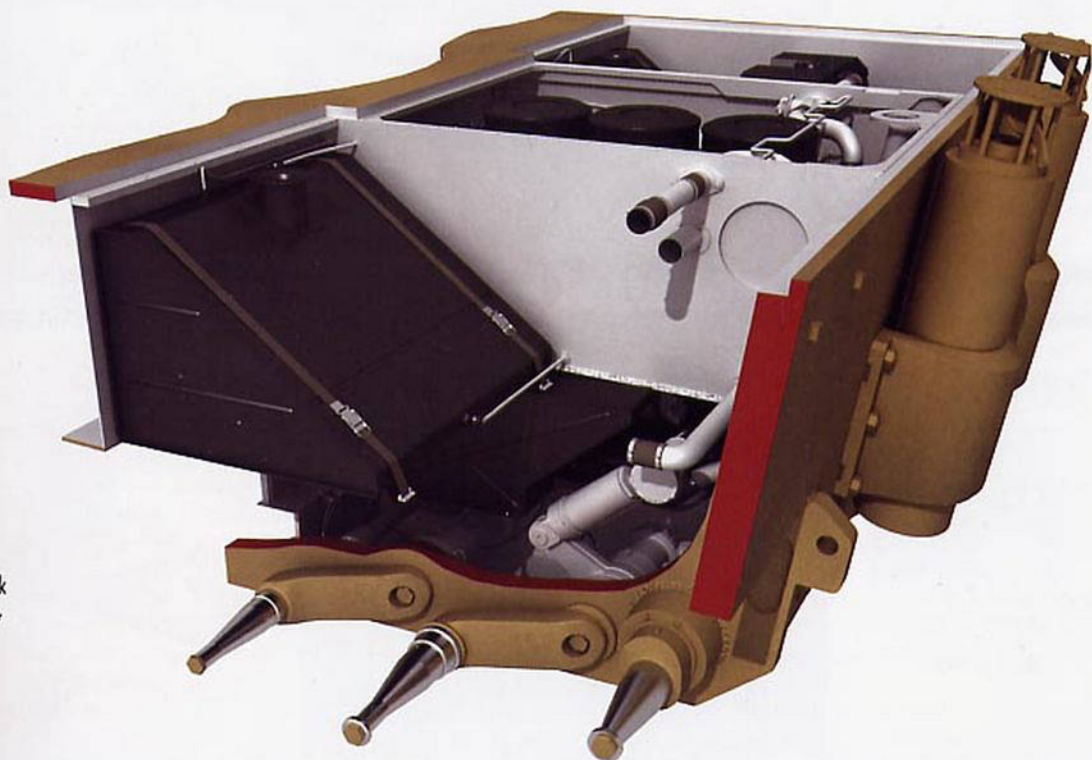

Opracowanie i rysunek
 Drawn and traced by
 © Witold Hożuka

Pages 118–119:

Cutaway views of the engine compartment. The Maybach HL210P30 engine takes the central part of the compartment. Removed side armor shows the details of the side spaces with radiators, radiator fan units and upper fuel tanks. Drawings show the details of the side spaces with radiators, fans, fuel tanks and some plates removed to show the suspension details — rocker arms and torsion bars. Note the last rocker arms shock absorbers fitted inside the hull. The idler wheel caterpillar track tensioning units can be seen underneath the absorbers. Exhaust manifolds (minus shrouds) can be seen on the outer side of the rear compartment wall. Note flapper valves on top of the exhausts, under the top plates. These were fitted to keep water out of the engine should the engine quit during the deep wading

Opracowanie i rysunek
Drawn and traced by

© Witold Hazuka

Dział modelarski / Modeler's section

Nowości w skali 1:35

- ATAK-MODEL nr katalogowy 35005 — Zimmerit do modelu *Tygrysa* TAMIYA.
- ATAK-MODEL nr katalogowy 35013 — Zimmerit do modelu *Tygrysa* ACADEMY średniej wersji produkcyjnej.

Prezentowane powyżej zestawy Zimmeritu to wysokiej klasy produkt żywiczny znanego warszawskiego modelarza W. Okrzei. Faktura Zimmeritu jest delikatna, a warstwa bardzo cienka. Można ją z łatwością dostosować do warunków frontowych (uszkodzenia od rykoszetujących pocisków itd.). Dla modelarzy, którzy nie lubią fototrawionego Zimmeritu lub nie mają dostępu do żywicznych Zimmeritów firmy Cavalier jest to idealne rozwiązanie ich problemów.

Modele w skali 1:48

- FROG nr katalogowy? — *Tiger I*. Ze względu na skalę model mało popularny. Może być atrakcyjny dla modelarzy wykonujących dioramy lotnicze. W skład zestawu wchodzi uproszczone wnętrze, gąsienice wykonane są z miękkiego plastiku.

Modele w skali 1:72

- REVELL nr katalogowy 03108 — *PzKpfw VI Tiger I* Ausf. H — model wczesnej wersji *Tygrysa*. Najlepszy model w tej skali charakteryzujący się dużą ilością detali. Zestaw zawiera plastikowe gąsienice. Wykonując model,

New kits in 1:35th scale

- ATAK-MODEL Cat. No. 35005 — Zimmerit coating for TAMIYA *Tiger* kits.
- ATAK-MODEL Cat. No. 35013 — Zimmerit coating for ACADEMY mid-production series *Tiger* kit.

The above presented Zimmerit coating sets are the high quality resin products made by the renown Polish model-builder Waldemar Okrzeja. Zimmerit texture is very fine, and the layer is very thin which makes "frontline weathering" easy — bullet marks, shrapnel impacts, etc. For all those model-builders who dislike the photo-etched Zimmerit kits or could not afford the Cavalier resin-made Zimmerit kit, this is an ideal solution.

1:48th scale

- FROG Cat. No. unknown — *Tiger I*. This is a less popular kit, mostly owing to the scale, which is rather more popular with the airplane modelers. Sometimes seen as a part of the airplane dioramas. This kit has a simplified interior. Flexible plastic caterpillar tracks.

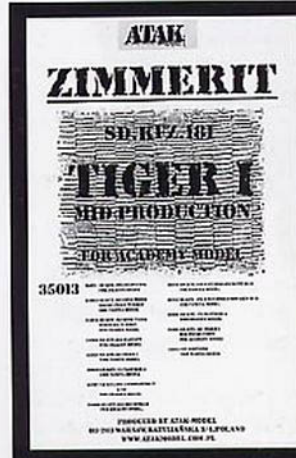
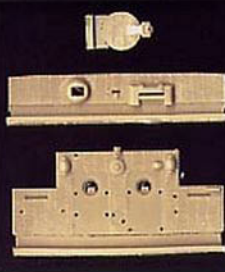
1:72nd scale

- REVELL Cat. No. 03108 — *PzKpfw VI Tiger I* Ausf. H (sic!). The early production *Tiger* model. The best in this scale, most detailed, with numerous small parts. Plastic caterpillar tracks included. If you decide to assembly

ATAK-MODEL nr katalogowy 35005 — Zimmerit do modelu *Tygrysa* TAMIYA

ATAK-MODEL Cat. No. 35005 — Zimmerit coating for Tamiya *Tiger* kits

ATAK-MODEL nr katalogowy 35013 — Zimmerit do modelu *Tygrysa* ACADEMY średniej wersji produkcyjnej

ATAK-MODEL Cat. No. 35013 — Zimmerit coating for Academy mid-production series *Tiger* kit

▲ REVELL Cat. No. 03108 — PzKpfw VI Tiger Ausf. H

▲ REVELL Cat. No. 03116 — PzKpfw VI Tiger Ausf. E

▲ PIOMODELS Cat. No. 72018 — VK 4501(H)

▲ ITALERI Cat. No. 362 Bergetiger

▲ HASEGAWA Cat. No. MT36 — Tiger Ausf. E

warto wymienić plastikowe liny holownicze na metalowe firmy KARAYA.

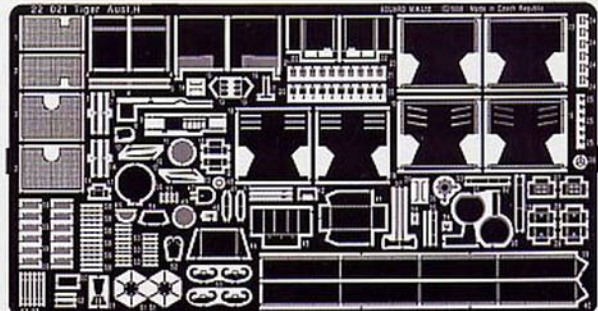
- REVELL nr katalogowy 03116 — PzKpfw VI Tiger I Ausf. E — model późnej wersji *Tygrysa*. Jedynym mankamentem (oprócz lin holowniczych) jest to, że pudełko sugeruje czołg pokryty pastą antymagnetyczną (Zimmerit), a model jej nie posiada. Należy więc dokupić jeden z zestawów firmy PART: P72027 lub P72031.
- HASEGAWA nr katalogowy MT8 — Tiger Ausf. E. Do czasu ukazania się modelu REVELLA zestaw był atrakcyjny. Jednak wyższa cena, mniej detali oraz gumowe gaśnice sprawiły, że modelarze raczej wybierają produkt niemiecki.
- HASEGAWA nr katalogowy MT36 — Tiger Ausf. E (late model). Charakterystyka modelu — patrz wyżej. Wbrew

this model, it would be advisable to replace the injection-moulded towing cables with the metallic thread ones by KARAYA.

- REVELL Cat. No. 03116 — PzKpfw VI Tiger Ausf. E. The late series *Tiger* model. The only down-side (besides the above mentioned towing cables) is that the cover illustration shows a Zimmerit-coated *Tiger*, while inside there is a bare vehicle. If you decided to build a full-bull late *Tiger* tank, you would need photo-etched Zimmerit kits Cat. No. P72027 or P72031 by PART.
- HASEGAWA Cat. No. MT8 — Tiger Ausf. E. Before the advent of the REVELL kit, this was THE 1:72nd scale *Tiger* model. Now it was dwarfed by the German kit — its Japanese counterpart is more expensive, it has less parts, is less detailed and it has rubber caterpillar tracks, which are decidedly out of fashion.
- HASEGAWA Cat. No. MT36 — Tiger Ausf. E (late model). Same kit as above, so the same remarks apply. Contrary to the cover illustration, there is no Zimmerit inside.
- HASEGAWA Cat. No. MT39 — Tiger Ausf. E (last model). Same remarks as above.
- PIOMODELS Cat. No. 72018 — VK 4501(H), first prototype. This has a hull of the first series vehicles, but with a stack of concrete-covered steel rings in lieu of the turret.
- PIOMODELS Cat. No. 72019 — PzKpfw VI Tiger Ausf. H1 Gas-Generator powered. This kit will be available as of March 2003.

► **EDUARD** nr kat.
22 021 — zestaw
części fototrawionych
do modelu *Tiger*
Ausf. H firmy **REVELL**

► **EDUARD** Cat. No.
22021 — upgrading
kit for **REVELL** *Tiger*
Ausf. H

- temu, co widać na pudełku, pojazd nie posiada warstwy pasty antymagnetycznej.
- **HASEGAWA** nr katalogowy MT39 — *Tiger* Ausf. E (last model). Te same uwagi, co wyżej.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72018 — VK 4501 (H) prototyp — model posiada zamiast wieży balast złożony z trzech stalowych kręgów, pokrytych betonem.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72019 — *Tiger* Ausf. H1 z napędem na gaz. Model będzie dostępny od marca 2003 roku.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72020 — Panzerbefehlswagen *Tiger* (Sd.Kfz.267) — model zawiera dwie wersje — dostępny od marca 2003 roku.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72021 — *Tiger* I z 502 batalionu czołgów ciężkich, Leningrad, styczeń 1943 roku. Ciekawa i prosta konwersja modelu firmy **REVELL**. Dodatkowe elementy to dwa żywiczne elementy i części fototrawione. Model będzie w sprzedaży od marca 2003 roku.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72022 — *Tiger* I z plugiem. Konwersja modelu firmy **REVELL**. Model będzie dostępny w kwietniu 2003.
 - **PIOMODELS** nr katalogowy 72023 — *Tiger* I z dodatkowym przednim pancierzem i kominem powietrznym. Również jest to konwersja firmy **REVELL**, dostępna od kwietnia 2003 roku.
 - **PLANET MODELS** nr katalogowy MV003 — *Bergepanzer Tiger* I. Model żywiczny z elementami fototrawionymi. Po ukazaniu się modelu firmy **MAC** i konwersji **MODELL TRANS** stracił na atrakcyjności.
 - **MAC** nr katalogowy 72101 — *Bergepanzer Tiger* I. Jest to najnowszy produkt tej firmy. Niestety wysoka cena nie idzie w parze z jakością. Do zalet należy zaliczyć to, że model jest wtryskowy i posiada fakturę *Zimmerit*. Do zestawu dołączona jest niewielka ramka części fototrawionych.
 - **MODELL TRANS** nr katalogowy 72008 — Sd.Kfz.185 *Bergetiger*. Żywicowa wieża z dźwigiem oraz części fototrawione do zestawu **REVELL** 03108. Doskonała jakość za dobrą cenę. Produkt godny polecenia.

Części fototrawione do skali 1:72

- **EDUARD** nr katalogowy 22 021 — zestaw części fototrawionych do modelu *Tiger* Ausf. H firmy **REVELL**.

Zestawy kalkomanii

- **TECHMOD** nr katalogowy 72801 *PzKpfw VI Tiger* Ausf. E (późny model). Zawiera kalkomanie do 12 różnych czołgów wraz z obszerną instrukcją w dwóch językach — polskim i angielskim.
- **TECHMOD** nr katalogowy 72805 *PzKpfw VI Tiger* Ausf. E (wczesny model). Zawiera kalkomanie do 10 różnych czołgów wraz z obszerną instrukcją w dwóch językach.

- **PIOMODELS** Cat. No. 72020 — Panzerbefehlswagen *Tiger* (Sd.Kfz.267). A command *Tiger* model, including parts for both command variants. Will be available as of March 2003.
- **PIOMODELS** Cat. No. 72021 — *PzKpfw VI Tiger* Ausf. H1 early series, of the sPzAbt 502, Leningrad, January 1943. Interesting, though very simple conversion of the **REVELL** kit. Only two resin parts and a sheet of photo-etched parts. Will be available as of March 2003.
- **PIOMODELS** Cat. No. 72022 — *PzKpfw VI Tiger* Ausf. H1 with a bulldozer blade. A **REVELL** kit conversion. Will be available as of April 2003.
- **PIOMODELS** Cat. No. 72023 — *PzKpfw VI Tiger* Ausf. H1 Versuchserie *Tiger* No. V1, with an additional armored front shield and the fording snorkel. Another **REVELL** conversion, available as of April 2003.
- **PLANET MODELS** Cat. No. MV003 — *Bergepanzer Tiger* I. Actually a *Ladungsleger Tiger* field conversion from sPzAbt 508 in Italy. A resin kit with photo-etched parts. After the **MAC** model kit and the **MODELL TRANS** conversion kit, this kit was rendered obsolete.
- **MAC** Cat. No. 72101 — *Bergepanzer Tiger* I. Actually a *Ladungsleger Tiger* field conversion from sPzAbt 508 in Italy. This is the most recent model kit of this company, but unfortunately, the price is not on the par with quality. But it is injection-moulded, and it has the *Zimmerit* coating. An additional photo-etched sheet is included for super-detailing.
- **MODELL TRANS** Cat. No. 72008 — Sd.Kfz.185 *Bergetiger* (sic!). Actually a *Ladungsleger Tiger* field conversion from sPzAbt 508 in Italy. A resin turret with photo-etched parts for the **REVELL** Cat. No. 03108 *Tiger* kit. Excellent quality for a good price. Deserves a hearty recommendation.

1:72th scale photo-etched parts set

- **EDUARD** Cat.No. 22021 — upgrading kit for **REVELL** *Tiger* Ausf. H.

Decals sets for the *Tiger* I tanks

- **TECHMOD** Cat. No. 72801 — *PzKpfw VI Tiger* Ausf. E (late version). Decals for 12 different tanks with bilingual Polish and English painting manual.
- **TECHMOD** Cat. No. 72805 — *PzKpfw VI Tiger* Ausf. E (early version). Decals for 10 different tanks with bilingual Polish and English painting manual.

► Zestawy kalkomanii firmy **TECHMOD** nr katalogowy 72801 i 72805

► **TECHMOD** decals sets Cat. Nos. 72801 and 72805

Zestaw Kalkomanii Decals

Techmod

PzKpfw VI "TIGER" Ausf. E (Late Production Model)

- 1 "107" 121 batalion czołgów ciężkich SS, czołg dow. 2 kompanii Hauptsturmführer Michael Wilmann, Normandia, sierpień 1944
"107" 121 schwere SS-Panzerabteilung, Battalion Commander Hauptsturmführer Michael Wilmann, Normandy, August 1944
- 2 "205" 101 batalion czołgów ciężkich SS, czołg dow. 2 kompanii Obersturmführer Michael Wilmann, Normandia, czerwiec 1944
"205" 101 schwere SS-Panzerabteilung, Battalion Commander Obersturmführer Michael Wilmann, Normandy, June 1944
- 3 "112" 1 kompania, 101 batalion czołgów ciężkich SS, Normandia, czerwiec 1944
"112" 1st Company, 101 schwere SS-Panzerabteilung, Normandy, June 1944
- 4 "211" 2 kompania, 102 batalion czołgów ciężkich SS, Normandia, czerwiec 1944
"211" 2nd Company, 102 schwere SS-Panzerabteilung, Normandy, June 1944
- 5 "207" 505 batalion czołgów ciężkich SS, czołg dow. 3 kompanii Lt. Roden, Szwajcaria, lato 1944
"207" 505 schwere SS-Panzerabteilung, Company Commander Lt. Roden, Poland, Summer 1944
- 6 "301" 3 kompania 505 batalion czołgów ciężkich SS, Polska, lato 1944
"301" 3rd Company, 505 schwere SS-Panzerabteilung, Poland, Summer 1944
- 7 "312" 3 kompania 505 batalion czołgów ciężkich SS, Polska, lato 1944
"312" 3rd Company, 505 schwere SS-Panzerabteilung, Poland, Summer 1944
- 8 "221" 2 kompania 101 batalion czołgów ciężkich SS, Normandia, czerwiec 1944
"221" 2nd Company 101 schwere SS-Panzerabteilung, Normandy, June 1944
- 9 "221" 102 batalion czołgów ciężkich SS, czołg dow. 2 kompanii Hauptsturmführer Endemann, Normandia, lipiec 1944
"221" 102 schwere SS-Panzerabteilung, 2nd Company Commander Hauptsturmführer Endemann, Normandy, July 1944
- 10 "A12" 3 kompania batalionu czołgów ciężkich D.G.P. "Grossdeutschland", front wschodni, wiosna 1944
"A12" 3rd Company, Panzer Regiment, Panzer Grenadiere Division "Grossdeutschland", Eastern Front, September 1944
- 11 "313" 3 kompania czołgów ciężkich D.G.P. "Grossdeutschland", Polska, lato 1944
"313" 3rd Company, Panzer Grenadiere Division "Grossdeutschland", Poland, Summer 1944
- 12 "311" 504 batalion czołgów ciężkich SS, Włochy, czerwiec 1944
"311" 504 schwere SS-Panzerabteilung, Italy, June 1944

72801

007 1	221 4	205 9	+ 15 A12
007 1	221 5	205 10	+ 16 A12
007 1	221 6	205 11	+ 17 A12
+ 2 +	+ 7 +	+ 12 +	301 19 20
3	8	13	301 19 21
+ 112 22	112 22	112 24	301 19 18 +
27 221	+ 42 +	43	312 31 33
26 +	211 39	40 41	312 34
29 +	28	40 41	30 32
211 35	211 37	300 47	+ 49
36	38	44 45	52
211 +	+ 46 +	300 48	+ 50
		300	51

PzKpfw VI "TIGER" Ausf. E (Late Production Model) Techmod Decals 72801A

312 1	+ 4	+ 7	334 6	1311 9 10
312 2	+ 5	+ 8	334 6	1311 9 11
312 3	312 4	+ 8	334 6	1311 9 11
+ 14	311 12	16	19	20 21
+ 12	311 12	16	19	20 22
13 15	311 12	17	18	24 23
311 26	+ 26	+ 26	28 30	34 33
222 15	27	28 30	29	34 33
222 15	27	28 30	29	34 33
222 15	27	28 30	29	34 33

PzKpfw VI "TIGER" Ausf. E (Early Production Model) Techmod Decals 72805A

Zestaw Kalkomanii Decals

Techmod

PzKpfw VI "TIGER" Ausf. E (Early Production Model)

- 1 312, 502 batalion czołgów ciężkich SS, Rosja, wrzesień 1943
312, 502 schwere SS-Panzerabteilung, Russia, September 1943
- 2 334, 503 batalion czołgów ciężkich SS, Rosja, lipiec 1943
334, 503 schwere SS-Panzerabteilung, Russia, July 1943
- 3 1311, Kompania czołgów ciężkich, Dywizja Grenadierów Pancernych SS, "LSSAH", Kursk, lipiec 1943
1311, Schwere Panzerkompanie of SS Panzer Regiment 1, Panzer Grenadiere Division "LSSAH", Kursk, July 1943
- 4 311, 502 batalion czołgów ciężkich SS, Rosja, wrzesień 1943
311, 502 schwere SS-Panzerabteilung, Russia, September 1943
- 5 111, 501 batalion czołgów ciężkich SS, Tunezja, grudzień 1942
111, 501 schwere SS-Panzerabteilung, Tunisia, December 1942
- 6 112, 501 batalion czołgów ciężkich SS, Tunezja, grudzień 1942
112, 501 schwere SS-Panzerabteilung, Tunisia, December 1942
- 7 222, 503 batalion czołgów ciężkich SS, Rosja, styczeń 1943
222, 503 schwere SS-Panzerabteilung, Russia, January 1943
- 8 502, Kompania czołgów ciężkich Dywizji Grenadierów Pancernych SS "Das Reich", Kursk, lipiec 1943
502, Schwere Panzerkompanie of SS-Panzerregiment 2, Panzer Grenadiere Division "Das Reich", Kursk, July 1943
- 9 524, Kompania czołgów ciężkich Dywizji Grenadierów Pancernych SS "Das Reich", Kursk, lipiec 1943
524, Schwere Panzerkompanie of SS-Panzerregiment 2, Panzer Grenadiere Division "Das Reich", Kursk, July 1943
- 10 131, 504 batalion czołgów ciężkich SS, Tunezja, kwiecień 1943
131, 504 schwere SS-Panzerabteilung, Tunisia, April 1943

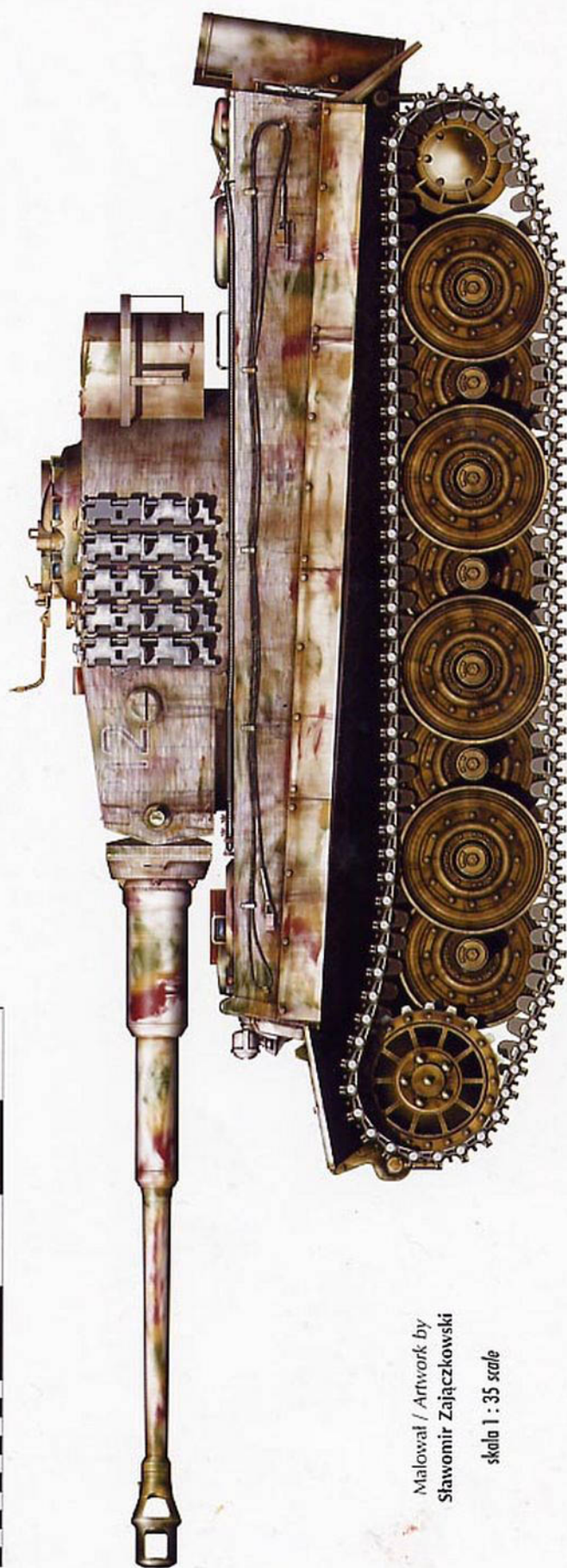
72805

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. E numer 212 z 1. plutonu 2. kompanii 301. batalionu czołgów ciężkich (zdalnego kierowania), rejon Waldfeucht, przełom 1944/45 roku. Czołg nosi rzadko spotykane na froncie zachodnim zimowe malowanie maskujące, nałożone na letni kamuflaż, częściowo pokrywające wieżowy krzyż i numer taktyczny. Z tyłu wieży po bokach zasobnika wieżowego umieszczone są charakterystyczne dla tej jednostki kosze na kanistry z benzyną przeznaczoną pierwotnie do przewożenia zapasu paliwa dla zdalnie kierowanego nosiciela ładunków Borgward B.IV (Sd.Kfz.301). Obok widoczny numer taktyczny z okresu przed nałożeniem maskowania zimowego

▼ PzKpfw VI Tiger Ausf. E of the 1.Zug, 2.Kompanie, schwere Panzer (Fk) Abteilung 301, Waldfeucht area, winter 1944/45. This tank has got a snow camouflage, rarely seen on the Western Front. This winter camouflage has been oversprayed on the summer paint job, partly obscuring the turret cross and tactical number. Note the fuel jerry-can racks on the sides of the turret stowage bin, characteristic of that unit — these were originally fitted to carry the spare fuel for the Borgward B.IV (Sd.Kfz.301) remote-controlled vehicle. Detail shows the tactical number prior to the winter camouflage applying

skala 1 : 17,5 scale

Malował / Artwork by
Sławomir Zajaczkowski

skala 1 : 35 scale

